

FAMILIA *română*

AROMÂNII

REVISTĂ PENTRU SOLIDARITATEA ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

*AROMÂNI la Metsovo, Grecia, 2009 (1); Ponikva, Macedonia, 2010 (2,4,5,6); Moscopole, Albania (3).
Pe coperta I: Tineri aromâni la Metsovo, Grecia, 2009. Fotografii de Vasile Şoimaru*

FAMILIA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE CULTURĂ ȘI CREDINȚĂ ROMÂNEASCĂ

Editori: Consiliul Județean Maramureș, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare
și Asociația Culturală „Familia română”
Director fondator: dr. Constantin MĂLINAȘ

Director executiv - redactor șef: **Dr. Teodor ARDELEAN**
Redactor șef adjunct: **Prof. Ioana PETREUȘ**
Secretar de redacție: **Anca GOJA**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Hermine **Anghel** (Detroit, SUA) ♦ Vadim **Bacinski** (Odesa) ♦ Vasile **Barbu** (Uzdin, Serbia) ♦
♦ Ion M. **Botoș** (Apșa de Jos, Ucraina) ♦ Florica **Bud** ♦ Sanda **Ciorba** (Algarve, Portugalia) ♦ Eugen
Cojocar (Stuttgart, Germania) ♦ Flavia **Cosma** (Toronto, Canada) ♦ Cornel **Cotuțiu** ♦ Mihai
Cozma (Budapesta, Ungaria) ♦ Nicolae **Felecan** ♦ Mirel **Giurgiu** (Frankenthal, Germania) ♦ Săluc
Horvat ♦ Ion **Huzău** (Slatina, Ucraina) ♦ Cătălina **Iliescu** (Alicante, Spania) ♦ Lidia **Kulikovski**
(Chișinău) ♦ Natalia **Lazăr** ♦ Adrian **Marchiș** ♦ Ștefan **Marinca** (Limerick, Irlanda) ♦ Viorel
Micula (Sacramento, SUA) ♦ Mihai **Nae** (Viena) ♦ Ion **Negrei** (Chișinău) ♦ Nina **Negru** (Chi-
șinău) ♦ Ada **Olos** (Montreal, Canada) ♦ Mihai **Pătrașcu** ♦ Gheorghe **Pârja** ♦ Viorica **Pâtea**
(Salamanca, Spania) ♦ Gheorghe **Pop** ♦ Mihai **Prepeliță** (Moscova, Rusia) ♦ Paul **Remetean** (Tou-
louse, Franța) ♦ George **Roca** (Sydney, Australia) ♦ Origen **Sabău** (Apateu, Ungaria) ♦ Lucia
Soreanu Șugariu (Aachen, Germania) ♦ Vasile **Tărățeanu** (Cernăuți) ♦ Teresia B. **Tătaru**
(Augsburg, Germania) ♦ Traian **Trifu-Căta** (Petrovasâla, Serbia) ♦ Erika **Vârșescu** (Israel).

PRIETENII ȘI SUSȚINĂTORII REVISTEI*

Valeriu **Achim**, redactor șef al revistei „Pro Unione”, Baia Mare ♦ Gavril **Babiciu**, colonel(r), Baia
Mare ♦ Ioan **Bătea**, procuror magistrat(r), Baia Mare ♦ Pamfil **Bilțiu**, profesor etnolog, Baia Mare ♦
Ioan **Boroica**, muzeograf, Sighetu Marmăției ♦ Ion **Buzași**, prof. univ. dr., Universitatea „1
Decembrie 1918”, Alba Iulia ♦ Silvia **Caba-Ghivireac**, scriitoare, Herța, Ucraina ♦ Lucia **Davis**,
ziarist, Auckland, Noua Zeelandă ♦ Corneliu **Florea**, redactor șef al revistei „Jurnal liber”, Canada
♦ Stelian **Gomboș**, consilier la Secretariatul de Stat pentru Culte, București ♦ Eugenia **Guzun**,
ziarist, Radio București ♦ Vasile **Ilica**, Asociația „Pro Basarabia și Bucovina”, Oradea ♦ Diana
Ionescu, prof., Baia Mare ♦ Vasile **Iuga** de Săliște, președintele Societății Culturale Pro Ma-
ramureș „Dragoș Vodă”, Cluj-Napoca ♦ Lidia Elena **Kozma**, conf. univ. dr., Universitatea de Nord,
Baia Mare ♦ Vasile **Malanețchi**, redactor șef al revistei „Atelier”, Chișinău, Republica Moldova ♦
Liviu **Marta**, muzeograf, Satu Mare ♦ Ioan **Miclău**, redactor șef al revistei „Iosif Vulcan”, Crin-
gila, Australia ♦ Tiberiu **Moraru**, președintele Fundației „Morărița”, Oradea ♦ Ana **Olos**, prof.
univ. dr., Universitatea de Nord, Baia Mare ♦ Liviu **Papuc**, redactor șef al publicației „Revista
Română”, Iași ♦ Raisa **Pădurean**, prof., Tiraspol ♦ Zinaida **Pinteac**, profesor, Frumușica Veche,
Ucraina ♦ Vlad **Pohilă**, redactor șef al revistei „BiblioPolis”, Chișinău ♦ Iosif **Popa**, ziarist, Oradea
♦ Silvia **Scutaru**, profesor, Chișinău, Republica Moldova ♦ Viorel **Thira**, preot, Baia Mare ♦
Antoaneta **Turda**, bibliotecar, Baia Mare ♦ Viorica **Ursu**, muzeograf, Baia Mare ♦ Mugur **Voloș**,
profesor, Baia Mare.

* Lista este deschisă tuturor celor care doresc să susțină și să colaboreze cu *Familia română*

Redactori: Ana GRIGOR
Simona DUMUȚA
Laviniu ARDELEAN
Corina ȘANDOR-MARTIN
Paula RUS
Ștefan SELEK
Oana UNGUREAN
Simona GABOR
Casilda CIOLTEA
Valentina ROTARU
Ana BIZĂU
Anca POP
Remus-Daniel DRAGOȘ

Tehnoredactare: Firuța ȘOMCUTEAN
Culegere text: Edit STOICHIȚĂ

ADRESA REDACȚIEI:
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „PETRE DULFU”
(Pentru redacția revistei „Familia română”)
Bd. Independenței, 4B, 430123, Baia Mare
MARAMUREȘ - ROMÂNIA
Tel: +4 0262 275583, Fax: +4 0262 275899
Email: familiaromana@yahoo.com
Web: www.bibliotecamm.ro

Tipar EUROTIP
Baia Mare, str. Dacia 4, tel./fax: 0262-211118
email: eurotipbm@yahoo.com

Chestiunea aromână

Dr. Teodor ARDELEAN

Acest număr al „Familiei române” aduce în prim plan chestiunea aromână. Este voința redacției de a risca o plonjare sumară într-un teritoriu atât de disputat și discutat. Este o primă fereastră deschisă, urmând ca în numerele următoare să publicăm de câte ori va fi nevoie alte intervenții în... chestiune.

Problema aromână nu este deloc simplă și nu poate fi abordată simplist. Evident că o identitate nu se face în „laborator” ci se „asumă”, dar dacă tocmai cei ce și-o asumă nu se înțeleg cu privire la elementele fundamentale ale acestei identități, ce putem face noi ceilalți, care ne găsim în postura de „admiratori ai aromânilor” ?

Fără a încerca să stabilim o linie de conduită în așezarea diferitelor argumente, fără a fixa orizonturi, fără a impune soluții, „Familia română” acceptă la tribuna sa punerea problemei, fiind convinși că ne găsim în perioada (după o bună socoteală!) celei de-a treia încercări de emancipare a aromânilor. Emancipare care nu poate fi nici evitată și nici oprită; nu e o problemă în primul rând românească, dar e nevoie de români spre a o clarifica. Altfel spus, întrebarea dacă aromânii sunt frații noștri mai mari, sunt verii noștri sau sunt români vorbitori ai unui dialect n-are un răspuns general acceptat, iar istoria este folosită partizan de către partizanii diferitelor teorii genetice și evolutive cu privire la aromâni.

Nu am dorit să dozăm pozițiile, așa încât articolele publicate sunt un mozaic multicolor, iar „Familia română” îi acceptă pe armâni, și aromâni, și makedon-armâni... și se desfășoară ideatic, cu convingerea că numai punerea problemei poate servi cauza armânească.

Am avut întotdeauna un respect fără limite față de tot ce a lăsat umanității neamul armânesc, mai ales față de ce ne-a lăsat nouă, românilor. Cel mai important neam din balcani trebuie acum, la masa verde a istoriei să se lupte să-și demonstreze ființa! Interesant și elucubrant totodată ...

Prin faptul că tratăm această chestiune nu înseamnă că vrem să-i românizăm pe aromâni. Ei sunt parte primă și genetică a romanității orientale, iar dacă Academia Română nu dorește să-și schimbe pozițiile, nu trebuie să ne închistăm în această dificultate. Limbă distinctă sau dialect? Romanitate orientală sau românitate?... Cât timp în Balcani avem macedo-vlahi și macedo-slavi e greu de cuprins într-o singură mânășă toți pumnii strânși spre a face binele!

Dincolo de toate disputele, noi cei de la „Familia română” îi considerăm pe aromâni frații noștri mai mari și vrem să-i sprijinim atât pentru a se autocunoaște cât și pentru a-i cunoaște mai bine. Cel mai puternic element de identitate este conștiința de sine. Dacă această identitate se regăsește plenar în „Eu hiu armânu!”, atunci și noi românii trebuie să aplecăm urechile la tot ce mișcă armânește prin lume. Întru slavă armânească! Și întru iubire frățească!

Părinteasca Dimândare

*Părinteasca dimândare
Ni spergiură cu foc mare
Frați di mumă și di-un tată
Noi, Armâni di eta toată!*

*Di sum plocile di morminți
Strigă-a noștri buni părinți
— Blăstem mare s-aibă-n casă,
Cari di limba lui se-alasă!*

*Care ș-lasă limba lui,
S-luadă pira focului,
Si s-dirină vhiu pri loc,
Și sasi frigă limba-n foc!*

*El, in vatrai părintească
Fumeaia s-nu-și hărisească
Di fumei curuni s-nu bașe,
Nat in leagăn li nu nfașe!*

*Cari fudze di-a lui mumă
Și di parinteasca numă
Fugăi doara Domnului
și dulțeamea somnului!*

Părinteasca blestemare (muștrare)

*Părinteasca blestemare
Poruncește cu foc mare
Frați de-o mumă și de-un tată
Noi, Aromâni din vremea toată.*

*De sub lespezi de morminte
Strigă ai noștri buni părinți
— Blestem mare s-aibă în casă
Care de limba lui se lasă.*

*Care-și lasă limba lui
Arză-l-ar para focului
Chinui-s-ar de viu pe locu'
Frige-i-s-ar limba în focu'*

*El în vatra-i părintească
De copii să nu se fericească
De familie cunun să nu pupe
Prunc în leagăn să nu culce.*

*Care fuge de a lui mumă
și de părintescul nume
Fugi-i-ar dorul Domnului
și dulceața somnului!*

Dimândarea părintească (*Muștrarea părintească*) și Moscopole („Mecca aromânilor!” sau Atlantida aromânilor) sunt două simboluri sfinte ale vlahilor sud-dunăreni.

Compusă în anul 1888, *Dimândarea părintească* este imnul național al aromânilor. Inedit și testamentar, cântecul vorbește de cumplitul blestem ce cade asupra părinților care nu-și învață copiii limba strămoșească, graiul armânesc.

Autorul acestui imn este preotul Constantin Belimace (Papa Lambru), eroul „național” al aromânilor, care a fost ucis ca un martir, fiindcă a luptat pentru drepturile aromânilor și nu numai. „Toată aromânimea de pe fața pământului, din Grecia până-n Viena, Budapesta și America, îi datorează azi acestui dascăl libertatea și supraviețuirea. Papa Lambru a fost un mare erou al eliberării Albaniei de sub turci și greci, întemeind școli și biserici. N-a existat mișcare revoluționară importantă în Albania și Macedonia la care acest Belimace să nu fi fost conducător.”

„Știu să mor pentru dreptate și națiune!” au fost ultimele cuvinte ale lui Papa Lambru Belimace, „al nostru bun părinte”, un adevărat vizionar, a cărui creație dăinuie după mai bine de un secol: „Di sum plocile di morminți/ Strigă-a noștri buni părinți/ —Blăstem mare s-aibă-n casă,/ Cari di limba lui se-alasă!”...

Armânii/Makedonarmânii - recuperarea identității în mileniul III

Kira IORGOVEANU-MANTSU

Putem spune că despre nici un alt popor din Europa nu s-au emis atâtea teorii referitoare la origine, etnogeneză ca despre Armâni / Makedonarmâni. Teorii care, de cele mai multe ori, sunt atât de contradictorii încât se poate ușor trage concluzia că au fost emise, de cele mai multe ori, numai la comenzi politice. Pentru Greci, strămoșii Armânilor / Makedonarmânilor sunt Greci care și-au abandonat limba greacă sub presiunea ocupanților Romani, deci sunt „Greci latinofoni”. Pentru Români, din cauza asemănărilor de limbă, Armânii / Makedonarmânii sunt considerați „Români de la Sud de Dunăre”, coborâți din Nord, din vechea Dacia romanizată, ignorându-se faptul că Macedonia a fost romanizată cu 250 de ani înaintea Daciei (actuala România)!

Încă de la 1774, învățatul german Johan Thunmann în *Recherches sur les peuples europeens de l'Est* trage concluzia că Armânii / Makedonarmânii sunt descendenții Tracilor romanizați în epoca administrării Macedoniei de către Imperiul Roman.

Teoriile recente, obiective și științifice îi consideră pe Armâni / Makedonarmâni ca fiind continuatorii populațiilor romanizate de către cuceritorii romani: macedoneni, greci, traci, iliri.

La 148 î.H., Regatul Macedonia a fost ocupat de Romani și a devenit *Provincia Macedonia*. După lupta de la Pharsala (48 î.H.), când Cesar l-a învins pe Pompei, o parte importantă a luptătorilor romani de partea lui Pompei și-au găsit refugiul în munții Macedoniei. Armânii / Makedonarmânii sunt, desigur, cei mai apropiați de Macedonia antică – habitatul lor dintotdeauna. Venirea Slavilor în sec. al 6-lea a schimbat geografia politică și lingvistică a Macedoniei și a Balcanilor.

Disoluția Imperiului Otoman, la care Armânii / Makedonarmânii și-au adus o contribuție importantă, împărțirea Macedoniei la 1913 și, mai ales, crearea noilor state naționale balcanice, au schimbat în totalitate viitorul Armânilor / Makedonarmânilor și a limbii lor. După Tratatul de la București, de la 10 August

1913, Grecia a obținut 50% din Macedonia (Macedonia Egeeană), pe baza numărului de locuitori Armâni / Makedonarmâni din această regiune, 40% Serbia (Vardar Macedonia) și 10% Bulgaria (Pirin Macedonia). După cel de-al doilea Război Mondial, Vardar Macedonia devine una din cele 6 republici ale Iugoslaviei (Republica Socialistă Macedonia) și, o dată cu aceasta, chestiunea macedoneană a devenit iarăși sursă de tensiune între Bulgaria, Grecia și actuala Republică Macedonia (Formerly Yugoslave Republic of Macedonia).

Împărțirea Macedoniei a avut efecte dezastruoase numai asupra Armânilor / Makedonarmânilor care s-au văzut împărțiți între 4 state naționale, între care existau de secole grave conflicte etnice, ce încă mocneau.

Armânii își spun dintotdeauna „armân / armâmji” (cu varianta fărșeroților „râmânji”). Este etnonimul lor, însă străinii i-au identificat sub alt nume: vlahi, cuțo-vlahi, elino-vlahi, țintari, cio-bani, macedoneni, makedoni, aromâni etc.

© by Eronim Alexandru

Termenul „Aromân” a fost impus abia spre sfârșitul sec. al XIX-lea de către lingvistica românească, odată cu începerea propagandei românești printre armânii din Balcani. Este un termen științific care dorea să facă vizibilă asemănarea dintre „român” și „aromân”, ignorându-se faptul că etnonimul „armân” are o vechime milenară, pe când „român” ca etnonim apare abia odată cu formarea regatului România. Termenul „aromân” pe care îl considerăm politizant a fost preluat de lingviștii străini în formele fr. *aroumain*, engl. *aromanian*. Singurul lingvist care a făcut o traducere corectă a etnonimului „armân”, în limba germană, a fost Gustaw Weigand, în monumentală sa carte *Die Aromunen oder Mazedo-Romanen* (1895). Weigand aduce în lingvistica germană termenul „Aromunen”. Dacă ar fi tradus termenul „aromân” ar fi fost în germană „Arumänen”, pentru că germanii îi numesc pe români - „Rumänen”.

Mai dorim să precizăm că un termen foarte folosit de mulți lingviști români sau străini este „macedo / mazedo” – desigur cu referire la spațiul etnogenezei aromânilor: Macedonia antică. Astfel, prima gramatică armânească a lui M. Boiagi (Viena, 1913) avea titlul în germană *Romanische oder Macedonowlachische Sprachlehre* (în greacă *Gramatikiki Romaniki / Makedonovlahiki*). Monografia lui G. Weigand *Die Aromunen* (1895) avea ca subtitlu *Über das Volk der sogennanten MAKEDO-ROMANEN oder Tsintsaren*. În 1942 Th. Capidan publica *Macedoromânii*; Tache Papahagi și-a subintitulat monumentalul dicționar *Dictionnaire Aroumain (Macédo-roumain)*, Matilda Caragi-Marioțeanu publică la 1997 *Dicționar Aromân (Macedo-Vlah)*. În lingvistica germană se folosește și termenul „Mazedo-romanen”. Începând cu anul 1987 prof. Vasile Barba a numit revista *Zborlu a Nostru* din Freiburg, în germană *Mazedo-romanische kulturelle Zeitschrift*. Se dorește astăzi, printre mulți armâni, recuperarea acestui termen științific care să fie utilizat ca termen internațional unic de identificare: ex. „Makedonarmân” (fr., engl. „Macedonarmân”, germ. „Mazedoromanen”). Acest termen se dorește a fi utilizat numai în documentele internaționale, pentru identificarea armânilor – cunoscuți sub atâtea nume care produc o mare confuzie.

Despre limba armână

Despre limba armână și statutul ei s-au emis tot atâtea teorii ca și despre poporul Armân / Makedonarmân. Nici unei alte limbi latine

europene nu i s-a contestat mai mult dreptul la legitimitate, la existență ca Armânei: Românii o consideră un „dialect” al limbii române, uitându-se că a apărut în Balcani cu 250 de ani înaintea latinei din Dacia (actuala România), Grecii o consideră o limbă „de casă”, fără tradiție scrisă, desconsiderând voit tradiția scrisă în armână, de peste 200 de ani.

Nu ne angajăm acum în dispute, însă dorim să oferim teoria științifică care este astăzi cea mai larg acceptată.

La începutul secolului XXI sunt 4 limbi latine balcanice: ARMÂNĂ / MACEDONAR-MÂNĂ (în sudul Balcanilor), MEGLENA (zona Gevgelia, de la granița Greciei cu FYROM), ISTROROMÂNĂ (Croatia și Peninsula Istria. Această limbă a dispărut pe la 1850. Azi mai sunt foarte puțini vorbitori) și ROMÂNĂ (variante istorică a DACOROMÂNEI, din Dacia istorică, actualmente România). Aceste limbi latine balcanice formează Romanitatea orientală așa cum în Europa de Vest, Italiana, Spaniola, Franceza, Portugheza, Catalana și alte limbi mai mici formează Romanitatea occidentală.

Identitatea comunității etnice și lingvistice a armânilor

Urmărim cu interes, dar și cu oarecare îngrijorare, luările de poziție din ultima vreme din România privind o controversată problemă, legată de identitatea comunității etnice și lingvistice a Armânilor sau a „Aromânilor”, cum erau cunoscuți până de curând în România, comunitate atipică și puțin cunoscută.

Ni se pare de mare importanță abordarea chestiunii Armânilor fără complexe și fără tabu-uri.

Întâi de toate, avem convingerea că nu prea mulți români cunosc subiectul. Nu este în nici un caz o vină. Este o lipsă care se trage din modul simplificat în care este percepută această chestiune de cei care vor să o utilizeze „politic”.

Deși este o sarcină extrem de complexă, ne vom permite să prezentăm câteva aspecte care fie nu sunt cunoscute, fie sunt ignorate.

Ni se spune că armânii fac parte din „romanitatea” orientală. Foarte adevărat! Trebuie totuși să fim onești și să recunoaștem că românii nu i-au descoperit decât după 1848, când Nicolae Bălcescu face în același timp și o reflecție politică „acest neam care ar putea odată să ne fie de folos”. Până atunci și mult după, erau cunoscuți ca „greci” având ca principală ocupație comerțul (cei care ieșeau din spațiul în care se aflau dintotdeauna) sau creșterea oilor (cei care

practicau transhumanța în munții din nordul Greciei). Fără îndoială, Tudor Vladimirescu a ratat această descoperire în 1821, când participase alături de armâni și greci, în cadrul mișcării ETERIA, la mișcarea de eliberare din Balcani. Sau poate nu a reușit să o facă cunoscută, pentru că este asasinat, în urma unui complot la care a participat un armân, Iordache Olimpiotul, fiind considerat un trădător al idealurilor revoluției. Printre alții, Rigas Fereu, un alt aromân, rămas în conștiința armânilor ca și a grecilor ca poetul revoluției, preconiza înființarea în Balcani a unei federații de tip helvetic, în care toate națiunile să aibă aceleași drepturi.

Ni se spune că România s-a implicat în deschiderea școlilor românești în Balcani. Un pic mai multe detalii care ar putea să ne ajute la descoperirea adevărului. Prima școală apare în 1863 și se predă în armână. Nu trecuseră decât patru ani de la Unire și ideea de România era încă în faza de concept. Fără sprijin hotărât al lui Napoleon III și al Francmasoneriei, care visa la reconstituirea „Romaniei” (nu României!), este foarte probabil că spațiul nostru „mioritic” ar fi fost „via Egnatia” în variantă slavă, adică drumul rușilor către Constantinopol, un vis ceva mai nou și care, din fericire, nu s-a împlinit. Personal, înclinăm să credem că și școlile „românești” din Balcani făceau parte din același plan de reconstituire a „Romaniei” și nu este exclus ca spațiul sud-dunărean să fi fost inclus încă din perioada când Pouqueville, ambasador al lui Napoleon I pe lângă Poartă, îi descoperă pe armâni înaintea lui Bălcescu. Desigur că legat de subiectul școlilor românești din Balcani trebuie să amintim părerea câtorva din oamenii de știință cunoscători ai problemei, atât din afara României cât și din interiorul ei. În ordine cronologică este vorba de legatul plenipotențial al Italiei (1891-1913) pe lângă Poarta Otomană, care spunea într-un raport secret trimis la Roma că adevărata cauză a implicării României în funcționarea școlilor românești în Macedonia părea un beneficiu teritorial pe care-l spera odată cu dezintegrarea Imperiului Otoman. Aceeași idee, dar formulată altfel, o afirmă generalul român Dabija puțin înainte de izbucnirea războaielor balcanice de la 1912 și 1913. Critici cu privire la maniera în care s-a realizat politica României în Macedonia sau pe plan mai larg în Balcani, au exprimat C. Constante, S. Tovu, S. Mehedinți. În aceeași perioadă, T. Capidan, unul dintre cei mai cunoscuți susținători ai politicii culturale a României în Balcani, recunoaște indirect această eroare, atunci când afir-

mă că în timpul lui D. Bolintineanu, Armânii nu erau divizați între naționaliști (filoromâni) și grecomani iar limba greacă utilizată în școli nu era decât un mijloc de propagare a culturii, fără să fie și mijloc de deznaționalizare. În epoca modernă un foarte bun cunoscător al Armânilor, M.D. Peyfuss afirmă că școala (românească) le-a întins Aromânilor o cursă în numele unui românism echivoc.

Dacă proiectul „Romaniei” capătă consistență și se întrupează în România, care devine „Mare” în 1919 și asta tot cu ajutorul francezilor (Clémenceau), școlile românești din Balcani nu au putut să schimbe mare lucru din configurația politică a zonei. Sau, mai precis spus, nu au putut să o schimbe în favoarea României. După 50 de ani de școli românești, în care reușiseră să influențeze un procent relativ restrâns din populația latinofonă, România, în calitate de arbitru în urma celui de-al doilea război balcanic (1913), capătă două județe în nord-estul Bulgariei (Cadrilaterul), ca recompensă pentru împărțirea Macedoniei, în timp ce Murnu și Bazarica umblau la Paris și Londra, pentru a crea un Stat Armâno-Albanez. Și asta datorită iscusinței ministrului de externe român Take Ionescu, el însuși armân după mamă. Deși planul prevedea strămutarea celor care căpătaseră conștiință românească în Cadrilater, locuit în majoritate de bulgari și de turci, primul război mondial întârzie realizarea acestui obiectiv. Bălbâielile repetate ale guvernărilor români, care confrunțați cu reacțiile violente ale celor care nu acceptau imixtiunea română în zonă, îi abandonează în mai multe rânduri pe cei care păreau câștigați de cauza românismului, face ca primul val de armâni strămutați să apară în 1925. După estimări destul de corecte, până în 1933, când migrația de armâni este oprită, s-au înregistrat ceva mai puțin de 7000 de familii, sau între 30 și 40.000 de persoane care au emigrat în Cadrilater. Acești armâni precum și descendenții lor constituie în esență, majoritatea armânilor din România de astăzi.

Ni se spune că armânii constituie ramura sudică a romanității orientale și printr-o mică eroare ortografică, greu de localizat din punct de vedere istoric, devin și ramură sud-dunăreană a „românității”. Obstinația cu care se încearcă convingerea subiecților Armâni din România de această teorie, dovedește falsitatea ei. Argumentele care ar putea restabili adevărul nu pot fi discutate decât dacă există bună credință și simțul măsurii. Din păcate, în ultimii 20 de ani, nu am constatat nici un fel de disponibilitate, în

abordarea acestei probleme, din partea celor care și-au arogat dreptul de a hotărî pentru armâni, în totalitatea lor. Academia Română organizează sesiuni despre identitatea armânilor, emite „decrete” științifice după care armânii par a fi obligați să-și asume o identitate care, pentru ei, este alta decât cea pe care o au și o simt din vremuri ancestrale. Se aduc argumente științifice, citându-se din mari lingviști și istorici români sau străini, ignorându-se faptul că identitatea unui popor nu poate fi „creată”, „dirijată” chiar și cu cele mai imbatabile argumente științifice, pentru simplul fapt că identitate este un element de autodefinire. Acest drept la autodefinire stă la baza drepturilor omului și a tuturor documentelor europene și internaționale care se referă la drepturile omului, la protejarea limbilor minoritare, regionale, mai puțin răspândite.

O mare parte din mass-media românească duce, în ultima vreme, o furibundă campanie contra acțiunii de recuperare a identității aparte a unui mare număr de Armâni din România, reprezentați de cea mai numeroasă organizație „FARA Armânească” (Comunitatea Armânilor din România).

Sunt atacați reprezentanții acestei organizații, recunoscută legal în România ca ONG, sunt inventate „trădări” și „interese meschine” ale acestora, creându-se astfel o atmosferă tensionată între două etnii care nu doresc decât conviețuire armonioasă, pentru dezvoltarea unei democrații de tip european în România.

Lingviști și istorici români și străini despre armâni

Se ignoră cu intenție părerile altor lingviști și istorici români și străini care și-au exprimat alte păreri în legătură cu limba, identitatea armânilor.

De aceea vom menționa câteva asemenea păreri, extrase din lucrări importante, semnate de autori recunoscuți internațional:

Matilda Caragiu-Marioțeanu în articolul *Aromânii în mileniul III*, România Literară, nr. 32, 15-21 August 2001, scria: „Aromânii sunt un exemplu tipic de etnie a căror identitate se demonstrează de la sine și se susține prin limba lor maternă, aromâna, pe care o vorbesc de 2000 de ani”. În *Dodecalog* academiciana spune: „Aromâna este limba maternă a aromânilor, care le conferă conștiința lor etnolingvistică”. Sau „Aromânii (macedo-vlahii) trebuie să aibă un singur scop: să-și cultive limba maternă și tradițiile lor”.

Cicerone Poghirc, somitate de necontestat în domeniul romanisticii și a indoeurope-

nisticii a adus o contribuție esențială referitoare la limba aromână, în două articole fundamentale: *Latin Balcanique și Romanizarea lingvistică și culturală în Balcani* (vol. *Aromânii, istorie, limbă, destin*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1996).

Cicerone Poghirc

Dăm câteva citate revelatoare:

„Faptele citate mai sus sunt, după părerea noastră, suficiente pentru a demonstra prezența aromânilor în regiunea lor actuală, în mod constant și neîntrerupt, din Antichitate și până în zilele noastre.”

„Dacă există o pretinsă „identitate” a dacoromânei cu aromâna, ea nu poate fi decât aceea a originii lor: latina balcanică. (...) În realitate, între aromână și dacoromână este departe de a fi vorba de identitate, ci doar de concordanțe structurale și materiale importante.”

„(...) nu trebuie să uităm că aria macedoneană a fost romanizată cu mai mult de două secole înaintea Daciei (148 î.Hr.)”

„Să examinăm mai de aproape pretinsa „identitate” a aromânei cu dacoromâna: celor 20 de foneme din dacoromână le corespund 30 în aromână, dintre care două împrumutate din greacă (...)”

„În lexic, diferențele sunt și mai mari. În fondul latin, printre cele 1628 cuvinte moștenite în aromână mai mult de o sută nu există în dacoromână, care însă posedă vreo 400 de cuvinte latine absente în aromână. Printre cuvintele aromâne moștenite din latină dar absente în dacoromână, există unele care dovedesc originea meridională a aromânei.” (...)

Cât privește cuvintele de substrat, moștenite din limbile preromane, din cele circa 120 ale dacoromânei, o bună parte lipsesc în aromână. Cele 350 de cuvinte împrumutate de aromână din albaneză sunt, bineînțeles, absente

în dacoromână.” (...) Pentru originea meridională a aromânei este foarte semnificativă situația cuvintelor grecești: 2534 dintr-un total de 9236 din *Dicționarul* lui Papahagi.” (...)

„Caracterul latin al limbii aromâne în gramatica sa, precum și în vocabularul său de bază, nu poate fi contestat științific, după cum nu pot fi contestate nici amploarea și vechimea influenței grecești, care se explică prin bilingvismul greco-latin, de foarte veche dată în regiune.”

„Ațașamentul vlahilor la civilizația și limba greacă, la această minunată țară, Grecia, unde de două milenii își înmormântează strămoșii, este egal cu dorința lor și dreptul lor natural de a-și păstra limba maternă și tradițiile lor, ceea ce nu-i împiedică deloc să fie buni cetățeni greci, cunoscători ai limbii și culturii grecești.”

Să amintim și părerea unui renumit romanist german, **Hans-Martin Gauger**, profesor la Universitatea din Freiburg: „Pentru mine aromâna, o limbă clar separată de română, face parte din marea diversitate însă și unitate a Romanității.”

Dr. Mariana Bara, o tânără lingvistă a publicat una dintre cele mai interesante cărți din ultima vreme, referitoare la aromână - *Limba aromânească* - Cartea Universitară, București, 2007. Cartea rediscută „modelul tradițional, vechi de mai bine de 150 de ani, construit în cultura română în epoca dominată de ideologia naționalistă, pentru a descrie aromâna, identitatea, cultura și istoria aromânilor.”

Bazată pe argumente imbatabile, cartea Mariane Bara este prima încercare de a discuta această temă atât de controversată, dincolo de dogme, de comandă politică. Poate de aceea nu s-a scris nimic despre această carte: nici laudativ, nici critic.

„Mai multe întrebări în mod repetat formulate la întruniri ale asociațiilor culturale aromânești din Balcani și din România după 1990 au generat această carte, semn că a treia renaștere culturală a aromânilor este marcată de căutarea identității și a drumului pentru viitor” scrie Mariana Bara în „Argument”.

Adaugă mai departe: „Probleme pentru care modelul tradițional nu are răspuns, pentru că le ocolește, sunt cuprinse în întrebări aparent simple:

– Când și unde începe istoria aromânilor și limbii lor?

– De ce este ea prezentată atât de lacunar în spațiul cultural românesc?

– De ce și cum a apărut teoria că aromâni ar fi „ramura sudică a poporului român”?

– De ce romanitatea balcanică este estompată în favoarea românismului?

– De ce pare pierdută această romanitate și șterse începuturile ei?

– De ce a fost nevoie să fie creat conceptul de română primitivă – alt nume pentru latina balcanică? Această creație ipotetică are vreun rol? Atunci, de ce numai româna ar avea o astfel de etapă și de ce nu este nevoie de „italiana primitivă”, „franceza primitivă” sau „spaniola primitivă” pentru a explica începuturile celorlalte limbi romanice?”

La toate aceste întrebări, dr. Mariana Bara dă și răspunsuri argumentate științific, bazate pe o bună cunoaștere a limbii aromâne, limba ei maternă și a celorlalte limbi romanice.

Desigur răspunsurile sunt incomode pentru acei lingviști care sunt încă sclavi ai unei ideologii lingvistice bazate pe ideologia politică națională și chiar naționalistă. De aceea au preferat să tacă și să nu-și spună nici o părere despre această carte care deschide o nouă viziune, modernă, dincolo de prejudecăți și interese politice, academice... O carte care invită, în cele din urmă, la un dialog.

„Am mai putea deschide un alt capitol, despre dogmă și știință în cercetarea din spațiul cultural românesc cu privire la aromâni. Dogmele științifice există în multe domenii și împiedică publicarea în reviste de specialitate a unor texte ca cel de față, care tratează un subiect supus controversei” spune Mariana Bara.

Referitor la obsedanta frază „Aromâna, dialect al limbii române”, M. Bara scrie: „Aici este punctul sensibil al cercetării asupra acestei limbi, tradițional, deși impropriu, definită ca dialect al limbii române. Această definiție este o dogmă în lingvistica românească, iar în cele mai nuanțate descrieri apare concepția asupra aromânei ca dialect al limbii care nu era întru totul unitară, în fapt, latina balcanică, convențional numită străromână sau protoromână.”

Un element deosebit de important pentru definirea limbii aromâne este romanizarea Macedoniei. Există o excludere programatică a romanizării Macedoniei la aproape toți lingviștii români. Nu este o excludere întâmplătoare dacă ne gândim că Macedonia a fost romanizată cu aproape 250 de ani înaintea Daciei și numai ignorarea acestui fapt a făcut posibilă apariția teoriei conform căreia aromâna este dialect al limbii române!

Cu ce argumente se poate susține această teorie dacă luăm în considerare faptul istoric că

limba latină din Macedonia a apărut cu aproape trei secole înaintea celei din Dacia?

Cicerone Poghirc este singurul om de știință care ajunge la concluzia că limba vorbită de autohtoni în Macedonia romanizată are o altă limbă de substrat decât româna și anume traca.

A considera Armâna ca dialect al limbii române, înseamnă a contesta, a ignora bogata literatură scrisă în această limbă, de peste 200 de ani!

Limba armână a avut o gramatică modernă încă de la 1813, în timp ce toate gramaticile limbilor balcanice au apărut mai târziu, chiar și *Gramatica* lui Heliade Rădulescu! Înseamnă a desconsidera bogata și valoroasa literatură modernă care se scrie astăzi în toate țările în care armânii trăiesc. Ca exemplu, precizăm ampla antologie bilingvă (armână/makedonarmână - franceză), editată de subsemnata la editura micRomania din Bruxelles. Este o dovadă evidentă a existenței unei limbi care are toate datele unei limbi moderne în care pot fi exprimate toate frământările poetului modern. Nu întâmplător limba armână este menționată în Harta europeană a limbilor minoritare și a fost practic recunoscută de Consiliul Europei, prin Recomandarea 1333/1997 aprobată de Adunarea Parlamentară. Este cea de-a doua recunoaștere internațională, după Iradeaua de la 1905, când în Imperiul Otoman armânii au fost recunoscuți ca „millet” (popor).

O abordare politică a problematicii armânești

În abordarea chestiunii armâne de pe poziția românească, ni se spune că ideea de a se considera minoritate națională, ar falsifica istoria și că ar anula opera multor români care s-au considerat români. Înainte de toate facem din nou observația că, din punct de vedere istoric, armânii sunt considerați „români” doar de o parte din români, de o și mai mică parte de armâni și asta numai de un secol și jumătate. În al doilea rând, atunci când ni se vorbește de intelectuali sau personalități armâne ale căror operă ar fi negate, se uită de alte numeroase personalități sau intelectuali armâni care s-au afirmat în spațiul balcanic de secole, și care, deși au luptat pentru cauza greacă, albaneză, sârbă sau bulgară, au avut aceeași conștiință a apartenenței lor etnice.

Ar fi o mare eroare ca ideile exprimate mai sus să fie considerate anti-românești. Încercarea de a culpabiliza, însă, o parte mai mică sau mai mare - n-are nici un fel de importanță - a armânilor care doresc să-și păstreze identitatea,

ar putea avea consecințe absolut imprezvizibile pentru România. Vom încerca să găsim în cele ce urmează ce anume considerăm că se greșește în abordarea acestei chestiuni și care ar putea fi consecințele de care vorbeam mai sus.

În România, luând în considerare o dinamică demografică adaptată cazului nostru, ar putea trăi astăzi între 100 și 150.000 de armâni. Din cifrele, dificil de verificat, dar rezonabile, prezentate de diverse surse, putem estima că în Balcani trăiesc între 1 milion și jumătate și 3 milioane de armâni. Putem aprecia deci că în România trăiesc între 5 și 10% din numărul lor total, în ipoteza cea mai optimistă.

Deși despărțiți de peste 90 de ani, în cadrul statelor naționale apărute în secolul 19 și la începutul secolului 20 și practic fără contact timp de 60 de ani, armânii constituie exemplul cel mai surprinzător de unitate lingvistică. A extrapola această concluzie și la ramura nord dunăreană a romanității, ni se pare o exagerare fără acoperire. Câteva exemple de popoare europene ar trebui să ne tempereze acest entuziasm gratuit. Bulgarii și macedonenii slavi vorbesc două limbi extrem de apropiate. Se consideră totuși două popoare diferite. Spaniolii, catalanii, portughezii vorbesc limbi foarte apropiate, având aceeași rădăcină. Admitem cu toții existența a trei limbi. Valonii din Belgia și elvețienii francofoni vorbesc limba franceză, dar nimeni n-ar îndrăzni să le spună „francezi”. Danezii, suedezii și norvegienii vorbesc așa zisele limbi scandinave, care prezintă asemănări cu mult mai evidente decât româna și aromâna. În cazul slavilor avem aproape tot atâtea exemple ca și cele de mai sus. Nu mai pomenim de atâtea popoare vorbitoare de limbă franceză, de limbă engleză, de limbă spaniolă etc. O concluzie s-ar impune de la sine: am putea considera pe armâni ca „vorbitori de limbă română” și asta cu condiția ca și ei să accepte această catalogare. Reflectă ea însă o realitate? Ca niște cunoscători al celor două limbi și dintr-o perspectivă europeană, afirmăm fără nici o ezitare: NU!

Pentru toți cei care vor sări în sus și ne vor acuza că suntem trădători și că am uitat ce a făcut România pentru armâni, vrem să-i asigurăm de atașamentul nostru față de România și față de români. Și suntem convinși că aceleași sentimente nutresc și ceilalți consângeni ai noștri din România. Ai obliga însă să-și uite rădăcinile și să le spele memoria ca unor handicapați, este inacceptabil și lipsit de fair-play.

Nimeni dintre armânii din România nu

dorește să se despartă de români. Ei nu cer decât să-și păstreze limba și obiceiurile. Le-au moștenit din vremuri ancestrale și nu vor să le piardă. A-i culpabiliza pentru o astfel de „vină”, dovedește o lipsă totală de înțelegere. A-i amesteca, însă, printre „românii de pretutindeni” sau „românii din diasporă” este iarăși o gravă eroare. Și aceasta pentru că ideea nu este acceptată de majoritatea armânilor din România și cu atât mai puțin de armânii din țările din Balcani.

Legat de modalitatea în care se poate realiza prezervarea limbii și obiceiurilor armânilor, este desigur de discutat. Hotărârea de a se considera „minoritate națională” a fost luată după ce timp de 15 ani li s-a refuzat orice dialog în chestiunile care îi priveau. Situația nu s-a schimbat cu nimic față de perioada școlilor românești, când copiilor armâni li se interzicea vorbirea în „graiul” armân, pentru a-l uita mai rapid și când în memoria lor nu trebuia să pătrundă decât istoria României și a românilor de la nord de Dunăre.

Iată de ce îndrăznim să spunem că abordarea subiectului „armân” se face cu ipocrizie și că așa-zisa „toleranță” a poporului român (exprimată prin unii dintre reprezentanții lui) nu este decât o vorbă goală.

Intenția noastră nu este de a crea o polemică sterilă. Subiectul este prea serios pentru a ne permite o astfel de abordare.

Ceea ce dorim însă să subliniem este că dinamica creată actualmente în România nu mai poate fi oprită. Cei care doresc să-și conserve identitatea sunt din ce în ce mai mulți și constrângerile care funcționau în vremea regimului comunist nu mai pot fi utilizate. Intimidările și stratagemile de diversiune la care sunt supuși acești reprezentanți ai celor două culturi care stau la baza civilizației europene, greacă și latină, nu vor avea efectele scontate pentru simplul fapt că recuperarea identității etnice și lingvistice se face în cadrul normelor europene și internaționale.

România are datoria morală de a trece de la o atitudine declarativă și ipocrită vizavi de armâni, atunci când îi consideră ca „români de peste hotare”, la o recunoaștere fără complexe a identității lor. Dar nu prin obligarea armânilor de a-și uita și nega rădăcinile, ci tocmai prin recunoașterea lor așa cum ei înșiși se simt: armâni. Este necesară recunoașterea fără complexe a erorilor trecutului. Această schimbare ar putea antrena și celelalte state din Balcani și mai ales Grecia, a doua națiune care-și revendică paternitatea asupra armânilor, să facă la fel și să „elibereze” în fine acest popor care a dat atât de

mult tuturor națiunilor din Balcani. Cât despre armâni, ei s-ar putea reconcilia între ei și ar putea să-și prezerve limba și obiceiurile fără să fie acuzați că îi trădează pe albanezi, bulgari, greci, macedo-slavi sau români și să își afirme, așa cum au făcut-o și până acum, vocația lor europeană.

Este oare capabilă România să facă acest gest, așa cum a făcut Franța după ce visase să înființeze o a doua Franță în Estul Europei, la Congresul de la Paris din 1856? Rămâne de văzut.

Oricum, ar fi singura ipostază în care românii ar fi priviți de armânii de peste tot, ca adevărați frați într-o „romanitate”, punându-se capăt acestei dramatice situații cu rădăcini nu doar „ortografice”.

Trebuie spus, însă, fără rezerve, că România, deși a fost una dintre inițiatoarele și semnatarele *Recomandării 1333/1997 a Consiliului Europei*, nu numai că nu a pus-o în aplicare, însă au apărut și voci care au contestat-o în presă, au considerat-o ca un amestec în treburile interne ale României! Intrarea României în Comunitatea Europeană o angajează încă mai mult în respectarea normelor și recomandărilor acesteia.

Desigur că ne referim la noua perspectivă în care problema minorităților (naționale, etnice, culturale) este însușită și de România.

România ar trebui să-și asume astăzi deschis deciziile politice eronate, comise începând cu jumătatea secolului al 19-lea, când a început mișcarea propagandistică printre armânii din Balcani.

Nereușita imixtiunii politice a României în Balcani o constată Anastase Hâciu, care scria în volumul său monumental *Aromânii. Comerț, industrie, arte, expansiune, civilizație* (1936, premiată cu „Marele Premiu Năsturel” al Academiei Române). „Prin mișcarea nouă începută în 1864, dacă pierderile Aromânilor în sânge, în averi și în liniște au fost considerabile, România – pe care atâtea considerațiuni morale și materiale o obligau la aceasta – avea de realizat numai câștiguri: diplomatice, economice, culturale. Preponderența și pretențiunile ei în Balcani își găseau un temei concret și moral numai prin această expansiune culturală, purtată de un popor de misionari aprigi, capabili de orice jertfă. (...) Jertfe sângeroase, crime abominabile, pagube morale și materiale imense a cules un popor liniștit, dar turbat până în adânc de școala lui D. Atanasescu de la Târnova”. (Este vorba despre prima școală românească deschisă în Balcani).

Unul din „câștigurile” de care vorbește Hâ-

Metzovo, Grecia, 2009.
Foto: Vasile Șoimaru

ciu a fost Cadrilaterul, trecut la România numai pe baza numărului de armâni colonizați acolo.

„Câștigurile” Armânilor, în urma „ajutorului” României: „Pacea de la 1913”, semnată la București, în urma căreia Macedonia a fost împărțită între cele 4 state balcanice, rupându-se astfel pentru totdeauna trupul armânesc; cedarea Cadrilaterului și „aruncarea” armânilor spre zone din România total neprielnice pentru acest popor de munte; închisorile comuniste, confiscarea tuturor averilor...

Armânii au fost cei sacrificați, vânduți, siliți să-și părăsească paradisul original - Pindul, Macedonia. Numai perseverența, abilitatea, hărnicia, mobilitatea și credința i-au ajutat să învingă mereu și, iată, Dobrogea de azi fără Armâni ar fi fost numai un amalgam de popoare balcanice: bulgari, turci, tătari, țigani etc. Rolul pe care Armânii l-au jucat și-l joacă în Dobrogea nu poate fi ignorat!

Istoria Armânilor este dintre cele mai dramatice, însă niciodată nu s-a oprit

Adevărat, istoria Armânilor este dintre cele mai dramatice, chiar tragice, însă niciodată nu s-a oprit. Ea merge înainte și asistăm astăzi la cea din urmă și mai importantă mișcare de re-deșteptare națională armânească.

Din fericire, istoria este astăzi și de partea

lor: Europa este cea care este garantul rămânerii în viață a limbii și a culturii armâne, într-un viitor care va fi al diversității lingvistice și culturale, într-o Europă în care statele naționale vor fi obligate să apere limbile regionale, minoritare, mai puțin răspândite.

Mișcarea modernă armânească din România, de după decembrie 1989, se încadrează în acest context european și este o acțiune normală, posibilă numai în cadrul democratic al noilor condiții socio-politice, de țară membră a Uniunii Europene.

România va trebui să înțeleagă că Europa nu poate tolera imixtiunile în politica internă a altor state, în ceea ce-i privește pe armâni, atâta timp cât nu este dispusă să rezolve cererea celor câteva mii de armâni care doresc să fie recunoscuți ca popor cu limbă și cultură aparte, ca minoritate națională cu toate drepturile ce i se cuvin, conform constituției României și normelor europene.

În acest sens, cităm dintr-un articol, publicat de un cunoscut și respectat jurnalist austriac și european, Karl-Markus Gauss, care este o caldă și mișcătoare pledoarie pentru un popor și o limbă aflate în pericol: „Există deja noul European? (...) Există deja acești oameni, receptivi față de tot ce există în lume, care nu se bazează în mod grosolan pe posesiunile lor naționale; cărora nu le vine greu, ci le face plăcere să gândească și să vorbească în două sau mai multe limbi; care nu-și referă acțiunile și năzuințele, în mod meschin, asupra unui singur stat ci mereu mai multe; pentru care granițele nu înseamnă obsesie ci o depășire cotidiană; care dintotdeauna practică comerțul și circulația între est și vest; nord și sud; care își câștigă identitatea tocmai din contactul cu diferite culturi; cărora toate acestea nu trebuie să li se impună ca niște țeluri mărețe, fiindcă ei, din timpuri străvechi trăiesc toate acestea. Pe scurt: există noul om european. El este ARMÂN (...). Pionieri ai unei Europe libere, ale cărei granițe să fie permeabile nu numai pentru mărfuri, ci și pentru oameni, armânii se pare că sunt cel mai bine înarmați pentru o Europă nouă. CEEA CE ABIA NOI TREBUIE SĂ ÎNVĂȚĂM, EI ȘTIU DEJA! (...)

Ceea ce pretind eu categoric, cu insistență ultimativă, sunt deci: recunoașterea limbii armâne ca un bun cultural european și ca limbă internațională de conferințe! Europa va fi una a diversității sau nu mă mai interesează deloc! Viitorul Europei va fi hotărât de problema armânească!” (*Was wir erst noch lernen müssen / Ceea ce încă mai trebuie să învățăm*, în vol. *Europa*, Editura Bawag-Edition Literatur, Viena).

Un document consular inedit, ilustrativ pentru soarta aromânilor

- 1938, septembrie, 17, Ianina (Grecia) -

Lector univ. dr. Ilie GHERHEȘ

În perioada interbelică (1919-1939), în România imigrau aproximativ 10 000 persoane anual și cam tot atâtea părăseau Regatul Român. Între cei care solicitau cetățenia română, o bună parte o reprezentau românii sud-dunăreni (aromâni, meglenoromâni și istroromâni), care au suferit, rând pe rând, prigoana noilor state naționale coagulate în Peninsula Balcanică, la sfârșitul secolului al XIX-lea și funcție a Conferinței de pace de la Paris (1919-1920).

Extrapolând, în continuare, în tentativa noastră de a ne face explicită față de ceea ce dorim să ilustrăm, vom mai preciza că: „Cea mai mare grupare dialectală românească, cea macedoromână, include graiurile sale în diviziuni: fărșerot, grămoștean, moscopolean, pindean, mazăchear, gopeștean-moloviștean, olimpien etc”.¹

Fără a cădea pradă ispitei de a întocmi ierarhii, mai ales în cazul unor subiecte atât de sensibile, cum este și cazul dispariției versus continuității sau, dimpotrivă, numărului renegaților sau asimilaților, dintr-o clasificare sau alta vom constata că un rol de prim plan în galeria românilor sud-dunăreni l-au avut fărșeroții, ei pe sine numindu-se pur și simplu „ramani” sau „rumâni”: „3. Fărșeroții sau frașaroții - locuiau în Albania sudică (satul Frașari, în

albaneză Frasin), în Thessalia, Pind și Epir. Erau considerați sarea Macedoniei. Erau cei mai buni păstori și meșteșugari în prelucrarea produselor legate de oierit și buni negustori. Mulți păstori păstrau tradițiile transumanței, deplasându-se spre Marea Adriatică. Cel mai important centru al lor este Moscopole, ajuns la o mare înflorire culturală, artistică și economică. Numele de moscopolean ajunsese un termen de elită (stratul cult al macedo-românilor). Erau și foarte religioși.

Neamul moscopolenilor, sau vascopolenilor, a trăit și trăiește în toată Peninsula Balcanică și Diaspora.

Au ridicat și alte orașe ca: Moloviște, Monastir, Crușeva, Terova, Velasa, Ohrida. Au ajuns vestiți arhitecți, industriași de talent, buni profesori, oameni luminați, cu virtuți alese, ca tot poporul macedo-român.

În Albania a rămas grupul de români nomazi, numiți fărșeroți. Fărșerotul este robust, înalt, mândru, zvelt, ochii negri încadrați de sprâncene arcuite, figura albă, pe care o colorează cu sânge iute și generos. Ei sunt vioi, ageri precum căprioarele, deștepți și foarte războinici”.²

Lăsând cititorului bucuria complicității cu documentul de arhivă³ (inedit! - n.n. I.G.) ne vom abține să enumerăm și alte elemente monografice ale acestui fragment, codru de etni-

Domnule Insărcinat cu Afaceri ,

Încă înainte de plecarea mea în concediu și mai ales dela întoarcerea mea la Ianina, sunt asaltat aproape zilnic de grupuri de farșeroți nomazi, mulți dintre ei proprietari de oi, cari îmi cer să intervin grabnic pe lângă Guvernul Român ca să fie colonizați în România deoarece nu mai pot îndura suferințele provocate zilnic de persecuțiunile grecești.

1 Luchian, Emilia, *Aromânii: Pretutindeni – Nicăieri (Armanii: Iutsido-Iuva)*, Editura Premier, Ploiești, 2007, p. 10
2 *Ibidem*, p. 13-17
3 Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Fond Președinția Consiliului de Miniștrii*, Dos. 46/1938, filele 30-33

citare valahă. În același timp vom sublinia faptul că diligența diplomatică de mai jos venea în contextul grijii deosebite dovedită de statul român față de românii sud-dunăreni, cu deosebire de la domnia lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866) și până la momentul de referință: „Statul român, ca reacție la acest fenomen (anexarea Macedoniei la Bulgaria după primul război mondial - n.n. I.G.), a dat decretul lege 538/5 februarie 1919, prin care asimila funcțiile și salariile cadrelor didactice aromâne cu cele ale cadrelor didactice din România, permițând venirea acestora dacă doreau să profeseze în școlile din țară (temporar... până când diplomația ar rezolva problemele!)”¹

Consacrați pentru istorie ca „aromâni” (toți românii sud-dunăreni - n.n. I.G.), de către Gustav Weigand, la 1895, fărșeroții, ca cei mai numeroși dintre aromâni, au încercat în vara anului 1917, chiar proclamarea unei țări româ-

nești, în inima Pindului, la Samarina; temerara acțiune fiind sortită eșecului încă din start.

Spiritul dârz, precum și prețuirea libertății, poate mai mult decât orice valoare axiologică, i-a făcut să fie obiect predilect al prigoanei grecești și în contextul în care marele nostru poet național, Mihai Eminescu, îi denumea doar cu etnonimul de „macedo-români”, iar prima observație a înrudirii fărșeroților cu vlahii nord-dunăreni a fost consemnată în secolul al XV lea, de către Leonikos Calkodylos: „Vlahii din muntele Pindului vorbesc aceeași limbă”². adică: „Limba aromânilor e aromâna”, un dialect al vechii limbi a Romaniei Orientale: soari, țeru, mamâ, tati, paini, frate, sora, feata, ficior ș.a.

„Io hiu armân!”;

„Și eu escu armân!”;

Și român!

Spinoasa problemă a aromânilor

Aromânii – „frați di mumă și di-un tată”

Adrian BOTEZ

O ISTORIE...

Nu cred să fie pe lumea asta vreun neam cu o istorie mai sublimă și mai ingrată - decât Neamul Frate Geamăn de la Sudul Apei Uitării (Dunărea...): AROMÂNII. Cel puțin, Europa nu cunoaște neam mai eroic și, totodată, mai ignorat (de însuși Fratele Geamăn de la Nordul Apei - noi, românii traianici, nordici, îi ignorăm, de mult și vinovat, pe frații noștri gemeni - românii aurelianici, sudici!) - decât ramura de sud a trunchiului traco-român.

„Aromânii, armânii sau rumânii, cum își zic ei, macedonenii, cuțovlahii și țânțarii (adică Fiii Cezarului - sânî=fii, țar=împărat), cum îi poreclesc grecii și sârbii, sunt cea mai veche seminție și cea mai eugenică, adică mai nobilă, dintre toate câte trăiesc în sudul Dunării. Ei sunt populația aborigenă, vrednici urmași ai stihiei traco-ilire, peste care s-a altoit demnitatea romană: mister tracic și pragmatism roman” (cf. Teohar Mihadaș - art. Aromânii și rolul lor în Balcani).

„Moștenitori direcți ai vechii civilizații trace, aromânii sunt, prin limba și cultura lor, singurii reprezentanți, la Sudul Dunării, ai latinității balcanice, născută odată cu cucerirea Macedoniei de către Legiunea a V-a romană, în anul 168 î.H.” (cf. Vasile Tega – art. *Aromânii: acești necunoscuți*).

„Sobri, având instinct de căsnicie și industrie - românii sunt, în privința acestor calități, cu mult superiori aceluia ce vorbesc grecește - sunt însă inferiori greco-slavilor în... șiretlicuri. Toți acești ciobani simpli și de rând au o eminentă aptitudine pentru lucrări în metal. Armele și armăturile lucrate în aur și argint, pe care le admirăm la arnăuți și palicari (grecotei) au ieșit din atelierele vlahilor” (cf. Mihai Eminescu - art. *Românii Peninsulei Balcanice*).

Întrebă, azi, pe Calea Victoriei, în plin București, și ai să vezi câți români au auzit de frații aromâni. Așa guvernanți avem azi - așa școală de conștiință și suflet avem azi. Cum să nu îndrăznească grecii să înfăptuiască, de sute

1 Luchian, Emilia, *op. cit.*, p. 86

2 *Ibidem*, p. 9

de ani - etnocidul, prin asimilarea forțată (în disprețul oricăror reglementări legale internaționale) - al aromânilor? Grecii, „frații noștri ortodocși” - îi numesc pe eroii luptei pentru păstrarea identității de neam: „renegați ai elenismului”, acuzându-i că „visează la românizarea greco-românilor”. Când n-ai fost niciodată altceva decât român - nu poți „renea elenismul”. Iar a zice greco-români - „expresia (...) e tot atât de improprie ca și afirmarea că iedul e fiul zimbrului” (cf. Mihai Eminescu – art. *Despre Apostol Margarit*).

Răsfoind scrierile străinilor despre aromâni, ți se face rușine că ești... român din Nord! Căci iată ce știa evreul Benjamin Tudela, rabin, la 1770, despre valahii-aromâni din Munții Balcanilor: „Nimeni nu se poate război cu ei, nici un rege nu poate domni asupra lor.”

Cine mai știe azi, dintre „nepoții lui Traian” - că strămoșii săi valahi, din sudul Apei Blestemului Uitării (Dunărea) - între 1187 și 1373, sub conducerea lui Petru și Asan și ai urmașilor lor, toți principii valahi din Balcani - nu erau doar niște bieți ciobani, nici doar armurieri, negustori etc. - ci au fost războinicii nebiriți ai răsăritului balcanic? I-au snopit în bătaie, pur și simplu, pe trufașii împărați greci ai Bizanțului, ba și pe cruciații latini, din Apus, nu mai puțin (decât grecii bizantini) infectați de păcatul superbiei: „Valahii (...) au coborât din munții lor sub conducerea celor doi frați, s-au unit cu bulgarii și au făcut prăpăd în imperiu (...). Bulgarii și valahii au năvălit aici (...) în timpul nopții și au făcut un adevărat măcel asupra armatei grecești. Cantacuzen (n.m. - împăratul!), cu numai o mână de oameni, abia a putut să se salveze la Constantinopol (...). Au luat săbiile (...) s-au năpustit asupra grecilor (conduși de însuși împăratul Isaac Angelos) mai repede decât rostim noi vorba și i-au ucis pe toți cei ce luptau (...). Asan îl surprinde (n.m. - tot pe „falnicul” Angelos...) într-o trecătoare și (...) i-a omorât cea mai mare parte din oștire (...). Isaac a căzut prizonier, cea mai mare parte a ostașilor săi este ucisă (...). Alexis Comnen (n.m.: împăratul Bizanțului!) ceru pace (n.m.: cuțo-vlahilor, vlahilor șchiopi! – „poporului de homosexuali”, cum i-au calomniat, grosolan, grecii, mai târziu!). Ioniță puse de se construi o mașină de război în patru laturi (...) și cu ajutorul ei pătrunse în oraș (n.m.: Varna), după trei zile de asalturi (...). Ioniță (n.m. - regele vlahilor), care fusese uns și recunoscut de către Papă, a hotărât să le facă război cruciaților (n.m. - cruciații puși pe jaf, că doar jefuiau doar pe niște frați ortodocși!) îi lovi pe latini, care fură

spulberați” etc. (cf. Mihail Kogălniceanu - *Vlahii de la sud de Dunăre*).

Apoi, au venit turcii „păgâni” - dar nu le-au fost dușmani mai mari românilor din Sud, decât „frații greci ortodocși” - pârători la Sublima Poartă - cu grea năpastă asupra cuțovlahilor.

Vă va fi greu să răspundeți la întrebarea cine-i „ortodox” și cine-i „păgân” - când veți face lectura privilegiilor acordate aromânilor de către turci, în sec. XVI, printr-un vizir recunoscător față de ospitalitatea celnicului (n.m. - stăpân de turme) Sterie Floca (aromân), din Mețovo: „Orice persoană de orice religie și condiție ar fi, care se va refugia la districtul Mețovo, și oricare ar fi motivele pentru care s-a refugiat acolo, nu va putea fi niciodată urmărită și reclamată de nici o autoritate. Orice musulman care va trece prin districtul Mețovo trebuie să considere acest pământ ca pământ sacru; și la ieșirea sa din ținut să scoată potcoavele de la cai, ca să nu ia din această țară nici cât negrul de sub unghie (s.n.)”

Se pare că Duhul Sfânt bate pretutindeni - și pe unde-i este voia - și i-a ales și pe acești musulmani, din sec. XVI: respectul sacrei ospetii, determină recunoașterea ținutului ospetiei ca biserică-azil sacru. Dar pe grecii ortodocși - ce i-a atins? Să vedem. Pe 9/22 mai 1905, ca urmare a ultimatumului înaintat sultanului (sic! - am avut și astfel de conducători!) de către regele României, Carol I (nemulțumit de rezolvarea problemei drepturilor aromânești în Rumelia - conflictul fiind între valiul din Ianina și greci, pe de o parte - și aromâni, pe de alta) - s-a dat o iradea (hotărâre), prin care se acordau aromânilor privilegiile cerute și se anunța pedepsirea valiului din Ianina.

Care a fost reacția Patriarhiei Grecești și a Athenei, în aceste circumstanțe? „Patriarhul grec a protestat (n.n. - evident, împotriva iradelei). Violența criminală a bandelor grecești a făcut restul” (cf. H.N. Braisford). Ghiciți cine conducea bandele de criminali greci? „Episcopii greci din Monastir, Katerino, Grebovo, Drama și Kozani (...) organizează bande de tâlhari, care pedepsiră crunt pe aromâni, pentru că voiseră să-și păstreze naționalitatea, prin mijlocul bisericii și școlii” (cf. N.Iorga). Nu trebuie să fiți așa uimiți - grecii au și sfinți bandiți (sic!): „Sfântul” Cosma („el - Cosma - cutează a arunca anatema pe toți acei români care vor mai vorbi limba română (...) Cosma spunea că Dumnezeu folosește aromâna numai când vorbește cu diavolul” (cf. Weigand, 1895, V, 146). „Eroica

faptă a lui Cosma a fost recompensată cu sancționarea (!): „proclamară (n.n. - clerul grec, cu Patriarhia Grecească în frunte) pe Cosma sfânt – și îi adunară moaștele” (cf. Dimitrie Bolintineanu, *Călătorii*). Moaștele Satanei. Tot Patriarhia Grecească a instigat și susținut pe mercenarii albanezi ai lui Ali Pașa Tepelin din Ianina - să spulbere Moscopole, la 1788 - Moscopole - Cetatea de Vis a aromânilor, râvnită și invidiată de greci (și de alți vecini), pentru frumusețile și bogățiile ei, unice în Estul Europei, avea Academie, Stampă (Tipografie), strălucite biserici ale lui Hristos, școli în limba valahă... O, limba de foc a Sfântului Duh Românesc - care-i arde pe dușmanii noștri... Limba asta trebuie nimicită, stinsă! „Ucide! Stinge limba în gâtulejul valah!” - asta a fost, sute de ani, singurul consemn și singura parolă a „ortodocșilor” greci. Căci, ori că au înfipt ei, direct, sabia în aromân și făclia în casa aromânului - ori au interpus, între ei și crimă, mâna năimiților albanezi musulmani (e proverbială sărăcia - deci potențialul de corupție - a albanezilor) - cazul demn de tragedie antică, de la cantonul Aspropotamos: „La schitul Veterniste să curmă cantonul Aspropotamos, lângă podul făcut de romani, Coracos, și unde sulioții fuseră uciși de albanezii musulmani, în luna lui ghenarie 1813. Femeile lor, în număr de 200, văzând pe soții lor uciși, se aruncară cu pruncii în brațe în râul Ahelonus, unde se îneacă. Această faptă fuse drama cea mai tristă și mai mare a acestui secol” (cf. Dimitrie Bolintineanu, *Călătorii*).

E ceva schimbat, azi, în raporturile dintr greci și „cuțo-vlahii” din Grecia și Macedonia? A mai îndrăznit vreun „vodă”, din Nordul Apei Uitării - Istrul/Dunăre - să dea ultimatum cuiva ce-i supăra pe frații noștri din Sudul Apei Blesmate și Sacre a Istrului? Iată ce spune francezul Michel de Vantelière, în *Du Marché Commun à l'Europe*, 1969 (n.n. - în România era regim comunist): „O minoritate românească în Grecia este supusă încă unui regim de lichidare spirituală, tot atât de sistematic ca în secolele trecute - și românii din Grecia nu au dreptul să asculte slujba în propria lor limbă, în bisericile lor.”

În 1997, sub „democrația capitalistă” din România, cotidianul Stohos, din Athena, îi sfătuiește pe „palicari” (n.n. - voinicii-vitejii greci), cu privire la comportamentul lor față de valahi: „Unde îi veți întâlni pe acești așa-zii vlahi, cu limba lor vlăhicească, pe stradă, la târg, la locul de muncă - rupeți-le picioarele, smulgeți-le limba. Aici este Elada-Grecia, și ea este a elenilor-grecilor. Scopul scuză mijloacele!” (cf.

România liberă, nr.2135, 4 aprilie 1997 - art. din p.2, *Mai sunt tratate* de Florin Căndroveanu).

„Astăzi îi învăluie (n.n. - pe aromâni), tot mai stăruitor, amurgul, spre întunecarea totală, iar sufletul lor mărinimos îngână abia, ca un cântec de lebedă” (cf. T. Mihadaș). Și iată ce declară un apărător înfocat al drepturilor neamului lui, ramura din Sudul Apei Uitării-Istru: „Suntem în posesia altor elemente recente de genocid cultural, la care este supusă populația aromână din Grecia. Asociația „Armânimea” întocmește toate datele privitoare la un protest internațional, în legătură cu soarta aromânilor din Balcani. La 92 de ani de la prima recunoaștere imperială a națiunii aromâne ca etnie distinctă în Peninsula Balcanică. Armânimea trăiește. Armânimea va trăi. ARMÂNLU NU CHIARI!” (cf. V. Tega, *Iradeaua imperială - Magna Carta Libertatum a Aromânilor*, 1999).

Așa să fie!

Ca să-mi confirme, încă o dată, tristul adevăr al lipsei de solidaritate a românilor - moștenire, zice-se, de la traci - am auzit într-o zi o voce a unui om nu prost, ci inconștient, ca nu puțin români de azi, zicând: „La ce ni-s buni și basarabeni aștia? Lasă-i să stea acolo, cu rușii lor! Dac-or veni la noi, îi avem iar, în România, pe cioloveci...!” Da, te pomenești că stimabilul respectiv - și câți ca el... - tocmai de aceea îi uită, dimpreună cu guvernarea României de după 1989, și pe aromâni, adică să nu-i avem în România, Doamne ferește-ne, iar pe fanarioți! „Cugetătorul Nușici zice pe undeva: „Să te ferească Dumnezeu de ce-ți spune sârbul pe față, să te ferească Dumnezeu de ce-ți face grecul în socoteli”. Iar eu aș mai adăuga una: Să te ferească Dumnezeu de ce-și fac românii unul altuia (cf. Teohar Mihadaș, *Aromânii și rolul lor în Balcani*).

Nu erau de-ajuns nemerniciile spuse de „frații ortodocși” greci pe seama aromânilor (au ajuns să-i numească până și... „popor de homosexuali”!) - trebuia și noi, acum, frați de sânge, să-i scuipăm în obrazul lor de Hristos Atotîndurător! Căci, pesemne, fără această Golgotă a trădării lui Iuda și a Sacrificiului Mielului - Neamul Românesc n-ar putea împlini misiunea sfântă ce-o are pe Pământ, între toate neamurile.

La ce-s buni aromânii, românii absoluți, cum le zicea Petre Țuțea?! Întâi, să fie soldați eroici ai lui Alexandru Macedon, cuceritorul lumii - asta, înainte chiar de a se altoi cu sânge traianic, de romani (tot de cuceritori ai celor patru zări) și a căpăta nume de români-aromâni. Apoi au fost buni „să reprezinte populațiile la-

tine în Imperiul Bizantin” (cf. V. Tega, *Aromânii, acești necunoscuți*), apoi, tot buni au fost să întemeieze, între sec. X-XII, „state independente: Vlahia Mare (în Tesalia), Vlahia Mică (în Etolia), Vlahia de Sus sau Anovlahia (în Epir) și Mica Vlahie Albă, formând astfel baza Imperiului Româno-Bulgar” (cf. V. Tega, art. cit.). Și tot buni au fost să mai tempereze trufia prădalnică a împăraților bizantini și a unora dintre cruciați.

În timpul turcilor, mulți dintre aromâni s-au refugiat în munții Pind și Balcani, dar de asemenea mulți, în sec. XVIII, au jalonat drumul dintre Constantinopol și Viena (însă și spre Italia; Germania - până în America, la Philadelphia), cu Agenții Comerciale Macedonene, aproape monopoluri! Unii i-au numit chiar „evreii Europei” - dar ei erau creștini adevărați, deci binefăcători; ceea ce se uită, de mulți, este că orașul Trieste, în mare parte, este o creație a Companiei Macedonene (cf. N. Iorga, *Macedoneni*), și că întregul comerț și artizanat din Zemun (punct-cheie al comerțului între Austria și Turcia) erau aromâne (cf. istoricul sârb, de origine aromână, Dușan Popovici - care mai afirmă ceva extraordinar: aromânii au născut burghezia sârbă contemporană: „Aromânii erau (n.n. - atenție, vorbește un istoric sârb!), din punct de vedere intelectual și artistic, cu mult superiori germanilor și sârbilor (...) influența lor a fost foarte mare, mai ales la populația orașelor, unde au pus bazele comerțului sârbesc (...). Când într-o zi se va face analiza sângelui marilor noștri oameni, se va vedea că un mare număr dintre ei (...) erau urmașii acestor oameni - macedoromânii. Din rândurile lor au ieșit cei mai mari filantropi ai noștri: Anastasijevici, Bozdu, Trandafil și alții, nume ilustre din viața literară și artistică a Serbiei (...).” Într-o altă ramură, frații Manaki, pionieri ai cinematografului, de reputație europeană, au fost aromâni din Macedonia (cf. Neagu Djuvara, *Diaspora aromână în sec. XVIII-XIX*).

Aspirațiile de unitate de stat și independență ale Albaniei (1912) au fost susținute de aromâni (cf. Gelcu Maksutovici, Raporturile dintre albanezi și aromâni, la începutul sec. XX): „Aproape că nu se făcea deosebire între acțiunile albanezilor și aromânilor (...) se constituie un Comitet Cultural Studentesc, în cadrul Societății Albaneze „Drita”, din care făceau parte Dobre Ionescu Bujor, Alex. Paraschivescu, Ovidiu Tino, Teodor Mărășescu, Gheorghe Lazăr, Dumitru Anghel, Rene Polizu și Pande Dormișe - după cum se poate constata, majoritatea o constituiau aromânii (...), la

fel în componența noului Comitet al Societății „Drita”, ales în 1907, format din N.N.Naciu, președinte Nik Hristu și Manole Boscu, vicepreședinți - Ion Hristu Pani, D.Tacica, Marcu Trifan, Mihalache Belo, P. Dumitru, membri - Ilie V. Costuri, casier - Theodor Cona, secretar - Teodor Lopa, Naum Gheorghe, Ilie Th. Emanoil, cenzori - iar ca președinte onorific continuă să fie Dimitrie Butculescu”.

Puțini știu că însăși Ungaria și Grecia datorează, în mare parte, unui aromân, SIMEON GHEORGHE SINA, întemeierea lor ca state moderne: „instituții fundamentale ale statelor mai sus amintite îi datoresc existența lor(...); el a contribuit (n.n. - și acum urmează un citat dintr-un document maghiar): „la înfăptuirea Creditului agrar ungar, la întemeierea Societății de Asigurare Maghiare, la promovarea căilor ferate și la navigația cu vapori, la canalizarea fluviilor, la ridicarea și îndreptarea agriculturii, a îngrijit de școală și de educație, de Muzeul Național, Spitalul de copii și alte spitale, leagăne, orfelinate, Institutul orbilor, Academia Comercială, Conservatorul, Corpul Pompierilor, Casina Națională, Basilica din cartierul Leopold, Casa Artelor Frumoase și, mai presus de toate, Palatul Academiei de Științe Ungare. Toate îi vestesc numele ca unui întemeietor”.

În fața acestor opere, un glumeț (n.n. - și nu prea...) ar putea spune că baronul Sina a întemeiat, cu ajutorul ungarilor, statul maghiar însuși (cf. Victor Papacostea, *Civilizație românească și civilizație balcanică*). Bancherul Sina era „deținător al uneia dintre cele mai mari averi din Europa” - aliindu-se cu țarul Rusiei, împotriva Rotschild-ilor (cf. Neagu Djuvara, op. cit.). Ironia sfântă a sorții a făcut ca victimele grecilor - aromânii - să fie binefăcătorii călăilor lor! (după strictul model Cristic) și să sprijine, o istorie întregă, „helenismul”, să fie eroi și martiri pentru „elephtheria” (libertatea) grecilor, în 1921 (cf. Neagu Djuvara, op. cit.), Theodor Colocotroni, generalissimul armatelor din Peloponez, generalul Coletti Constantin, Rhigas Phereos, autorul Marseillaisei grecilor - apoi, în bătălia eteristă, pe pământ românesc: Iordaki Olimpiotul, Iani Farmaki și Diamandi Giuvara (toți, morți martiric, pentru independența statului grec!). Baronul Sina nu și-a uitat „patria de origină” (Grecia...): „Între altele, înființează, dotându-le bogat, Observatorul și Academia din Athena (...). Recunoscătoare (n.n. - față de individ, iar nu față de etnia din care provenea), Grecia îl numește ministrul său la Viena, München și Berlin” (cf. Neagu Djuvara, op. cit.).

Francezul Victor Berard, profesor la Éco-

les des Sciences Politique, din Paris: „Valahii au fost, de 50 de ani, binefăcătorii elenismului. Aproape toate monumentele din Athena - Academia, Observatorul, Polytechnion etc. - au fost construite de valahi. Aproape toți donatorii celebri, ale căror donații și cadouri au sprijinit statul și comunitățile grecești, sunt de rasă valahă: baronul Sina este valah din Moscopolis, Dumbas este valah din Nikulița - Tușița, Sturnari, Averof sunt valahi din Mețovo.”

Blestemată soartă! Cum răsplătesc grecii binefacerile constructorilor Athenei moderne, cum răsplătesc sârbii și toți vecinii, pe ctitorii lor valahi? Cu prigoană, silnicie, asimilare forțată. Și totuși, neclintiți au fost românii-aromâni în credința lor în Hristos, și asta o remarcă străinul-sârb (deci, oarecum, „adversar balcanic”...) Dușan Popovici: „dintre toate popoarele din Balcani, ei (aromânii) au rămas cei mai perseverenți atașați credinței lor (...). au preferat să îndure orice, decât să se lepede de legea (credința) lor” (s.n.). Aromânii, ctitorii „Balcanilor moderni și ai Europei Centrale Moderne”.

Cine vrea să recunoască acest adevăr absolut științific, azi, la Consiliul Masonic al Europei? Vin frații din Sudul Apei (Dunării!), mai ageri - către frații din Nordul Apei - frați care iar... stau să adoarmă în post, gata să-și uite Sfințenia Misiunii de Neam Ales (cf. Mihai Eminescu, *Misiunea noastră ca stat*). Unitar întru Făptuire: „Apa unui izvorăș de pe umărul unui munte înalt, atâta timp cât el nu va seca, ea va curge mereu pe panta aceluia munte din care țâșnește - nu o vei putea-o da peste capul muntelui, chiar dacă în josul ei ai ridica un zid mai înalt decât acel munte. Izvorășul vieții muntenești a aromânilor își mână stropii lui spre plaiurile României. Monstruozițările «românești» ce ar încerca stăvilirea sau devierea lor, drept răsplată vor fi spălate de acești stropi de orice murdărie, fără însă a putea fi stăviliți” (cf. Tache Papahagi, *Aromânii*, 1932).

Și ei, veniți la Învierea de Neam, ne dăruiesc nu doar averi materiale (a se vedea moștenirea Gojdu, de care statul român își bate joc, cedând-o, iresponsabil, fără rușine, Ungariei! - dar și moștenirile Mocioni, Dumba, Darvari, Ruja, Bellu, Hagi Mosco, Meitani etc.); ei ne dăruiesc sufletul lor - vâlvătaie, iar românii din Nord de Dunăre le-au dat pleiade de oameni ieșiți din comun prin spiritualitate - ca Dosoftei (Barila), Ion Neculce; mușata, frumoasa Teodora, mama lui Mihai Viteazul (...). Urmează Șaguna, Gojdu, Vulcan („nașul” lui Eminescu...), Mesota, Sina, Cavaliotti, Roja, Boiagi, Mocioni, Goga după bunic, Blaga după mamă,

Titu Maiorescu după mamă, Bolintineanu, Odobescu după mamă, Dimitrie Anghel („poetul florilor”) după mamă, Carafoli - creatorul aeronauticii românești, medici de seamă, creatorii primelor spitale din România, cărturari de elită, ca Naum, Bezdechi, Murnu, Capidan, Caracostea, Papacostea (familii întregi!), cei 4 Papahagi, Iorga după bunic, Tache Ionescu - mare politician etc. - apoi actori ca Vraca cel cu glas de tunet, Caragiu - acel Anthony Quinn al scenei românești - chiar și sportivi de excepție, precum „drăcușorul” de Gațu și „dracul” de Hagi (...)) (cf. Teohar Mihadaș, op. cit.).

Se spune că și Eminescu ar fi descendent, pe linie paternă, de aromâni. Și eu cred că altfel nici nu se poate: căci unde-i focul mai mare, unde-i instinctul național mai viu - acolo trebuie să fie toate geniile noastre! (Chiar dacă istoria actuală, comandată din exterior, respinge orice discuție, pe față și cu documente pe masă, despre Mișcarea Legionară - trebuie să știți că cei mai înfocați tineri patrioți și cinstiți apărători ai creștinismului și ai Spiritului Neamului Românesc, din Legiune, au fost „macedonenii” - dintre care îl amintim aici doar pe martirul/ mucenicul Sterie Ciumetti, cel mai credincios și profund înțelegător al Misiunii Arhanghelice, izbăvitoare de Rău nu doar a României, ci a planetei Terra! - a lui Corneliu Zelea Codreanu). Dar Țara Unitară și Suverană a Românilor Liberi are obligații de sânge și onoare, față de frații neliberi, martirizați în istoria omenirii, acolo, în Sudul Apei Uitării: Aromânii.

„Dar România, statul cel mai important din sud-estul european, poate purta, trebuie să poarte tratative în acest sens (pentru obținerea de drepturi culturale pentru aromânii din sudul Dunării), cu Grecia, Albania, Macedonia, Bulgaria. În definitiv, nu se cer decât drepturi dobândite deja în trecut. Este acesta un lucru imposibil, într-o Europă care și-a făcut un crez de onoare din respectarea drepturilor minorităților naționale? (cf. Hristu Căndroveanu, *Matricea stilistică românească în Caleidoscop Aromân*, care, prin volumele I-III, ne-a oferit o parte din documentația prezentei lucrări).

La ce ni-s buni aromânii? „Ni-s buni, ca să nu uităm cine suntem. Ei, aromânii, sunt, în spiritul lor arzător în România, ca și-n Sudul Apei Sacre și Blestemate (totodată) - „buletinul de identitate” al tuturor românii-români. Dar fie că vor sau nu ele, aromânii sunt „buletinul de veritabilă identitate” al tuturor națiunilor balcanice moderne și al unora dintre cele mai tru-fașe/arogante țări din Centrul Europei.

Neagu Djuvara: „Aromânii n-o să dispară total, dar mi-e teamă că numai la noi se vor mai păstra”

Eugenia GUZUN

Eugenia Guzun: *La mijlocul anilor '80, domnule profesor Neagu Djuvara, ați pus pentru prima dată, la Paris, într-o limbă de circulație internațională, concis și cuprinzător problema aromânilor. Ați familiarizat, astfel publicul din Occident cu istoria și prezentul acestora. ÎCe credeți că ar trebui să știm noi, românii despre frații răătăciți în insulele de latinătate din Europa de sud-est?*

Neagu Djuvara: Un lucru ar trebui să se știe, în primul rând, care la noi este cam confuz, și anume că nu există egalitate între limbă și națiune. Adică națiunea română de la nord de Dunăre s-a format în decursul veacurilor încet-încet și în fond nu s-a cristalizat decât prin veacul 18, 19. Cert este că frații noștri de la Sud de Dunăre au rămas cu totul înafara procesului de creare a Statului Român... Faptul că suntem oarecum de aceeași origine, adică geto-daci, traci, iliri romanizați și deci avem o limbă extrem de apropiată una de alta (adică sunt două dialecte), nu înseamnă că facem parte din aceeași națiune. Acesta este un lucru care trebuie știut și numai dacă aromânul vine la noi în țară și imediat se regăsește ca un frate la noi, abia atunci face parte din națiunea română. Înainte el era un locuitor de altă limbă în Grecia sau Albania, sau Macedonia, ori Serbia. Asta este drama lui. Aceste regiuni au fost latinizate înaintea noastră, înaintea geto-dacilor, deci au avut o și mai adâncă latinătate decât noi, dar au fost năpădiți, au fost înăbușiți de valul slav și au rămas ca niște insule din ce în ce mai mici. Acum, de când cu naționalismul din secolul 19, ei sunt contestați și persecutați până astăzi. E tragic de spus, dar din aceste motive aromânii sunt pe cale de a dispărea definitiv în Peninsula Balcanică.

E.G.: *Există părerea că aromânii ar fi emigrat în Peninsula Balcanică de la nord, alții susțin că aceștia s-au format în Tessalia și Epir. Dumneavoastră, ca istoric, cum vedeți evoluția acestor „uitați” din Balcani?*

N.D.: Am scris acum 15 ani în revista în

limba franceză a Institutului de istorie „Nicolae Iorga” de la București un lung articol în care susțin și aduc argumente foarte valabile că sursa pe care se bazează credința că românii din sud, adică aromânii ar fi coborât de la nord adică din regiunile din Serbia sau de la nord de Dunăre către sud este susținută de un general bizantin din veacul XI- Checaomenos - și toată lumea se bazează pe acest scris al lui Checaomenos. Eu cred că am dovedit că nu se poate pune nici o bază pe argumentele acestuia, pentru că el s-a înșelat preluând datele din niște scrieri ale lui Cassius, reeditate pe vremea lui. Acesta vorbește, pur și simplu, despre războiul între Traian și Dacia și își închipuie că aromânii sunt niște daci care au fugit în timpul războiului... Sunt niște idei complet fanteziste. Prin urmare cea mai logică explicație a prezenței aromânilor în munții Pindului, în Tessalia, în Epir ar fi că aceștia sunt rămășițe din cei care au fost latinizați, romanizați chiar înainte de romanizarea Daciei. Cu vreo 250 de ani înaintea noastră au fost colonizați în Macedonia și în Epir. Așa că ei sunt rămășițe ale romanizării de dată veche. Există chiar dovezi toponimice că nu pot să fi

coborât de la nord către sud. De pildă, au păstrat numele pe care romanii le dădeau unor orașe cum ar fi Salonic, căruia romanii îi spuneau Salona și aromânii Saruna, și nicidecum nu au preluat numele grecesc de Salonichi... Mai sunt și alte localități care poartă nume romane vechi. Nu se putea să le fi preluat într-un număr atât de mare de la locuitorii de la nord de Dunăre.

E.G.: *E de fapt o teorie care convine foarte mult statelor în care locuiesc aromânii?*

N.D.: Probabil e o soluție care convine grecilor că noi am coborât de la nord, cum unguirilor le convine că noi am mers de la sud la nord... dar unde am fost noi, totuși? Am fost peste tot unde suntem. Asta este părerea mea și aromânii sunt acolo dintotdeauna și românii de la nord sunt aici dintotdeauna.

E.G.: *De unde vine imensa varietate a numelor cu care i-au botezat popoarele, alături de care au locuit și locuiesc aromânii?*

N.D.: E adevărat că este un fenomen interesant, dar să știți că nu este singurul caz. Și nemții, de pildă, sunt numiți în diverse formule, să știți că e o regulă internațională. Vecinii te numesc cum le convine lor. De pildă, numele de vlah sau valah este numele pe care germanii l-au dat unui trib celtic, care se numea folcăi și care locuia undeva prin Elveția și Austria de astăzi. Aceștia se lăsaseră latinizați. Prin urmare, primii vorbitori de limba Latină, pe care îi întâlneau germanii erau acești „folcăi” din care nemții au scos „valh”, iar slavii de la germani au făcut din „valh” - „vlah” și peste tot de-a lungul limesului roman, din Țara Galilor care se numește Wels, sau în Belgia - „Vallon”, sau în Elveția - „Valle”, chiar și italienii sunt numiți de polonezi tot „valahi” - numele acesta, de „valah” sau „vlah” este la germani și la slavi, sinonim cu „roman”. Deci asta este unul din primele motive că noi, adică cei care coborâm din acești romanizați ne-am numit întotdeauna după numele de roman. Dar străinii ne-au numit vlahi, sârbii ne-au zis „țânțari”. De altfel, nu există o explicație valabilă până acum de ce ni se zice țânțari. Eu am crezut, dar iarăși este doar o ipoteză a mea, care nu a fost preluată de nimeni, că în Iliria a existat un trib care se numea „ațintari”. Eu cred că slavii au dat de acest trib care vorbea Latina - un trib iliric și poate că au suprimat pe „a”-ul protetic dinainte și au făcut din ațintari-țânțari. Alții au spus că e din cauză că aromânii spun ținți în loc de cinci, dar cred că nu e valabilă această explicație. Căci și sârbii tot „ț” spun. Sârbii nu spun Turcie, spun - Turție. Deci cum puteau să bage de seamă că aromânii fac „ț” în loc de „c”...?

E.G.: *Grecii le spuneau aromânilor ”vlah șchiop”, din câte știu...*

N.D.: Da, cuțovlah. Iarăși nu s-a găsit o explicație. Cuțovlah nu înseamnă nimic. Nu poate să fie vlah șchiop. Colegul meu Petre Năsturel, bizanterist renumit, are o explicație mai valabilă, și anume că acest „coțo” ar însemna berbec. Și cum erau în majoritate ciobani s-ar putea să spună vlahul-berbec. Nu s-a găsit încă o explicație de ce grecii ne zic cuțovlahi.

E.G.: *Care a fost, de-a lungul vremii, rolul intelectualității aromâne în viața din zona Europei de sud-est?*

N.D.: Este foarte interesant de constatat două calități ale acestor descendenți din populația anticilor romanizați din Balcani. Au fost în același timp foarte luptători, foarte dârzi și foarte înzestrați pentru comerț. Asta a început să se vadă, mai cu seamă, în secolele 17-18. Mai tot comerțul dintre Constantinopol și Europa Centrală este făcut de către valahi, de către vlahi. Așa că ei au jucat un rol important în legăturile comerciale între Imperiul Otoman și Imperiul Romano-germanic, mai târziu - Austriac. Au și dat anumite personalități excepționale, acestea făcând averi colosale: baronul Sina de pildă din Ungaria, cu banii căruia s-a clădit podul care mai există și astăzi pe Dunăre, la Budapesta. Pe urmă baronii Mocioni, baronii Bellu - toți aceștia sunt de origine macedo-română și au fost mari bancheri, unii din ei stabilindu-se în România, cum e familia Bellu, care acuma nu mai este cunoscută decât din cauza cimitirului Bellu. Dar care au fost oameni remarcabili și care s-au amestecat cu marea boierime românească. Pe urmă acești emigranți români, care au fugit de turci sau care au plecat să facă comerț în Europa Centrală, au dat câteva familii remarcabile în Ardeal. Să ne amintim că ei au jucat un rol de frunte în afirmarea identității românești. Printre aceștia e mitropolitul Andrei Șaguna, strămoșii familiei Moga, înainte de Șaguna, predecesorul lui îl chema Moga. Mama lui Blaga tot o Moga era, de origine aromână. Aceștia au jucat un rol enorm în Principate... Nici nu se mai știe câte familii sunt de asemenea anvergură. Unii din acești emigranți aromâni au jucat un rol și politic, cum a fost Bolintineanu, familia Papacostea, chiar familia mea Djuvara tot de acolo vine - din secolul 18. Toți au calități, sunt foarte muncitori, foarte ambițioși, câteodată zgârciți, în orice caz au calități destul de deosebite de ale românilor de la nord de Dunăre.

E.G.: *Cum vedeți locul aromânilor în Europa comună a mileniului trei?*

N.D.: Îmi pare rău, dar am o părere destul de pesimistă, e clar că mai cu seamă în Grecia, unde sunt foarte duri cu aromânii, îi terorizează ca să nu se mai manifeste cu dialectul lor (toți sunt greci - niște greci care au învățat Latina acum două mii de ani... și n-o pot uita, ca să vezi proștii!). Mai liberi sunt în Albania și Macedonia, unde au câteva emisiuni în limbile lor, dar tragedia epocii moderne este că aceste insule de limbă străină sunt oarecum condamnate să dis-

pară cu vremea. Sunt foarte pesimist în sensul acesta. Cu toate eforturile care se fac de Consiliul Europei sau în alte instituții internaționale, mi-e tare teamă că, încetul cu încetul, dispar insulele de romanitate de la Sud de Dunăre. Rămâne, în fond, ca trecutul aromânilor să se continue la noi în țară.

În România există câteva zeci de mii de aromâni, mulți dintre ei păstrează și dialectul lor și cutumele lor și cântecele lor și poeziile... Deci aromânii n-o să dispară total, dar mi-e teamă că numai la noi se vor mai păstra.

Congresul Internațional al Aromânilor

(ediția a X-a)

În perioada 22-24 octombrie 2010, la Easton, S.U.A, cu sprijinul Departamentului pentru Românii de Pretutindeni, a avut loc cea de-a X-a ediție a Congresului Aromânilor.

La eveniment au participat etnici români și aromâni, vorbitori ai dialectului aromân, din întreaga lume, care militează pentru conservarea, promovarea și cultivarea dialectului aromân, a obiceiurilor, tradițiilor, culturii, istoriei, folclorului și religiei, dar și pentru consolidarea legăturilor dintre aromânii din Balcani și România, ca stat înrudit, precum și cu alte organizații legitime ale aromânilor de pretutindeni.

Subiectele abordate în cadrul Congresului au fost legate de păstrarea identității culturale a aromânilor în context balcanic, european și mondial; susținerea apartenenței istorice și etnografice a aromânilor la românitate; promovarea identității și culturii române (aromâne, meglenoromâne, istroromâne) în lume; întărirea legăturilor dintre reprezentanții diferitelor centre aromâne de cultură și realizarea unor structuri organizatorice permanente inter-asociații.

Cu această ocazie a fost organizat un stand cu lucrări despre cultura și civilizația aromână, publicate în România și Albania.

România sprijină activitatea și demersurile tuturor asociațiilor care vizează conservarea și cultivarea dialectului aromân, ca parte a tezaurului limbii române.

Participanți la Congres, sursa: www.dprp.gov.ro

Departamentul pentru românii de pretutindeni

ROMÂNII DIN JURUL ROMÂNIEI

Aromânul, frate cu românul

Vasile ȘOIMARU

Primele informații despre aromâni le-am cules din cărțile despre ei, care nu-s puține. Dar abia la 15 august 2007, de ziua Sfintei Maria, la Hramul orașului albanez Corcea, actuala capitală a aromânilor albanezi, am reușit să-i văd și să-i aud pe viu. De atunci am avut multe ocazii să mă întâlnesc cu mulți dintre ei, la diverse manifestări cu participarea oamenilor de cultură aromâni în diferite localități aromânești din Albania, Macedonia ex-iugoslavă, Grecia, Bulgaria, Serbia și chiar din capitala României, București. În zilele de 10-13 iulie curent, mi s-a oferit posibilitatea să mă întâlnesc cu ei la un frumos Festival folcloric al aromânilor din Balcani, la muntele Ponikva din apropierea orașului macedonean Kociani. La mijlocul lunii august, voi participa la un alt festival folcloric în faimosul și istoricul orașel aromânesc Moskopole din Albania. Cu toate acestea, risc să spun că nu mă mai satur de ei vreodată, pentru că istoria și cultura lor sunt atât de incitante, încât nu am această șansă.

Oamenii de știință din domeniu n-au ajuns la o concluzie unică privind corelația români-aromâni. Cei din București, în majoritatea lor, îi consideră români care vorbesc dialectul aromânesc al limbii dacoromâne, autoritățile punându-le condiția neafișată că le vor acorda sprijin, inclusiv financiar, în aspirațiile lor culturale și naționale, dacă recunosc că sunt români și că vorbesc un dialect al limbii române.

Aici ar fi cazul să le amintesc cititorilor, dar și autorităților de la București, de anul 1948, când conducerea kominternistă a României, ocupată de ruși, a oprit finanțarea școlilor românești din Balcani, deschise cu mari greutate de Cuza Vodă, idee sprijinită și de regele Carol I al României. Pretextul invocat de komintern era așa-zisul pericol din partea aromânilor din Balcani asupra securității statului socialist român. În realitate, riscul era altul: kominterniștii bucureșteni se temeau ca dracul de tămâie de aromâni, care dețineau turme de zeci și sute de mii de oi și pășuni de mii și zeci de mii de hectare în Balcani, dar care nu acceptau ideile idioate marxist-leninist-kominterniste despre proprietatea socialistă și despre dictatura proletariatului. Nu în zadar se spune în Balcani despre lumea afa-

cerilor că acolo unde activează un aromân, nu au ce face zece evrei... Ca rezultat al acestei politici criminale, aromânii nici până astăzi nu au instituții de învățământ și nici măcar nu sunt recunoscuți drept minoritate națională în țările lor istorice - Grecia, Albania, Serbia, Bulgaria, excepție făcând doar Republica Macedonia. Și asta se întâmplă în pofida rolului aromânilor în eliberarea și cucerirea independenței de către aceste state balcanice, în pofida ponderii considerabile a aromânilor în dezvoltarea economiei și a culturii statelor balcanice, unde ei locuiesc.

Iată doar câteva personalități marcante de origine aromână, spicuite din diverse izvoare: Alexandru Macedon, Mihai Viteazul, Vasile Lupu, Maica Tereza (Agnesa Boiangiu), Nicolae Milescu Spătarul, Gheorghe Asachi, Nicolae Iorga, Emanuil Gojdu, Gala Galaction, Petre Țuțea, Lucian Blaga, Toma Caragiu, Matilda Caragiu-Marioțeanu, Ion Heliade-Rădulescu, Ion Caramitru, Gigi Becali, Gheorghe Hagi, Vanga Mihanj-Sterju, frații Manakia și mulți-mulți alții. Era aromân și baronul Barbu Bellu, latifundiarul și mecena, al cărui nume îl poartă cimitirul-necropolă din București, înființat pe locul donat de el orașului în anul 1853. Nu exclud că sunt și niște inexactități în această scurtă listă, dar aceasta nu înseamnă ca e o rușine să te numești sau să-l numești pe cineva aromân. Pentru că aromânul este frate cu românul, cu adevăratul român, și nu cu cel ce doar se acoperă cu acest sfânt nume!

La rândul lor, specialiștii din statele unde locuiesc aromânii, încă dinainte de Burebista, Decebal și Traian, în marea lor majoritate o țin morțiș că aromânii reprezintă o etnie aparte și vorbesc o limbă diferită de cea română. Am avut și eu cel puțin un caz grăitor în acest sens: în cea de-a doua expediție la aromânii din Macedonia (august 2008), la prezentarea albumului *Românii din jurul României în imagini* la Bitola, intrând în sala de ședințe a Societății culturale a aromânilor din oraș, la salutul meu - Bună sera, fraților!, răspunsul a fost categoric, dar nu m-a supărat deloc, așa cum nu mă supără niște neinițiați de-ai noștri când spun că-s moldoveni, nu români: „Ei, da, nu mai suntem noi chiar frați...”. „Dar dacă vă zic veri, acceptați?”. Și răspunsul lor a fost unul pozitiv, care mi-a permis

Ponikva, Macedonia, 2010. Foto: Vasile Șoimaru

să stau de vorbă cu acești frați de sânge până după miezul nopții, mai continuând și a doua zi...

Neavând pregătire specială, nu voi intra în aceste discuții care, după părerea mea, până acum n-au adus niciun folos pentru înlăturarea pericolului asimilării definitive a aromânilor de către populațiile majoritare din țările lor de baștină.

Ca să se convingă de aceste adevăruri, le recomand specialiștilor de la București să trăiască un an-doi într-un orașel din munții Pind sau Rodopi și să se declare acolo români sau, cel puțin, aromâni, ca să se convingă în ce condiții grele, infernale chiar, trăiesc frații sau verii noștri de un sânge. Va accepta acest curajos o viață de șomer, fără vreo sursă de venituri, nemaivorbind de vreo participare la viața publică? Acest bucureștean curajos ar putea supraviețui acolo doar zicând că este grec sau, cel mult, că este grec latinofon și nimic mai mult! Iar pe aromânii din Balcani i-aș sfătui mai întâi să-și capete drepturile de minoritate națională de la statele în care locuiesc, bineînțeles cu sprijinul UE, și apoi să ceară de la oficialitățile bucureștene recunoașterea statutului de minoritate națională pentru aromânii din România. Mult mai utilă îmi pare consolidarea acțiunilor ambelor părți implicate în discuții pentru rezolvarea problemelor culturale stringente ale acestei populații pedepsite pe nedrept de șovinismul care persistă în unele state balcanice, unele chiar făcând parte din Uniunea Europeană.

Trebuie să recunoaștem că cel mai mult sunt asupriți aromânii în Grecia... La acest capitol chiar și rușii, și ucrainenii, și sârbii par a fi niște îngeri păzitori ai națiunii române/aromâne în comparație cu grecii... Uneori, mă bate gândul dacă nu cumva cei ce conduc lumea au pedepsit Grecia cu dezastrul politico-economic de azi pentru naționalismul lor, combinat cu șovinismul deocheat față de minoritățile conlocuitoare. Îi înțeleg pe cei cu banii: ei vor să

intre mai adânc în inima economică a grecului, dar de ce să sufere atât de mult bietul cioban aromân, care nu poartă nicio vină pentru național-șovinismul grecilor, care nici măcar nu recunosc minoritatea aromână... Sau de ce național-șoviniștii greci n-ar recunoaște minoritatea aromână și i-ar acorda o ușoară autonomie culturală, câștigând încrederea aromânilor, care le-ar fi mult prea de folos în lupta grecilor cu companiile internaționale, companii ce vor să pună mâna pe tot ce mișcă economic acolo...

Despre patriotismul și eroismul aromânilor în păstrarea lor ca neam elocvent ne vorbește și cutremurătorul lor Imn Național, „Părinteasca Dimândare (Blestemare)”, compus de marele luptător pentru drepturile aromânilor din Balcani, Constantin Belimace. Iată doar patru rânduri din acest Imn (traducere liberă):

„Blestem mare să aibă-n casă/ Cel de limba lui se lasă./ Care-și uită limba lui –/ Arză-l para focului...”

E cazul să amintim aici că și pe noi, românii basarabeni, ne-a trezit „din somnul cel de moarte” o poezie despre limba maternă - *Limba noastră* a lui Alexie Mateevici, care mai târziu a devenit Imnul celui de-al doilea stat românesc, Republica Moldova.

Poetul Constantin Belimace s-a dovedit a fi un mare vizionar, pentru că, după mai bine de 120 de ani, „Părinteasca Dimândare” vorbește mai tare și mai actual ca niciodată, melodia imnului fiind foarte mobilizatoare și foarte frumoasă...

Dar mai e ceva de zis despre aromâni: la ei, din vremuri străvechi, există un obicei: flacăra aromân se însoară doar cu o fată de aceeași origine. Și aceasta - în condițiile în care aromânii încă nu au niciun fel de autonomie teritorială sau măcar culturală, fiind permanent amenințați de pericolul asimilării totale și al pierderii averilor din cauza neascultării lor de națiunea majoritară...

„E o mândrie să poți afirma: sunt prietenul unui aromân”

Cornel COTUȚIU

Mă refer la doi distinși aromâni, pe care i-am cunoscut mai de-aproape, bărbați pentru care literatura a însemnat o șansă de iradiere a sensibilității și gândirii lor: Teohar Mihadaș și Ioan Cutova. Amândoi sunt legați de zona Bistriței, Năsăudului și Becleanului, fie prin profesie, fie din pricini sentimentale și familiale.

Am hotărât să extrag două fragmente, nu atât evocatoare, cât semnificative pentru prețuirea de care s-au bucurat în aceste spații de cultură românească. Iată o secvență din volumul *Saeculum, dincolo de nostalgie* (2006), o antologie a scriitorilor și artiștilor plastici, care au participat în anii 1981-1986 la întâlnirile acestui seducător cenaclu, cu întâlniri lunare, mai întâi la Dej, apoi pe Someș mai sus, la Beclean.

Teohar Mihadaș era președinte de onoare al cenaclului, încât nu e de mirare că la împlinirea a 65 de ani de viață, întâlnirea „Saeculum” din luna noiembrie i-a fost dedicată lui. Au venit atunci, la Beclean, câtă frunză și iarbă din lumea scriitoricească și a artiștilor plastici. O apariție extraordinară: N. Steinhardt.

Teohar Mihadaș

Din jurnalul meu, inserat în cartea amintită mai sus, extrag doar următoarea secvență: „Sărbătoritul a primit din partea Cenaclului «Saeculum» Meritul Tinerețe fără bătrânețe (Marcel Lupșe improvizează un pergament și o scriere adecvată), un album cu texte dedicate lui și (din partea liceului meu) trei ștergere cusute cu motive populare. Dându-i-le, i-am spus: «Pentru Pâinile punerii înainte, iată, din partea liceului meu din Beclean, ștergarele punerii înainte.»”

Dl. Steinhardt a fost același vrăjitor de cuvinte. Venise cu un text scris pe vreo cinci

pagini de caiet școlar. Rostirea lui n-a putut fi o alocuțiune, ci pur și simplu o conferință, plină de vervă și miez, despre valoarea culturală a „intelectualului aromân”. I-a considerat pe aromâni un fel de aristocrați ai gândirii și simțirii românești. A încheiat așa: „E o mare satisfacție, e o mândrie să poți afirma: sunt prietenul unui aromân.”

Dacă Teohar Mihadaș fusese profesor de limba română și franceză la Bistrița și apoi la Năsăud (1945-1948), după care traseul vieții sale a cunoscut dramatice contorsiuni, din pricina prigoanei comuniste, Ioan Cutova (născut în 1919 la Veria - Macedonia) își începe cariera didactică în 1946 la Năsăud și o încheie în 1979 la Liceul „Andrei Mureșanu” Bistrița.

Debutază editorial cu volumul de poezii *Cerc vicios* (1945), căruia îi urmează, după 35 de ani, cartea *Luțiafiriu* și în 1985 *Lampa lui Diogene* – amândouă în dialectul aromân. Tot în 1985 avea să vadă lumina tiparului volumul *Un veac de poezie aromână*. În bibliografia sa sunt de inclus transpuneri în aromână ale unor poezii de Eminescu și traducerea în românește, din grecește, a poemului lui Stavrinos.

Ultima dată când ne-am întâlnit, era la Șugățele, faimoasa stradă a Bistriței. Aveam o nedumerire, pe care nimeni nu mi-o dezlegase. I-am spus:

— Domnule profesor, recent, mi-a parvenit un exemplar din *România literară* a lui Liviu Rebreanu. Ea costa 5 lei. *România literară* de acum costă tot 5 lei. Care e diferența între 5 lei din perioada interbelică și 5 lei de acum?

— Un profesor de liceu atunci primea un salariu lunar care echivala cu prețul a doi boi. Dumneata, cu salariul de profesor pe care îl ai, câți boi poți cumpăra pe lună?

— Oho! Doar o copită de bou – i-am răspuns, pufnind în râs.

S-a stins din viață la Bistrița, în luna mai 1992. O fostă elevă de-a lui, profesoara Mioara Abrudan, a publicat, în revista bistrițeană de literatură și artă *Minerva*, un recviem, din care

extrag următorul fragment: „Ca să-i aducem o ultimă floare, ca să-i închinăm un gând îndurerat, ne-am adunat la căpătâiul său oameni de toate vârstele; eram acolo și foști elevi din multe generații asupra cărora mintea și sufletul și înțelepciunea sa își lăsaseră amprenta.

Plecaseră întru odihnă veșnică profesorul Ioan Cutova și nu era greu să credem că e adevărat. Îi mai aud încă vocea, îmi mai răsar în minte crâmpiele din spusele sale, nenumărate întâmplări mi-l evocă.

Am învățat de la el, dincolo despre știința despre literatura română, dragostea de carte, de

căutare, de adevăr și dreptate, am învățat cum se trece prin lume cu fruntea sus și cum se dau la o parte compromisurile. Am învățat cum trebuie să te dăruie celorlalți pentru a fi, la rândul tău, împlinit și bun.

Știu - acum că nu mai este - că fiecare conversație pe care am purtat-o mi-a adus folos pentru spirit, știu acum de ce fiecare întrevvedere reverbera îndelung. Regret toate acele posibile întâlniri cu profesorul și omul de cultură Ioan Cutova care n-au mai avut loc. E prea târziu să-l mai întâlnesc altfel decât în amintire, dar amintirea este tocmai spațiul ales din care nu va pleca.”

Limba sufletească

Gheorghe PÂRJA

Am fost înconjurat de câțiva cititori, după publicarea mai ieri a editorialului despre aromâni, motiv pentru care am intrat în labirintul istoric unde ei pot fi găsiți. Decupez câteva secvențe. În anul 1788, când celebrul oraș Moscopole, capitala cerească pentru aromâni, a fost practic pustiit și părăsit, familiile înstărite de aromâni se stabilesc în mari centre europene din acea vreme: Leipzig, Viena, Pesta sau Bratislava. Familiile mai sărace se îndreaptă spre estul Peninsulei Balcanice în Macedonia și Serbia. Între timp, unele țări au fost cuprinse de febra oarbă naționalistă. De pildă, grecii merg până la a nega existența unei comunități aromâne.

Profesorul Teohar Mihadaș, om care a îndurat mult în biografia sa, vorbește despre multe familii de aromâni cu o mare influență în ultimele două secole. Poetul Mihadaș venea la Deșești avându-l ca prieten și frate de îndurare în pușcărie pe avocatul Ion Bohotici, văr al tatălui meu. Am de la Teohar Mihadaș fragmente de biografie cutremurătoare. Răsfoiesc filele îngălbenite, cu dedicația lui tremurată, unde povestește despre două familii de aromâni care au marcat Europa. Sunt familiile Sina și Mocioni, originare tocmai din Moscopole. Familia Sina va întemeia o Bancă care va deveni a doua în Austria după cea a lui Rothshield. Au fost făcuți baroni de împăratul Franz Iosif. George Sina era deținător al uneia dintre cele mai mari averi din

Europa. La Budapesta el este acela care a finanțat construirea podului suspendat peste Dunăre, care se vede și astăzi. Familia Sina n-a manifestat sentimente filoromânești. Atitudinea baronilor Mocioni va fi alta. Deși vor intra în Marea Cameră a Magnaților din Ungaria, vor susține constant cauza românilor din Transilvania.

Alte familii aromâne care se înalță prin comerț sunt familiile Bellu, Darvari și Dumba. Au fost amestecate în multe intrigi de la curțile europene. Aromânii vor marca istoria Transilvaniei, mai puțin prin activitatea economică, cât mai ales prin oamenii bisericii și oamenii de cultură pe care îi vor da românilor. În primul rând prin Andrei Șaguna, mitropolit. Apoi Emanuel Gojdu, mare avocat și deputat în Dieta maghiară care își va lăsa în 1870 drept moștenire întreaga sa avere pentru burse de studii în favoarea studenților români din Transilvania. Bellu a fost un mecena al pictorilor. Cea mai mare parte a colecției Bellu se află astăzi în muzeele din Paris. Parcul vechiului palat al vornicului Bellu a devenit astăzi celebrul cimitir din București care-i poartă numele. Profesorul și poetul Mihadaș vorbește despre limba sufletească a aromânilor. Ei fac parte din marea familie a romanității. Eu închei: trebuie să-i cunoaștem. Cine controlează trecutul are la îndemână prezentul și viitorul. (Cotidianul *Graiul Maramureșului*)

Familia macedo-română Șomlea și ctitorirea bisericii românești din Seini

Viorel CÂMPEAN

Despre existența unei comunități a macedo-românilor în părțile Sătmarului se știu puține lucruri. Dar, nu este lipsit de importanță faptul că întâiul lăcaș de cult în care s-au rugat și românii în orașul Satu Mare a fost construit prin osârdia unor negustori macedo-români. Comunitatea greco-catolică din Mintiu (partea de nord a municipiului Satu Mare de astăzi) știm că „își are începuturile imediat după cucerirea Oradiei de către turci, întemeiată de negustorii macedo-români refugiați aici. În schimbul unor privilegii comerciale obținute de la rege în 1667, ei trec la greco-catolicism. Vreme îndelungată și românii din Sătmar au frecventat această biserică greco-catolică ruteană de care s-au desprins prin 1804-1805, când și-au întemeiat propria parohie și, mai pe urmă, au terminat construcția bisericii în anul 1809”¹.

Împrejurările istorice au făcut ca astăzi, pe locul unde negustorii macedo-români au fondat o biserică, să se afle biserică greco-catolică maghiară. Din familia macedo-română Șomlea (Somlyai) s-au ridicat o seamă de intelectuali, în timp însă aripa familiei din orașul Satu Mare s-a maghiarizat. În cimitirul de pe strada Liviu Rebreanu din municipiul Satu Mare există numeroase pietre de mormânt ale unor reprezentanți ai familiei Șomlea (Somlyai), majoritatea însă cu prenume maghiare. Aidoma altor familii, și românitatea familiei Șomlea s-a pierdut în negura timpului. Coborând puțin în această negură vom găsi un interesant personaj din a doua jumătate a secolului XIX, Maria Șomlea, originară din comunitatea macedo-românilor din Sătmar, ajunsă soție a unui preot și protopop greco-catolic, patriot român. Vom vedea în cele ce urmează ce importanță a avut în istoria românismului din Seini, averea dobândită de

protopopul Seiniului în urma căsătoriei cu Maria Șomlea.

Protopopul despre care dorim să vorbim se numește George Maniu și s-a născut în 1820 la Șamșud (astăzi în județul Sălaj). Și-a perfecționat studiile de teologie la Viena, distinguându-se prin temeinicia pregătirii și cunoașterea limbilor moderne: franceza, germana și engleza². După cum deja am precizat, s-a căsătorit cu Maria Șomlea (Somlyai)³.

George Maniu a fost hirotonit în 1844. După hirotonire, până în 1848 a administrat parohia Gherța Mică. Venea în această parohie pe urmele predecesorului Ioan Pop, fiind urmat întru slujire de parohii Vasile Csobalyi, Gavril Szabo sau Vasile Gyenge. Bănuim că a avut o legătură de prietenie cu colegul său de generație, pr. Ștefan Berinde (1820-1869, slujitor la Trip și Certeze), căruia avea să-i boteze în 1863 fiul Victor, ajuns și el preot⁴.

Din 1848 până în 1852, George Maniu a slujit la Tăuții de Jos iar apoi până la repausare la Seini, îndeplinind succesiv funcții de conducere în district, culminând cu cele de vicar-hidiacon, inspector al școlilor românești confesionale din protopopiat, asesor consistorial. Părăsește Tăuții de Jos în urma unui schimb de parohie cu preotul George Orosz, o personalitate de asemenea interesantă a Sătmarului modern, originar chiar din orașul Satu Mare (născut în 1817), repausat în calitate de paroh la Botiz în 1872⁵.

Ajuns la Seini, „cu sufletu-i dornic de fapte mari, găsește teren de muncă în ogor întelenit. Munca, răbdarea și jertfa lui va face dintr-o comunitate săracă și dezorganizată, un centru luminos al rezistenței noastre naționale, iar din George Maniu, un erou al frământărilor noastre de veacuri, figură luminoasă de preot român, izvor de încurajare pentru vremuri gre-

1 Bujor Dulgău, *Sigiliile instituțiilor sătmărene din secolele XVI-XIX*, Satu Mare, 1997, p. 57.

2 Gavril Barbul, *Georgiu Maniu, protopop de Seini*, în „Vestitorul”, Oradea, an XV, nr. 13.

3 *Ibidem*.

4 Viorel Câmpean, *Preoți din Sătmar*, mss.

5 *Ibidem*.

le”¹. Dorința de a întemeia școli pentru românii din ținut a avut-o mereu, încă din 1853 semnând și el un memoriu al intelectualilor români din Sătmar, în acest sens². Peste un an, alături de protopopul Simion Erdös, de solgăbirăul Skoday László și de 21 de săteni fruntași din Seini, se obliga să asigure „un mod de viețuire mai cuviincioasă pe sama unui învățător înzestrat”³.

Sprîjinea învățământul românesc din toate spațiile locuite de români. Astfel, este prezent alături de protopopul Ștefan Bilțiu, care a și ținut un frumos discurs, la ședința de constituire a Societății de lectură a tinerilor studioși români din Oradea, care s-a desfășurat în 10 octombrie 1852, în prezența unui public numeros⁴. De notat faptul că mulți elevi și studenți români din Oradea erau originari din părțile Sătmarului. George Maniu s-a distins ca unul dintre sprîjinatorii constanți ai societății, alături de protopopii de Satu Mare, Ioan Dărăbant și de Eriu, George Pop⁵.

Dar să revenim la lăcașul de rugăciune al românilor din Seiniul acelei vremi. Era o bisericuță de lemn situată pe ulița țiganilor în care nu încăpeau cei 2051 de credincioși⁶. Predecesorul său întru slujire fusese nevoit să părăsească parohia datorită unor neînțelegeri cu enoriașii; nici George Maniu nu a întâlnit la Seini o „pajiște cu miei”, în 1853 fiind acuzat că a „păgubit biserica însușindu-și bani din lada bisericii, dând împrumut partizanilor săi, apoi folosind în interes personal scânduri din cele ale bisericii. Dar, în urma unei inspecții efectuate de Ioan Anderco, protopopul Oașului, s-au dovedit netemeinice acuzele ce i s-au adus de credincioșii răuvoitori”⁷.

George Maniu a fost prezent la majoritatea evenimentelor la care intelectualii români sătmăreni ai vremii sale au luat parte, spre e-

xemplu: în 1861 la Seini în încercarea de a fonda un gimnaziu românesc. Nu vom înșira numele tuturor celor care au fost prezenți la Seini în 12 septembrie 1861 cu nădejdea că se va reuși înființarea unui gimnaziu românesc, „văzând lipsa cea mare și simțitoare de un gimnaziu național”. Se poate însă spune că a fost prezentă în acea toamnă la Seini elita românimii cu simțire națională din tot comitatul Sătmar, indiferent dacă intelectualii aveau funcții în comitat ori erau profesori la Beiuș, cum era grupul format din George Marchiș, Simeon Popovici Desseanu și Ioan-Silviu Sălăgeanu⁸.

Nu și-a uitat locurile natale, în 18 septembrie 1861 fiind prezent la Băsești, unde a avut loc conferința inteligenței române din părțile Silvaniei, fiind prezent alături de dr. Ioan Maniu, Ioan Galu, Demetriu Coroianu, dar și grupul de profesori de la Beiuș amintit mai sus⁹. De precizat că evenimente importante erau în curs în părțile acestea, în urmă cu o săptămână, după cum am arătat, având loc întâlnirea de la Seini în cauza înființării „gimnaziului național”.

În iulie 1868 George Maniu este prezent pe lista semnatarilor unui protest în spiritul Pronunciamentului, împotriva dualismului austro-ungar, aceștia exprimându-și totala adeziune față de acel act programatic¹⁰.

Ierarhic, șematismul de Gherla din 1867 ni-l prezintă ca înlocuitor al vicearhidiaconului Simion Erdös, paroh la Apa, dar de remarcat faptul că totuși deținea funcția de inspector peste școlile confesionale românești din district, fiind în același timp asesor consistorial și comisar delegat în cauzele matrimoniale¹¹.

S-a remarcat ca unul dintre primii membri ai „Astrei” pe meleagurile sătmărene, alături de Vasile Anderco, Petru Bran, Moise Sora Noac, Dumitru Keresztelki, etc.¹² A luptat mult pentru ajutorarea studenților români aflați în grele

1 G. Barbul, *art. cit.*

2 *** *Maramureșenii în lupta pentru libertate și unitate națională: Documente. 1848-1918*, București, 1981, p. 73.

3 Simion Retegan, *Satul românesc din Transilvania ctitor de școală (1850-1867)*, Cluj, 1994, p. 56.

4 Viorel Faur, *Societatea de lectură din Oradea, 1852-1875 (studiu monografic)*, Oradea, 1978, p. 226.

5 Vasile Bolca, *Lepturiștii orădeni - prolog*, în „Transilvania”, 1943, nr. 11-12, p. 922.

6 G. Barbul, *art. cit.*

7 Gheorghe Pop, Tomel Pop, *Cartea cetății Zynir. Monografia orașului Seini*, Baia Mare, 2003, p. 244.

8 *** *Lupta românilor din județul Satu Mare pentru făurirea statului național unitar român. Documente 1848-1918*, București, 1989, p.124-126.

9 Ardeleanu-Senior, Ioan, *Oameni din Sălaj. Momente din luptele naționale ale românilor sălăjeni*, Zalău, 1938, p. 193.

10 *** *Lupta românilor din județul Satu Mare pentru făurirea statului național unitar român. Documente 1848-1918*, București, 1989, pp. 162-164.

11 *Șematismul Veneratului Cleru a nou înființatei diecese a Gherlei pre anulu dela Christosu 1867*, Gherla, 1867, pp. 196-197.

12 *** *Lupta românilor din județul Satu Mare pentru făurirea statului național unitar român. Documente 1848-1918*, București, 1989, pp. 141-142.

nevoi¹. Nu a uitat însă nici de frații români din Bucovina, aflați și ei sub aceeași stăpânire, ajutând bănește în 1871 „societatea pentru cultura și literatura română”. În acest moment remarcăm prezența pe lista celor care au cumpărat lozuri în favoarea acestei asociații a soției protopopului George Maniu, Maria Șomlai².

Era apropiat de preotul-profesor beiușan Ioan-Silviu Sălăgeanu, căruia în 1865 îi scrie cu lux de amănunte despre desfășurarea alegerilor pentru dietă în comitatul Satu Mare³.

Știm că era un vajnic susținător al „foilor românești” ale vremii, de pildă *Gazeta Transilvaniei* și suplimentul acesteia, *Foaie pentru minte, inimă și literatură*⁴. Presupunem că era în strânsă legătură de prietenie cu fondatorul, editorul și redactorul responsabil al *Federațiunii*, profesorul Alexandru Roman, căruia îi scrie în 1871, solicitând un abonament, dar face referire și la climatul politic din zonă⁵. Era foarte interesat de procurarea lucrării lui Alexandru Papiu-Ilarian, *Istoria românilor din Dacia superioară*, lucru semnalat de către studentul pe atunci Iacob Brândușan, care îi transmitea autorului dorința lui George Maniu de a procura cartea, precizând că acesta fusese în toamna lui 1852 la Oradea împreună cu protopopul de Baia Mare Ștefan Bilțiu, prilej lămurit de noi mai sus⁶.

Casa lui din Seini era locul de întâlnire a fruntașilor români din zonă. Se pare că Vasile Lucaciu „își petrecea în tinerețe o mare parte a vacanței în casa acestui mare român și cele auzite și văzute aici l-au determinat în bună parte să apuce calea grea, dar glorioasă, a luptelor naționale”⁷.

George Maniu este cel care a reușit să ducă la bun sfârșit demersurile inițiate de către antecesorul său în parohia Seini pentru achiziționarea unui teren în centrul Seiniului în vederea construirii unei biserici, a unei școli și a casei parohiale. Bogătașul ungar Darvai Filip, neînduplecat în a vinde teren „valahilor” din Seini, a pierdut o sumă imensă la jocul de cărți, rămânând și cu o datorie de 2000 florini ce

trebuiau plătiți în termen de 24 de ore, după cum prevedea codul de onoare al jucătorilor de cărți. Prietenii săi maghiari nedisponând de o asemenea sumă, a fost nevoit să apeleze la „popa valah”. În timp ce preotul făcea contractul, preoteasa număra din „cesleu” cei 2000 de florini.

Prima biserică de zid a românilor din Seini s-a început a se zidi în primăvara anului 1876 sub preoția lui George Maniu, la a cărui repausare construcția ajunsese până „la ferești”; biserica ajunge sub acoperiș abia în 1880, când paroh era deja părintele Alexiu Berinde, construcția fiind finalizată abia după mai mult de două decenii, sfințirea săvârșindu-se în 8 noiembrie 1910.

Astfel, mai puțin din banii sărmanilor enoriași români din Seini și mai mult cu cei din venitul macedo-româncei Mariei Șomlea, dar îndeosebi prin stăruința preotului-cărturar George Maniu, s-a reușit găsirea unui loc potrivit pentru înălțarea unei biserici românești monumentale în centrul Seiniului⁸.

George Maniu a trecut la cele veșnice în 8 septembrie 1876 la Seini⁹. Cei care l-au cunoscut și apreciat: Vasile Lucaciu, Iuliu Coroianu, Sabin Coroianu, Iacob Brândușan, au strâns suma de 3000 de florini cu care i-au ridicat în 1882 un frumos monument în cimitirul de pe „ulița Băii” din Seini, care și azi îi străjuiește mormântul, și pe care este încrustat: „În memoria lui George Maniu, prietenii lui, anul 1882”¹⁰. Ridicarea monumentului funerar demonstrează prețuirea de care s-a bucurat protopopul Maniu, iar faptul că și astăzi este îngrijit, contrazice afirmațiile că românii nu știu să cinstească memoria înaintașilor.

Înrudirea lui George Maniu cu familia Coroianu este bine cunoscută; acum știm și că dr. Vasile Lucaciu a avut multe de învățat în casa protopopului George Maniu.

Legătura cu avocatul Iacob Brândușan o cunoaștem mai puțin, deși știm că și cu acesta a purtat corespondență, erau foarte familiari, tânărul numindu-l într-o epistolă pe care i-o adresează lui George Maniu, „unchiule”. Pe când era

1 *Maramureșenii în lupta pentru libertate și unitate națională: Documente. 1848-1918*, București, 1981, p. 121.

2 *Idem*, pp. 152-153.

3 *Idem*, pp. 122-124.

4 *Idem*, p. 75.

5 *Idem*, p. 154.

6 *** *Corespondența lui Alexandru Papiu-Ilarian*, vol.I, Cluj-Napoca, 1972, p. 114.

7 G. Barbul, *art. cit.*.

8 Gh. Pop, T. Pop, *op. cit.*, p. 207; G. Barbul, *art. cit.*.

9 *Schematismus Venerabilis Cleri Dioecesis Szamosujváriensis graeci ritus catholicorum pro anno a Christo nato 1877*, Gherla, 1877, p. 213.

10 Valentin Băințan, *Șișeștii părintelui Dr. Vasile Lucaciu – Contribuții bibliografice* –, Baia Mare, 1998, p. 199.

avocat la Arad, Iacob Brândușan îi trimite o scrisoare, comunicându-i că i-a trimis cele trei memorii ale românilor arădeni din iulie 1860, 9/23 mai 1861, 19/31 mai 1861, adresate lui Andrei Șaguna, Comisiei permanente de la Sibiu și deputaților români din Dieta de la Pesta¹.

De remarcat pentru esențializarea contextului luptei românilor pentru drepturi politice și culturale în Sătmar este relația dintre protopopul George Maniu și arhidiaconul Sătmarului, paroh de Carei, Toma Șorban. Corespondența lor,

chiar și atâta câtă a rămas posterității, demonstrează conlucrarea forțelor românești din Sătmar întru dobândirea drepturilor legitime².

Considerat, pe bună dreptate, „un brav luptător pentru drepturi naționale”³, rămâne în sarcina istoriografiei românești să șteargă colbul uitării de pe memoria lui George Maniu⁴. Nu este însă lipsită de interes nici urmărirea destinului soției acestuia, Maria Șomlea, reprezentantă a comunității macedo-române din părțile Sătmarului.

Biserica Ortodoxă și stradă din Seini la 1940

- 1 *** *Maramureșenii în lupta pentru libertate și unitate națională: Documente. 1848-1918*, București, 1981, p. 97.
- 2 Vezi pentru această problemă documentele cu nr. 53, 54, 56, 70, 83, 88 din vol. *** *Lupta românilor din județul Satu Mare pentru făurirea statului național unitar român. Documente 1848-1918*, București, 1989.
- 3 Viorel Ciubotă, *Trei scrisori inedite ale „Asociației naționale în Arad pentru cultura și conservarea poporului român”* în „*Satu Mare. Studii și comunicări*”, IX-X, 1992-1993, Satu Mare, p. 141.
- 4 V. Câmpean, *George Maniu, o personalitate a Sătmarului epocii moderne*, „*Citadela*”, Satu Mare, an III, nr. 7-8-9 (17-18-19), iulie-august-septembrie 2009, pp. 5-6.

Despre aromâni în câteva cuvinte

Prof. Dan LĂZĂRESCU

Membbru fondator al Despărțământului „Vasile Goldiș” – ASTRA Arad

Romanitatea orientală, altădată covârșitor preponderentă, economic, demografic, cultural, ca o consecință a marilor mișcări de populații dintre sec. al IV-lea și al XIV-lea din Peninsula Balcanică, a rămas concentrată în patru dialecte distincte:

– dacoromânii, în sudul și nordul Dunării, singurii ajunși la construcție statală, cultură proprie, limbă literară, viață economică etc.

– aromânii, al doilea grup numeric, locuind în sudul Dunării până în centrul Greciei, a fost dislocat din zonele de baștină ajungând peste tot. Prin tradiție păstori, dar și meseriași, comercianți, au dat mulți intelectuali, oameni de seamă în favoarea țărilor în care au locuit. Sunt de religie ortodoxă.

– meglenoromânii, înrudiți cu ei, sunt puțini numeroși, agricultori, de religie ortodoxă sau islamizați.

– istroromânii, practic dispăruți prin contopire cu alții.

Aromânii au constituit o grupă romanică importantă. Surse istorice de limbă greacă și latină vorbesc mai accentuat sau tangențial despre această populație romanică.

În Macedonia, Tesalia, Epir, a fost fixată zona în care au trăit înainte de sec. al VII-lea, în Bulgaria superioară, în munții Serbiei de sud. Azi locuiesc în întreaga Peninsulă Balcanică, în nordul Greciei, în Albania de sud, în zona Ohrid, în Rodopii Bulgariei, în România, în Dobrogea. Este vorba de grupuri mai numeroase, care își conservă limba și tradițiile.

Cele mai vechi texte și inscripții în aromână sunt greu de înțeles datorită alfabetului grec utilizat. Intensificarea legăturilor în aromână scrisă are loc în sec. al XVIII-lea ca urmare a procesului de mutare la orașe a unei bune părți a acestora, chiar dacă orașe proprii au apărut încă din sec. al XIV-lea, cum este cazul cu Moscopolea și Sipcea. La Moscopolea a funcționat o tipografie între 1730 și 1769, o școală (academie) unde se preda gramatica, logica, fizica.

O primă lucrare importantă cu caracter normativ, a fost *Abecedarul* lui Theodor Cavallioti, tipărit la 1770 la Veneția cu alfabet

grecesc. Veritabil intelectual luminist, autorul a cunoscut mai multe graiuri aromânești și, a luat cuvinte din toate. S-a preocupat preponderent de difuzarea cunoștințelor practice, fiind o vreme și directorul Academiei din Moscopolea.

Despre preotul Constantin Ucuta se cunosc puține date biografice, destul că a ajuns să slujească la biserica macedovlahă din Poznan, în Polonia de azi (pe atunci Posen). În anul 1797 a alcătuit o pedagogie tot cu alfabet grecesc însă indiscutabil aromânească prin substanță și adresare.

Începutul sec. al XIX-lea a cunoscut activitatea lui Daniil Moscopoliteanu (1754-1825) cu a sa *Învățătură introducătoare* tipărită la Veneția în 1802 tot cu alfabet grecesc.

Sub influența ideilor lui Petru Maior, al cărui prieten a fost, a alcătuit două lucrări timișoreane Gh. Constantin Roja, decedat la Lugoj în 1847 în timpul unei epidemii de ciumă. A studiat medicina la Pesta, unde a și publicat prima sa lucrare de istorie, în limba greacă și germană: *Untersuchungen uber die rumanier*, Pesth, 1808, adresată mai ales străinătății.

În anul următor a alcătuit lucrarea *Măiestria giovāsirii românești* Buda. Din păcate practica medicală l-a împiedicat să se mai ocupe cu scrisul. A fost un intelectual informat, cunoștea 14 limbi.

Secolul al XIX-lea a cunoscut alți intelectuali aromâni, cu o notabilă activitate.

În anul 1999, la 15 iunie, Consiliul European a ratificat Recomandarea nr. 1.333/1997 privitoare la aromâni; conform acestei Recomandări, statele în care activează comunități aromânești trebuie să le acorde acestora dreptul de a introduce limba în școli, biserici, în mass-media, să fie subvenționate asociațiile culturale aromânești.

Această Recomandare nu a fost urmărită prea insistent, dar a mai calmat pornirile de-naționalizatoare la adresa lor.

În GRECIA, aromânii au o populație de aproape 600.000 oameni, concentrați în zonele amintite, dar și în orașe importante. Aceștia au furnizat Greciei un mare număr de politicieni,

Ponivka, Macedonia, 2010. Foto: Vasile Șoimaru

eroi, intelectuali, care au contribuit la propășirea statului. Cu toate acestea, limba aromână a fost coborâtă pragmatic la nivelul de limbă de familie cu principiul „păstrați-vă obiceiurile, uitați-vă limba!”, principiu respectat în mod sălbatic ani în șir.

În BULGARIA, după migrarea spre România se părea că au încetat să mai existe colecții, mai ales că în anchetele sale, la 1908, Gustav Weigand le-a aflat peste tot. Au rămas azi cam 5.000 vorbitori, cu grupări mai mari în Peștera (700) și Sofia (500).

În ALBANIA, potrivit estimărilor aromânești se află 250.000 aromâni, în vreme ce statisticile oficiale dau 60.000. Aceștia și-au constituit asociații, iar în 1992 au ținut la Tirana un Congres al Aromânilor cu participare din vestul Europei și America.

În anul 1992 a fost redeschisă biserica aromânească din Corcea, construită de ei în 1936. Nu au programe în aromână la TV și radio și doar într-o școală se studiază și aromâna.

În Republica MACEDONIA, prin Constituție, aromânii sunt recunoscuți ca minoritate. După estimările lor sunt azi cam 80.000, dar cifrele oficiale vorbesc de 8462 declarați la recensământul din 1994.

Ca urmare au programe radio, TV, au periodice proprii, școli proprii, au dreptul de a studia în România. Constituie o minoritate activă și conștientă de sine.

În SERBIA au ajuns mai ales după distrugerea Moscopolei și s-au fixat în Belgrad și împrejurimi. Un alt val a sosit ca urmare a persecuțiilor grecești. În Belgrad există o asociație de aproximativ 500 de membri. La recensăminte cea mai mare parte sunt asimilați.

În ROMÂNIA, la recensământul din 1977 s-au înregistrat 664 aromâni și 1.174 macedo-

neni. În 2002 s-au declarat aromâni 25.053 iar 1334 macedoneni. Există asociații aromânești, edituri, periodice, au contacte cu cercuri aromânești din alte țări. Grupul aromănesc din România s-a afirmat ca cel mai energic, doritor să-și conserve și dezvolte conștiința de sine. Au furnizat culturii românești personalități importante ca fam. Papahagi, Andrei Șaguna, Ion Pacea, Emanoil Gojdu, fam. Mocsoni, și mulți alții. La studiul complex al vieții aromânilor, un rol deosebit au avut savanți austrieci și germani ca Gustav Weigand, Max Demeter Peyfuss, Johann Thunmann, Thede Kahl și alții. Aceștia au arătat că, peste tot unde trăiesc aromânii, au contribuit la progresul țării, s-au dovedit cetățeni de încredere.

Bibliografie minimă în română:

- 1). Bolintineanu, D.: *Călătorii la românii din Macedonia și Muntele Athos*, București, 1863.
- 2). Capidan, Theodor: *Macedonoromânii*, București, 1942.
- 3). Caragiu-Marioțeanu, Matilda: *Dodecalog al aromânilor*. Constanța, 1996.
- 4). Căndroveanu, Hristu: *Aromânii ieri și azi*. Craiova, 1995.
- 5). Hâciu, Anastase: *Aromânii...*, Focșani, 1936.
- 6). Kahl, Thede: *Istoria aromânilor.*, București, 2006.
- 7). Papahagi, Tache: *Aromânii...*, București, 1932.
- 8). Popescu, Radu; Balkanski, Todor: *Aromânii din Rodopii Bulgariei*, Craiova, 1995.
- 9). Peyfuss, Max D. *Chestiunea aromânească*, București, 1994.
- 10). Turculeț, Adrian: *Dialectologie română*, Iași, 2002.

Moscopole, inima poporului aromân

Anca GOJA

Privindu-l azi – un mic sat de munte din Sud-Estul Albaniei, cu o populație de câteva sute de locuitori -, cu greu îți vine a crede că Moscopole era, în secolul al XVIII-lea, al doilea oraș balcanic ca populație și prosperitate. Într-adevăr, în zilele sale de glorie, Moscopole număra 60.000 de locuitori, în marea lor majoritate aromâni. Orașul avea aproximativ 70 de biserici, manufacturi, bănci, și chiar o tipografie (prima din Balcani) și o universitate (No-ua Academie sau Hellénikon Frôntistêrion, fondată în 1744). Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, comerțul era înfloritor, dar a apărut și o adevărată efervescentă culturală, publicându-se numeroase cărți atât în greacă, cât și în aromână, în alfabetul grec. În 1770, aici a apărut primul dicționar al celor 4 limbi balcanice moderne – greacă, albaneză, aromână și bulgară. În 1769 a început o serie de atacuri asupra orașului, primele venind din partea otomanilor, apoi, în 1788, culminând cu atacul trupelor albaneze conduse de Ali Pasha. În urma acestuia, localitatea a fost distrusă complet. În timpul celor două războaie mondiale, orașul a suferit noi distrugerii. Din vechiul oraș au mai supraviețuit doar șase biserici, mănăstirea și podul de la

Sfânta Vineri. În anul 2002, cinci biserici au fost trecute pe lista primelor 100 de monumente aflate în pericol de dispariție.

Anul acesta, de Sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului (Sfântă Mărie Mare), aromânii au organizat prima mare întâlnire a lor, la Moscopole, în regiunea Korce din Albania. Sub denumirea generică „Moscopole 2010”, manifestările s-au derulat timp de cinci zile (12-16 august), cu participarea a mii de aromâni din Albania, România, Bulgaria, Macedonia, Grecia, Serbia, SUA, Franța și Germania. Au avut loc workshop-uri și conferințe pe teme legate de istoria orașului, identitatea aromânilor și situația actuală a acestui popor, dar și spectacole cu muzică și dansuri tradiționale. În data de 15 august, festivitățile au început cu o missa solemnă la Biserica Sfânta Maria din Moscopole, au continuat cu cântece și dansuri ale comunităților de aromâni din Balcani și s-au finalizat cu o Corlu Mari (Hora mare). Evenimentele au fost organizate de Consiliul Aromânilor, ONG internațional cu sediul la Moscopole, fondat în 2005 de comunități de aromâni din Albania, Macedonia, Serbia, Bulgaria și România, precum și de către ONG-uri ale aromânilor din diaspora.

Moscopole, Albania. Foto: Vasile Șoimaru

Declaratsia di Moscopoli

– 23 di sumedru 2005

Di cara vidzumu (luyursimu):

Câ pidimolu a organizatsiiloru di pânâ tora, ahurhinda di la 1990, agiută multu ca ideea armâneascâ s-aprindâ (s-iasâ tu miydani, s-iasâ ditu catacombâ, s-fitruseascâ), u tsanu yii cândila a vreariljei ti limbâ shi ti farâ;

Câ a bâniloru di pânâ tora lâ si pricadi tutâ tinjia ti curbanea tsi u featsirâ trâ armânami, trâ dorlu cu cari adusirâ dukearea ti soie, praxea tu taifa, mushuteatsa a purtaticlui, frunimeatsa tu harauâ, pista crishtinâ, inatea ti lucru;

Câ lucurlu ankisitu di eali va dutseari ma ninti, tu unâ altâ aradâ, pi doauâ dipli, lucrarea deadunu, pi idyea minti shi isharea tu Evropa, ca populu evropeanu;

Noi, delegatslji pitricuts di la farili armaneshtsa di Rumânii, Vâryârii shi R.Makidunia, AFA(Frânstie) shi ULCA(Ghirmânie), lomu aua apofasea s-ascu-lămu deadunu aestu Consilu a Armânjiloru. Nâ adunămu tora shi cu sotslji ditu Arbinishie, tiniri cu vreaki ti Armânami, cu shteari shi cari sh-loarâ borgea s-adunâ tu unâ Farâ Armâneascâ ditu Arbinishie. Dealieha dukimu câ Armânjlji himu aua di daima sh-câ tuts aspuu di daima idyiulu zboru: „hiu atsea tsi hiu”.

Tuts cu idyea vreaki shi shteari câ himu unu populu, aleapsimu Moscopole scamnu a Consillui, a Armânamiljei. Tu aestu locu di pirmithu shi yisu, di istorie armâneasca shi evropeanâ, di culturâ shi simbolu di moarti shi anyeari, va u cristhemu aestâ institutsii evropeanâ.

Ca un popul ahoryea sh-cu unâ identitati proprii, tsi bâneadzâ tu Balcanu/ Evropa, Armânjlji voru s-hârseascâ di tuti ndrepturli ditu Conventsia Cadru ti Minoritâtsli Natsionali, timiljiusitâ pi Ndrepturli fundamentali a Omlui, privdzuti tu CARTA ONU. Ti aesti ndrepturi Consillu a Armânjiloru va s-dishcljidâ caljiuri di dialogu cu institutsiili shi autoritâtsli ditu cathi cratu iu bâneadzâ Armânjlji shi cu institutsiili evropeani.

Adunats aua tu mushata Moscopoli, anvârligats di muntsâlji tsi liga Armânamea di Pindu, Gramosti, Epiru shi Tesalii, Makidunii shi Ohrid, Bitola shi cama alargu pri iu elji baneadza adzâ, nâ dukimu tu fuljiaua di iu s-arâspândirâ kimati kimati aua shi cama di doaua suti di anji. Tutu aua, sumu aestu mushatu tseru (urano) di toamnâ, di cara ishimu di la sâmta liturghii pi armâneashti cu tsintsi preftsâ ditu basearica Ayiu Nicola, dukimu câ Moscopolea va u apidunâ diznău Armânamea.

Dumnidzălu va nâ da putearea s-u cristhemu limba armâneascâ shi s-nâ aspunemu Armânji tu etili tsi yinu. Cumu dzâsi preftulu tu dyeavasi, daima s-pistipsimu câ tuti atseali tsi lâ câftămu va li avemu.

O carte asumată și scrisă numai la persoana întâi plural

Aromânii: Pretutindenii - Nicăieri (Armanyi: Iutsido - Iuva)

Lector univ. dr. Ilie GHERHEȘ

Secolul al XIX lea, numit de către savantul Leopold von Ranke și „secol al naționalităților”, a însemnat, și pentru Balcani – acest „butoi cu pulbere al Europei”, ocazia unor descătușări etnice fără precedent. În Balcani, adică spațiul delimitat de teritoriul Greciei și Marea Adriatică, de Dunăre, la nord și Marea Mediterană, la sud toate naționalitățile își încropeau state, după o altă matrice decât cea apuseană (adică în jurul unei armate), ci, în primul rând, în jurul unor concepte cultural-istorice și tradițional-etnice. Între națiunile aflate pe calea definirii conștiințelor lor naționale, una avea să încerce un destin aparte; adică, pe de o parte, era un fragment al unei națiuni mai mari, dar aflată la o distanță relativ

apărută la Editura Premier, Ploiești, 2007, 160 pagini, (la care se mai adaugă șase pagini cu fotografii și două pagini cu patru hărți ale statelor unde sunt răsfițați aromânii) al doamnei profesor Emilia Luchian, se dovedește a fi o realizare monografică sumativă, definitorie, cu reale valențe de crestomație a subiectului de referință.

Arhitectonica lucrării este una cât se poate de coerentă, specifică, îmbinând măiastru constrângerile unei lucrări de gen, cu dulceața lămuritoare a citatelor ispititoare intelectual, alese cu deosebită parcimonie, cu elocvență și, chiar, erudiție. De-a lungul cărții la care facem referință, cititorul este provocat să trăiască afectiv discursul istoric, deoarece ordinea lumii aromâne, descrisă diacronic, rezonază genetic, de la conștientizarea originii de limbă și de neam (daco-română și/sau traco-română), până la cristalizarea aceleiași conștiințe naționale.

Prevăzută cu o „Motivare”, cu opt părți, (adică opt capitole centrate pe tot atâtea subiecte fundamentale), „Concluzii”, un „Studiu de caz”, un „Proiect de recomandare privind limba și cultura aromânilor”, o „Bibliografie” generală (pe lângă notele ce anturează fiecare capitol) și trei anexe, volumul de față epuizează tot evantaiul tematic al unei monografii de ținută.

Pradă căzând, probabil, propriei noastre subiectivități despre autoarea, dascăl de Istorie, putem constata, totuși, că fiecare capitol, împreună cu „motto-ul” ce-l înobilează, enunță lămuritor, „conținutul” subiectului de tratat.

În Partea I *Originea aromânilor-argumente*, insistând cu acribie științifică asupra subiectului, autoarea arată că aromânii sau macedoromânii sunt reprezentanți ai romanității de sud, au aceeași origine cu românii nord-dunăreni, vorbesc un grai al limbii române unitare, simt românește și se numesc pe sine „armâni”, „ramani”, „rumâni” și „români”. Încercând un excurs prin cvasitotalitatea istoriografiei problemei, autoarea prezintă concepțiile celor mai valoroși istorici români și străini, denumirile cu care-i gratulau popoarele din Balcani pe aromâni concluzionând: „Aromânii sunt românii de

mare, pentru acea perioadă istorică și fără să poată deveni un scut sigur și imediat, iar în altă ordine de idei, era formată dintr-o constelație de grupuri, aparținând aceleiași etnii, dar presărate de destin, în tot cuprinsul balcanic. În plus, datorită unei anumite „specializări” istorice (oieritul, păcurăritul/picuritul), unele din aceste grupuri de populație duceau un trai cvasinomad sau transhumant.

Discursul istoriografic de față: *Aromânii: Pretutindenii - Nicăieri (Armanyi: Iutsido-Iuva)*,

la sud de Dunăre și atestă istoric dovada unei continuități românești milenare în Peninsula Balcanică, în ciuda slavizării, grecizării și prigonirilor sociale de-a lungul secolelor. Ei sunt descendenții direcți ai foștilor traci sud-dunăreni romanizați”¹.

În Partea a II a a lucrării ne sunt prezentate, după locurile unde sunt întâlniți, după port și alte criterii de denumire, principalele „ramuri de aromâni: pindenii – cea mai numeroasă, grămoștenii, fărșeroții, muzăchiarii, arnăuchenii (arnăuții), meglenoromâni ș.a. Subliniind condițiile istorice, socio-ocupationale, care au determinat o fizionomie aparte a acestor grupuri, autoarea constată, paremiologic (Rău cu rău, dar mai rău fără de rău!) că turcii i-au recunoscut ca națiune (1905), iar pe timpul Imperiului Otoman, aromânii aveau dreptul la școli în limba maternă (aromână și română) și la biserică.

A patra parte a lucrării, dedicată „meșteșugurilor și artei la români”, debutează cu un „motto” semnat de Pericle Papahagi, în fapt o definiție a economiei autarhice practicate de acești români sud-dunăreni: „Nu există sat și comună aromânească în care să nu înflorească tot felul de meserii, precum croitoria, ceasornicăria, armureria, cuțităria, fierăria, argintăria, lemăria, săpuneria, țesătoria, căldărăria și altele”².

Ilustrând cele enumerate în „motto” autoarea indică unele din domeniile în care au excelat și pe plan internațional aromânii, considerând că măiestria lor se datora și faptului că erau umblați mult prin lume, fiind premiați la tot felul de târguri de profil, oscilând și performând în domenii foarte diverse, de la mari constructori, arhitecți, până la falsificatori neîntrețuți de monede. Cu toate acestea erau considerați „cea mai morală rasă din Balcani”, o „rasă excepțională”, care „au îmbrăcat mândria și aroganța albanezilor și turcilor cu costume strălucitoare și pompoase”³.

Capitolul *Aromânii-tradiții și moralitate*, corespunzător părții a V-a, după ce subliniază, că aromânii sunt o civilizație deosebită în Balcani, mai consemnează cinic, că cine a vorbit rău despre români, în general, a vorbit la fel și despre aromâni. Într-un alt registru, toate reperiile care definesc tradițiile și moralitatea acestui grup etnic, nu sunt decât încă o dovadă a unității, cu cele ale fraților de la nord de Dunăre, din „țara mamă – România”.

În partea a VI-a, *Suferințele aromânilor*, sunt enumerate, pe rând, câteva din evenimen-

tele la care au luat parte aromânii din Balcani, evenimente istorice care, de cele mai multe ori nu erau ale rasei lor, ci ale etnicilor cu care conviețuiau, dar care le-au adus, de cele mai multe ori grave prejudicii, chiar dacă ei, aromânii, erau considerați a fi „sarea în bucate a Balcanilor”, înclinând de multe ori, hotărâtor, balanța confruntărilor.

Cu toate că „aromânii au fost nevoiți să se adapteze mereu” și chiar dacă după fiecare eveniment istoric major au ieșit, în general, mai vlăguți, mai năpăstuiți, de o parte sau de alta, aflate în conflict; de fiecare dată, atunci când își vedeau năruite idealurile, lor le mai rămânea o speranță: „refugiul”, întorsul la „sânul maicii - România”.

Capitolul al VII-lea, cel referitor la *Aromânii-creatori de cultură*, poate fi clasificat, după conținutul său valoric, ca un capitol al patrimoniului național, ca un fragment de cultură și civilizație europeană și internațională. Fără a intra în detaliile fascinante ale acestei aserțiuni vom delibera, totuși, că Imperiul Bizantin, din toată măreția și eleganța lui istorică și-a cedat anumite trăsături, sufletului și minții agere românești, lăzii de zestre a unei etnii urmașe, purtată cu grijă apoi, prin văile și munții Balcanilor, de-a lungul și de-a latul lor, de-a înaltul lor și a Istoriei, până azi.

În penultima parte a lucrării, respectiv a VIII-a, referitoare la români de la nord de Dunăre, se subliniază, în primul rând, fizionomia etnico-spirituală comună, sau după cum observa D. Cantemir „ei nice cum în ceva se deosebesc”⁴, iar în al doilea rând, fondul etnic moesodacic comun. Cu delicatețea aferentă, după ce autoarea subliniază legăturile permanente și inerente între români și aromâni, legături/relații bazate pe „ineluctabile nevoi economice” și pe „instinctul de conservare etnică”, distinsa autoare ar fi trebuit poate, să illustreze mai în detaliu faptul că mediul prielnic de la nord de Dunăre, în care se puteau integra „natural”, a constituit un „magnet” protector pentru românii sud-dunăreni, dar și o perspectivă nefirească, paradoxală, de secătuire a vetrelor de aromâni din sudul Dunării.

În ultimul capitol (cea de-a noua parte), închinat aromânilor de ieri și de azi se întocmește un panegiric (aproape!), încât ar fi suficient doar să enumerăm numele personalităților

1 Luchian, Emilia, *Aromânii: Pretutindeni – Nicăieri (Armani: Iutsido-Iuva)*, Editura Premier, Ploiești, 2007, p. 7

2 Ibidem, p. 32

3 Ibidem

4 Ibidem, p. 86

istorice răsărite din sânul etniei românofone sud-dunărene, ca să ne umplem de recunoștință și admirație istorică, față de aportul acestora la construcția și devenirea statului național român, la propășirea etnonimului de român, în istoria europeană și mondială.

Pe de altă parte, vorbind strict de românii sud-dunăreni, nu putem să nu observăm calitățile acestei „insule de românită, într-o mare slavă” (și greacă, n.n.- I.G.) care, prin nevoie întru romanitate/românită, au împlinit, de-a lungul a două milenii, un paradox istoric identitar: au devenit diaspora la ei acasă, rămânând în afara destinului, asimilându-se mereu.

De un farmec intelectual aparte pentru ci-

titor se dovedesc a fi *Studiul de caz: Vechi și nou la negustorii aromâni, Proiectul de recomandare privind limba și cultura aromânilor, precum și Memoriile căpitanului Cola Nicea.*

Părăsind, mai îmbunătățiți sufletește și patriotice, rândurile de față, ne exprimăm admirația noastră istorică față de partea cea mai veche a vetrei noastre românești care, în creuzetul traco-daco-roman al Balcanilor a sporit, prin lucrarea sa, prinosul și sporul de românită. Dincolo de aceste aspecte demiurgice, nu putem rămâne pasivi la imensul efort de asimilare la care sunt expuși coetnicii noștri balcanici, constatând cu amărăciune că, pe la margini, ne cam ruinăm, ne cam prăvălim din Istorie.

Thede Kahl: *Istoria aromânilor*

Prof. Ioana PETREUȘ

Thede Kahl este o personalitate impresionantă a istoriografiei europene care se ocupă cu probitate în special de sud-estul Europei.

Născut în 1971 în Austria, a studiat geografia, slavistica și bizantinologia la mai multe universități europene. A participat de asemenea la numeroase proiecte internaționale de cercetare despre structura etnică a țărilor balcanice. În prezent este membru în Comisia de balcanologie a Academiei de Științe din Austria și lucrează la Institutul de Cercetări est și sud-est europene. În anul 1999 și-a susținut doctoratul la Universitatea din Münster cu lucrarea *Etni-*

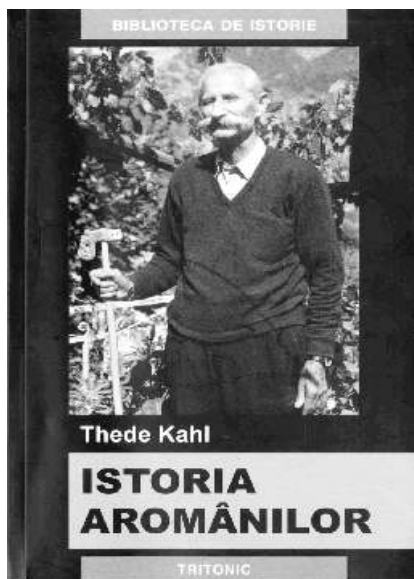
itatea și răspândirea aromânilor în Europa de sud-est.

O carte de referință despre aromâni a cercetătorului austriac Thede Kahl este volumul *Istoria aromânilor* (Editura Tritonic, București, 2006).

Studiile cuprinse în această carte au fost scrise inițial în alte limbi (germană, greacă, engleză) și apoi traduse în limba română de Maria Bara (soția autorului), Codruța Vlad și Gabriela Backe. Volumul este structurat pe 11 capitole și cuprinde articole ce reflectă rezultatele cercetărilor de teren din sudul Dunării. Autorul încearcă o definiție a aromânilor prin prisma lingvisticii și dialectologiei prezentând fenomenele etnicității la aromâni. Aromânii mai sunt numiți: vlahi, tzntziari, aromani și rrămâni, iar aromâna este considerată a fi pe lângă meglenoromâna, istroromâna și dacoromâna, unul din cele patru dialecte romanice din Balcani.

În capitolul VI este pusă sub lupă țara în care trăiește majoritatea aromânilor: Grecia. Este bine argumentat rolul aromânilor în istoria Greciei, rol jucat prin intermediul a numeroși cărturari și oameni de afaceri aromâni.

Analiza unor sate (Zagori, Ioanina, zona Epirului) subliniază un paradox: aromâna și-a pierdut treptat importanța într-un teritoriu populat în majoritate de aromâni, fiind înlocuită în timp cu limba greacă. „Satele din Zagori sunt un bun exemplu pentru a demonstra că o stare economică bună poate arunca în plan secundar

diferențele etnice și poate conduce la crearea unei noi identități regionale. Identitatea comună „romanică” i-a unit pe zagoreni indiferent de originea lingvistico-culturală și socio-profesională”. Autorul este preocupat de schimbarea identității aromânilor din Bulgaria și chiar din România. Apoi face o incursiune în muzica și dansurile tradiționale aromâne care l-au ajutat în învățarea limbii aromânilor: „eu am învățat aromâna cu ajutorul muzicii tradiționale și consider că muzica este cel mai bun profesor de limbă”.

Într-un capitol autorul ne prezintă primele texte în aromână care au fost parțial cercetate de oameni de știință, istorici și filologi. Multe dintre ele au fost scrise în limba greacă între anii 1731-1831 fiind greu de abordat, după Thede Kahl, din cauza dificultăților de descifrare și din cauza comparației dialectelor aromâne cu alte limbi romanice ale Europei de vest. Răspândirea aromânilor pe suprafețe întinse ale Europei de sud-est a pus în primplan relațiile cu popoarele vecine în detrimentul limbii aromâne. Se vorbește de existența a cinci grupuri de aromâni care pot fi diferențiate și prin deosebiri lingvistice. Cercetători precum Weigand, Capidan, Papahagi și Caragiu Marioțeanu împart dialectele aromâne în două categorii: nordice (fărșeroții, muzăchearii și muscopolenii) și sudice (pindenii și grămuștenii).

Un capitol al cărții se ocupă de islamizarea vlahilor megleniți din satul Nânti (Notia de astăzi), aflat acum pe teritoriul Turciei, un studiu de caz interesant despre asimilare și conservare, despre islamism și creștinism. Religia a jucat un rol hotărâtor pentru identitatea vlahilor musulmani. Ea a dezvoltat posibilitatea identității cu alte etnii musulmane și o așează în același timp la mare distanță de rudele de limbă (vlahii): „Noi ne-am turcit, dar în inimile noastre am rămas creștini. De fapt, am lăsat liturgia de-o parte” mărturisește un vlah meglenit.

Ultimul capitol are accente polemice chiar din dorința de a sublinia adevărul cercetării. Spune autorul: „Exact acolo unde istoria este mai puțin limpede și sunt semne de întrebare, istoricii și etnologii amatori își dau frâu liber imaginației. La acestea se adaugă răstălmăciri și interpretări greșite, care ajung să constituie fundamentul unor teorii ce provoacă, nu de puține ori, conflicte. De aceea nu pot decât să sper că această carte va fi premisa unui dialog constructiv, de care toate minoritățile au atât de mare nevoie”.

Preocupat mereu de chestiunea minorităților, Thede Kahl, călătorește mult și studiază fenomenele la fața locului, contribuind, fără prejudecăți naționale, la dezvoltarea cunoașterii Balcanilor cu informații actuale.

Vlahii, acești greci nesupuși!

Prof. dr. Ion BABA ARMĂNESCU

Autorul cărții *Vlahii, acești greci nesupuși!* este Vasilis Misiris, iar titlul ei este tradus: Vlahii, acești greci nesupuși! Cartea a apărut la Atena în 1990, Editura Nova Thesis și are 144 pagini.

Toată cartea este o penibilă strădanie a autorului ei de a dovedi că aromânii din Grecia sunt greci. „Vlahii nu constituie un neam aparte, ei sunt o parte curată din trupul” național al grecilor. Contrar tuturor definițiilor date conceptului „popor” în toată lumea civilizată, Misiris consideră că: „Limba, cu toate că este un element puternic în determinarea etnologică a unui popor, în nici un caz nu poate să fie considerată principalul argument privind originea vlahilor”. Dacă un copil s-a născut din părinți greci în Africa de Sud, chiar dacă nu cunoaște limba greacă, ci vorbește limba băștinașilor, co-

pilul este grec, exemplifică Misiris. Doar dacă un copil vlah, născut din părinți vlahi, care vorbește în limba vlahă, dar trăiește în Grecia, copilul este grec și nu vlah, conchidem noi. Iată un exemplu de distorsionare a logicii.

Așa cum autorul cărții consideră „o datorie, dar și o obligație a grecilor de azi să recurgă la moștenirile lor autentice legitime”, pe care nimeni nu le-a contestat, adăugăm noi, tot așa considerăm și noi daco-românii ca „o Datorie, dar și o obligație” de a ne interesa de soarta fraților noștri vlahi în orice țară sunt ei, cu atât mai mult cu cât ei sunt și au fost persecutați pentru simplul motiv că sunt vlahi.

Urmează un scurt istoric:

Nu s-a susținut că între eroii mișcării grecești de la 1821 au fost români. Nu poate fi însă contestat faptul că între revoluționarii contra

otomanilor au fost și foarte mulți româno-vlahi. Aromânii din Grecia și Macedonia, ca și cei din Bulgaria și Albania nu aveau școli și biserică în limba lor, ei nu erau recunoscuți ca etnie aparte de greci, de slavi și de albanezi. Grecii și slavii fluturau vlahilor steagul creștinismului, ortodoxismului pentru a-i avea alături în lupta antiotomană (calul lui Ulise). Dar iată că tocmai otomanii au recunoscut existența aromânilor din Grecia și Macedonia. Misiris recunoaște că vlahii din Grecia aveau la 1889, 40 de școli în limba lor și o școală comercială la Salonic.

Grecii naționaliști spuneau că: „Nu trebuie să se mire cineva că, pentru a-i anihila pe bulgari, trebuie să începem cu românii (K. Î. Mazara, Kis Enion). E amintită intervenția din 1881 a României în lupta contra „încălcării drepturilor omului” și nedreptatea care se face „miilor de persoane de origine română”. Cauza aromânilor a fost sprijinită și de Franța, Anglia, Rusia și Austria. Se recunoaște că la „8 august 1881, reprezentanții cuțovlahilor din Macedonia, Epir, Thesalia au depus un memoriu ambasadorilor Marilor Puteri din Constantinopol solicitând ca Vlahii să dobândească aceleași drepturi și privilegii pe care le au grecii și bulgarii din Imperiul Otoman”. Tot Misiris, scriind despre inspecțiile inspectorului Dumba, spune că acesta a furnizat armament „bulgarilor acolii”, dar nu indică sursa informației, care era mincinoasă.

Limba lui Misiris este jignitor, întrucât, scriind despre Biserica ortodoxă română, spune: „dogma imbecilă, idioată, a patriarhiei...”. Elenul recunoaște că la 1892, în Grecia și Macedo-

nia erau 10 biserici românești și două biserici episcopale: la Ianina și la Monastir, toate cu aprobarea autorităților turcești și nu elene, iar la 18 februarie 1896 preoții româno-vlahi pe care biserica îi renumește românizați N. Cordănescu din Krușova, Gogas din Veria, M. Godzamanis din Verati și H. Zegus din Florima „declară pe episcopul Ohridea Anthima primmitropolit al româno-vlahilor din Macedonia, Epir, Thesalia și îl invită să sfințească capela ambasadei române din Constantinopol!

Am citat aceste date pentru a se vedea că aromânii din Grecia și Macedonia formau o numeroasă minoritate națională în această parte a Europei. Luptătorii vlahi pentru drepturile lor sunt numiți „trădători” (Apostol Mărgărit). Misiris recunoaște că la 22 mai 1905, sultanul Abdul Hamid emite o erată prin care recunoaște minoritatea română din Imperiul Otoman adică din Grecia, Macedonia, Bulgaria, Serbia, Albania, Cosovo, Bosnia și dreptul guvernului de la București de a interveni pentru ameliorarea sorții lor. Grecii s-au răzbunat pe aromâni considerându-i „trădători” și în urma luptelor din Potațiu. El amintește victime ale „bandelor româno-bulgare”. Erau, zice el, 10.000 de latnofoni vlahi: „În 1905, ambasadorul României la Athena, Papiniu, solicită primului ministru al Greciei încetarea persecutării aromânilor din Grecia. Răspunsul grecului D. Rollis a fost că în Grecia nu există o asemenea naționalitate.

Pe data de 4 septembrie 1905 relațiile diplomatice dintre cele două țări se rup și vor fi reluate în 1911, dar la 15 mai 1913 Eleftherios Venizelos recunoaște dreptul de existență, pe teritoriul Greciei, a școlilor și bisericilor românești. Mai amintim că în 1946 au fost executați 3000 de cuțovlahi, pe lângă atâtea alte mii neștiuți.

Am dorit să atragem atenția autorităților României asupra tratamentului inuman la care sunt supuși românii în statele din Sudul Dunării și în special în Grecia.

Cartea despre care am scris ar trebui tradusă în limba română chiar dacă ea servește extremismului elen pentru a-și motiva nerecunoașterea vlahilor ca ramură a românimii. Chiar dacă în capitolele următoare Misiris amintește pe cercetătorii aromânilor din Grecia (elenovlahi, arvanito-vlahi și vlahotoni): Th. Capidan, N. Iorga, Poghirc, nu putem uita că autorul cărții crede că grecii „i-au civilizat pe moldovlahi”, referindu-se la perioada domniilor fanariote.

Credem că România trebuie să aplice principiul reciprocității în materie de politică externă.

Singura epopee eroică a neamului românesc

„Voshopole” - Epopeea transfigurării

Prof. dr. Adrian BOTEZ

Întrebarea pe care mi-o pun are în ea un sâmbure tragic: de ce nu au avut aromânii, până acum, ambiția, orgoliul – să semnaleze, măcar (dacă nu să impună), fraților lor români, de la nord de Dunăre, existența acestei mărețe și mistice epopei - singura epopee eroică a românilor: VOSHOPOLE (autoare Nida Boga) - epopee în sonete (150 de sonete + bocete ale voshopolencilor, de după masacrul-incendierea Cetății Voshopole - epopee formată din 13 părți, sugerându-ne depășirea vechiului ciclu - 12, pentru lumea eternității spirituale:

- 1) Voshopole se-ntemeiază ca târg;
- 2) Voshopole în furtună;
- 3) La târgul din Voshopole;
- 4) Iată târgul!;
- 5) Voshopolea strivită de arnăuți;
- 6) Cum s-au luptat în mahalale;
- 7) În castelul lui Gojdu;
- 8) După furtună;
- 9) Sfatul bătrânilor;
- 10) Ajun de îngropăciune;
- 11) În ziua despărțirii de cei dragi;
- 12) Voshopolencele își plâng morții dragi;
- 13) Dezrădăcinații

Finisată prin 1950, publicată în românește întâi în antologia *Un veac de poezie aromână*, realizată, în 1985, la Cartea Românească, de Hristu Cândroveanu și Kira Iorgoveanu - și publicată, autobom, abia în 1994!, la aceeași editură Cartea Românească - versiunea daco-română: Hristu Cândroveanu, prefață de Constantin Sorescu), de Nida Boga (1886-1974 - numele Nidei Boga nici nu este trecut în *Dicționarul enciclopedic*, din 1993, și, bineînțeles, nici în *Dicționarul enciclopedic* din 1964, vol. I sau în *Micul dicționar enciclopedic* din 1976)?

Să fi avut atât de amara conștiință a unei înstrăinări ireversibile, între frații aceluiași Neam-Spirit? Să se fi resemnat să moară, îngropați alături de comoara lor inestimabilă – decât să fie subapreciați, sau chiar respinși, atunci când vor fi dezvăluit strălucirea divină a epopeii Nidei Boga, sub ochii fraților din nordul Dunării? Știau și ei, cum știm și noi, că marile neamuri se întemeiază pe epopei, pe marea poveste a începutului, cu germenii viitorului - și

sunt respectate și temute de celelalte neamuri, grație unei cât mai mărețe temelii epopeice?

Câtă neîncredere, câtă amărăciune am produs noi, românii de la Nord, fraților noștri de la Sud - prin trădarea noastră față de ei, prin părăsirea noastră, inexplicabilă și impardonabilă, a rădăcinilor noastre, păstrate în limba și fibra fraților din sudul Dunării! Doamne, iartă, rogu-te, lașitatea noastră milenară - și fă ca ruga noastră de iertare să fie primită de frații aceluiași sânge, aceluiași Logos sacru (identificat cu al nostru) - Graalul Românesc!

Încă de la început, trebuie spus că VOSHOPOLE este epopeea unui neam eroic, fixat (după o luptă-rezistență eroică, în fața armatei turco-albaneze - rezistență sfârșită prin măcelul populației și incendierea, de tip Troia, a Cetății Sacre - relativa istorie vorbește de cadrul tragediei ca fiind anul 1769) - în Absolutul Divin, în Eternitatea Sinelui Spiritual al Neamului. Căci cetatea Voshopole (care avea, pe atunci, cca. 60.000 de locuitori - cam cât Bucureștiul vremii aceleia - dar, în plus, catedrale, zeci de biserici, o academie de studii înalte, tipografii de cărți în aromânească, biblioteci, castele, palate) este considerată un centru material (invidiat, în egală măsură, de turci - Pașa Ali din Ianina, de greci - Patriarhia Constantinopolitană + Vasilike - metresa lui Ali - cât și de către mercenarii, ispițiți și năimiți de turci, întru crima de deicid asupra Sfintei Cetăți Aromânești - năvălitorii, incendiatorii și masacrații ghegi-albanezi, din acele zile tragice ale lui 1769...) dar, în primul rând, Centrul spiritual al aromânilor. Deci, soarta Voshopolei este arhetipul destinului Neamului (Voshopole cuprinzând, esențial, spiritualitatea, pură și eternă, gesturile, interioare și exterioare, pure și ritualice, ale aromânilor), Voshopole este nu doar Ierusalimul, Mecca spirituală a aromânilor – cât, mai ales, Walhalla, „spațiul” edenic, pur spiritual (devenit astfel prin investire spirituală de către eroii Neamului – în frunte cu acest Zeus olimpic al spiritului cultural voshopolean-aromânesc: Cavaliotti) - în care sufletele și spiritul aromânesc se retrag, pentru a se reîncărca cu eternitate: infinit triumf al Speranței. Dacă vrei să recapeți durabilitate, tu, neam aromânesc obosit, spulberat, deznădăduit – întoarce-te, regresează spre originar, în

STAREA VOSHOPOLE – Voshopole-Eden, Voshopole-starea de perpetuă rezistență și luptă spirituală a Neamului Aromânesc. Acest statut, subliniem din nou, Voshopole și l-a câștigat prin trei forțe: înțelepciune ordonatoare, activitate creatoare – și, mai ales, prin luptă eroică și plină de credință, luptă transfiguratoare. Dincolo de mulțimea (cantitativă) a dușmanului etnic, aromânii voshopoleni și-au întrevăzut eternitatea spirituală, victoria întru Spirit, nepierirea veșnică. De aceea și părăsirea ruinelor materiale ale Voshopolei (a se vedea sfatul preoților și bătrânilor înțelepți), pentru a permite transcenderea Voshopolei, dincolo de formele epuizate – în SPIRITUL EI INEPUIZABIL: în propriul ei arhetip: „Voshopolea-ațea arsă și surpată/ L’ia ca s-arsară multu ma mușată/ Tu mintea-armânilor di tu xinitie (...)Cu-aistă nividzută nă ciudie/ Ș-Voshopolea și-pitrețe agiutorlu/ S-armână fara armânească vie” (transpunere de HRISTU CÂNDROVEANU: „Voshopolea cea mândră, spulberată,/ Nepieritor, ÎN SPIRIT (s.n.) e-ntrupată, -/ Al băjenarilor, al tuturor (...) / Miracol straniu, nemaipomenit, -/ Voshopolea nu numai s-a luptat / Ci va lupta mereu, la nesfârșit!”(s.n.) – cf. ultimul sonet, Miracolul Voshopolei.

Credem că aceste versuri apoteotice, finale, fac aproape superfluă următoarea afirmație: Voshopole nu poate rămâne doar ARHETIPUL MÂNTUIRII SPIRITUALITĂȚII AROMÂNEȘTI (sud-dunărenilor români) – ci a tuturor băjenarilor – adică al tuturor membrilor-indivizi ai Neamului, care membri șovăie și disperă, se rătăcesc în necredință și disperare – față de eternitatea (victoria întru eternitate) a Spiritului Neamului: Voshopolea este leagănul arhetipal pentru românii de pretutindeni – în momentele de suportare grea a agresivității neantului spiritual, a forțelor entropice (simbolizate, aici, prin turci, albanezi-ghegi, greci – adică, Biserica Patriarhală Grecească și monahii greci pervertiți, de ură, invidie și lăcomie – Satana fiind, de fapt, cuplul satanic: Ali-Pașa din Ianina – turcul – și metresa lui, Vasilike - grecoaica sinelui pervertit, devastator, Dalila greacă – ce nu suportă durabilitatea monumentalității eroic-spirituale, monumentalitate prin puritate spirituală – haruri pe care grecii le pierduseră, prin trădarea misiunii lor spiritual-terestre, iar aromânii le căpătaseră, prin puritate și credință...). Dar, paradoxal, ca în toate epopeile autentice, RĂUL are funcție transfiguratoare: dansul de bucurie al Vasilikei, ATUNCI CÂND AFLĂ DE DISTRUGEREA Voshopolei și de stingerea în sânge a mândriei aromânilor harnici, creator-activi, denși din punct de vedere

spiritual – este dansul lui Shiva sau al lui Dionysos. Dezintegrator, în plan material – dar reintegrator, în plan spiritual. Fără neagra încercare, fără tragica încercare a distrugerii Voshopolei materiale – Cetatea Exemplară, strălucită din punct de vedere material – aromânii n-ar fi experimentat transcenderea spirituală, trecerea lor în regim divin, prin VOSHOPOLEA REVELATĂ, devenită ARHETIP AL SPIRITUALITĂȚII ROMÂNEȘTI.

Diaspora aromânească este una aparentă, cum tot aparentă trebuie să fie/rămână despărțirea Neamului Românesc – în românii din Sud și românii din Nord: toți românii se regăsesc, se numesc, peste limitele accidental-istorice, materiale, peste spațiu și timp, peste răutatea și trădarea omenească, peste orice slăbiciune și vrajbă, slujitoare Satanei – în VOSHOPOLEA IDEALĂ. Pentru noi, românii nord-dunăreni, NIDA BOGA, prin epopeea lui extraordinară, profund creștină (neasemuibilă decât, poate, cu Ierusalimul liberat, al lui Torquato Tasso) a dar un subiect de meditație profundă și foarte gravă: Voshopolea ne așteaptă pe toți românii, spre a ne uni, în spirit și-n simțire – în vederea împlinirii sacrei misiuni, de civilizare a barbarilor spirituali din acest Răsărit de Europă, de luminare spirituală a întunericului vijelios, distructiv, din Apus – de transfigurare a unei lumi omise, minimalizate, persiflate, banalizate – cea balcanică (așa cum apare ea, în specificitatea de viziune, rău-voitoare, de rea-credință, a neamurilor nelămurite, împâclite, orbite spiritual, ale Europei) – o lume discutată, mereu, în termeni peiorativi, o lume adusă, până și de românul Emil Cioran, la sintagma disprețuitoare: „cultură minoră”. Voshopolea ne cheamă, pe toți românii (de Sud și de Nord), să depășim aceste obstacole de înțelegere – ÎN LUMEA REVELAȚIEI SPIRITULUI.

Poate că băjenarii (cei care au scăpat de sub ruinele arse ale Voshopolei învinse PE PĂ-MÂNT...), de care spun versurile inspiratului NIDA BOGA – nu vorbesc atât de rătăcitorii, prin lume, aromâni – cât, mai ales, de rătăcitorii încă departe de Adevăr-Revelație (dar care râvnesc și sunt dispuși să se închine, pe ei și viața lor, ARHETIPULUI ADEVĂRULUI, REGĂSIT) – din această lume desacralizată. Români și aromâni, deopotrivă. Voshopolea, fără îndoială, ca Arhetip al Neamului Românesc (fuzionat în Spirit) – este șansa soteriologică a celor care vor să se lase mântuiți, care vor să se integreze pe traiectoria autentică, gravă, tragică, inițiativă – dar triumfătoare, pentru cei care ascund (fără știre) – și apoi vădesc, cu știre, stimulați de acest drum inițiativ – calități spirituale autentice.

O variantă aromânească a „Mioriței”

Ce poate uni, pe deasupra și pe dedesubt de suflete, pe deasupra și pe dedesubt de istorie - cele două ramuri ale valahilor/românilor - pe cei „traianici” și pe cei „aurelianici” (cum îi numește Dimitrie Bolintineanu - aromânul/român, pe românii de la Nordul Istrului, respectiv pe cei de la Sudul Istrului Sacru)? Noi credem că (pe lângă Duhul eminescian - Eminescu însuși având, se pare, ascendență aromână!) tracismul autosacrificial al Mioriței!

Iată varianta Mioriței, pe care ne-o oferă dl prof. Hristu CÂNDROVEANU (titanescul lider spiritual al aromânilor din România!), în cartea sa *Aromânii, ieri și azi* (Scrisul Românesc, Craiova, 1995, cap. Folclorul, p. 9):

„Yil'ioară vrută,/ Yi'lioară arudă,/ Pri cale mutrești/ Și iarbă nu paști./ - Avdză tini, picurare,/ Mi bag ș-mi scol./ Mi şuț di-ună parte,/ Somnul lai nu mi-acață,/ Că Zi-avui ună videare,/ Că va s-mori tu prândzul mare/ Ș-că, la ascăpitare,/ Va s-hii tră vătămare./ -Cara s-mor, cara s-nu mor./ Ascultaț-Zi un singur dor:/ Mine nu voi îngropare/ La murmințâl' i di tu hoară./ S-mi scuteț tu Valea Mare,/ S-iasă cupia di Zil'ioare,/ Dimineața la pășteare./ Ș-tine, Zil'ioară,/ Ți te-am tu vreau,/ Plândzi-mi, plândzi-mi./ Di-adun cu soarle ș-cu luna”.

Încercăm o transpunere, cât mai fidelă, din dialectul aromânesc, în dialectul daco-românesc (deci, nu vom ține cont de prozodie, de măsură ori de rimă - ci, în primul rând, de semantica textului aromânesc):

„-Iubită mioară,/ Draga mea mioară,/ Pe cale privești/ Și iarba nu paști?/ - Ascultă, păstorule,/ Mă așez și mă scol./ Mă întorc pe-o parte,/ Mă întorc pe cealaltă parte,/ Întunecosul somn nu mă prinde,/ Căci am avut o arătare:/ (Se făcea) C-ai să mori la prânzul mare/ Și că, la apus de soare,/ Ai să fii ucis.../ - De-oi muri, de n-oi muri,/ Luați aminte la singura-mi dorință:/ Să nu mă-ngropați/ În mormintele cimitirului

din sat./ Ci să mă scoateți în Valea Mare,/ Să iasă turma de mioare,/ Dimineața, ca să pască!/ Iar tu, mioară,/ Dac-ai să vrei,/ Plânge-mă, plânge-mă, mioara mea,/ De să vină-n sfat și adunare/Chiar Soarele și cu Luna!”

A se observa că, chiar dacă nu este atât de bogată imagistic, precum varianta Alecsandri, din Nordul Istrului - această variantă pare a fi, sau chiar este, varianta de bază, cea primitivă, în sensul bun, originar al cuvântului (fără niciun fel de „floricel” pașoptiste...): Nu lipsește nimic din ceea ce constituie ritualul sacrificiului zalmoxian!

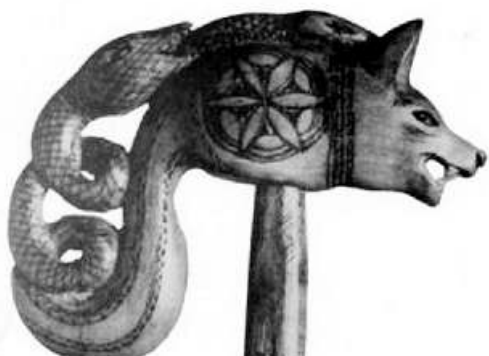
Există indicația sacrificiului spre Înviere (sacrificiul se face „la apus de soare”, pentru ca sacrificatul să urmeze destinul înviator/etern re-născător întru Lumină, al Soarelui);

Există atitudinea de liniște desăvârșit-vizionară, profund spiritualizată/religioasă, a sacrificatului;

Există indicația dobândirii, de către sacrificat/ solul spre Zalmoxis, a unui „trup de glorie”, corporalitate cosmic-luminoasă, sacră... Fratele Sfânt al „celor doi ochi ai lui Zalmoxis” - Soarele și Luna... Desprins total de „hoară” - sat - comunitate socială - și intrat în comuniunea de Duh cu cosmosul/ Creația Divină! Într-o dimineață veșnică!!! (Paradisul se și numește, în creștinism: „locul cu patru răsărituri”...!!!).

Acest popor profund religios (singurul rămas religios, dintre toate neamurile Europei, atât în veacurile dinainte de întruparea Dumnezeuului-Hristos, cât și la 14 (azi, 20) de veacuri de la Minunea/ Misteriul Suprem, de pe Golgota!), desăvârșit spiritualizat - poate, deci, să-și permită atitudinea eroică deplină, aici, pe Pământul-Valea Plângerii - precum spunea, într-un manuscris aflat la British Museum/ Londra, Benjamin de Tudela, pe la 1170, după ce peregrinase prin ținuturile de la sud de Dunăre: „De acolo începe Valahia, ai cărei locuitori trăiesc prin munți. Este nația cunoscută sub numele de valahi, care sunt ușori ca cerbii. Nimeni nu se poate război cu ei, niciun rege nu poate domni asupra lor” - pentru că, ei înșiși, toți, erau Regi, erau „stăpâni ai Soarelui”/ Basarabi - și Îngeri-Mușăți/ ”Frumoșii” din lumina lui Dumnezeu!

(Comentariul și transpunerea în dialect daco-românesc a *Mioriței*:
prof. dr. Adrian Botez)

Muzica aromână

„Muzica oferă un suflet universului, aripi minții,
zbor imaginației și viață oricui” (Platon)

Valentina ROTARU

Ce este muzica? Pentru unii, muzica poate însemna un mod de relaxare, o afacere, o artă, un mod de evadare din viața cotidiană, un prieten sau multe alte lucruri. Muzica te poate face să plângi, te poate motiva, te poate liniști și îți poate adormi copilul care plânge; îți poate exprima sentimentul pe care îl ai când învingi, și fericirea pe care o simți când ești singur cu persoana la care ții.

Pentru aromâni, muzica este manifestarea vie a sensibilității, gândirii și vieții lor spirituale. Ea s-a născut din folclor, cântecele lor sunt povești de viață. Imperceptibil modificat de-a lungul timpului, stilul muzical a rămas același pentru că aromânii sunt tradiționaliști. Influențe au existat și s-au simțit, dar oricât ai modifica această muzică, tot spre folclor bate.

Atunci când ascultăm muzica vocală aromână, putem avea impresia că aromânii au tradiții similare peste tot în Balcani, datorită limbii comune și a existenței acelorași cântece, a similitudinii poeziilor populare. Totuși instrumentele și ritmurile din diferite zone, creează diferențe mari.¹

Civilizația, contactul cu popoarele în mijlocul cărora trăiesc, cu viața și cu problemele dezvoltării sociale i-au supus și îi supun unor intense transformări. Poezia populară aromână trăiește o existență comună cu muzica. Versul se cere cântat, treptat rostirea se transformă în cântec, silabele se diferențiază ca durată și înălțime, linia melodică prinde viață.

Aromânii își cântă în grup, împreună, le-gile, tragedia. Cântecele aromânesc naște acel sentiment de vag, de neîmplinire, de suspensie, o permanentă undă de melancolie înăbușită, duritatea de cremene a disonanțelor fără rezolvări, sumara organizare modală, neprevăzutul accentelor ritmice și cadențelor sunt reflexe ale conținutului poetic al versurilor și construcției lor în muzică. Muzica aromânească în forma ei originală nu e o muzică instrumentală, iar ceea ce este mai caracteristic este modul de a se cânta în

grup fie în omofonie (tehnica în care o voce predomină, iar celelalte o acompaniază), eterofonie (devierea vocilor mai multor cântăreți care improvizează aceeași melodie) sau polifonie (arta suprapunerii armonice a mai multor voci, fiecare păstrându-și în ansamblu individualitatea melodică).

Izolați între munții și văile lor, împrăștiați între diferite popoare, această formă vocală de cântat în grup reprezintă un simbol al solidarității, al autoapărării ființei etnice și vieții lor spirituale. Astfel se realizează o trăire a vocii, o împletire a melodiilor în ansamblu, un ison pe diferite trepte, șocuri de disonanță, accente și ritmuri complementare. Această simplitate emoționează mai puternic. Cântecele aromânești se pot împărți, după regiuni geografice: macedonești, epirotești, grâmustenești, fârșerotești, pindene. Un cântec poate avea trei, patru variante. După conținut sunt cântece: haiducești, de dragoste, nuntă, jale.

Majoritatea aromânilor trăiesc acum în orașe, unde ocaziile pentru petreceri cu muzică și dansuri sunt tot mai rare. La aromânii din Grecia, cântecul a rămas la nivel rural, în parte s-a transformat în cântece populare cântate în limba greacă. Mulți cântăreți consacrați moderni din Grecia, fiind aromâni, au dat expresie spiritului artistic modern ce-și trage seva din trunchiul spiritual aromân. În celelalte state balcanice (România și Republica Macedonia) s-au produs noi cântece pe versurile poezilor clasici și moderni precum și versuri populare ce sunt interpretate de aromâni acompaniați de instrumentiști aromâni grupați în formații de muzică aromână. În actuala Republică a Macedoniei, unde aromânii sunt recunoscuți ca popor minoritar și au toate drepturile constituționale, un grup de muzicieni profesioniști aromâni au inițiat Festivalul „Fântâna di malmâ”. La ultimele ediții s-au organizat secțiunile folk și pop. Acest festival a îmbogățit foarte mult muzica aromânească.

În România, muzica aromână contempo-

¹ Thende Kahl, *Istoria aromânilor*, Ed. Tritonic, București, 2006

rană are o evoluție și o caracteristică aparte. Aromânii au venit în grupuri mari în timpul colonizării Cadrilaterului și au rămas destul de compacti, la început la sate apoi la orașe. Folclorul cu care au venit a fost păstrat, îmbogățit și adaptat evoluției tehnogice din domeniul muzicii.

Evenimentele de familie se sărbătoresc cu formații de muzică aromână începând încă din anii '60, ce s-au înmulțit și s-au perfecționat. În cântecele actuale se păstrează caracteristicile muzicii aromâne. Cei mai cunoscuți autori ai creațiilor muzicale contemporane sunt Hrista Lupci, Gică Godi, Mihai Prefti, Sirma Guci, Stere Constantin (Nini). Cântecele s-au imprimat inițial pe bandă magnetică, apoi pe casete audio și acum CD, astfel încât ele sunt foarte accesibile și supuse criticii.¹

Societatea Culturală Aromână studiază, promovează și transmite viitoarelor generații cultura tradițională aromână în țară, în lume. Ea promovează muzica aromână în spectacolele cu program tradițional organizate cu ocazia sărbătorilor religioase: de Sfântul Gheorghe și Sfântul Dumitru; a zilei naționale a aromânilor;

prin spectacolele de pe marile scene ale Bucureștiului; prin participarea la festivaluri.

Muzeul Țăranului Român din București, Secția Aromână a Radio România Internațional, Ministerul de Interne, Fundația „Petre Țuțea”, Consiliul Tinerilor Aromâni sunt numai câteva dintre instituțiile care au găzduit, în parteneriat cu Societatea Culturală Aromână, evenimente unde muzica aromânilor i-a impresionat pe toți cei prezenți.

În cadrul proiectului „Ultimii Rapsozi” (organizat de Institutul Cultural Român și sprijinit de *Jurnalul Național*), cunoscutul rapsod Grigore Leșe „traduce” pentru noi, cei neinițiați, principiile muzicii aromânilor, ne vorbește despre locul muzicii lor în viața comunității din care provine, despre particularitățile instrumentelor muzicale.

Muzica aromână este o muzică care îți face inima să bată cum nu te aștepti, este o muzică care te face să trăiești strania senzație că îți auzi strămoșii cântând, este o muzică unică, senzațională care merită conservată sub forma ei originală și transmisă generațiilor viitoare.

Ponikva, Macedonia, 2010. Foto: Vasile Șoimaru

¹ Informație preluată de pe <http://www.aromanii.ro/arte/muzica.html>

Academia Română apără adevărul istoric și interesele naționale ale românilor de pretutindeni

COMUNICAT

Academia Română a luat cunoștință cu surpriză de inițiativa unui grup de aromâni (armani) din țara noastră de a se constitui într-o minoritate națională, distinctă de români, ca popor armănu, cu o limba proprie, armână.

Ne aflăm în fața unei diversiuni, izvorâte din interese mercantile ale unor cercuri din țară și din străinătate, ce ignoră adevărată istorie a acestei ramuri a romanității răsăritene și a dialectului aromân care, împreună cu cel dacoromân, cel meglenoroman și cel istroromân, formează limba română.

Această chestiune fundamentală a lingvisticii românești și romanice a constituit, între altele, obiectul a două sesiuni științifice, organizate în Aula Academiei Române, la 31 octombrie 1994 și la 28 ianuarie 2005: „Limba română și varietățile ei locale”, respectiv „Aromânii și aromâna astăzi”.

Aducem la cunoștința forurilor competente și publicului larg ca Academia Română, în deplin acord cu specialiștii de bună credință din țară și din străinătate, nu poate fi de acord cu o astfel de inițiativă, din următoarele motive:

Aromânii sunt o parte integrantă a poporului român, iar limba lor este româna, caracterizare dată de oamenii de știință români și străini, din Evul Mediu și până astăzi. Acestea sunt date istorice imposibil de schimbat, căci limba, argumentul de bază, pune în evidență acest lucru.

Unitatea limbii romane vorbite la nordul și la sudul Dunării este atât de concludentă, încât se poate spune nu numai că aromâna (ca și meglenoromâna și istroromâna) și dacoromâna sunt asemănătoare, ci că sunt chiar identice în trăsăturile lor fundamentale, constituite de-a lungul secolelor (cu unele excepții în vocabular, cel mai sensibil la schimbări, în contactele cu alte limbi).

2. Aromânii din România au venit de bună voie în această țară, mai ales în secolele al

XIX-lea și al XX-lea, tocmai pentru că s-au considerat români, spre a avea o patrie a lor, spre a nu se mai simți nedreptățiți în locurile unde, de fapt, s-au născut și unde sunt autohtoni. Prin marile personalități pe care le-au dat în România ei au îmbogățit prin operele acestora patrimoniul cultural național românesc; absența lor din acest patrimoniu ar sărăci cultura românească, pe de o parte, iar pe de alta - aceste contribuții nu și-ar găsi locul în alte culturi. De aceea, a admite constituirea unei minorități aromâne ar fi cea mai mare absurditate a istoriei contemporane a aromânilor.

Academia Română i-a considerat întotdeauna pe aromâni ca parte integrantă a acestui popor, fără deosebire de locul de origine. Încă de la constituirea Societății Literare Române (1866), devenite Societatea Academică Română (1867), fiecare provincie românească a avut - potrivit numărului de locuitori - 4, respectiv 3 sau 2 membri fondatori, între care și doi aromâni: Ioan D. Caragiani și Dimitrie Cozacovici (Cosacovici). De-a lungul anilor, alte mari valori ale vieții publice, literelor, științelor și artelor din rândurile aromânilor au fost primite în Academia Română: mitropolitul Andrei Șaguna, scriitorul și filologul George Murnu, strălucit traducător al Iliadei și Odiseei, lingvistul și folcloristul Pericle Papahagi, scriitorul și diplomatul Marcu Beza, lingvistul Theodor Capidan, autorul monografiilor fundamentale consacrate dialectelor aromân și meglenoromân, unul din redactorii de bază ai Dicționarului limbii române, scriitorul și filologul Cezar Papacostea, istoricul literar Dumitru Caracostea, inginerul, specialist în astronautică, Elie Carafoli, pictorul Ion Pacea etc.

La această ilustră galerie se cuvine a fi adăugați poetul și omul politic Dimitrie Bolintineanu, lingvistul și etnologul Tache Papahagi, autorul impunătorului *Dicționar al dialectului aromân*, strălucitul actor Toma Caragiu

și numeroși alți reprezentanți ai științei, culturii și artelor din trecut și de astăzi.

În țările de la sud de Dunăre, aromânii - ca și meglenoromânii - reprezintă minorități naționale autohtone, alături de popoarele majoritare, ce au constituit state naționale, și alături de alte minorități. Ei sunt acolo singurii vorbitori ai unei limbi romanice, printre alte limbi, toate neromanice. Rezolvarea statutului lor politic și cultural-lingvistic depinde de autoritățile din țările respective și de voința lor proprie, exprimată individual și colectiv. În orice caz, aromânii din România nu pot fi minoritari printre români (așa cum sunt minoritarii reali: maghiarii, țigani, sârbii, bulgarii, ucrainenii, slovacii, polonezii și alții).

Specificul aromânilor din țara noastră (tradiții culturale, mod de viață, obiceiuri, port, folclor, proză și poezie dialectală) poate fi și este exprimat, cultivat și păstrat fără ca acești

români să fie considerați minoritate națională, ceea ce nici nu sunt de fapt. Cât privește participarea lor la viața social-politică a țării, ei se bucură de aceleași drepturi ca și toți românii, ajungând unii - după cum se știe - deputați, senatori și miniștri.

În concluzie, toți aromânii nord și sud-dunăreni sunt români (armâni), cu specificul lor dialectal, folcloric și etnografic, în cadrul generosului popor român, unul din cele mai numeroase și mai puternice din Sud-Estul Europei. Cei care vor, azi, să se constituie într-o minoritate națională aromână în interiorul României încalcă în mod flagrant datele reale ale istoriei și, totodată, valorile noastre morale și spirituale comune.

Academia Română
(Sursa: Romanian Global News,
ianuarie 2008)

*Metsovo, Grecia, 2009 (sus)
Moscopole, Albania (dreapta)
Fotografii de
Vasile Șoimaru*

Mitropolitul Ardealului Andrei Șaguna în conștiința noastră mărturisitoare

Drd. Stelian GOMBOȘ

consilier la Secretariatul de Stat pentru Culte

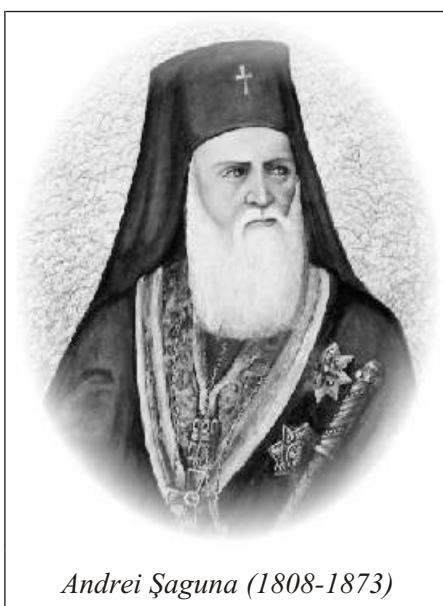
„**M**itropolitul Andrei Șaguna a fost un bărbat aproape extraordinar, trimis de Providența Divină pentru fericirea poporului său; că el a fost un Moise, pentru că și el, ca și acela, a eliberat poporul său, conducându-l în pământul autonomiei și independenței; și el, ca și acela, dădu poporului său tablele legii: Statutul organic; și, în fine, lovi în piatră și dădu apă cerească poporului său: știință, lumină, cultură. Despre un astfel de bărbat, pe drept cuvânt, se poate zice că el pururi va străluci ca un luceafăr pe orizontul bisericii și națiunii române.” Așa își încheia Nicolae Popea discursul de recepție, prezentat în 13/26 martie anul 1900, dedicat vieții și activității arhiepiscopului și mitropolitului ortodox al Transilvaniei, Andrei baron de Șaguna (1808-1873).

Andrei Șaguna s-a născut la Miskolc, în Ungaria, într-o familie de macedo-români din Balcani, a urmat școala gimnazială la Mișcolc, apoi studii de drept și filozofie la Pesta și teologice la Vârșeț. La vârsta de 25 de ani îmbracă haina monahală la mănăstirea de la Hopovo. În anul 1846 a fost numit vicar al Episcopiei Ardealului iar, în 18 aprilie 1848, în plină revoluție, era numit Mitropolit al Transilvaniei. Academicianul Dan Berindei afirma: a fost „o mare personalitate a nației românești, un conducător înțelept, măsurat, plin de echilibru, al românilor ardeleni în momente care nu au fost deloc ușoare pentru el... un purtător de cuvânt al națiunii române”.

Într-o amplă și nuanțată analiză a activității mitropolitului Șaguna, Părintele Profesor Mircea Păcurariu a subliniat că prin Statutul or-

ganic, el a dat „cea mai democratică organizare a bisericii”, drept care fost consacrat drept „cel mai de seamă organizator și legiuitor bisericesc din perioada modernă a istoriei, mai ales dacă luăm în calcul și lucrările sale de Drept canonic, unele traduse în limbile latină, rusă și greacă.”

Implicat și în viața național-politică, Mitropolitul Andrei Șaguna a participat la revoluția românească din Ardeal, devenind „capul neincoronat” al românilor din Transilvania. A fost copreședinte al Adunării naționale de la Blaj, care a formulat acea „petiție națională” cu 16 articole reprezentând principalele revendicări românești, între care recunoașterea românilor „ca națiune de sine stătătoare” și desființarea iobăgiei. „Pe bună dreptate, sublinia Părintele Profesor

Andrei Șaguna (1808-1873)

Mircea Păcurariu într-o alocuțiune a sa, că Mitropolitul Andrei Șaguna a fost considerat *diplomatul* revoluției românești din Ardeal, după cum Simion Bărnuțiu era considerat *teoreticianul* sau *ideologul* ei, iar Avram Iancu comandantul de oști populare românești.” După revoluție, Mitropolitul Andrei a continuat lupta pentru drepturile românilor, îndeplinind diferite funcții, reușind să „unească în mână sa cărja de ierarh cu scepstrul unui adevărat conducător politic”. Pentru toate, istoricul american Keith Hitchins a scris despre el ca „ultimul dintre marii ierarhi conducători politici”.

Înțelegându-și și asumându-și cu exemplară răspundere misiunea, Mitropolitul Andrei Șaguna a fost și un misionar al culturii românești, convins de importanța emancipării românilor prin cultură pentru care a inițiat acțiuni ce-l fac de vrednică cinstire pentru neamul său. Amintim dintre acestea: înființarea „Tipografiei

diecezane”, a ziarului *Telegraful Român*, „gazetă politică, industrială, comercială și literară” cu apariție neîntreruptă până astăzi, editarea a numeroase cărți și manuale, reeditarea Bibliiei de la Sibiu și rolul decisiv în înființarea „Asociațiunii transilvane pentru literatura și cultura poporului român din Transilvania” (*Astra*). Tot Mitropolitului Andrei Șaguna i se datorează organizarea și îndrumarea învățământului românesc de toate gradele, pus sub ocrotirea bisericii, reorganizarea Institutului teologic-pedagogic din Sibiu precum și numeroase „fundațiuni” prin care se acordau burse de studii pentru elevii și studenții mai săraci. Ca „mare preot” al Bisericii sale, cum a mai fost numit, s-a remarcat ca un vrednic slujitor al altarului bisericii, fiind considerat cel mai bun cuvântător bisericesc din sec. XIX. Membrii Societății Academice Române, apreciind întreaga sa muncă l-au ales, la 7 septembrie anul 1871, ca membru de onoare.

Drept urmare, viața și opera Mitropolitului Andrei Șaguna stau sub semnul unei personalități de dimensiuni europene prin formație, prin misiunea pastorală, prin ampla sa dedicare educării și culturalizării poporului român din Transilvania cât și prin participarea sa la mișcarea pașoptistă. Ca episcop, a militat pentru restaurarea vechii Mitropolii a Transilvaniei, iar după reînființarea Mitropoliei a elaborat Statutul Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, după care s-a condus Biserica transilvăneană până în anul 1925 și care a stat totodată la baza principiilor de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române. Ca rezultat al trudei sale, în Arhiepiscopia Sibiului existau aproape 800 de școli „poporale”, un liceu cu 8 clase la Brașov cu școală reală-comercială, un gimnaziu cu 4 clase la Brad. Au fost editate peste 25 de manuale școlare, iar la Sibiu, în anul 1853, a înființat un Institut teologic-pedagogic, cu două secții teologice și una pedagogică, a tipărit o serie de manuale didactice și a trimis

numeroși tineri la universități din Austria și Germania, cu burse oferite din fondurile și fundațiile create de el.

Așadar, a fost primul președinte al „Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului român” (*Astra*), a inițiat în anul 1853, după cum am spus și mai sus, ziarul „*Telegraful Român*” care apare până astăzi, fără întrerupere. A fost Președinte al Marii Adunări Naționale românești de pe Câmpia Libertății de la Blaj din 3/15 mai 1848, fiind delegat să prezinte revendicările românești împăratului. După 1860 a fost membru în Senatul imperial din Viena, în anii 1863-1865 deputat în Dieta Transilvaniei, copreședinte al Conferinței naționale-politice a românilor de la Sibiu (1861) și al Congresului național al românilor de la Alba Iulia (1863). În anul 1871 a fost ales membru de onoare al Academiei Române.

Cu alte cuvinte, întreaga sa operă a fost pusă în slujba emancipării culturale și sociale a poporului pentru care a păstorit, fiind pentru românii transilvăneni ceea ce fusese doar cu puțin timp înainte Samuel von Brukenthal pentru comunitatea săsească: amândoi rămân în memoria europeană ca întemeietori de instituții, personalități enciclopedice, deschise valorilor umaniste. Organizarea acestei importante aniversări românești, aici și acum, este proba cea mai elocventă că nimic nu este mai profund universal decât a lucra pentru propășirea spirituală, culturală, socială și politică a propriului neam și a patriei.

Iar promisiunea și demersurile ÎPS dr. Laurențiu Streza, Mitropolitul Ardealului, au urmărit întotdeauna, cu sârguință cursul vieții Mitropolitului Șaguna - o viață de sfințenie de la „*Andrei cel mare la Andrei cel Sfânt*”, care deopotrivă stau „sub semnele timpului și ale duhului”, considerând că acum este vremea ca Mitropolitul Andrei Șaguna să fie canonizat – argumentație bine întemeiată și puternic fundamentată.

Emanuil Gojdu - repere ale vieții și activității sale politice

Radu BIRTA

Profesor de istorie, Oradea

Emanuil Gojdu (1802-1870) a trăit într-o perioadă dificilă, frământată de manifestări naționale, pe care le-a înțeles în profunzimea lor și a implicațiilor lor pentru emanciparea românilor. Om politic reputat și avocat celebru, Gojdu a fost cunoscut în România și Ungaria ca un român de excepție. Era conștient că nu toată lumea îl aprecia, că nu era la adăpost de critici, dar avea conștiința împăcată ca om politic. În acest context se relevă mesajul transmis de Gojdu, care spunea despre sine însuși: „Să mă ierte orișicine că, dacă sunt pe turlă, nu pot fi și pragul bisericii pe care să poată călca tot insul. Așteptați, fraților, până după Dietă și atunci judecați pe Gojdu”.

Gojdu avea o putere de persuasiune neîntrecută și darul acesta l-a ajutat să devină atât un excelent avocat, ale cărui pledoarii în jurisdicțiile pestane apăreau în manualele studențimii din Imperiu, cât și un om politic cu adevărat complex. A trăit în vremurile în care fiecare națiune își scria istoria cu înfrigurare. În acele timpuri ale revoluției din 1848-1849 și ulterior, s-a manifestat spiritul politic al lui Gojdu. În 1848, Gojdu a lansat un veritabil program de emancipare a românilor - „Petiția neamului” - redactat în strânsă colaborare cu pașoptiștii români, în special cu Andrei Șaguna. Documentul cuprinde explicit doleanțele românilor din Imperiul habsburgic și anume: școli în limba română, autonomia Bisericii Ortodoxe Române față de Mitropolia sârbească de la Carlovăț, participarea directă la viața publică. Ulterior, ca membru în Casa Magnaților - Camera Legislativă Superioară a Parlamentului Ungar - Gojdu a militat în discursuri memorabile pentru consultarea românilor în privința chestiunilor politice și sociale care îi priveau direct. Un exemplu notabil

în acest sens este discursul ținut în 19 iunie 1861, în care Gojdu deplângea atitudinea de excludere a românilor majoritari de la luarea deciziilor esențiale.

Gojdu, în calitate de comite de Lugoj, a rămas în amintirea ardelenilor ca finanțator în

fondarea unui liceu în limba română în condițiile restricționării dreptului la învățământ în limba română din Transilvania.

De numele lui Gojdu se leagă și susținerea dreptului fiecărei națiuni la o limbă. Ca avocat ce a trăit cea mai mare parte a vieții la Budapesta, Gojdu a înlocuit limba latină cu cea maghiară în acțiunile introduse în fața instanțelor din Buda și din Pesta. Gojdu și-a asumat cu demnitate această atitudine plină de justețe față de cei mai exigenți măsurători ai patriotismului său românesc.

Gojdu a dorit perpetuarea ambițiilor sale și a știut să făurească structurile care puteau să sprijine aceste năzuințe, mobilizate de oameni cu tărie de caracter și profil spiritual asemănător celui care le-a creat. Astfel, prin testamentul său întocmit în anul 1869, „a lăsat averea sa națiunii române de religie răsăritean - ortodoxă... urmând ca, din administrarea acesteia de către o reprezentanță a Bisericii Ortodoxe Române, să fie acordate burse de studii tinerilor români”. Fundația Gojdu a funcționat efectiv în perioada 1870-1952, contribuind la ridicarea unor personalități ale culturii și civilizației românești: Victor Babeș, Octavian Goga, Traian Vuia, Constantin Daicoviciu ș.a.

Cheia celor spuse la început despre sine stă poate în declarația simplă pe care Gojdu a făcut-o la apogeul carierei sale politice: „Patria mi-o iubesc nemărginit și pentru bunăstarea ei sunt gata oricând a-mi sacrifica viața... Am încărunit ca un român de omenie”.

Tache Papahagi – un savant aromân care a descoperit Maramureșul

Prof. Ioana PETREUȘ

Tache Papahagi, cercetător de prestigiu al realităților folclorice, etnografice și dialectale ale domeniului românesc, nord și sud-dunărean, în special, și al României a depus o muncă de benedictin, de peste un jumătate de secol, pe altarul universității și al științei românești, fiind unul dintre cei mai de seamă cărturari pe care aromânimea l-a produs în cultura română.

În fruntea operei sale fundamentale *Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic* scria cu oarecare îndoială pentru destinul aromânilor: „Acest al douăzecilea secol va fi secolul atingerii aromânilor, cunoscuți mai mult sub numele de macedo-români: treptat, treptat va dispărea graiul acestei populații romanice, care – fără ecouri în viața istorică și politică a Europei – a îndeplinit anumite misiuni în evoluția generală a popoarelor conlocuitoare din Peninsula Balcanică”. Cu intuiția de savant știa că limbile și dialectele dispun de o forță de rezistență cu totul deosebită, dând dovadă de încăpățănare în a supraviețui, în condiții din cele mai vitrege.

O lucrare de referință este *Graiul și folklorul Maramureșului*, fiind admisă ca teză de doctorat pe baza referatului semnat de Ovid Densusianu și Ion Bianu. Din comisia examinatoare au mai făcut parte profesorii referenți Dumitru Evolceanu, Ramiro Ortiz și Charles Drouhet, decanul Facultății.

După aproape un secol ne întrebăm, firesc, de ce Tache Papahagi și-a îndreptat cercetarea amplă înspre Maramureș? Readuc aminte că savantul a întreprins în Maramureș șase călătorii, într-un interval de 115 zile, între anii 1920 și 1924, fiind prezent aici în toate cele patru anotimpuri. În aceste călătorii a vizitat aproape toate satele maramureșene, cercetându-le din diferite unghiuri, numai pe jos. A fost sprijinit și găzduit de preoți și protopopi precum și de învățătorii satelor. Tache Papahagi a mutat cercetarea din bibliotecă convins fiind că și lumea

Tache Papahagi

(1892-1977)

Lingvist, etnograf și folclorist român de origine aromână

S-a născut în 6 octombrie 1892 în Avdela, Pind, Grecia.

A urmat școala primară la Avdela și liceul român la Ianina și la Bitolia (1903-1912). A fost student al Facultății de Litere și Filosofie din București, licențiat în 1916. Doctor în filologie în 1925, cu teza *Graiul și folklorul Maramureșului*. A fost asistent la Facultatea de Litere și Filosofie din București (1921), docent (1926), conferențiar (1928) și profesor (1943-1948). În 1964 primește titlul de „profesor emerit” și în același an primește Premiul de Stat.

Tache Papahagi aparține școlii lingvistice a lui Ovid Densusianu, atât prin locul important pe care îl dețin în activitatea sa cercetările de teren, cât și prin atenția acordată felului în care fenomenele etnografice și folclorice reflectă psihologia poporului român, condițiile sale de viață și experiență istorică în diversele regiuni în care a locuit de-a lungul timpului. Orientarea sa se dovedește a fi, și a rămâne, foarte modernă, datorită perspectivei comparatiste, dar și prin forma lexicografică de prezentare pe care o

îmbracă unele din lucrările sale. Ca folclorist, s-a ocupat de culegerea materialului în zone marginale, până la cele mai puțin sau deloc cercetate cum ar fi Maramureșul sau zonele din Peninsula Balcanică locuite de aromâni, și îl studiază ținând seama de fenomenul sincretismului, dar și de legăturile strânse cu modul de viață, ocupațiile tradiționale și experiența istorică a poporului.

Studiile sale consacrate aromânilor completează în mod fericit operele lui Theodor Capidan. Fundamental rămâne *Dicționarul dialectului aromân - general și etimologic. Dictionnaire aroumain (macedo-roumain) général et étymologique*, București, 1963, o adevărată enciclopedie a vieții materiale și spirituale a aromânilor.

Opera:

- *Aromânii din punct de vedere istoric, cultural și politic*, 1915
- *La românii din Albania*, 1920
- *Antologie aromânească*, 1922
- *Din folclorul romanic și cel latin*, 1923
- *O problemă de romanitate sud-ilirică*, 1923
- *Din epoca de formațiune a limbii române: probleme etno-lingvistice*, 1924
- *Cercetări în Munții Apuseni*, 1925
- *Graiul și folclorul Maramureșului*, 1925
- *Biblioteca națională a aromânilor*, 3 vol, 1926-1935
- *Creațiunea poetică populară*, 1926
- *Macedo-Românii sau Aromânii*, 1927
- *Dispariții și suprapuneri lexicale*, 1927
- *Images d'éthnographie roumaine, daco-roumaine et aroumaine*, 3 vol, 1928-1934
- *Folclor român comparat*, 1929
- *Introducere în filologia romanică cu privire specială asupra istoriei limbii române: Fonetica*, 1930
- *Originea Muloviștenilor și Gopeșenilor*, 1930
- *Basilica-Eclesia*, f. an
- *Poezii Araia și Caciona*, 1932
- *Flori din lirica populară – doine și strigături*, 1936
- *Din morfologia limbii române: substantivul, articolul, numeralul, pronumele*, 1937
- *Etimologii*, 1939
- *Manual de fonetică romanică – română, italiană, franceză și spaniolă*, 1943
- *Paralele folclorice (greco-române)*, 1944
- *Poesia lirică populară*, 1967
- *Dicționarul dialectului aromân. General și etimologic*, 1974.

românească a intrat în schimbare. A căutat întâlnirea unui dialect românesc – cel maramureșean – cu supremația limbii literare românești. Astfel și-a îndreptat privirile înspre importantul și izolatul ținut al Maramureșului, căutând ceea ce este reprezentativ în graiul și folclorul lui. A studiat cu atenție bogăția folclorului din Maramureș dar și aspectele etnice și dialectologice.

Graiul și folclorul Maramureșului (1925) rămâne până astăzi, în ciuda achizițiilor moderne, tehnice și metodologice privind cercetarea dialectală, una dintre monografiile clasice, în dialectologia românească și o lucrare de referință asupra unuia dintre cele mai interesante graiuri dacoromânești, cu un trecut atât de semnificativ pentru istoria politică și culturală a românilor de pretutindeni (Valeriu Rusu).

Tache Papahagi schițează și o etnografie istorică a Maramureșului, atingând cea mai importantă problemă de lingvistică română, care este originea și formarea limbii române în timp, dar mai ales în spațiu. Problemă vastă, care depășea cadrul unei monografii. Autorul consideră că este nevoie să releve și etnografia istorică a Moldovei, cu care Maramureșul are multe trăsături caracteristice de unitate etno-lingvistică. Merge mai departe evocând elementul românesc din lungul munților Haemului, element care, până la distrugerea imperiului Asăneștilor, forma o populație numeroasă și dominantă în regiunile păstorești. Și atunci, se întreabă Tache Papahagi – ce a devenit acest element românesc din Tracia muntoasă? O parte s-a bulgarizat prin secole, o câtime va fi pierit în exilul din Asia Mică, în număr redus s-a așezat pe versantul sudic al Haemului. Restul ce a devenit?, se întreabă savantul. Admite că a trecut în nordul Dunării urmând lanțul muntos balcano-carpatic, pentru ca, la un moment dat să se oprească în munții din nordul Tisei. Adică și în Maramureș. Elaborând această teorie, Tache Papahagi căuta în cercetarea din Maramureș tocmai întâlniri dintre graiul maramureșean și cel aromân. Într-o prelegere, autorul spunea: „dacă într-o epocă, relativ târzie de tot, românii, oieri din Munții Sibiului au ajuns până în Crimeea, de ce nu am admite că, pentru o epocă veche, cum ar fi secolul al XX-lea, grupuri de români dintre Balcani și Dunăre să migreze spre nord, atingând de pildă Maramureșul?”

Prezentarea istorică și geografică a Maramureșului, numeroase texte redată într-o transcriere riguroasă, datele privind toponimia și onomastica, muzica maramureșeană, în fine, glosarul care însoțește monografia, constituie documente ale creativității maramureșenilor și îndrumări prețioase privind cercetarea de teren și interpretarea datelor culese.

Tache Papahagi, un aromân care a descoperit Maramureșul, găsindu-i o seamă de afinități și concordanțe cu românitatea nord și sud-dunăreană.

Theodor Capidan, exponent și promotor al aromânilor

Paula RUS

„Prin muncă, ca mijloc oferit de natură și organizația socială, Macedoromânii, oriunde s-au găsit, în fundul Balcanului sau în capitalele Europei occidentale, au reușit să-și creeze, sub raportul moral și material, toate acele virtuți sociale, care au făcut din ei elita societății în care au trăit.”¹

Din rândul aromânilor s-au făcut și se fac și azi remarcate o serie de nume sonore ale vieții publice, literelor, culturii, științei și artelor. Lingvistul, istoricul și etnologul Theodor Capidan, autor al unei opere fundamentale asupra minorităților românești sud-dunărene, se numără printre personalitățile marcante de origine aromână. La fel ca și alți aromâni² de valoare, Theodor Capidan s-a interesat de soarta comunităților aromânești din Balcani, dovedindu-se a fi, pe parcursul vieții, un bun cunoscător al istoriei, culturii și civilizației aromânilor, dar și un activ militant pentru drepturile acestora.

În acest sens, teza sa de doctorat *Sufixe nominale în dialectul aromân* susținută în anul 1907, precum și studiile și lucrările sale,³ rezultate ale unei îndelungi și temeinice documentări pe teren, în care viziunea lingvistului se asociază în permanență cu cea a folcloristului, etnografului și istoricului, sunt pe deplin edificatoare. Totodată, acestea reprezintă documente de referință asupra românității din Peninsula Balcanică, îndeosebi asupra aromânilor.

Prin diversă sa activitate din domeniile lingvisticii românești și balcanice, dialectologiei, lexicografiei, toponimiei și istoriei concretizată în scrieri de certă valoare, lingvistul

român a atras atenția lui Sextil Pușcariu, o valoare de origine aromână a culturii românești, care, într-un portret realizat cu ocazia intrării lui Theodor Capidan în Academia Română, a evidențiat „seriozitatea științifică a acestuia, scrupulozitatea și competența sa, «vioiciunea spiritului mereu treaz și veșnic doritor a cunoaște».”⁴

De asemenea, a subliniat semnificația concluziilor studiilor sale afirmând: „În general, în studiile d-voastre nu v-ați restrâns niciodată la stadiul de astăzi, ci ați căutat să deslușiți în limbă și în diferite aspecte etnografice trecutul îndepărtat al românismului transdanubian și raporturile lui cu românii din stânga Dunării. Și ați izbutit să arătați mai ales un lucru: că resturile poporului român în Peninsula Balcanică au jucat și joacă și azi încă un rol civilizator de cea mai mare importanță între populațiile alogene și aloglote cu mult mai importante. D-voastră ați arătat - menționează în continuare marele academician - că acest rol covârșitor al elementului român se observă și în limbă. Spre deosebire de cei mai mulți învățați străini, ați dovedit că românii n-au primit numai influențe străine, ci au și dat popoarelor învecinate un număr important de românisme, mai ales în fonetică.”⁵

În cele ce urmează, articolul aduce în atenție o monografie a lui Theodor Capidan con-

- 1 Th. Capidan, *Macedoromânii. Etnografie, istorie, limbă*, Fundația Regală pentru literatură și artă, București, 1942, p. 46.
- 2 Tache și Pericle Papahagi, George Murnu, Petre Vulcan, Stere Diamandi, etc. au făcut parte din elita școlii românești din Balcani, ca de altfel Theodor Capidan, și au jucat un rol esențial în cunoașterea și promovarea aromânilor.
- 3 *Réponse Critique au Dictionnaire d'étymologie koutzovalaque de Constantin Nicolad'di*, Salonique, 1909; *Raporturile lingvistice albano-române*, Cluj, 1922; *Raporturile lingvistice slavo-române*, Cluj, 1924; *Meglenoromânii*, 3 volume, București, 1925-1935; *Elementul slav în dialectul aromân*, București, 1925, operă premiată de Academia Română cu Premiul „Năsturel”; *Românii Nomazi. Studiu din viața Românilor din sudul Peninsulei Balcanice*, Cluj, 1927; „Macedoromânii. Vechimea și însemnătatea lor istorică în Peninsula Balcanică” în „Anuarul Institutului de Istorie Națională”, 1929; *Fărșeroții. Studiu lingvistic asupra Românilor din Albania*, Cluj, 1931; *Aromânii. Dialectul aromân. Studiu lingvistic*, București, 1932, operă premiată de Academia Română cu Premiul Statului „Eliade Rădulescu”; „Romanitatea Balcanică”. Discurs rostit la 26 mai, 1936 în ședință solemnă a Academiei Române, București, 1936; *Macedoromânii. Etnografie, istorie, limbă*, București, 1942; *Limbă și cultură*, București, 1943.
- 4 Sextil Pușcariu în *Romanitatea balcanică*, Th. Capidan, variantă digitalizată de Editura Predania, p. 9, accesată la 26 septembrie 2010, la adresa: [http://www.proiectavdhela.ro/pdf/theodor_capidan_romanitatea_balcanica.pdf]
- 5 *Ibidem*, pp. 9-10, [http://www.proiectavdhela.ro/pdf/theodor_capidan_romanitatea_balcanica.pdf]

Theodor Capidan
(1879-1953)

Reprezentant de renume al lingvisticii românești, Theodor Capidan s-a născut în Perlepe (Prilep) Macedonia, la 15 aprilie 1879, într-o familie de negustori aromâni. A urmat școala primară în limba română din orașul natal, liceul din București și Universitatea din Leipzig, unde l-a avut ca profesor pe cunoscutul cercetător al popoarelor din Balcani, G. Weigand, de la care a beneficiat de o temeinică pregătire intelectuală și lingvistică. Și-a început cariera ca asistent la "Institutul Balcanic" din Leipzig. Între anii 1909 și 1919, a locuit în Macedonia în mijlocul comunității de aromâni, fiind profesor de limba română și director la Școala Superioară de Comerț în limba română din Salonic. În anul 1919, s-a stabilit la Cluj, unde a predat dialectologia și lingvistica la Universitatea din oraș. Din anul 1910, a colaborat, alături de Sextil Pușcariu, la scrierea Dicționarului Academiei (DA). Numit membru corespondent al Academiei Române, în anul 1928, lingvistul Theodor Capidan a devenit membru titular al acesteia, în 1935, alături de alți aromâni de seamă (mitropolitul Andrei Șaguna, scriitorii și filologii George Murnu și Cezar Papacostea, istoricul literar Dumitru Caracostea, lingvistul și folcloristul Pericle Papahagi etc.) care, de-a lungul anilor, au fost primiți în această prestigioasă instituție. Începând cu anul 1937, Theodor Capidan a devenit profesor de limbi romanice la Universitatea din București, funcție pe care a ocupat-o până în anul 1948. După 1948, a continuat să activeze în cadrul Institutului de Lingvistică al Academiei din București. S-a stins din viață, la 1 septembrie 1953, aproape orb.

sacrată aromânilor, și anume, *Macedoromânii. Etnografie, istorie, limbă*, apărută la Fundația Regală pentru literatură și artă, București, 1942. "Titlul lucrării «Macedoromânii» în loc de «Aromânii», cum ar fi trebuit să fie, se justifică prin faptul că în ea nu se vorbește numai despre Aromâni dar și despre Meglenoromâni. Aceștia din urmă își au așezările numai în Macedonia."¹

Lucrarea, apărută mai întâi în limba franceză (1937), iar apoi în germană (1941), a fost publicată și în limba română, în anul 1942, prin bunăvoința criticului și istoricului literar, ce avea, pe linie paternă, o descendență aromână, Dumitru Caracostea, directorul *Uniunii Fundațiilor Culturale Regale*.

Valoroasă și documentată din punct de vedere științific „această scurtă expunere descriptivă asupra Românilor din sudul Peninsulei Balcanice”² oferă bogate informații despre numele și răspândirea macedoromânilor în Peninsula Balcanică, numărul, așezările, viața în familie și societate, ocupațiile, istoria, obiceiurile, limba și starea culturală ale acestora. De asemenea, lingvistul român prezintă rolul social, politic, economic și cultural jucat de elementul aromân în viața populațiilor conlocuitoare și aduce la cunoștință situația acestora, la începutul secolului al XX-lea, din punct de vedere cultural și economic.

Astfel, autorul și-a propus drept scop să-i facă pe „Macedoromâni cât mai bine cunoscuți cercurilor din străinătate. Pentru atingerea lui, la caracterizarea acestor Români, - spune marele lingvist - nu m'am mulțumit numai cu înșirarea de simple afirmațiuni, ci am căutat să aduc și dovezi, întemeiate pe ceea ce oamenii de știință și călătorii străini, care au fost la ei acasă și i-au cunoscut mai de aproape, au văzut și scris despre ei. Iată de ce, aproape la fiecare pas, dar mai ales în capitolele în care vorbesc despre Macedoromâni ca element de cultură și factor de creație în economia și gospodăria din Balcani, totul se întemeiază pe constatări și afirmații făcute de scriitorii străini.”³

Dintre aceștia merită amintiți: istoricul german J. Thunmann, istoricul englez Th. Herbert, călătorul englez William Martin Leake, arheologul francez L. Heuze, lingvistul german G. Weigand, arheologul și etnograful german F. P. Kanitz, filologul francez A. É. Picot, istoricul ceh C. Jireček, călătorul francez Pouqueville și mulți alții, care au reflectat în scrierile lor as-

1 Th. Capidan în prefața *op. cit.*, p. 7.

2 *Ibidem*, p. 5.

3 Th. Capidan în prefața *op. cit.*, p. 5.

pecte din viața aromânilor, au remarcat superioritatea și cultura intelectuală ale acestora, dar, mai ales, au menționat în operele lor despre unitatea de limbă și de neam a tuturor românilor, inclusiv a aromânilor.

În cartea sa, Theodor Capidan reia și completează aspectele de ordin istoric, geografic, etnografic, lingvistic, cultural și social referitoare la macedoromâni, care „reprezintă ramura meridională a poporului român,” și a căror identitate „ca neam cu Românii din țară se întemeiază pe mărturii istorice și realități lingvistice.”¹

Rumânii (din lat. *romanus*), arumânii (numele rumân a primit proteza lui *a*, un fenomen obișnuit în dialectul aromân), sau armânii (căderea lui *u* din prima silabă a cuvântului arumân), nume folosite între ei, vlahii, nume cu care sunt cunoscuți între neamurile străine, sau țințarii sau cuțovlahii, cum îi porecesc sârbii și slavii meridionali și respectiv grecii, sunt răspândiți în toată Peninsula Balcanică, în aglomerări mai mari și mai mici, fiind mai numeroși în regiunile de munte, decât în cele de la șes.

Ei pot fi întâlniți în Grecia, mai ales în partea de nord, unde „Românii au format din toate vremurile masa cea mai compactă, din care s-au răspândit, cu timpul, în toate celelalte ținuturi. [...] Aici în Pind, Tesalia, Acarnania și Etolia, - menționează Theodor Capidan - apare prima Românie a Macedoromânilor cunoscută de Greci sub numele «Vlahia». Această «Vlahie», care mai târziu apare în istorie sub diferite forme, se mai păstrează și astăzi în ținutul Zagori, situat în partea apuseană a Pindului, sub numele Paleo-Vlahia (Vlahia-Veche). [...] Această parte a Pindului reprezintă până pe la începutul secolului al XIX-lea cel mai curat ținut românesc.”²

Acești români mai sunt răspândiți în Albania, unde „își zic Romăn, Rămăn sau chiar Rumăn, fără proteza lui *a*,”³ în fosta Republică Iugoslavia și în Bulgaria, unde „sunt numiți de bulgari «Beli Vlasi» (Români albi), în opoziție cu «Kara Vlasi» (Românii negri), adică Dacoromâni.”⁴

Criteriul denumirii poporului după zona geografică pe care o locuiește se aplică, mai ales, în cazul aromânilor: „Ei între ei - menționează lingvistul român - mai întrebuintează și alte nume, derivate dela ținuturile din care se trag. Astfel, cei din Pind și Tesalia se numesc «Epirioți», cei din muntele Gramos «Grămus-teni», păstorii semi-nomazi din Albania «Fărșeroți», după numele satului Frașari, altădată centru românesc mai important, azi decăzut și locuit mai mult de Albanezi. O bună parte din Românii orășeni din Albania și Macedonia se numesc «Moscopoleni», după numele vestitului oraș Moscopole, etc.”⁵

Lucrarea avută în atenție prezintă și importante observații în ceea ce privește numărul macedoromânilor care, în timpurile vechi, a fost destul de mare. „Românii din sudul Dunării - afirmă Theodor Capidan - roiau cu turmele în toată Peninsula, începând din Dalmația până la Marea Egee și din Balcani până în Peloponez,”⁶ dar, din cauza procesului de deznaționalizare (fie prin limbă, fie prin biserică) și a căsătoriilor mixte, numărul lor a scăzut de-a lungul timpului. Aduce, ca argument la afirmația sa, scrierile unor cercetători străini, care au relevat prezența lor numeroasă în Peninsula.

Astfel, istoricul german Johann Thunmann scria, în 1774, că macedoromânii sunt un popor numeros: „Ei trebuie să fie - spunea el - peste jumătate din locuitorii Traciei, și peste trei sferturi din locuitorii Macedoniei și Tesaliei. Și în Albania se găsesc mulți.”⁷ O altă numărătoare este dată de scriitorul grec Rizos Rangabe, care, în 1856, scria în revista literară *Pandora*: „Se zice că Românii care locuiesc astăzi în Elada, Tesalia, Epir și Macedonia se ridică la 600.000. Sunt oameni corpolenți și robuști, cu părul negru sau castaniu, cu fizionomia inteligentă.”⁸

Interesante sunt și statisticile pe care le-au dat William Martin Leake, J. G. von Hahn și F. Kanitz, care au evaluat numărul aromânilor la jumătate de milion. După părerea lui Theodor Capidan, întemeiată pe cercetări și informații sigure, la începutul secolului al XX-lea, numărul aromânilor din Grecia, Albania, fosta Re-

1 Th. Capidan, *op. cit.*, p. 9.

2 *Ibidem*, pp. 12-13.

3 *Ibidem*, p. 10.

4 *Ibidem*, p. 20.

5 Th. Capidan, *op. cit.*, p. 12.

6 *Ibidem*, p. 22.

7 Johann Thunmann, *Untersuchungen ilber die Geschichte der östlichen europäischen Völker*, Leipzig (1774), p. 174, apud Th. Capidan, *op. cit.*, p. 25.

8 Sergiu Georgiade, *Cercetări despre Românii de dincolo de Dunăre*, traducere din limba greacă, Craiova (1867), pp. 55-57, apud Th. Capidan, *op. cit.*, p. 28.

publică Iugoslavia și Bulgaria se ridica la 300.000 până la 350.000. Dintre aceștia, începând cu anul 1925, 12.000 s-au mutat în țară.¹

Un alt aspect, pe care lingvistul român îl aduce în discuție, în lucrarea sa, este cel referitor la limba vorbită de acești români. Cu privire la aceasta, Theodor Capidan repetă: „Limba lor este românească. Ca atare, ei (filologii n.n.) nu pot admite faptul că două populațiuni de aceeași origine, cum sunt Dacoromânii și Macedoromânii, trăind de aproape două milenii în regiuni atât de depărtate și în împrejurări cu totul deosebite, să dea naștere la o limbă care să fie aceeași nu numai din punctul de vedere al dezvoltării ei interne dar [...] și din acela al împrumuturilor de afară.”²

De asemenea, subliniază unitatea lingvistică dintre macedoromână și dacoromână, precizând: „Dacă pentru orice popor din lume limba constituie legătura cea mai trainică ce unește pe indivizii din aceeași comunitate etnică, pentru Macedoromâni, care veacuri de-a rândul au rămas izolați în sudul Peninsulei, ea reprezintă istoria și viața lor. Într’adevăr, dacă Macedoromânii și-ar fi păstrat toate particularitățile caracteristice neamului românesc, precum: tradițiile, credințele, obiceiurile și altele, însă și-ar fi pierdut numai limba, în cazul acesta puteau fi orice alt neam din Peninsula Balcanică, afară de Români. Iată de ce, pentru ei, unitatea lingvistică cu Dacoromânii reprezintă cel mai autentic document, cu ajutorul căruia chiar omul fără știință îi poate ușor identifica cu frații lor din nordul Dunării.”³ Această perfectă unitate lingvistică este demonstrată, atât practic, cât și științific, de marele lingvist.

Detaliile cu privire la calitățile macedoromânilor se regăsesc în monografia lui Theodor Capidan, care remarcă hărnicia, dinamismul, inteligența și iscusința acestora: „[...] ceea ce deosebește pe Macedoromâni de celelalte neamuri din Balcani, nu este numai limba, ci și acel dinamism extraordinar, care îi face să izbuțească în toate întreprinderile, oricât de mari greutatea li s’ar pune în drumul lor. [...] Prin muncă ei s-au impus aproape în toate ramurile de activitate omenească, dar mai cu seamă în comerț și meserii. [...] Cu cât sunt mai puțin

numeroși în Peninsula Balcanică, cu atât mai mult se impun prin inteligența, îndemânăția și vrednicia lor.”⁴

Rolul, pe care acești români l-au îndeplinit în diferite domenii de activitate (social, politic, economic, cultural, literar, etc.) în rândul populațiilor conlocuitoare, este relevat în cartea lingvistului român.

Aceștia au reprezentat un element de valoare pentru economia unor țări din Balcani, dar și din Occident. Negustorii aromâni erau apreciați, mai ales, în comerțul din Ungaria și Austria: „Dintre țările străine, - precizează Theodor Capidan - Statul Austriac, cunoscând marile însușiri ale Românilor pentru comerț și industrie, a încercat pe toate căile să-i atragă, fiindcă pentru acest Stat Macedoromânii erau de toate: «capital, meșteșug, comerț și industrie. Cu un cuvânt, ei aveau toate calitățile pentru ridicarea economică a țării.»”⁵

Despre influența aromânilor exercitată printre populațiile conlocuitoare scrie și profesorul sârb dr. D. I. Popovici, la care marele lingvist apelează pentru caracterizarea acestor români. Pe bună dreptate, acesta afirmă: „Aromânii prezintă o problemă foarte importantă și foarte interesantă, nu numai pentru poporul nostru, ci și pentru toate popoarele balcanice. [...] Familiile lor au dat oamenii cei mai înzestrați nu numai la noi, dar și la Bulgari, la Români și la Albanezi. Printre popoarele balcanice, ei au fost balcanici în cel mai înalt grad. Ei au dat oameni care s-au devotat în același timp tuturor grupurilor creștine ale Peninsulei Balcanice. [...] Nu există nici măcar un singur grup de la care ei să nu merite recunoștință. Dând tuturor cu generozitate, ei s-au dizolvat. Influența lor este foarte mare, dar în același timp foarte diferită asupra fiecărui grup etnic. De asemenea, rolul lor este diferit printre Slavi, Români și Albanezi. [...] Ei au făcut mult pentru unitatea culturală a Peninsulei Balcanice. Și savanții, în Balcani vor avea datoria de a studia marea lor influență în viața politică, economică, științifică, literară și artistică a fiecărui grup etnic”.⁶

Același profesor dr. D. I. Popovici prezintă, într-o lucrare, rolul pe care elementul aro-

1 Th. Capidan, *op. cit.*, p. 28.

2 *Ibidem*, p. 137.

3 Th. Capidan, *op. cit.*, p. 160.

4 *Ibidem*, pp. 41-42.

5 Dr. D. I. Popovici, *O Cincarima*, prilozhi pitanju postanka naše čaršije, Beograd, tradus în românește de C. Constante, *Despre Aromâni*, București (1934), p. 36, apud Th. Capidan, *op. cit.*, p. 123.

6 *Revue Internationale des Études Balkaniques*, Beograd, (1-11 611), apud Theodor Capidan, *op. cit.*, p. 178.

mân l-a jucat în viața economico-culturală a Serbiei, concluzionând: „Aromânii [...] au fost oameni de o capacitate rară, aproape genială, nu numai în negoț, dar și în alte direcțiuni. După aptitudinile lor, ei pot fi puși alături de acele vechi și talentate popoare istorice, cum sunt Evreii, Grecii și Armenii. Când se va face analiza sângelui oamenilor noștri mari, atunci se va vedea că un număr însemnat din bărbații noștri iluștri [...] se coboară din acești oameni vrednici. Temelia culturii noastre moderne, secolul al optsprezecelea din viața noastră comercială, în mare parte lor li se datorește.”¹

Macedoromânii, „cunoscuți ca eminente păstori, foarte abili meseriași și excelenți negustori,”² și-au adus contribuția și în domeniul culturii, fie direct prin o serie de nume reprezentative pentru acest domeniu, fie indirect prin sprijinirea instituțiilor de cultură.

Astfel, ei au reușit să devină unul dintre elementele culturale cele mai importante din Turcia europeană, capacitate despre care relatează și cercetătorul german Kanitz: „Cuțovlahi se cheamă o populațiune numeroasă a Turciei europene care, răspândită pe întreaga ei suprafață, constituie unul din elementele ei culturale cele mai importante.”³

Gradul de cultură al macedoromânilor, care „erau în Orient cei mai indicați pentru asimilarea unei culturi superioare,”⁴ a fost lăudat și de alți cercetători străini, după cum se poate afla din cartea lingvistului român, care la rândul său afirmă că, în secolul al XVIII-lea, „alături de Greci, Macedoromânii, ca element de cultură și gospodărie creatoare, treceau printre cei mai înzestrați din întreaga Peninsulă Balcanică. O bună parte dintre ei – precizează în continuare Theodor Capidan - se găseau grupați în metropola românismului care era Moscopole,”⁵ centrul comercial dar și de cultură și civilizație al aromânilor din Balcani, în care viața acestor români a început să ia un caracter național. În acest sens, un rol important l-au avut cărturarilor macedoromâni moscopoleni din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, primii care au scris în limba maternă: Theodor Cavallioti, Daniil Moscopoleanul, Constantin Ucuta.

În monografia sa, Theodor Capidan s-a ocupat și de situația macedoromânilor care, la

începutul secolului al XX-lea, era gravă. Din punct de vedere economic, cei mai mulți erau ruinați. Acea stare înfloritoare descrisă de cercetătorii străini, care au călătorit la acești români, nu mai era prezentă.

În aceeași situație se aflau și din punct de vedere cultural. Astfel, în Macedonia ei au pierdut cele mai frumoase biserici construite din moși strămoși cu bani proprii, cele mai înalte instituții de cultură (un vechi liceu clasic și o școală normală profesională de fete) „toate în Bitolia, unde elita comerțului și a intelectualității a aparținut din toate vremurile elementului românesc.”⁶

De asemenea, școlile elementare din comunele, târgurile și orașele macedonene au fost suprimate. La fel s-a întâmplat și cu școlile românești din Albania. În Grecia, școlile și bisericile românești n-au fost închise, dar autoritățile de aici le-au dat de înțeles românilor că, dacă își trimit copiii la școlile grecești și se declară greci, vor fi mai bine tratați. În afară de aceasta, după primul război mondial, în comunele românești au fost așezați greci asiatici, insulari și din Tracia, iar o lege agrară i-a deposedat pe proprietarii macedoromâni de livezi și de pășuni, motiv pentru care situația lor a devenit gravă.

În astfel de condiții, cele câteva sute de mii de macedoromâni, care se aflau, la începutul secolului al XX-lea, în mase mai compacte în Epir, Tesalia, Albania și Macedonia, nu cereau decât „respectarea dreptului lor la viață națională, cu biserică și școală românească. Acest drept - menționează Theodor Capidan la sfârșitul monografiei - li se cuvine atât pe baza vechimii și numărului lor în Peninsula cât, mai ales, pe temeiul contribuției lor binefăcătoare la prosperitatea economică și culturală a Sud-Estului european.”⁷ Și în prezent, cerințele acestor români sunt aceleași.

Prin această lucrare, în care sunt inserate o serie de mărturii ale unor învățați străini și români, folosite ca argumente la afirmațiile sale, lingvistul Theodor Capidan aduce o contribuție decisivă la cunoașterea și înțelegerea aspectelor legate de civilizația și cultura poporului aromân, precum și a rolului jucat de aromâni în istoria și cultura populațiilor conlocuitoare.

1 Dr. D. I. Popovici, apud Th. Capidan, *op. cit.*, p. 197.

2 Th. Capidan, *op. cit.*, p. 177.

3 F. Kanitz, *Serbien*. Historisch-ethnographische Reisetudien aus den Jahren 1859-1868, Leipzig (1868), p. 332, apud Th. Capidan, *op. cit.*, p. 177.

4 Th. Capidan, *op. cit.*, p. 183.

5 *Ibidem*, p. 184.

6 *Ibidem*, p. 248.

7 Th. Capidan, *op. cit.*, p. 250.

Dodecalogul aromânilor

sau 12 adevăruri incontestabile, istorice și actuale,
asupra aromânilor și asupra limbii lor

„Dați Cezarului cele ce sunt ale Cezarului, iar lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu”.

(Matei, XXII, 21)

CONFESIUNE

Acest DODECALOG al aromânilor prezintă credo-ul meu științific asupra „ființei” denumită „aromân”. El este rezultatul unui proces îndelungat, care durează de 68 de ani, de la nașterea mea, și care se explică prin:

a. o excelentă cunoaștere a limbii mele materne, vorbită în familie de părinții mei, Nico Caragiu și Athina Papastere, și de bunica mea maternă, Dhafna Pupti, moștenire sfântă lăsată de stră-stră-strămoșii mei de 2000 de ani;

b. un respect fără limite pentru tot ce este „tradiție”, „lege” transmisă din generație în generație, „mentalitate” aproape imuabilă - deși foarte evoluată în comunitatea mea aromână, în raport cu altele - în fundamentele sale;

c. o competență științifică veritabilă, câștigată, treptat, datorită unui lucru serios și constant (1947-1995), condus, direct sau indirect (prin cărțile lor), de dascălii mei: Theodor Capidan, Pericle Papahagi, Tache Papahagi, Al. Rosetti, Iorgu Iordan.

Având în vedere aceste date, în aceste momente de confuzie totală, creată de oameni care nu vor sau nu pot să respecte rezultatele științei (istorice/ lingvistice/ arheologice etc.), mă consider obligată - chiar dacă acest credo al meu va fi ignorat, criticat, distrus - să formulez ideile care mi se par a fi punctul de plecare în orice inițiativă, de orice fel; dacă nu sunt acceptate aceste adevăruri elementare, care nici măcar nu au nevoie să fie explicate, rezultatul, în orice acțiune, ar fi: o confuzie generală (din cauza amestecului de criterii - istorice/ lingvistice/ geografice/ cultural-politice etc), create adeseori conștient de toate „părțile” implicate; fricțiuni etnice în țările balcanice; fără îndoială, sânge va curge din nou din toate părțile.

Îi rog pe cititori să parcurgă, cu răbdare, cele 12 adevăruri și să le judece numai la sfârșitul lecturii.

Îmi asum întreaga răspundere.

Matilda Caragiu Marioțeanu

DIXI ET SALVAVI ANIMAM MEAM

1. Aromânii (macedo-vlahii) și limba lor maternă există astăzi și de două mii de ani;
2. Aromânii sunt dintotdeauna sud-dunăreni;
3. Limba veche româna (străromâna/ româna comună/ româna primitivă/ protoromâna) vorbită pe acest teritoriu era o limbă unitară;
4. Unitatea teritoriului unde se vorbea româna comună a fost scindată de sosirea slavilor între Dunăre și Balcani;
5. Vechea limbă română s-a scindat în cele patru ipostaze actuale ale sale: româna (daco-româna/ daco-v(a)laha), limba națională/ literară a României, aromâna (macedo-româna/ macedo-vlaha) și meglenita (megleno-româna/ megleno-vlaha; variantă a aromânei?), vorbite în sudul Dunării și istriana (istro-româna/ istro-vlaha), vorbită în Peninsula Istria;
6. Aromâna este limba maternă a aromânilor, care le conferă conștiința lor etnolingvistică;
7. Există două categorii de aromâni: a. „autohtoni”, care locuiesc în țările balcanice (Grecia, Albania, fosta RSF Iugoslavia, Bulgaria). b. în diaspora sunt cei care se găsesc oriunde în lume (în țările din Europa, inclusiv în România, în cele două Americi, în Australia etc.)
8. Statutul aromânilor „autohtoni” locuind în țările balcanice este cu totul diferit de acela al aromânilor din diaspora;
9. Statutul aromânilor aflați în diaspora (în România sau în altă parte) are specificul lui;
10. Numele aromânilor trebuie să fie aromân și macedo-vlah;
11. Aromânii sunt creștini ortodocși. Ortodoxismul lor are specificul lui (spre deosebire de acela al românilor din nord);
12. Aromânii (macedo-vlahii) trebuie să aibă un singur scop: să-și cultive limba maternă și tradițiile lor.

Matilda Caragiu Marioțeanu (1927-2009) - lingvist român de origine aromână specialistă în dialectologie, profesor universitar și membru al Academiei Române.

S-a născut în anul 1927, în Grecia. Un an mai târziu familia sa emigrează în România.

Studiile liceale le-a urmat la Siliștriu, Bacău și Ploiești, iar apoi a urmat cursurile Facultății de limbă și literatură română din cadrul Universității București. Și-a început cariera universitară din timpul studenției, în 1950, și a parcurs toate treptele ierarhiei didactice până la profesor universitar la Facultatea de litere. În toți acești ani a susținut cursuri și seminarii de istoria limbii române, gramatică istorică, dialectologie generală și română (nord și sud-dunăreană), limbă română contemporană și limbă română pentru străini. A fost profesor invitat la universități din Salzburg și Frankfurt pe Main.

În anul 1967, și-a luat doctoratul cu teza Fonomorfologie aromână. Studiu de dialectologie structurală.

Opera: A colaborat la trei manuale pentru învățarea limbii române de către străini, manuale folosite în întreaga lume, la tratatul de *Istorie a limbii române* și la *Crestomația romanică*.

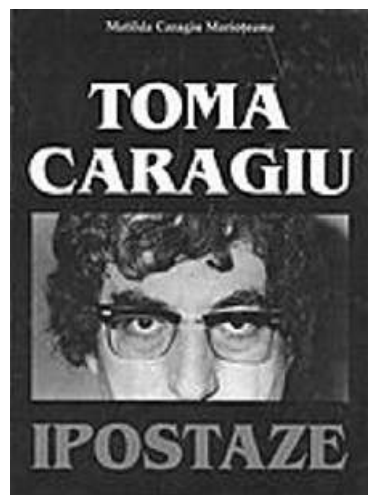
În 1993, a publicat credo-ul său despre aromâni și aromână, cu versiuni în franceză și engleză, intitulat *Dodecalog al aromânilor sau 12 adevăruri incontestabile, istorice și actuale, asupra aromânilor și asupra limbii lor*.

În 1997, a publicat lucrarea monumentală *Dicționar aromân (macedo-vlah) DOARO. A-D. Comparativ (român literar-aromân), contextual, normativ și modern*.

Aromânii și aromâna în conștiința contemporană - o altă lucrare de referință.

Două volume de versuri aromâne: *Di nuntru și-di nafoară - Stihuri armânești / Din năuntru și din afară - Stihuri aromâne*, Ediție bilingvă (1994) și *Néuri. Zăpezi. Neiges* (13 poeme în aromână, însoțite de tălmăcirea în dacoromână și franceză a autoarei), editura Logos, 2002.

La acestea se adaugă volumele de basme, povestiri aromâne în limba română, destinate copiilor.

În 2003, în memoria fratelui său, a publicat cartea-album *Toma Caragiu - Ipostaze*.

În anul 1993 Matilda Caragiu Marioțeanu a fost aleasă membru corespondent al Academiei Române, iar din anul 2004 a fost membru titular.

În zilele de 4 și 5 iunie 2010, o delegație din partea revistei „Familia română” a fost invitată să ia parte la Conferința Internațională „Minoritățile și drepturile omului”, organizată la Oradea. Mulțumim organizatorilor, Universitatea Agora și Asociația de Studii Aromâne, pentru a ne fi facilitat stabilirea de contacte cu mai multe personalități aromâne, extrem de utile în realizarea acestui număr al revistei „Familia română”.

„Veniți în Pind, să-i cunoașteți pe frații noștri”

Interviu cu scriitorul BAKI YMERY (Iugoslavia)

Gheorghe PÂRJA

Nu credeam că-l voi întâlni pe Baki Ymeri! Îl știam din presa literară românească. Dar iată că necrezutul s-a întâmplat la Cluj, fiind invitat de onoare la „Zilele Lucian Blaga”, festival internațional despre care am mai scris. Cine este Baki Ymeri? Român după mamă, albanez după tată, născut în Iugoslavia. Este un argument viu, un miracol cultural, un destin unic în felul său, pentru felul în care literatura română este prezentată în limba sa paternă. A absolvit Facultatea de limbă și literatură albaneză la Universitatea din Kosovo (azi Priștina). A urmat cursuri de specializare în limba și literatura română la universitățile din Viena și București. Cunoaște zece limbi și a publicat, în traducerea sa, zeci de mii de versuri din poezia clasică și contemporană română în presa literară albaneză din Iugoslavia. Este Membru al Asociației traducătorilor literari din Macedonia. Deci este scriitor, traducător, doctorand la Universitatea din București. A tradus din Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Mircea Dinescu etc. Întâlnirea de la Cluj, cu dialoguri de seară și dimineață în prezența catalizatoare a criticului Cornel Moraru, redactorul șef al revistei „Vatra” de la Târgu Mureș, a fost un pas spre cunoașterea unui om deosebit. Neastâmpărat, căutător, dă totul cântarului din suflet, care înclină spre limba română dar nu iartă ce i se pare greșeală în vechea-noua rânduială. Deci dialogul cu acest prieten al României.

FAMILIA ROMÂNĂ AROMÂNII

Gheorghe Pârja: Dragă Baki, au trecut câteva ceasuri de când ne cunoaștem. Din cele vorbite parcă ne-am cunoaște de când lumea.. Suntem la Cluj, Iugoslavia fierbe, iar tu cu luciditate ești un optimist, ciudat în felul său. Ai luat cultura ca armă de luptă. Cu ce începem?

Baki Ymeri: Dragă Gheorghe, scrie cu litere să se vadă. Cu asta încep. Mă întristează degradarea folclorului românesc ca urmare a imitării până la preluarea totală a melodiei și textelor din cântecele sârbești, în interes pur comercial din partea unor formații, mai ales din Timișoara. Îmi pare rău că astfel de melodii, cu inflexiuni țigănești, nu au nimic în comun cu fermecătorul folclor al României. Am auzit că au devenit cântece de petrecere în toată țara dumneavoastră.

Gh. P.: Din păcate ai dreptate. Este un asasinat cultural la care suntem martori. Îl avem și noi, culmea, chiar în Maramureș, unde sculăria asta electronică, în autobuze, și chiar la unele petreceri proliferază asemenea cântece. Dar vreau să-ți spun că avem valori care nu au îngenucheat la valul de care vorbeai. Când vei veni în Maramureș te vei convinge. Ce le mai dorești Baki?

B. Y: Îmi pare rău că se știe că românii

sunt doar 23 de milioane, când în realitate sunt peste 30 de milioane numai în teritoriul etnic. În Serbia, ca urmare a politicii naționaliste a conducătorilor sârbi din trecut și din prezent, am fost asimilați foarte mulți români. Cei mai mari poeți sârbi sunt de origine română! Să veniți până în Pind, în nordul Greciei, ca să-i cunoașteți pe frații noștri! Să vă îngroziți de soarta lor.

Gh. P.: Mă cutremur prin ce-mi spui. Știam doar din lecturi, din Tache Papahagi, de la prietenul mai vârstnic Teohar Mihadaș, de geografia spirituală de care îmi vorbești. Îmi vin în minte cuvintele lui Iorga: România e singura țară din lume înconjurată de români.

B. Y: Mă simt mântuit că îmi cunosc rădăcinile, după mamă. Deși ați dat altor culturi sute de intelectuali, totuși românii au rămas un popor de o noblețe extraordinară. Este, după mine și nu numai, cel mai admirat și cel mai numeros popor din sud-estul Europei. Sunt optimist că veți intra în Europa – cum se spune acum – înaintea altor țări cum ar fi Iugoslavia ori Albania, unde foștii lideri ai comunismului au rămas, au fost aleși la conducere. Deși nu face parte imediată din această întrebare, dar vă spun că un alt lucru care mă întristează este faptul că Grecia, deși este țară capitalistă, intră tot în rândul țărilor cu

BAKI YMERI

S-a născut în 1949 la Şipkoviţa (Macedonia).

A absolvit Facultatea de Filozofie la Universitatea din Priştina (Limba şi literatura albaneză). Între timp, a urmat cursuri de specializare a limbii române, la Universităţile din Viena şi Bucureşti. Este doctorand al Universităţii din Bucureşti, membru a Uniunii Scriitorilor din România, redactor-şef al revistei *Albanezul/Shqiptari*, autor a numeroase articole despre aromânii din Balcani, românii din Valea Timocului şi albanezii din Kosova. Pentru activitatea culturală şi publicistică în folosul societăţii, a fost nominalizat din partea Institutului Biografic American (ABI), Omul Anului 2001.

Cartea care l-a făcut cunoscut în literatura română se numeşte *Lumina Dardaniei*. Este structurată pe cinci mari capitole: „Zborul cuvintelor”, „Busola sufletului”, „Fragilitate”, „Dicţionar comun” şi „Gloria Tibi, Domine!” cuprinzând poeme scrise în vers alb la nivel european, meditative, interogative într-un – extaz – liric excepţional, într-o caligrafie poetică de mare şi persuasivă intensitate.

Despre Baki Ymeri Marin Sorescu spunea: „Bucuria lui Baki Ymeri de a crea în cele trei limbi materne: română, albaneză şi limba poeziei, este bucuria unui cercetător pasionat în domeniul relaţiilor spirituale româno-albaneze, privite şi cercetate cu temeinicie şi respect, până la Eminescu şi de la El încoace. Poezia lui B.Y. are menirea sfântă de a ţine nestinsă flacăra cea vie a unui destin comun, străvechi şi zbuciumat, al celor două popoare, care izbucneşte strălucind, din muşuroaiele stelelor.

„Cine oare a zis/ Că rugăciunea nu-i/ Sfântă cântare a Logosului./ Linişte a amurgului/ Şi a clarităţii mentale?/ Cine oare a zis/ Că trecutul este un cadavru,/ Prezentul o mare minciună/ Iar viitorul o-nchipuire?/ Cine oare a zis/ Că timpul nu există/ Şi că el totuşi/ Ne va înghiţi?/ Cine oare a zis/ Că forma e goală/ Şi golul e forma/ Iar cel mai bun viitor/ E prezentul?/ Alături de Floare însângerată. Eu cresc arzând.” (*Meditaţie*)

practici staliniste, care nu respectă Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, asimilându-i pe aromâni, pe albanezi, pe bulgari. De altfel, trebuie să se ştie că în Balcani – Albania, Macedonia şi Grecia – trăiesc un milion de români.

Gh. P.: *Baki, văd că ai în mână un ziar, după culoarea hârtiei este vechi ...*

B. Y: Apropie-te şi poţi să-l vezi. Este un ziar albanez, apărut la Constanţa la începutul secolului. Se numeşte *FLAMURA ALBANIEI*, şi după cum vezi, are pe prima pagină fotografiile regelui Ferdinand al României şi Wilhelm al Albaniei. Ţi-l prezint fără să mă bănuieşti de vreo simpatie aparte. Dar uită-te şi transcrie din acest ziar: „În Balcani numai elementul român şi albanez nu a fost atins de crani imperialiste; toţi ceilalţi – grecii, bulgarii, ungurii, sârbii – visează împărăţiei întinse.” Iată că în 1916 aceste cuvinte au fost profetice!

Gh. P.: *Da, văd, e un ziar în limba română. Îţi pun o întrebare firească: de când ai învăţat limba română?*

B. Y: Dragă Gheorghe, îţi spun un lucru pe care nu multă lume îl ştie. România este

patria de obârşie a mamei mele şi în această ţară mai ales printre ardeleni, am găsit frumuseţea spirituală a unui popor ospitalier. Uită-te aici: acesta este extrasul din registrul stării civile pentru căsătoriţi. Ce scrie? Aivaz Imerovici, 27 de ani, comerciant, născut în Iugoslavia s-a căsătorit în 1932 cu Aurelia Graur, româncă din Band, de lângă Târgu Mureş, de 22 de ani, de religie greco-catolică. Greu am pus mâna pe acest document cu care mă laud. Mama trăieşte în Iugoslavia şi vreau s-o aduc să vadă locul naşterii şi tinereţii. Mie îmi spuneau copiii – „fiul româncei”.

Gh. P.: *Bănuiesc, deci, că ai învăţat româneşte în familie?*

B. Y: Foarte puţin. Limba intimă şi secretă pentru părinţii mei a fost limba română. Când vorbeau despre dragoste ori când se certau foloseau limba română, să nu pricepem noi, copiii. Eu m-am apropiat de limba română pe la 20 de ani. Atunci am fost în România şi m-am întors acasă cu patru valize de cărţi româneşti. De atunci am învăţat româneşte, am tradus şi am publicat peste 10.000 de versuri din poezia cla-

Laurențiu Ulici, Vasile Andru, Baki Ymeri,
Nicolae Băciuț, 1990

sică și contemporană. De la Eminescu la Ileana Mălăncioiu.

Gh. P.: Înțeleg că traducerile le-ai publicat în reviste albaneze din Iugoslavia...

B. Y: Da, mai ales în *Rilindja* (*Renașterea*), unicul cotidian pentru trei milioane de albanezi din Iugoslavia, care a fost suspendat prin directive neostaliniste, cu un an în urmă, din partea comuniștilor sârbi. Poliția a intrat cu brutalitate și a interzis ziariștilor să mai editeze ziarul.

Gh. P.: Deci aveți probleme, după cum se vede. Ce zici că în Albania au rămas la conducere tot cei care au fost?

B. Y: Să-ți spun un lucru la care să vă gândiți: să nu creadă românii că dacă a fost ales Ramiz Alia conducător, albanezii sunt comuniști.

Gh. P.: Vorbești de albanezii din Albania, dar și voi trăiți mulți înafara granițelor țării.

B. Y: În Balcani nu trăiesc 3,5 milioane, ci 7 milioane de albanezi – jumătate în Iugoslavia și jumătate în Albania. Țara mea a fost tăiată cu toporul încă la Versailles. Avem și noi Basarabia noastră, avem un trecut zbuciumat. Pe români și albanezi ne leagă multe destine comune încă din antichitatea traco-daco-ilirică, prin limbă, prin cultură, până în zilele noastre. Trebuie

să ne jertfim pentru a ne scăpa și a părăsi cel mai scârbos cadavru al secolului XX, care este comunismul, care a întrecut și fascismul, având în vedere discriminarea fizică și culturală a românilor, albanezilor, a popoarelor balcanice și a altor popoare neslave. Că avem multe locuri comune au spus-o istorici și lingviști care au scris cu simpatie despre raporturile culturale dintre cele două popoare.

Gh. P.: Domnul Cornel Moraru îmi spunea că v-ați înfrățit cu revista „Vatra” din Târgu Mureș. Deci nu e întâmplător.

B. Y: Da, în 1988 am stabilit aceste legături trainice, dintre revista „Vatra” și revista FJALA (Cuvântul) din Pristina.

Gh. P.: Am vorbit despre Maramureș, loc pe care încă nu ai pus piciorul, dar fiind un admirator al operei blagiene sunt convins că o să porți legănarea spațiului mioritic. Din câte am vorbit, Maramureșul este o nouă escală spirituală pentru tine.

B. Y: Am auzit lucruri minunate despre Maramureș. Eu sunt născut într-un sat de munte, Șipcovița, unde, cum îți spuneam, copiii mă strigau „fiul româncei”. Mi-ai mai spus că Tache Papahagi a scris o carte despre graiul și folclorul Maramureșului. Mă interesează foarte mult. Eu sunt dornic să cunosc cuvintele limbii române la ele acasă. Te-am auzit închinând cu vorbele „multă bucurie”. Să știi că în satul meu circulă cuvinte care se aseamănă cu cele românești: bucurie, buză, fluture, barză, fluier, vatră, grumaz, care sunt în limba albaneză.

Voi face un text, din cuvinte albaneze, pe care o să ți-l trimit, care se va înțelege perfect în limba română. Mai mare demonstrație nu trebuie pentru unitatea noastră de limbă. Dar te poftesc să vii în munții Pindului și ai să te convingi singur.

Gh. P.: Mulțumesc. Și eu te aștept în Maramureș.

(Graiul Maramureșului,
Miercuri, 31 iulie 1991)

Nota autorului: Cum dialogul cu Baki Ymeri a avut loc în urmă cu aproape două decenii, rog cititorii să-l perceapă în cheia aceluia timp. Mă bucur că „Familia română”, 2010, mi-a recuperat un text despre un mare prieten.

Remember Nicu Caranica

Antoaneta TURDA

Se împlinesc în acest an 70 de ani de la debutul în volum al poetului, eseistului și dramaturgului Nicu Caranica, cu *Poeme și imnuri*, carte apărută la Sighișoara în 1940.

Născut la 18 ianuarie 1911 în Bitolia, Macedonia, în familia compozitorului Ion și Sevastița Caranica (mama era fiica lingvistului Teodor Capidan), Nicu Caranica, se formează ca intelectual în România (urmează liceul din Turda și Facultatea de Litere și Filozofie din cadrul Universității din Cluj), aprofundându-și studiile la Sorbona, la École Normale Supérieure din Paris. După încheierea studiilor, timp de patru ani (1936-1940) a funcționat ca profesor la Turda, Zalău și Cluj. În 1940 a fost cooptat în echipa care a lucrat la *Dicționarul limbii române* sub coordonarea lui Sextil Pușcariu. Din păcate, anul 1940 a fost unul dramatic în destinul său, fiind obligat să părăsească România, ca atașat de presă al Legației României la Roma, iar în 1941 hotărăște să nu se mai reîntoarcă în țară. Momentul a fost decisiv în viața aromânului care, deși a dus mereu dorul țării, nu s-a remarcat prin acel clișeu al literaturii române din exil, în care dorul de țară e primordial. Odată cu stabilirea sa în străinătate s-a remarcat repede în domeniul filologiei, fiind, între anii 1943-1945, asistentul lui Ramiro Ortiz, la Universitatea din Padova, iar din 1950, odată cu stabilirea definitivă la Paris, numele său s-a făcut cunoscut în presa diasporei române, având colaborări frecvente mai ales la revistele: *Anotimpuri*, *Caete de dor*, *Ethos și Limite*, toate 4 din Franța, *Revista Scriitorilor Români (Italia)*, *Destin (Spania)*, *Prodomos (Germania)*, etc. Colaborarea la reviste, efervescența creatoare precum și spiritul de echipă l-au determinat, la un moment dat, să fie alături de Basil Munteanu și N.A. Gheorghiu la înființarea, în 1954, a Cenaclului literar „*Anotimpuri*” care va scoate revista cu același nume. Pornind pe drumul anevoios al afirmării românilor din diaspora, români care părăsindu-și țara, își pierd automat identitatea, ei nemaifiind

de fapt nici români, nici cetățeni veritabili ai patriilor de adopție, atât cenaclul cât și revista, își propun, pe de-o parte, să fie un turn de fildeș în care românii pribegi să se poată izola, ancorându-și astfel toate răătăcirile, iar pe de altă parte, să conștientizeze Occidentul asupra situației României, mai ales după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, când intelectualitatea a fost decimată, fie în închisoare, fie că a trebuit să ia calea exilului, aspect pe care toate țările dezvoltate l-au explorat mai mult la suprafață, din prisma persecuției comuniste din care au făcut, de fapt, multă senzație, fără a ajuta concret, cu nimic, în situații limită. Lupta morală și intelectuală a celor de la *Anotimpuri*, discuțiile de la cenaclu care erau centrate pe câteva probleme majore precum schimbarea mentalității celor care își părăsesc țara-mamă și dificultățile legate de folosirea, în creație, a limbii țării de adopție, toate aceste preocupări au avut un adânc ecou în rândurile intelectualilor adunați în jurul revistei, dintre care îi menționez pe: Ion Cușa (aromânul cunoscut mai ales prin lucrarea *Scrieri din diaspora* și grație imprimeriei sale de la Paris unde mulți reprezentanți ai exilului românesc și-au tipărit cărțile), George Ciorănescu, Mircea Eliade, Theodor Cazaban (nepotul lui Jules Cazaban) și L.M.Arcade (Mămăligă), acesta din urmă detașându-se, la un moment dat, de acest grup întrucât în 1963, a creat cenaclul „*Caietele Inorogului*”. Formarea acestui nucleu în jurul revistei, a trasat anumite tendințe și orientări literare din care s-a detașat, evident, spiritul românesc care a marcat toate creațiile scriitorilor mai sus amintiți. În acest context ideatic, al abordării spiritului românesc departe de țară, Nicu Caranica s-a remarcat prin volumul *Povestea foamei*, pe care Paul Miron a considerat-o „cea din urmă epopee a literaturii române”, ea aducând în atenția cititorilor, într-o manieră înrudită cu operele lui Rabelais și Creangă, eroi precum Falcă Tare, Mutu și Grasu. Acestei satire cu trimiteri foarte exacte la istoria României, mai ales prin personajul principal, Pan Cocon

care pornește la vânătoare de funcționari ce par să nu aibă niciun rost, i-a urmat eseul *Nașterea Tragediei* (apărut la Madrid), volumul de teatru *Mouvement irréversible*, apărut în 1972 la Editura La Pensée Universelle din Paris. Scris în limba franceză, el se vrea a fi o replică dată esteticii absurdului. Tot la Paris, în 1981, la Editura Ethos, apare poemul *Anul 1940*, creația sa cea mai completă, căreia i-a urmat, în 1990, o dizertație despre aromâni, ținută la Universitatea „Franch-Comté” din Besançon. Este vorba despre *Les Aroumains. Recherches sur l'identité d'une identité*. Preocupat de originea sa aromână, publică, în 1995, la Editura Studium din Roma, eseul *Capire Luzi*.

Odată cu prăbușirea comunismului în România, Nicu Caranica a revenit „acasă” cu volumele: *Noapte și iar noapte. Poeme* (Târgu Mureș, 1994), *Anul 1940*, tradus la Editura Eminescu din București, în 1997, *Un Esculap al sufletului românesc* (București, 1997), *Cartea anilor și Chemarea mare*, ambele volume de versuri apărute în 2000 la București, cu doi ani înainte de a muri, subit, pe când se afla la un congres în Fairfield, Connecticut, SUA. Urmărind traiectoria sa, putem lesne observa că elementul definitoriu al drumului parcurs, chiar de la debut, este legat de schimbările zonale în care și-a petrecut viața: primii ani de viață în Macedonia, apoi în Ardeal, iar după staționarea în această provincie românească care și-a pus o serioasă amprentă asupra personalității sale, grație studiilor făcute la Turda și Cluj, ajungând la București, Paris și Roma, și-a desăvârșit formarea intelectuală, ajungând și la punctul culminant al creației literare, cu poemul *Anul 1940*, editat în exil, după 41 de ani de la zbuciumatul an în care România fusese ciopârțită. Deși ideea de a scrie acest poem a prins viață în 1940, totuși, el a fost publicat după o perioadă lungă de timp, elaborarea sa făcându-se, așa cum însuși autorul mărturisește în *Lămuririle* aflate la începutul volumului, în mai multe etape ale vieții, fiecare din ele, având un rol decisiv în imaginile din care este compus poemul. Afirm aceasta gândindu-mă nu doar la viziunea de ansamblu a poemului, care este una apocaliptică, ci și la poemul disecat pe imaginile ce îl compun, jocul acestora din urmă fiind, dincolo de expresia unei vieți care a acumulat, de-a lungul timpului, pe lângă experiența dureroasă a exilului, una benefică, a diverselor contacte culturale avute. Elaborat sub semnul influenței lui Dante, scriitor pe care îl descoperă în toată splendoarea sa, în perioada 1940-1950, petrecută în Italia,

poemul este, așa cum însuși autorul mărturisea cândva, o replică a poeziei *Anul 1840* de Grigore Alexandrescu. Compus din trei părți, care oferă imaginea unei lumi ce renaște, asemeni Păsării Phoenix, din propria cenușă, poemul stă, prin însăși alcătuirea lui, sub semnul metaforei, cele 3 părți fiind simbolizate de Marea Neagră (cea care pare să înghită o lume întreagă după evenimentele din 1940), Marea Roșie (asimilată Purgatoriului) și Marea Albă (sugestiv aleasă după parcurgerea celorlalte două, pentru a releva, grație luminii și culorii albe, puritatea spiritului). Concepută și elaborată în zbuciumatul secol XX, creația lui Nicu Caranica, prin imaginile ce amintesc de *Divina Commedia*, scrisă în secolul al XIV-lea, pare să ne reamintească faptul că destinul omenirii a stat mereu sub semnul nemerniciei omului, care este totodată, stăpânul dar și servul istoriei, forța istoriei transformând, până la urmă, totul într-o multitudine de destine individuale care par să se mistuie în vârtoarea vremurilor, această mistuire dorindu-se a fi răscumpărarea necesară mântuirii, mântuire pe care Nicu Caranica o aplică poporului român asemeni unei recompense binemeritate a soartei pe care românii au avut-o, fie că au încercat să reziste în propria țară, fie că au părăsit-o, la un moment dat. Raportarea istoriei la propriul neam e făcută, atât în limba română, cât și în dialectul aromân, fără patimă, dar totuși cu arzătoarea nevoie de dreptate și de a așeza lucrurile pe făgașul normal:

„Duhul suflă la noi. Occident, Orient, biblioteci/ făloase, opere, tradiții, ascultați: Duhul suflă/ la noi. Suntem ticăloșii de Moldoveni, suntem/ încuiații de Ardeleni, suntem repeziții de/ Macedoneni, suntem pezevenghi, iobagi, mitici,/ Țigani, lichele, suntem tot ce vreți, dar duhul/ suflă la noi. Orice-ați face, duhul suflă la noi!/ Puteți sta și-n cap, duhul suflă la noi!/ Iar eu istoria duhului cânt, nu cu puterile mele/ Numai, ci prin pulsația sângelui, centenară./ Și din istoria duhului, o singură Dunăre care/ Trece prin mine.” (Anul 1940)

Asumarea destinului istoric raportat la cel individual, în cazul lui Nicu Caranica ca exponent al exilului românesc, este, așadar, pe lângă o mărturie tulburătoare a unui anume fel de patriotism care poate părea azi desuet, o chemare adresată românilor de pretutindeni, la *neuitare* și *angajare* nepărtinitoare, aceste două paradigme ale existenței noastre fiind obligatorii într-o lume în care adevăratele ierarhii valorice sunt aleatorii.

„Sunt macedonean după tată. Tatăl bunicului meu a fost preot în Macedonia, de unde și numele de Papacioc”

Interviu cu Părintele Arhimandrit Arsenie Papacioc – Mănăstirea „Sfânta Maria”
Techirghiol – Constanța, cu prilejul împlinirii a 95 de ani

Drd. Stelian GOMBOȘ

Părintele Arhimandrit Arsenie Papacioc s-a născut în 15 august 1914 în satul Misleanu, comuna Perieți, județul Ialomița. A fost al șaptelea copil al părinților Vasile și Stanca. Numele civil al părintelui Arsenie a fost Anghel. Din anul 1976, este duhovnicul Mănăstirii Sfânta Maria din Techirghiol. S-a călugărit în 1946 la mănăstirea Sihăstria și s-a nevoit la Mănăstirea Antim din București până în 1949. Între 1949-1950 a fost sculptor la Institutul Biblic, iar în anul 1951 a devenit preot la Seminarul Monahal de la Mănăstirea Neamț.

Între 1952-1958 a fost preot la Mănăstirea Slatina. În vara anului 1958 a fost arestat din nou, pentru că făcea parte din grupul „Rugul Aprins”. Condamnat la 20 de ani de muncă silnică, a fost grațiat în 1964 de la închisoarea Aiud. Părintele Papacioc a trecut prin pușcăriile comuniste, unde a pătimit alături de Părintele Iustin Pârvu, Ioan Ianolide, Valeriu Gafencu, Nichifor Crainic, Mircea Vulcănescu și alții.

Stelian Gomboș: *Preacuvioase Părinte Arsenie, în primul rând îngăduiți-mi să vă adresez un sincer și călduros „La Mulți și Fericiți Ani!” cu prilejul zilei dumneavoastră de naștere, totodată să vă mulțumesc mult pentru dragostea de a-mi acorda acest interviu, și apoi să vă întreb: ce le recomandați în primul rând creștinilor care doresc să sporească în viața duhovnicească?*

Părintele Arhimandrit Arsenie Papacioc: Eu recomand o stare de veselie interioară, lăuntrică, din inimă, o stare ce înseamnă rugăciune neîncetată. O stare de veselie adevărată, degajată de problemele vieții, de problemele cărărilor vieții, ale unuia și ale altuia. O stare de veselie, cu orice chip. Dacă-i întristare, se clocesc ouăle diavolului. E o stare de absență, de întunecare. Dacă un om nu moare de pe poziția de trăire, de înălțare, de steag, toată creația suferă. Noi trăim într-o mare unitate, toată creația lui Dumnezeu este o unitate. Dacă ne despărțim de marea unitate, suntem pe poziție de anulare, de auto anulare. Deci, recomand o poziție de trăire. Pentru că tragedia întregii lumi trebuie plânsă ca propriile noastre păcate. Și starea de rugăciune înseamnă o stare de prezență. Eu ca

duhovnic ce toată ziua stau de vorbă cu lumea care are nevoie de verticalitate, nu recomand nevoit. Recomand o stare de prezență permanentă, care înseamnă recunoașterea forțelor de bine din tine.

S.G. *Ați cunoscut astfel de oameni care aveau o asemenea stare de prezență continuă?*

P.A.P. Asta este o întrebare la care nu se poate răspunde întru totul. Oamenii își păstrează ascunsă viața lor. Am trăit în pușcării 14 ani; am stat cu fel de fel de conducători ticăloși. Eram într-o anumită relație și cu Părintele Dumitru Stăniloae, bineînțeles respectând proporțiile, căci eram un prichindel pe lângă el. La procesul Rugului Aprins - am fost amândoi în același lot, el s-a purtat cam șovăielnic. Dar când a intrat în temniță, când a întâlnit acolo mari trăitori care erau de 20 de ani în închisoare, care cunoșteau Noul Testament aproape pe de rost - puțini erau care nu știau toate scrierile sfântului Ioan Evanghelistul - părintele Stăniloae a rămas impresionat. Nu se întâmplă nimic, absolut nimic, niciodată, fără voia lui Dumnezeu. Căci zice Mântuitorul: „Nu se mișcă fir de păr fără voia Mea”. Suntem conduși, guvernați de Dumnezeu în toată mișcarea noastră. Deci trebuie să fim

atenți. În închisoare erau oameni de rugăciune. Am trăit cu ei, cu Valeriu Gafencu, cu Virgil Maxim... L-am avut pe Virgil Maxim chiar în celulă. Am stat împreună, mi-a fost aproape ca un ucenic. Am stat mult timp în doi, în celulă, la Aiud. Pe mine m-au ținut ani de zile la zarcă. Zarcă era la Aiud o închisoare în închisoare. Nu știți! Făcută de unguri pentru români. Acolo nu vedeam nimic. Ne scoteau afară zece minute pe lună. Vă dați seama, erai cu totul suspendat de tot ce-i materie! În asemenea condiții, toți creștinii aceștia se rugau. Dar care era intensitatea rugăciunii e greu de apreciat ca să satisfacem noi acum lumea curioasă de astăzi. Vă mai spun încă o dată: eu recomand o stare de veselie care înseamnă rugăciune neîncetată.

S.G. *Preacuvioase Părinte Duhovnic, de ce Sfânta Liturghie este considerată cerul coborât pe pământ?*

P.A.P. Sfânta Liturghie face abstracție de la orice fel de comparație. Sfânta Liturghie este Cer, este Dumnezeu. În mâna omului, bineînțeles. E cel mai important, cel mai mare lucru posibil. Și de multe ori mă gândesc ce cinste are omul! Pentru că Dumnezeu a creat două lucruri nemaipomenite care nu se pot repeta. A creat o femeie distinsă care L-a născut pe Dumnezeu și a creat preoția care-L coboară de sus și îl naște din nou pe Sfânta Masă. Ce ziceți de lucrul acesta? Nu e o coajă de pâine acolo, este un Dumnezeu, este o creație întreagă! Cum aș îndrăzni să o compar, cu cine, cu ce rugăciune, cu ce sfințenie? Este chiar Dumnezeu, întrutotul pe Sfânta Masă. Și lucrarea aceasta o săvârșește omul. Pentru că ființa umană - așa cum zice și Sfântul Grigorie de Nyssa - este coplesitoare, de neînțeles. Dumnezeu are încă taine ascunse cu privire la om, pe care nu le cunosc nici îngerii. Omul este cu totul superior în creație. Lupta Satanei, asiduă și chiar finală, este să nu recunoaștem că putem fi în asemănare cu Dumnezeu. Da, suntem creați așa. Recunoaștem, nu recunoaștem, așa suntem creați. Nimeni din creație nu-i ca omul. El este singura verigă posibilă de legătură între Dumnezeu și creație. Omul! Lui i s-a încredințat marea răspundere să supravegheze întreaga creație, el este stăpânul creației. Omule, omule, uite pe cine bagi tu în iad! Pe tine, adică, atunci când mergi pe calea pierzării. Așa că Liturghia, în sfârșit, nu-i o lucrare omenească, ea este peste înger și peste orice. Este chiar El. Da! „Eu sunt Cel ce sunt”, aici și acum! Învierea lui Iisus Hristos s-a făcut... Nu numai El a înviat. Toată creația a avut un moment de recucerire și de reînviere. Dar toată glo-

ria acestei nemaipomenite întâmplări, de care ne e și frică să amintim, n-ar fi fost așa de valoroasă dacă n-ar fi fost crucea mai întâi. Deci poziția aceasta este: întâi suferința și pe urmă plata. „Cine fuge de Cruce fuge de Dumnezeu”, zice Sfântul Teodor Studitul. Nu cer nimic altceva decât un pic de trezire. Dumnezeu nu-i supărat pe noi atât de mult pentru anumite greșeli, pe cât este de supărat că suntem nepăsători. Să nu amânăm trezirea duhovnicească. În ierarhia din Biserică nu împăratul sau patriarhul este cel mai mare. Cine este mai smerit, acela este mai mare în Biserică, în Împărăția cerurilor. Să știți că smerenia este singura cale de salvare.

S.G. *Vă rog să ne explicați mai mult citatul din Sfântul Teodor Studitul.*

P.A.P. Eu am vreo 44 de arestări, iar la Rugul Aprins am fost condamnat 40 de ani. Vasile Voiculescu, Dumitru Stăniloae, Alexandru Mironescu și toți ceilalți au primit câte 15 ani. Mie mi-au dat 40 de ani. Sigur că m-am distrat când m-au condamnat, dar m-a costat. Că mă tratau peste tot ca pe un mare criminal. Chiar la Jilava un căpitan m-a întrebat în timp ce mă dezbrăca și mă tunde: „Ce-ai făcut, mă?” „N-am făcut nimica, mă!”, i-am zis eu. „Mă, dacă nu făceai nimic te condamna la 10-15 ani, dar 40 de ani...” Vedeți, dacă nu făceam nimic, tot mă condamnau la 10-15 ani. S-a dat de gol, știți. Iacă cu cine aveam de-a face. Iacă cine te dezbrăca, iacă cine te omora... Important este ca tu să ai o poziție de prezență. Nu m-au omorât, deși mă urmăreau, mă băgau pe la răcitor, la camere frigorifice. În trei zile mureai, după socoteala lor. N-am murit în trei zile. Mi-au dat cinci. N-am murit în cinci zile. Mi-au dat șapte, n-am murit. N-a vrut Dumnezeu. Dar a fost greu. Important este ca acolo unde ești să fii prezent. Și, fie ce-o fi, de acum. Om sunt, un pai în vânt. Nu mai conta moartea. Moartea era salvare! Dar există un duh, o linie, o rază de viață în om care nu cedează. Și n-avem alt ideal decât de-a ne hărăzi Dumnezeu fericirea să murim chinuți și sfârtecați pentru scânteia de adevăr ce știm c-o avem în noi, pentru a cărui apărare vom porni la încheștare cu stăpânitorii puterilor întunericului pe viață și pe moarte. Asta-i deviza fiecărui creștin. Dacă nu-i așa, atunci „mortua est”! În tinerețe eram singurul din sat care mergeam la biserică. Nu babă, nu moș, nu nimica, eram eu singur. Și a zis preotul: „am și eu unul care vine la biserică, dar nici el nu stă pân' la sfârșit”. Eu când am auzit vorba asta... Nu știam, eram un copil. Când începea predica, credeam că s-a terminat totul. Nu știam

eu de Liturghie, eram copil. De atunci n-am mai ieșit din biserică până nu ieșea și preotul, să fiu sigur că s-a terminat. Eu sunt macedonean după tată. Tatăl bunicului meu a fost preot în Macedonia, de unde și numele de Papacioc. La origine, ne-a chemat Albu. În sfârșit... nu facultăți, nu academii, nimic nu te formează cât o stare de prezență continuă: ca închisorile, ca suferința. Este o mare greșeală dacă o ignoră cineva. Când Mântuitorul era pe lacul Ghenizaret, cu apostolii, a zis „Să mergem pe țărmul celălalt”. S-a culcat în corabie dar în timpul asta valurile creșteau. „Doamne, Doamne, scoală că pierim!”, au strigat apostolii. „Vă și vedeți în fundul mării cu Mine cu tot!”. Adică: „N-am spus Eu bine, să mergem pe malul celălalt? Voiati fără valuri? Voiati fără încercări?” Păi nu se poate. Pentru că, practic, toate astea îți topesc mai mult inima spre marile puteri, spre Dumnezeu.

S.G. *Cu alte cuvinte, Preacuvioase Părinte, cine fuge de Cruce fuge de Dumnezeu!*

P.A.P. Toți Sfinții Părinți spun lucrul acesta. Așa că nu ignorați, nu refuzați suferința. Nu căutați Crucea, dar dacă vine, țineți-o! Mântuitorul Hristos n-a vrut Crucea, dar când I S-a dat n-a mai lepădat-o. N-a cedat deloc. L-au jupuit, dar n-a cedat. N-a zis deloc precum vroiau dușmanii Lui. Așa că numai și numai prin Cruce putem ajunge la înviere. În concluzie, trebuie să știi să mori și să înviezi în fiecare zi. Pentru că viața înseamnă moarte continuă.

S.G. *Preacuvioase Părinte Arsenie, spuneți-ne despre anii pe care i-ați petrecut în pustie.*

P.A.P. Viața de pustie e atât de suspendată încât n-ai puțința să vezi ceva cu picioarele pe pământ, așa că nu poate să înțeleagă cineva din afară ce se petrece la pustie. E o prezență și o creație întreagă în inima și în mișcarea pustnicului. Am avut în acei ani și spaimă, dar m-a ajutat Dumnezeu să îmi țin prezența. Lupii erau foarte îndrăzneți. Nu mă temeam de urși ca de lupi. Pentru că lupii sunt flămânzi și atacă în ceață. În pădure e mai ușor pentru tine că lupul nu are gâtul flexibil ca să se uite așa, stângadreapta. Are privirea directă. În pădure copacii îl păcălesc, el crede c-ar fi oameni. Și are o teamă. Am văzut la toate animalele că au o teamă de om. Au o teamă de moarte. Fie că făceam o mișcare să gonesc urșii, fie că făceam o mișcare să gonesc lupii, dar toți se temeau. Chiar lupiiăștia obraznici. Da, nu a fost o problemă grea asta. Dar te ținea prezent. Te uitai în toate părțile. Însă, fără discuție, trebuie să recunosc - nu știu în ce măsură puteți să mă în-

țelegeți că ne ținea puterea lui Dumnezeu. Era o viață suspendată, desprinsă și de cuvinte și de înțelegerea oamenilor care n-au trăit cât de cât, cu mare dăruire mântuirea vieții lor. Este greu să vorbești despre niște lucruri de înălțime... Nu mai erai viu. Și totuși erai viu. Îmi amintesc multe. Zăpada de exemplu. La un moment dat a nins, a nins patrușprezece zile, zi și noapte. S-a acoperit orice cărare, orice drum. Aveam un izvor la o distanță cam de două sute de metri de coliba unde stăteam. Până la izvor erau și lupi care pândeau căprioarele ce veneau să se adape. Dar eram și eu tot o capră, știți... Tot aveam nevoie de izvor. Iarna nu era o problemă, că era zăpadă și topeai zăpadă. Câteodată când o topeai, ți se înfigeau acele de brad în gât. Și era atât de nesuferit! Sunt multe lucruri! Cum să exemplific, cum să le materializez? M-am folosit mult. Dar nu eram un om al pustiei. Dacă nu ai o stare de smerenie, oriunde ai fi în viață, dar mai ales în pușcărie și în pustie, n-o duci.

S.G. *Unde credeți sfinția voastră că a fost mai greu: la pustie sau în închisoare?*

P.A.P. Acum, vă dați seama, în închisoare nu credeau în Dumnezeu, nenorocii paznici. Și erau foarte sălbăticiți, îndârjiți. La Aiud am avut un șef de gardieni acolo, la zarcă, se numea Biro. Pe unguște înseamnă primar. Era rău de tot. Să revin: cei de la pușcărie nu credeau în Dumnezeu. Și erau primejdioși. În pustiu luptai cu dracul. Dracul credea în Dumnezeu. Se temea de El. Puteai să-l ții pe diavol la distanță, de aceea nu mă speriam. Că te trăgea, trăgea haina de sub tine, o blană de piele pe care stăteam lungit noaptea. Se întâmplau multe lucruri. Dar nu era primejdios. Eram totuși liber. Și oamenii nu prețuiesc viața de libertate. Mai mult, nu prețuiesc suflarea și răsuflarea, că tot de la Dumnezeu sunt. Nu-i supărat Dumnezeu pe noi atât de mult pentru păcate, cât este supărat că suntem nepăsători. Asta trebuie propovăduit la toată lumea. Și vă spun și eu vouă, acum, tot așa. Faceți act de prezență la Dumnezeu: „Doamne, Tu m-ai făcut, Tu mă iei”. Ne-a creat singuri numai pentru El, nu și pentru dracul, pentru patimi. Nu ne jucăm cu timpul vieții noastre. Am avut ocazie să fiu chemat de multe ori la căpătâi de morți. Că eu, peste cinci ani, împlinesc o sută de ani de viață pe acest pământ. Am avut o viață trăită cu adevărat: pușcării, viață intensă, viață care măsură suflarea și răsuflarea zi de zi, clipă de clipă chiar. Deci te obliga să iei o atitudine. Căci nu puteai să cedezi: era proba de credință sau de necredință. Nu te jucai. Dar nu m-am folosit așa, până în adâncul deliberativ al lucrurilor, ca la

căpătâiul morților. Țipete... sentimente ome-nești... muribunzii vedeau draci, așa cum știm că vin. Vedeau păcatele așa cum le-au făcut, nu cum le-au spovedit. Și doreau să le spovedească, dar nu mai puteau... Înapoi nu se mai putea, căci venise aia, moartea. Moartea nu vine să-i faci o cafea. Vă dați seama ce spaimă era, că erau suflete trezite acum, înainte de moarte, și intrau într-un necunoscut și începeau să apară toate așa cum ni se arată în Scripturile divine. Spune așa un Sfânt Părinte: „Aș vrea să înțelegeți: dacă chinurile iadului sunt la nivelul chinurilor din ziua morții, este destul”. Este groaznic. Și uite, toți doreau să mai trăiască o zi. Și zicem noi, care ne scaldăm în ani: „Ce faci într-o zi?” Nu într-o zi, într-o clipă poți să faci mult! Că Dumnezeu n-are nevoie de cuvintele noastre, are nevoie de inima noastră. Și putem să I-o dăm într-o clipă.

S.G. Dacă le spunem tinerilor că „nu este bine să aibă legături trupești înainte de căsătorie” unii încep să râdă, și să zică: „ei, asta era acum o sută de ani”. În aceste condiții, ce le puteți spune acestor tineri?

P.A.P. Aici să fie foarte atenți părinții duhovnici! Să nu fie de partea lor când zic: „mi-a spus părintele cutare, că pot să...” Și în acest fel ei își susțin punctul lor de vedere erotic. Au nevoie de un sprijin, de un cuvânt, de girul unui cleric. Înțelegeți? Nu stăm de vorbă. Uite, eu chiar azi am avut o discuție: i-a spus doctorul la o tânără că, dacă păstrează sarcina, moare sigur. Eu i-am zis: „mori pe datoria supremă de mamă, că te-așteaptă viața veșnică, fericită”. „Asta n-o fac, nu se poate”, a răspuns. Vedeți, vroia să facă avort cu aprobarea unui cleric, dacă se poate unul cu nume și renume. Nu! Doctorii n-au nici o autoritate; ei vor să trăiești aici, dar eu vreau să trăiești dincolo, în veșnicie. Va să zică, avem ce să le spunem. Să trăiască creștinește! Vreau să vă spun că nu-i de glumă dacă nu te-astâmperi. Se pot întâmpla lucruri îngrozitoare, de nedescris, cum am chiar acum un caz. Vrei, nu vrei, trăiește viața așa cum a ordonat-o Dumnezeu. și cum o propovăduiește Biserica și gata. Cei care nu se luptă cu patimile nu cunosc bucuria biruinței duhovnicești. Nu o cunosc. Acum nu-i un alt Iisus Hristos, deosebit de Cel din vechime. Nu putem să schimbăm învățătura lui Dumnezeu după cum ne convine. Același Hristos, cu întregimea învățăturii Lui, rămâne peste toate veacurile.

S.G. Din punct de vedere duhovnicesc, cum vedeți viitorul țării noastre?

P.A.P. E o întrebare îndrăzneată și o să fie

Tată a nostru

*Tată a nostru,
cari hii tu țeru,
s-aisească numa a Ta,
s-yinâ amiral'iea a Ta,
s-facâ vrearea a Ta,
ași cumu n țeru, așa ș-pisti locu.
Pânea a noastră ațea di tuti dzâlili
dă-nâ u a noauâ adzâ
ș-nâ li l'artă amărtili noastre,
ași cumu li l'rtâmu ș-noi unu a lântui.
ș-nu nâ du pi noi la cârtiri,
ma nâ aveagl'i di ațelu arău.
Câ a Ta easti amiral'iea ș-putearea,
a Tatălui ș-a Hil'iului ș-a Spiritului Sântu,
tora, totana și tu eta etiloru.
Aminu.*

„Tatăl nostru” în aromână (versiune)
Sursa www.wikipedia.org

un răspuns sfios. Eu, personal, judec după inima mea, văd o mare răspundere, văd un mare răspuns pe care nu-l poate da decât Țara Românească în lume, cândva. Consider că în România este cea mai adecvată viață, răsuflare și suflare, după Scriptură. România este milostivă și nu duce un război de distrugere, ci numai de avanspost, de apărare. Tocmai poziția Scripturii. România o văd având o mare misiune în lume. Sigur că nu din punct de vedere economic, ci din punct de vedere mântuitor. Și asta contează: Că Dumnezeu rabdă, rabdă, dar și înainte apucă. Și noi, care vedem lucrurile acestea, la întrebarea asta îndrăzneată răspundem: suntem români și cum să nu văd o fericire pentru țara mea? Nu pentru că-i țara mea, ci pentru că sunt într-un cadru adecvat Scripturii. Chiar dacă există și căderi, Scriptura este trăită de români. Românul înțelege de ce-ai întins mâna. În Occident nu se mai pune problema în același duh. Vin foarte mulți să mă întrebe: „să plec în străinătate”? „Pleacă. Dar să știi că ai terminat cu Ortodoxia!” Pentru că acolo sunt anumite raționamente, este o goană după bani, este o altă lume. Să trăiască, n-am nimic de zis. Îi înțelegem. Dar asta nu trebuie să ne interzică să spunem adevărul. O mare misiune duhovnicească va avea România. Asta-i părerea mea. Trăim sau nu trăim, dar vom vedea că așa este.

S.G. Dacă ar fi să le adresați un cuvânt tinerilor de azi ce le-ați spune?

P.A.P. - Uite ce le spun: tinerilor, dați-mi mie tinerețea voastră dacă nu știți ce să faceți cu ea. Acesta este răspunsul.

Caleidoscop internautic

Casilda CIOLTEA

Aromânii - descendenții ai foștilor traci sud-dunăreni romanizați odată cu cucerirea romană

Slavii le spun vlahi sau vlassi, grecii le spun cuțo-vlahi, albanezii le spun tschoban, sârbii le spun tsintsari, iar noi românii, impropriu de fapt, le spunem machidoni. Aromânii vorbesc o limbă romanică ce derivă din vechea latină vulgară și se numesc ei înșiși aromâni. Aromânii sunt o dovadă istorică a unei continuități milenare în Peninsula Balcanică, în ciuda slavizării, grecizării și prigonirilor sociale de-a lungul secolelor. Însuși numele de „aromân” - nota bene, confirmă originea latină a acestor populații balcanice. Denumirea dată aromânilor, cea de vlahi - ne apropie pe noi românii (daco-romanii) de aromâni încă o dată, căci sute de ani am fost numiți chiar noi - cei de la nord de Dunăre: „valahi”. Aromânii sunt descendenții direcți ai foștilor traci sud-dunăreni romanizați odată cu cucerirea romană. (Lucian Hetco, *Între națiune și românism*)

http://www.encyclopedia-dacica.ro/neamul_romanesc/aromani.htm

Congresul aromânilor - „Aromâni în UE, realități și perspective”

Departamentul Românilor de pretutindeni a sprijinit organizarea Congresului aromânilor - „Aromâni în UE – realități și perspective” în perioada 17-18 noiembrie 2009. Evenimentul a fost inițiat de Fundația Cultural Științifică Aromână „Andrei Șaguna” din Constanța și a fost precedat de un Simpozion Științific Aniversar, care a marcat împlinirea a 130 de ani de la înființarea Societății de Cultură Macedo-Română și a 18 ani de la înființarea Asociației Culturale „Aromânii din Albania”, la care au participat personalități cu notorietate în abordarea problematicii aromânești.

Printre organizatori s-a numărat și Societatea de Cultură Macedo-Română, Sutata Culturală a Armânilor Ditu Arbinisii și Congresul de Cultură Macedo-Română Ditu Americă.

La Congres au mai participat reprezentanți ai asociațiilor și organizațiilor de aromâni

din România, Serbia, Macedonia, Albania, Italia, dar și nume marcante din România.

<http://www.dprp.gov.ro/>

Societatea de cultură a Armânilor din Veria

Societatea de cultură a Armânilor din Veria a fost fondată în anul 1981 și este alcătuită din membri care trăiesc în Veria și Vlahohoria de Seli Vermion, Xerolivado, Doliani (Koumaria).

Obiectivele Asociației sunt înregistrarea obiceiurilor, a tradițiilor istorice și folclorice a Vlahilor (Armâni), și de asemenea, conservarea limbii valahe.

Asociația este împărțită în mai multe secțiuni: cântece de dans, materiale înregistrate despre obiceiuri, înregistrări din folclor, materiale istorice, fotografii vechi. Există de asemenea un comitet științific și o bibliotecă cu o bibliografie extinsă referitoare la Vlahi (Armâni).

Asociația, membră fondatoare a Uniunii Culturale Pelenice a asociației valahilor a avut unele apariții interesante în mai multe orașe din Grecia, în aproape toate satele valahe chiar și în străinătate (Bulgaria, Italia, Franța, Elveția, Anglia, România). Asociația a colaborat foarte bine cu autoritățile locale și prefectura, cu asociațiile culturale din prefectura Imathia și a organizat șase reuniuni Pelenice a Vlahilor (Armani), în Veria și Seli.

Asociația a achiziționat de curând o clădire care după restaurare va funcționa ca muzeu în care vor fi expuse mostre de neprețuit ale culturii și civilizației valahiene.

<http://www.vlahoi.gr/vlahs.asp>

Manual de Aromână / Carti tra invitari Armaneasti

Este cel mai recent manual de aromână apărut în lume. Datează din 2005, și a fost scris de Matilda Caragiu-Marioțeanu și Nicolae Saramandu.

Lucrarea reprezintă și o premieră, fiind primul manual de învățare a dialectului aromân elaborat după metode moderne. El este redactat în sistemul de scriere tradițională, adaptat și fixat de scriitorii aromâni de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Tirajul infim de 3.000 de exemplare scos de Editura Academiei Române s-a epuizat rapid.

În 2007, Societatea de Cultură Macedo-Română (SCMR) a beneficiat de finanțare din partea Departamentului pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni în vederea reeditării sale. SCMR și-a propus distribuirea manualului în cadrul comunităților aromâne din Balcani, dar și din diaspora, pentru a contribui la păstrarea dialectului aromân, la învățarea lui corectă și unitară și la transmiterea pe mai departe a culturii tradiționale a comunităților de aromâni din întreaga lume.

<http://daimadeadun.wordpress.com/tag/cultura-aromana/>

Proiect Avdhela – Biblioteca Culturii Aromâne

Asociația Predania a lansat în noiembrie 2009 la București „Proiectul Avdhela - Biblioteca Culturii Aromâne”, resursă esențială de informații on-line despre originea, evoluția istorică, socială și spirituală a aromânilor.

Această inițiativă culturală se adresează, în principal, aromânilor în intenția de a oferi mijloace de păstrare a limbii, de cunoaștere a originilor, evoluției istorice, sociale, spirituale etc. În egală măsură se adresează și popoarelor spațiului balcanic, în mijlocul cărora trăiesc comunitățile aromâne, pentru cunoașterea mai temeinică a acestora, pentru a li se aprecia cultura, limba, tradițiile străvechi, pentru a fi respectate și tratate cu demnitate de către cei cu care conviețuiesc.

<http://www.proiectavdhela.ro/index.php?>

Primul muzeu aromân din România

„Gheorghe Celea” este primul muzeu al aromânilor din România, înființat de Willy Wisosenschi, președintele Fundației Culturale „Mușeata Armână”, în comuna conștanțeană Mihail Kogălniceanu.

Compartimentat pe diferite secții, muzeul adăpostește obiecte de uz casnic, produse tradiționale din lână, dar și o secție culinară, toate specifice vieții aromânilor.

În secția textilă, vizitatorii pot vedea întregul proces de prelucrare a lânii, de la tunsul oii, până la realizarea cuverturilor cu motive tradiționale aromâne. În camera de artă gastro-nomică aromână sunt expuse diferite feluri de mâncare, de la renumita plăcintă cu praz până la diverse feluri preparate din carne de miel.

Un element aparte al acestui muzeu îl constituie primirea comenzilor. Mai exact: cine își

dorește să servească din mâncarea tradițională aromână sau să dețină obiecte specifice „ar-mânilor” poate comanda toate acestea.

<http://www.lumeasatului.ro/vizualizare.php?articol=1035>

Ziarul Frăția on-line

Editarea Ziarului „Frăția” a început în anul 1996. El se distribuie gratuit și este finanțat de departamentul pentru Relații cu Românii de Pretutindeni. Revista este scrisă în dialectul aromân, dar și în limbile română și albaneză.

„Frăția” concentrează în colectivul de redacție un număr de intelectuali aromâni de marcă. Alături de aceștia, se formează tineri, continuând tradiția aromânismului în rândul intelectualilor aromâni din Albania. „Frăția” reprezintă o platformă de dialog și interacțiune cu alte organizații similare ale aromânilor și celorlalte minorități etnice din Albania, cu instituțiile statului albanez, cu forurile internaționale și cu alte organizații similare din străinătate.

Obiectivele Frăției sunt menținerea vie și dezvoltarea aromânei ca dialect al limbii române în scris și citit; evocarea tradițiilor culturale, religioase și a istoriei populației aromânești din Albania; oglindirea activității ACAA; explicarea științifică a legăturilor strânse de sânge între poporul român și românii din Albania.

http://www.fratia-al.com/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=1

Școală și grădiniță cu predare pentru copiii din Albania

Departamentul pentru românii de pretutindeni a sprijinit școala și grădinița cu predare în dialectul aromân și în limba română din localitatea Divjaka din Albania. Cele două instituții sunt unice în Albania, iar în cadrul lor învață 50 de copii.

<http://www.dprp.gov.ro/albania-2/>

Congresul Aromânilor din Easton, SUA

În perioada 22 – 24 octombrie 2010, la Easton, în Statele Unite ale Americii, cu sprijinul Departamentului pentru Românii de Pretutindeni, s-a desfășurat cea de-a X-a ediție a Congresului Aromânilor.

La eveniment au participat etnici români, vorbitori ai dialectului aromân din întreaga lume, care militează pentru conservarea, promovarea și cultivarea dialectului aromân, a obiceiurilor, tradițiilor, culturii, istoriei, folclorului și religiei, dar și pentru consolidarea legăturilor dintre aromânii din Balcani și România, ca stat

înrudit, precum și cu alte organizații legitime ale aromânilor de pretutindeni.

Subiectele abordate în cadrul Congresului au fost cele legate de păstrarea identității culturale a aromânilor în context balcanic, european și mondial; susținerea apartenenței istorice și etnografice a aromânilor la românită; promovarea identității și culturii române (aromâne, meglenoromâne, istroromâne) în lume; întărirea legăturilor dintre reprezentanții diferitelor centre aromâne de cultură și realizarea unor structuri organizatorice permanente inter-asociații.

Tot cu această ocazie s-a organizat și un stand cu lucrări despre cultura și civilizația aromână, publicate în România și Albania.

<http://www.dprp.gov.ro/congres-de-cultura-macedo-romana/>

Innul Aromânilor – Dimândarea părintească

Dimândarea părintească (Muștrarea părintească) este imnul aromânilor, compus de Constantin Belemace, luptător pentru drepturile românilor (aromânilor) din Balcani. Este un echivalent al imnului „Deșteaptă-te Române” la românii aromâni, acolo, în sânul societăților și fundațiilor aromânești, unde este cântat la posturile radio și de televiziune emise în dialect. Cântecul vorbește de cumplitul blestem ce cade asupra părinților care nu-și învață copiii limba strămoșească, limba (graiul) armânesc. Poetul Belemace s-a dovedit a fi un adevărat vizionar atunci când a compus versurile, în 1888. După mai bine de un secol, *Dimândarea părintească* răsună mai actual ca oricând.

<http://www.curaj.net/?p=3881>

Elevi istroromâni în vizită la Președintele Croației

Elevii școlii medii „Ivan Goran Kovacic” din Cepich, de care aparține școala elementară din Sušnievița, au fost primiți duminică 24 octombrie 2010, împreună cu o parte din dascălii lor, de către noul Președinte al Croației, Dl. Ivo Josipovic, la Zagreb.

Școala „Ivan Goran Kovacic” cuprinde și elevi de origine istroromână, fiind unica școală din zona în care se află satele cu populație istroromână de la sud de muntele Ucika (Monte Maggiore); elevii vor prezenta președintelui croat un ghid turistic bilingv croat și istroromân - ceea ce constituie o premieră absolută în promovarea acestui grai după cel de al doilea război mondial - tipărit în condiții grafice excelente.

<http://www.istro-romanian.net/>

Societatea „Fârșarotul”

Societatea „Fârșarotul” a fost fondată în 1903 de Nicolae Cican și este cea mai veche și cea mai mare asociație aromână din America.

Scopurile pentru care a fost înființată această societate au fost cel umanitar, pentru ajutarea oamenilor care emigrau în America și cel cultural, pentru a păstra cultura aromână cât mai mult timp.

Societatea a încercat să îndeplinească aceste scopuri în mai multe feluri, inclusiv prin donarea de fonduri pentru cei nevoiași, organizarea de serate cu dans unde oamenii să se poată cunoaște și unde se poate păstra legătura între persoane și donarea de fonduri pentru conservarea patrimoniului cultural.

Fondatorii acestei societăți au fost membri ai unui trib din nord cunoscut sub numele de „Farsharotsi”, care își spuneau români. Sentimentele lor politice au fost pro-române, și de aceea au dat Asociației titlul Societatea de întrajutorare culturală română „Fârșarotul”. Dar în cele din urmă aderarea a fost deschisă spre toți aromânii, indiferent de localitatea de origine sau apartenența politică.

Asociația are multe proiecte în curs de desfășurare pentru păstrarea tradițiilor și culturii aromâne, inclusiv Newsletter-ul bi-anual, care oferă atât articole academice și eseuri informale scrise de către membrii comunității despre cultura aromână, cât și interviuri, știri comunitare și fotografii.

Membrii asociației speră, de asemenea, să întemeieze o bibliotecă centrală, o arhivă foto, și un muzeu, dotate corespunzător pentru cercetarea culturii aromânilor, a genealogiei, și istoriei lor, să achiziționeze cărți, înregistrări video și audio, relevante pentru cultura aromânilor, destinate membrilor comunității și publicului larg și să organizeze tururi speciale ale satelor și orașelor natale din Peninsula Balcanică.

<http://www.farsarotul.org/>

Site-uri despre aromâni:

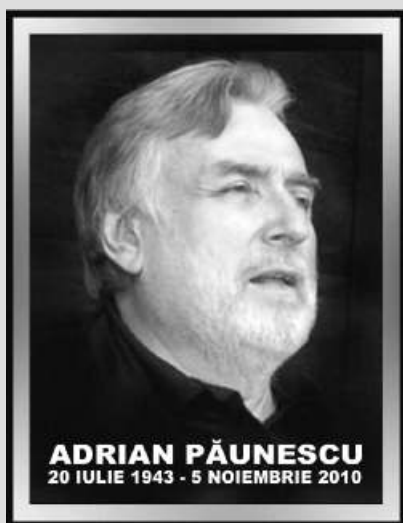
<http://aromani.ablog.ro/>

<http://www.armanami.org/blog/>

<http://www.hoaraarmaneasca.info/>

[http://revista.balcanii.ro/index_html?editia=34 &page=macedonia&nr=1](http://revista.balcanii.ro/index_html?editia=34&page=macedonia&nr=1)

<http://www.aromanii.ro/arte/muzica.html>

Adrian Păunescu s-a născut la 20 iulie 1943, în comuna Copăceni, județul Bălți, Basarabia, ca fiu al lui Constantin și Floarea.

Copilăria și-o petrece în comuna Bârca, din județul Dolj, fiind crescut mai ales de bunicii săi, Marin C. Păunescu (învățător, revizor școlar de Dolj, întemeietor de școală și alte lăcașe de cultură) și Ioana Păunescu, și de mama sa vitregă, Constantina (Margareta) Păunescu.

După absolvirea diverselor clase de școală primară, gimnaziu și liceu, la Bârca, la Carna și la Craiova (Liceele „Frații Buzești” și „Nicolae Bălcescu”), rămâne fără sprijinul tatălui, care este dat afară din învățământ, pentru activitate anticomunistă (și, ulterior, la Borșa, Maramureș, arestat). Adrian Păunescu se mută în București, unde urmează ultimele două clase la Liceul Central, pe care îl absolvă în 1960. Din motive politice (tatăl fiind deținut politic), nu se poate înscrie la Facultatea de Filologie a Universității București, decât în 1963 și o termină în 1968. Între 1970 și 1971, timp de un an academic, este bursier al Universității Iowa - S.U.A., susținând, în ultima lună a programului american, conferințe în fața studenților americani, la Universitățile: Ann Arbour, Chicago, Columbia din Washington, Michigan etc.

Cărți publicate

- *Ultrasentimente* (1965, poezii, debut editorial)
- *Mieii primi* (1966, poezii)
- *Fântâna somnambulă* (1968, poezii)
- *Cărțile poștale ale morții* (1970, proză fantastică)
- *Aventurile extraordinare ale lui Hap și Pap* (1970, literatură pentru copii)

Cel mai iubit și cel mai huiduit dintre pământeni

Constantin TĂNASE
Chișinău

România nu l-a iertat pe Adrian Păunescu - asta ar fi concluzia, dacă am judeca după reacțiile mercenarilor anonimi de pe frontul on-line, care atacă paginile web ale ziarelor precum gândacii de Colorado planta cartofului. Nu ei însă reprezintă adevărata Românie, cea reală, de astăzi. Adevărata Românie e cea care l-a plâns creștinește pe cel mai iubit și cel mai huiduit poet român al secolului XX...

Ultima dată m-am întâlnit cu Păunescu acum vreo doi ani, la Mangalia, unde participam la o manifestare culturală. Lua masa singur la terasa restaurantului. Când m-a văzut, s-a ridicat, mi-a întins mâna și, fără alte „introduceri”, a intrat direct în subiect: ce nu puteți voi acolo împărți cu Vieru?! Și, fără să aștepte răspunsul, a „decretat”, cu vocea lui inconfundabilă: „Apreciez mult faptul că dumneata nu ai răspuns la mizeria lansată de X”. Din explicațiile ce au urmat am înțeles că cineva de la Chișinău, printre care și X (nu vreau să-i dau numele), avea grijă să-l „informeze” zilnic pe Păunescu cu cele ce se întâmplau în jungla noastră scriitoricească, picurând otravă unde era nevoie. Presupun ca acest „cineva” e unul dintre acei „prieteni” ai lui Vieru, care aveau grijă ca, în fiecare dimineață, să-i ducă poetului la spital ziarele în care ticăloșii îl atacau cu cruzime. Sunt convins că și viața lui Păunescu a fost scurtată de astfel de „prieteni” care mișunau în umbra lui.

Păunescu a plecat, plătind toate datoriile. Cu scurgerea timpului, vom realiza că România îi datorează cu mult mai mult lui Păunescu, decât îi datorează Păunescu României. La fel de mult îi datorează lui Păunescu și Basarabia. Mișcarea de eliberare națională din anii '90 ai secolului trecut este opera lui Păunescu, el a pregătit-o: cât timp a funcționat cenaclul „Flacăra”, moldovenii, în fiecare joi, luau lecții de patriotism și libertate de la el, de la Păunescu. Prin eforturile personale ale lui Adrian Păunescu, la Chișinău au pătruns cântecele de libertate ale lui Vasile Șeicaru și colindele românești ale lui Ștefan Hrușcă. Nimeni nu a făcut mai mult ca să ne simțim același neam, după decenii lungi de despărțire, decât galbena gutuie de la geam a lui Păunescu. Atunci, galbena gutuie a lui Păunescu s-a

dovedit a fi mai importantă și mai puternică decât Armata a 14-a a lui Lebedi.

Odată cu dispariția lui Păunescu a dispărut o epocă, dar o epocă născătoare de altă epocă. În toiul discuțiilor despre dezgroparea ceaușeștilor, Păunescu a formulat un îndemn cu valoare testamentară: „Încetați să vă mai ocupați cu dezgroparea trecutului, haideți să ne dezgropăm viitorul”. Anume în acest sens am spus mai sus că Păunescu este o epocă ce a dispărut, dar a dispărut născând altă epocă.

Ca un adevărat lampagiu care arde, luminându-le altora calea, Păunescu, pe patul de spital, în ultima sa poezie, s-a gândit la România: „Dă-mi, Doamne, viață, încă niște ani/ Și țării mele minimă dreptate!”. Aflat în „pragul iernii absolute”, Păunescu nu a îndrăznit să ceară pentru țara sa „maximă dreptate”, ci măcar „minimă...”. Sunt sigur că Dumnezeu l-a auzit, iată de ce noi, cei care am rămas, l-am petrecut cu certitudinea că mâine se va înălța o nouă Românie, o Românie în care există „minimă dreptate” și în care poetul Adrian Păunescu va avea o viață postumă lungă - mai lungă și mai liniștită decât cea antumă. Așa se va întâmpla în România reală de mâine, în pofida chițcăirilor jalnice ale batalioanelor de șobolani anonimi de pe frontul on-line, care n-au ezitat să-l atace pe Păunescu și în catafalc.

ADIO MARE GENIU ROMÂNESC

*Eu sunt bolnav de dumneavoastră, Țară!
Eu sunt bolnav de dumneavoastră, Neam!*

(Ultimele versuri ale lui Adrian Păunescu...)

*Rămân cu boala ta, s-o sufăr înc' aici,
Iar tu te-nalți, pe Cerul meu, cum vrei,
Te-nalți și tu pe Cerul României,
Acolo unde-s toți Îndrăgostiții ei!*

*Salută-i, și dă mâna-acum cu toți
Și spune-le că toți venim, curând,
Căci dreapta, ca și stânga României,
Vrea morți Poeții toți să-i aibe-n gând...*

*Cu ruga ta pentru părinți, mă-nchin...
Știi de-atunci că vor muri de foame!
Nici dreapta și nici stânga, azi n-au milă,
Ba plâng, că fură prea puține milioane!*

*Ridică-te dar, SUS, și dă-le pace,
Căci pe-ăștia nu-i satură nici Dracu'!
Fă cor de rugă SUS, cu toți Poeții:
Să vadă Cerul, și românul tău, săracu'...*

Alexandru TOMA, Spania

- *Viața de excepții* (1971, antologie de poezii)
- *Sub semnul întrebării* (1971, interviuri)
- *Istoria unei secunde* (1971, poezii, trei ediții, prima fiind arsă de cenzura de partid)
- *Lumea ca lume* (1973, publicistică)
- *Repetabila povară* (1974, poezii)
- *Pământul deocamdată* (1976, poezii, două ediții)
- *Poezii de până azi* (1978, antologie de poezii, record mondial de tiraj pentru poezie, 155.000 exemplare)
- *Sub semnul întrebării* (1979, ediție revăzută și adăugită, interviuri)
- *Manifest pentru sănătatea pământului* (1980, poezii)
- *Iubiți-vă pe tunuri* (1981, poezii)
- *De la Bârca la Viena și înapoi* (1981, reportaj, jurnal)
- *Rezervația de zimbri* (1982, poezii)
- *Totuși iubirea* (1983, antologie de poezii)
- *Manifest pentru mileniul trei - vol. 1* (1984, antologie de poezii)
- *Manifest pentru mileniul trei - vol. 2* (1986, antologie de poezii)
- *Locuri comune* (1986, poezii)
- *Viața mea e un roman* (1987, poezii)
- *Într-adevăr* (1988, poezii)
- *Sunt un om liber* (1989, poezii, carte retrasă de pe piață, în sep. 1989)
- *Poezii cenzurate* (1990, poezii)
- *Româniada* (1993-1994, poezii, *Trilogia căruntă*)
- *Bieți lampagii* (1993-1994, poezii, *Trilogia căruntă*)
- *Noaptea mării beții* (1993-1994, poezii, *Trilogia căruntă*)
- *Front fără învingători* (1995, poezii)
- *Infracțiunea de a fi* (1996, poezii)
- *Tragedia națională* (1997, poezii)
- *Deromanizarea României* (1998, poezii)
- *Cartea Cărților de Poezie* (1999, integrala poeziilor apărute în volume)
- *Meserie mizerabilă, sufletul* (2000, poezii)
- *Măștile însângerate* (2001, proze)
- *Nemuritor la zidul morții* (2001, poezii)
- *Până la capăt* (2002, poezii, trei ediții)
- *Liber să sufăr* (2003, poezii, trei ediții)
- *Din doi în doi* (2003, poezii)
- *Generația 60 – Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru* (2007, teza de doctorat a poetului)
- *Vinovat de iubire* (2010, roman)

GABRIEL STĂNESCU s-a născut la București, în 1951. Era Licențiat al Facultății de Filosofie, Universitatea București, 1977. Doctor în filosofie, în 2002, cu teza: Particularități etno-culturale ale românilor americani. Contribuții la studiul comparativ al etnosului românesc.

A debutat la revista ieșeană *Cronica*, în 1969. Era membru al Uniunii Scriitorilor din România. În 1983, a fondat, alături de Ștefan Damian și Sergiu Ștefănescu, cenaclul „Universitas”, sub conducerea dlui profesor Mircea Martin. Fondator al revistei *Origini* (revistă cu un conținut hotărât de dreapta - un conținut elevat, atât ideatic, cât și estetic, - blazon de onoare și demnitate românească), dar și al revistei *Caietele Internaționale de Poezie*. A fost directorul prestigioasei edituri Criterion Publishing cu răsunet nu doar românesc, nu doar american, ci internațional.

Cărțile lui Gabriel Stănescu, publicate la diverse edituri: *Exerciții de apărare pasivă*, Albatros, 1984; *Împotriva metodei*, Albatros, 1991; *America! America!*, Euphorion, 1994; *Sfârșitul care începe*, Panteon, 1996; *Stress*, Helicon, 1998;

S-a mai stins, mult prea grabnic, o făclie a neamului românesc...

Prof. dr. Adrian BOTEZ

Duminică, 21 noiembrie 2010, la București, s-a mai stins, mult prea grabnic, o făclie a Neamului Românesc: GABRIEL STĂNESCU - om de vastă și rafinată cultură, scriitor, editor, publicist de marcă, manager extrem de energic și, în primul rând, om de mare curaj și cu un caracter puternic. Cu crezuri neclintite - întru creștinismul ortodox. Probabil, efortul de a se bate, într-una, cu o lume împotriva strâmbătății căreia lupta încă din tinerețe (cu nădejdea că, dacă nu el, măcar generațiile ce vor veni, vedea-vor lumina izbăvirii, prin re-îndumnezeire, a Neamului Românesc și a Lumii Umane de pe Terra!...) - l-a frânt... Dintr-odată, fulgerător, ca pe stejarii multisecolari!

După anul 1990, Gabriel Stănescu a emigrat în SUA, revenind în România după mai mulți ani de exil. A condus și o revistă româno-americană de cultură: *Romanian Roots*. Prin această revistă și prin tot ce-a făcut, din punct de vedere cultural, în SUA, s-a dovedit un bun și autentic ambasador al culturii românești, al valorilor tradiționale și de duh românesc (...).

Practic, GABRIEL STĂNESCU făcea naveta, de câteva ori pe an, între România (unde avea familia și toate dorurile Duhului!) și S.U.A., unde își împlinea, cu o conștiinciozitate martirică, misiunea culturală, întru recunoașterea deplin deslușită a Vocii Neamului Cultural Românesc, în simfonia vocilor Corului Neamurilor de Duh ale Pământului!

L-am cunoscut, întâi, indirect, prin unchiul meu, profesorul universitar și oratorul creștin Constantin Em. Bucescu, alături de care a ținut, prin toată țara, dar și în străinătate, pentru românii (cu lacrimi în ochi...) din diaspora cea necăjită..., sute de conferințe fierbinți și inspirate, închinat acelei miraculoase mișcări de renaștere națională și, deci, ortodoxistă, a tineretului român interbelic - Mișcarea Legionară, cunoscută și sub numele (încriptând zori ai unei noi etape de evoluție spirituală a planetei Terra și, implicit, a României) de Legiunea Sfântului Arhanghel Mihail.

L-am cunoscut și direct, la Tecuci: era o lansare de carte a unui prieten comun, acum vreo 4-5 ani. Văzându-mi cele câteva cărți publicate, mi-a și propus nu doar să colaborez la revista lui dragă, cu care se mândrea, precum cu un blazon nobiliar, autentic și boreal de străvechi - *Origini* - ci s-a oferit să-mi publice și o carte mai greu publicabilă de vreo editură în aceste vremi de dictatură anti-național/globalistă, drapată greșos sub faldurii „democrației liberale”!).

Ne-am re-întâlnit pe Internet, de sute de ori și, în cele din urmă, la Târgul de Carte din București, Bookfest, de acum 2 ani. Printre alți scriitori, îmi lansa și mie o carte scoasă de editura sa, la standul său relativ mic, dar extrem de bine pus în valoare și de frecventat, în cele 5 zile de expunere, de către sute și mii de împătimiți ai cărții-care-nu-minte!

Anul acesta, omul de rafinată cultură, Gabriel Stănescu, mi-a acordat Premiul pentru Publicistică, prin fundația revistei sale, *Origini*. Îi rămân profund recunoscător în eternitate!

Era un om extrem de deschis, fără fașoane și cu o mobilitate intelectuală absolut remarcabilă: prindea ideile, sugestiile... din zbor, ca un destoinic Vânător al Văzduhului Celui Tare, al Duhului Dumnezeiesc. În același timp, însă, era extrem de meticolos, chiar acribios, când era vorba de scoaterea unei cărți: dacă nu ieșea cum era el convins că e frumos și e bine - întorcea cartea și pe corectorii și pe tehnoredactorii ei, fie și de zece de ori într-o zi!

Dumnezeu să-ți odihnească sufletul tău generos, harnic întru ale Cerului și atât de luminos, GABRIEL STĂNESCU! Fie ca însăși „editarea”, cu toate drepturile rezervate Editorului Ceresc, Cărții Noii Creații Dumnezeiești/a Noului Ierusalim ioanic, de după Sfârșitul lumii ticăloșite de acum - să-ți fie încredințată ție... - ție, smerit scriitor și editor al cărților despre și pentru Credință și Omenie, aici, pe Pământ - și la fel de credincios slujitor al Lui Dumnezeu, „Supremul Editor al Lumii”! - lumea nu în „formatul” actual, ci în formatul ei cel dintâi și desăvârșit, paradisiac!!!

Identitatea neantului, Colecția Poeți optzeciști, Axa, 1998; Manuscrisul unei veri fierbinți, Muzeul Literaturii Române, 2008.

Cărțile lui Gabriel Stănescu, publicate la editura sa, Criterion Publishing: *Peisaj cu memorie, Poeme haiku memory landscape, 1996; Unde am fugit de acasă?, 2001; Pentru o definiție a specificului, 2006; Curajul de a sfida moartea. Convorbiri cu Mircea Nicolau, 2007; Antologia de poezie a diasporei românești din America, 2007; Day after night; O speranță numită Mayflower, 2008; Ultimele dialoguri cu Petre Țuțea, 2008; Dumnezeuul lui Borges - poeme (ediție bilingvă), 2009; Jurnal în căutarea poeziei; Mircea Eliade, în conștiința contemporanilor săi din exil; Aventura culturii românești în America, 2010.*

Gabriel Stănescu nu mă mai duce în America

Ștefan Doru DÂNCUȘ

Moartea nu a făcut făcut facultatea vieții, rămâne mereu repetentă la cele mai importante materii; nu trebuie să ne temem de ea – trebuie să-i acordăm șansa de-a lua meditații de la noi, artiștii, scriitorii, creatorii care ne-am născut cu o funcție în plus față de concetățeni. Totuși, această rudimentară extensie a „viu”-ului l-a lichidat și pe Gabriel Stănescu, editorul volumului I din *Bărbatul la 40 de ani*, pe care am reușit să-l lansăm sâmbătă seara la Târgul de Carte „Gaudeamus” din București.

Mi se face frig de propria ființă numai gândindu-mă că această carte a fost, probabil, ultima îngrijită de el. Scriu aceste rânduri sub ghilotina neîndurătoare a ideii că nici eu nu mai am multă vreme de petrecut pe-aici. Dar am în mine acest sentiment de revoltă, această nevoie de-a striga împotriva elevei codășe care la un moment dat ne poate lua glasul și totodată arta care ne circulă în vene. Gabriel Stănescu nu e singurul meu apropiat care pleacă în altă parte exact când proiectele gândite în comun primiseră o dimensiune practică.

Odihnește-te în pace, om bun. Ceea ce ai construit în România, țara asta pe care ai iubit-o atât de mult încât te-ai opus guvernelor ei de doi bani prin eforturile tale numite Editura „Criterion Publishig Int.” și revista *Origini*, îmi va rămâne în amărâțul ăsta de suflet care nici el nu este decât un simplu bilet de tren.

Să ai pace unde te-ai dus, prieten drag!

Bucură-te că ai venit, ai luptat, ai învins

Theodor DAMIAN
New York

Dragă Gabi,

Am aflat cu încremenire că ai plecat. Te-ai grăbit, prietene. Lași un gol mare în cultura română, dar și în sufletele nenumăraților care te-au cunoscut, iubit și apreciat la justa ta valoare.

Probabil că îngerul tău păzitor ți-a șoptit în suflet cuvântul Sfântului Apostol Pavel: „Lupta cea bună m-am luptat, credința am păzit, alergarea am isprăvit”.

Sigur că ai luptat lupta cea bună, ca nimeni altul. Ai fost mereu pe baricade, niciodată sub ele. Te-ai luptat pentru țelurile tale înalte, ale tale și ale țării noastre. Ai luptat ca un soldat fără de arginți, dar cu o inimă de aur și cu o energie, cu o forță care mi s-au părut mereu inepuizabile. Te-ai luptat și ai câștigat.

Sigur că ai păzit credința. Puțini sunt cei care te-ar putea egala în dragostea ta față de valorile de credință, spiritualitate și cultură ale neamului nostru. Puțini sunt cei care au curajul să apere credința și neamul cu pasiunea pe care ai avut-o tu.

Această dragoste îți va cristaliza chipul și numele în istoria generațiilor ce vor veni.

Văd că alergarea ai isprăvit. Dar ce alergare! Și cu cât folos. Din mersul tău înainte uite-te, prietene, înapoi și bucură-te de ce ai lăsat după tine. Bucură-te că ai venit, ai luptat, ai învins. Acum te duci la Domnul. Ți-ai și început călătoria în ziua Învierii Sale. Și acolo o să ai de lucru, dar altfel. Împărăția lui Dumnezeu nu e letargie. Este creștere infinită în Duhul Sfânt.

Mă voi / ne vom ruga pentru tine, iar tu, din îmbrățișarea divină în care cred că ești, să mijlocești pentru noi.

*Cu drag, al tău prieten și coleg de țară și de emigrație,
Doru*

IN MEMORIAM

FAMILIA ROMÂNĂ

Ieșirea din somn

Mă trezesc deodată dintr-un somn greu neuman

Toate lucrurile par noi pentru mine

Mult prea reale pentru locul pe care-l ocupă

În economia peisajului

Mă trezesc dintr-un somn greu

Parcă m-aș fi întors din moarte întinerit

Într-o altă existență fusesem un sfeșnic de argint

Într-o alta un cais înflorit

Cât timp s-a scurs de la plecarea mea?

Câți m-au dat uitării?

Câți m-au întristat și mâhnit?

Mă trezesc dintr-un somn greu neuman

Toate lucrurile sunt noi pentru mine

Cum de-am rătăcit drumul?

De ce pe strada asta nu mai locuiește acum nimeni?

Gabriel Stănescu

FILE DE ISTORIE

Riscul suprem pentru a fi liber

Col.(r) Ioan ROMANIUC
veteran de război

De multe ori mi-am pus întrebarea, de ce oare într-o societate civilizată, un popor, sau doar o parte din acest popor este obligat să poarte spaima de-a nu fi ocupat prin forță de un stat vecin mai puternic, stat cu tendință lacomă de-a se face stăpân pe toate, cu aroganța stupidă de-a dovedi că doar acel stat avar după expansiune are tot dreptul de-a subjuga un popor sau o parte a acestui popor și nu numai pentru că îi este vecin de sute de ani.

Mi-am pus această întrebare pentru că persoana care scrie această epistolă, a trecut prin calvarul nedemnității la o vârstă fragedă. Când aveam aproape 20 de ani, am riscat cu viața trecând printre gloanțe și călăi numai și numai pentru a fi liber și neocupat de-o altă nație, lăsându-mi părinții și satul drag în care am văzut prima dată lumea și locul unde am fost cel mai fericit din viața mea.

Sunt fiul unei familii de români, așezați de sute de ani la poalele Carpaților Răsăriteni, este vorba de comuna Crasna de Sus, a fostului județ Storojineț, în vecinătate cu comuna Vicovul de Sus a mândrei și frumoasei noastre Bucovina.

Am fost singurul copil la părinți, care au trăit cinstit, lucrându-și puținul teren agrar, dar și prin creșterea animalelor. Fiind un copil ascultător și cu dragoste de carte, părinții m-au trimis să urmez liceul pedagogic din orașul Dorohoi, după terminarea claselor gimnaziale, apoi în aceeași ramură am început studiile superioare din blândul și liniștitul oraș moldovean Iași. Nu am terminat facultatea. Când eram în anul III, am fost chemat în armată pentru instruire pe o perioadă de trei luni, dar la împlinirea acestui termen, nu am fost lăsat la vatră și am fost mobilizat – la fel cum s-a procedat și cu alți studenți. Peste o lună a început – pentru țara noastră – cel de-al doilea război mondial, împotriva statului sovietic care cu un an înainte ne-a ocupat Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herța. În aceste condiții am plecat și eu

pe frontul de răsărit cu gradul de sergent T.R. (termen redus). Pentru merite de pe linia frontului am fost avansat ofițer rezervist cu gradul de sublocotenent. După terminarea războiului din 1945 am fost demobilizat, dar la scurt timp am fost rechemat și încadrat ofițer activ. Am lucrat în cadrele armatei, atât la Ministerul Apărării Naționale cât și în cadrul Ministerului de interne. În 1968 m-am îmbolnăvit, având diagnosticul „Sindrom W.P.W.” – boală cardiacă. Prin urmare am solicitat trecerea mea în retragere, după care am fost pensionat.

Revin la tema scrisorii mele prin care voi destăinui momente de spaimă și groază, calvarul prin care am trecut în vara anului 1940, când fosta U.S. ne-a ocupat pământul scump al patriei noastre România, ocupând Basarabia, partea de Nord a Bucovinei și ținutul Herța. În acel 1940, am primit vacanță de vară și cum era normal am plecat să fiu alături de părinții din comuna Crasna de Sus. La sosirea mea, cu toții ne-am bucurat. Ne era dor unii de alții. Dar această bucurie n-a durat prea mult, peste câteva zile am fost ocupați prin forță de înspăimântătoarea armată roșie a imperiului sovietic. Într-o dimineață ne-a bătut cineva la poarta casei noastre, era vecinul nostru pe numele de Ambros Ștefan, care arăta speriat și cu lacrimi pe obraz, la intrarea lui în curtea casei a început să-i spună tatălui meu că peste scurt timp vom fi ocupați de armata roșie a lui Stalin. Tata a început să-l liniștească spunându-i că poate fi doar un zvon. Un zvon, nici vorbă, zice vecinul, pentru că astă noapte a plecat urgent din comună regimentul de infanterie din Cernăuți cu direcția spre Rădăuți și nicidecum spre garnizoana din care a venit, ne-a mai spus vecinul, că și organele primăriei au plecat în aceeași direcție cu armata.

Aceasta a fost prima știre care ne-a zdruncinat, nimeni din satul nostru nu avea dorința de-a trăi sub ocupație și mai ales a Rusiei. De la vorbele spuse de vecinul nostru și până la sosirea armatei roșii nu a fost suficient timp în

vederea hotărârii ce am fi avut de făcut, poate că eu ar fi trebuit să plec din țară, dar timpul scurt nu ne-a oferit această posibilitate.

Într-adevăr, peste câteva ore, a venit din nou la noi vecinul Ambros Ștefan și ne-a spus plângând „adio cu România, rușii au sosit în comună, dacă nu credeți, vă rog coborâți în vale (satul nostru se află mai departe de centrul comunei și aflăm poate mai târziu toate știrile) la fabrica de cherestea „Silvica” și vă veți convinge. Peste puțin timp au sosit la noi acasă câțiva tineri de seama mea și au propus să plecăm în vale și să ne convingem despre sosirea „cuceritorilor”. Pentru o simplă curiozitate, am plecat să vedem musafirii nedorți. Când am ajuns la locul indicat și văzând un convoi de tancuri cu motoarele pornite, tunuri ca pe linia frontului, cavalerie, infanteriști cât vedeai cu ochii, atunci mi-am dat seama că invadatorii au sosit și nu e vorba de vreun zvon, atunci a intrat în conștiința mea teama, spaima nestăpânită. Militarii ruși dezordonați, unii jucau căzăcește, alții turmentați de băutură, ofițeri cu aere de cuceritori aroganți parcă ar fi cucerit o lume și nu un sat cu oameni nevinovați, își ambalau motoarele la tancuri ca să lase o mare impresie de cuceritori. Pe mine nu m-au impresionat chiar cu nimic, ba mi-au produs un dezgust ce nu încadra cu nimic civilizat. Repet, mi-au produs un gust amar.

În ziua ce a urmat, ocupanții și-au instalat oameni care să conducă treburile administrației comunale. Mi-a produs o mirare că sovieticii n-au adus ruși și nici ucraineni pentru aceste treburi, ei au găsit în timpul cel mai scurt evrei care strigau la români „jos cu opincarii”. Ne întrebăm când au învățat acești negustori limba rusă, așa una două peste noapte, ar fi fost prea deștepți, cu toții ne-am dat seama că acești vânzătorii de mărfuri erau și cei ce vindeau țara. Se vorbea că au fost mai din timp pregătiți și mai târziu s-a dovedit acest lucru, nedemn pentru acești îmbogățiți pe spinarea opincariilor. Tot în ziua ce-a urmat, au trimis din casă în casă la țărani să li se facă inventarul averilor.

Toate acestea m-au cam pus pe gânduri, spunându-le părinților că eu nu voi sta sub ocupație și voi încerca să trec în țară. Tata mi-a spus dacă asta mi-e dorința pot pleca, dar va trebui să am mare grijă, această încercare este periculoasă, rușii te împușcă, o fac cu scopul de a speria toată populația comunei, dacă „te miros” nu te vor ierta pentru că așa sunt ei educați în ideologia ce le stă în față. De la aceste vorbe spuse de tata am dat titlul acestui episod din viața mea. Totuși am hotărât cu orice risc să plec în țară, să termin studiile și să rămân cetățean român.

După câteva zile, un bărbat al satului pe numele de Spiridon Ilie s-a angajat că-mi va fi o bună călăuză până într-un anumit loc. Într-adevăr am plecat pe un timp noros și printr-o pădure bătrână și deasă. Pe la orele 12 noaptea călăuză mea s-a înapoiat în sat iar eu am continuat drumul spre comuna Vicovul de Sus. Am purtat cu mine cea mai mare spaimă, atât a întunericului din codru, cât și teama să nu fiu împușcat de grănicerii ruși. Prin acea întunecime a pădurii mă înspăimântau toate mișcărilor, ale păsărilor de noapte, ale fiarelor din codru, dar și cele mai mici căderi de ramuri din arbori și așa făcându-mi cruci am tot mers până la o sută de metri de linia frontierei. Dar pe când să mă bucur că am reușit, am fost surprins de o somație în limba rusă, m-au capturat trei soldați sovietici, mi-au tot vorbit dar eu nu i-am înțeles, unul mic de statură cu o față de mongol s-a apropiat și mi-a lovit fața cu două palme, mi-a curs sânge din nas pe haine, m-au condus la un pichet, m-au dus prin sat pentru a fi văzut de lume și apoi cu o mașină până la Storojineț. Acolo am fost cercetat vreo trei zile și lăsat să plec acasă în Crasna.

După ce am venit de la Storojineț, nu am renunțat nici o clipă la ideea de-a pleca în țară și cu tot riscul într-o altă noapte am plecat, dar pe o altă rută. Noul traseu mă ducea în comuna Falcău și nu Vicovul de Sus. Am plecat de data aceasta fără călăuză cu speranța în Dumnezeu și tot printr-o pădure sălbatecă și tot cu spaimă de orice auzeam în jurul meu. În zorii dimineții, când credeam că am trecut, aud din nou o somație de „stai” dar de data aceasta au fost grănicerii armatei române care în mod civilizat m-au condus la Rădăuți unde se afla compania de grăniceri. După toate explicațiile, grănicerii mi-au eliberat documente, hrană și m-au pus în libertate. Am plecat la Botoșani unde aveam rude și apoi la Iași.

Așa după cum spuneam la început, am întrerupt studiile, am fost încorporat în armată, trimis pe frontul de Răsărit cu regimentul 29 infanterie cu gradul de locotenent. În anul 1945 am fost lăsat la vatră. În țara noastră sovieticii înființaseră niște comandamente prin care identificau toți refugiații din cele trei provincii ocupate să-i determine a părăsi România și a pleca la locurile lor de baștină ca să devină cetățeni sovietici. Am fost chemat și eu de câteva ori și le-am răspuns că nu voi pleca, doresc să rămân cetățean român. Ca să scap de acea nedreaptă urmărire, am solicitat să rămân cadru militar în armata română.

Devenind ofițer activ, am renunțat a con-

tinua studiile de la Iași. Am făcut doi ani școala de ofițeri, iar în 1953-1955 am mai urmat o școală pentru ofițeri criminaliști și am lucrat în poliție până când m-am îmbolnăvit cardiac și m-am retras din activitate cu pensie de serviciu.

Tot timpul mi-a fost dor de locurile unde am copilărit, dar ca militar nu puteam să-mi vizitez satul și rudele. După ce am fost pensionat, m-am deplasat împreună cu soția în comuna mea Crasna, eram tare curios să aflu ce anume s-a schimbat, ajungând la rude și vizitând locurile și oamenii băștinași am rămas foarte dezamăgit. În primul rând că părinții decedaseră, satul cu tot ce-l înconjoară modificat în rău și chiar foarte rău. Voi explica: prin comuna mea curgea pe vremuri un afluent al râului Siret, cu o apă limpede ca lacrima de-ți plăcea să o privești, acum apa nu mai există, doar niște gropi adânci de unde s-au extras pietriș și nisipuri cu o privescătoare înspăimântătoare, pădurea de cireși din partea sudică a comunei a dispărut, am găsit doar câteva buturugi putrede, teii de pe marginea șoselei, buhașii de la intrarea din satul Huta nu mai există nici urmă, acest loc numit buhași era un grup de pădurice din brazi și mesteceni o mândrie de loc lăsat de Dumnezeu. Prin acești buhași exista o alee extraordinar de frumos amenajată, pășunea satului dispărută și aceasta, pe acel loc acum sunt niște mărăcini sălbatici, iar pentru pășunatul animalelor din colhoz a fost destinată frumoasa noastră țarină pentru recolte, ce să vă mai scriu că locuitorii satului nici nu mai au garduri pe lângă casele lor așa cum este tradiția la români. Dacă toată fizionomia acestei localități s-a transformat în ceva urât, o să zicem treacă, meargă, dar răul este și mai grav în ce privește viziunea oa-

menilor care au fost otrăviți cu minciuni, s-a modificat adevărata istorie, tineretului bucovinean li s-a îndrugat că Bucovina n-a fost niciodată teritoriul românesc, că U.S. a făcut o mare dreptate eliberând poporul Bucovinei de sub administrația țării noastre, spunându-le că România este o țară fascistă și urăște U.S. și democrații.

Am încercat prin câteva cuvinte să le explic românilor rusificați adevărul și istoria adevărată, dar a fost în zadar, otrăvirea oamenilor cu minciuni și neadevăruri a fost pentru ei mai presus. Într-o astfel de situație am renunțat să-i conving, fiindu-mi teamă de urmărirea organelor represive ale statului vecin și totuși, la o plecare din sat spre țară, le-am afirmat cu tărie că Ștefan cel Mare și Sfânt a fost un apărător al Moldovei și nu un călău cum li s-a spus lor, că cetățile de pe malul Nistrului au fost ale marelui domnitor moldovean, că Eminescu, marele poet național a fost român și nu ucrainean așa cum încercaseră ei să-mi demonstreze fără argumente. Dar toată această discuție a făcut ca să fim ținuți timp de 12 ore în vama de la Siret de către vameși și de miliția de frontieră. Mi-au descărcat de trei sau de patru ori mașina cu lucrurile ce le aveam în ea, făcându-se a căuta obiecte interzise de a fi trecute peste frontieră, n-am avut absolut nimic interzis și acest fapt îl puteau constata de la primul control. Sunt sigur că la frontieră a sosit vreo informație despre discuția mea la plecare și neconvenit pentru cineva din comună.

În încheiere mă rog la bunul Dumnezeu ca poporul român să intre în drepturile lui normale, să fie respectată istoria popoarelor și a României, populația să rămână la locurile ei de baștină pentru a-și respecta tradițiile, obiceiurile rămase din moși-strămoșii neamului.

Imagine din expoziția „Mărturii grafice din cel de al II-lea Război Mondial” deschisă la Muzeul de Artă „Ioan Sima” Zalău, în vara 2010. Desenul este semnat de colonel Corneliu Ducea. Sursa www.ztv.ro

La 21 de ani de la revoluția română

„Șansele imense care se ofereau țării noastre în decembrie 1989 au fost ratate”

Ion LONGIN POPESCU

La 21 de ani de la marea vărsare de sânge din decembrie 1989, România arată ca un animal bolnav și hăituit. Ne uităm în urmă și nu ne vine să credem că au trecut două decenii de speranțe zadarnice. Nimic din ce-am visat nu s-a împlinit. În jurul nostru domnesc stagnarea și deziluzia, începuturile neterminate, politica murdară, cu degetul pe trăgaci, manipularea televizată. Lipsește o viziune, un proiect național de salvare. Lipsește harta viitorului. Trista privește n-a căzut din cer. Au creat-o politicienii și românii înșiși. Cum a fost turcul, așa a fost și pistolul. Nu mai putem să ne ascundem după deget. Ca o confirmare, academicianul Florin Constantiniu, istoric de prestigiu european, ne pune în față o oglindă necruțătoare în care, dacă avem curajul să privim, ne vom afla poate izbăvirea.

Ion Longin Popescu: *Cum evaluați, fără menajamente, cele două decenii de libertate din viața noastră, domnule profesor?*

Florin Constantiniu: Ca pe un inaugural ratat. În istoria fiecărui popor există evenimente cruciale, care inaugurează o nouă etapă în evoluția societății. Decembrie '89 a fost un astfel de eveniment: crucial, înnoitor, fondator. Din nefericire, șansele imense care se ofereau țării noastre au fost ratate și, astfel, România împarte cu Bulgaria și Albania ultimele locuri din clasamentul țărilor foste comuniste.

I.L.P. *Pentru un individ, 20 de ani înseamnă mult, aproape o treime din viață. Ce reprezintă pentru istorici aceeași perioadă?*

F.C.: Pentru istorici sunt foarte instructive, într-un astfel de moment, comparațiile cu alte intervale de timp ale istoriei naționale. Iau două exemple de perioade cu o întindere de două decenii, ca aceea scursă de la căderea regimului comunist. Prima: 1859-1878; a doua: 1918-1938. În primul caz, perioada a fost marcată de un progres uluitor: de la Unirea Principatelor (1859), care pune bazele statului român modern, la câștigarea independenței (1877/1878). Politica de reforme a lui Cuza, în primul rând reforma agrară din 1864, și politica de modernizare promovată după aceea de Carol I, au făcut ca statul român să se smulgă din înapo-

ierea determinată - în principal - de dominația otomană, și să se modernizeze rapid. Progresele au fost vizibile pe toate planurile: politic, economic, social, cultural. Să nu uităm că, în acest interval, apar „Junimea” și Eminescu! A doua perioadă: 1919-1938. Ieșită dintr-un război pus-tiitor și lovită de o criză economică de o duritate nemiloasă (1929-1933), România a izbutit, totuși, să înregistreze un remarcabil progres în toate direcțiile, 1938 fiind anul de vârf al României interbelice.

I.L.P.: *Vorbiți de două perioade excepționale, domnule profesor! Ce se întâmplă astăzi în România se află la polul opus!*

F.C.: Într-adevăr. Am ales aceste două perioade tocmai pentru că ele sunt cele mai potrivite spre a fi comparate. În toate cele trei cazuri, avem de-a face cu inaugurale: în 1859, așa cum am spus, se așează temelia statului român modern; în 1918, se desăvârșește unitatea națională a românilor; la 22 decembrie 1989, se încheie „paranteza” comunistă, deschisă în 1945 de ocupantul sovietic, și se reintră pe făgașul dezvoltării firești a societății românești. Veți fi de acord - sper - ca la cea mai sumară comparație, perioada postdecembristă apare cu o întristătoare sărăcie de rezultate. Suntem liberi, este adevărat, dar a progresat în vreo direcție România? Sunt, astăzi, românii mai fericiți?

Există un mare ideal național care să-i mobilizeze pe români? În raport cu 1859-1878 și 1918-1938, ultimii 20 de ani nu ne dau decât infime temeieri de satisfacție și deloc de mândrie.

„Clasa politică s-a aruncat asupra României cu un singur gând: să se îmbogățească. A jefuit cum nici huliții fanarioți n-au făcut-o”

I.L.P.: *De ce, în ultimii 20 de ani, românii nu au mai fost în stare să repete performanțele din perioadele pe care le-ați amintit?*

F.C.: Părerea mea este că perioadele de progres sunt asigurate de conjugarea eforturilor elitei politice și intelectuale cu angajarea pleneră a maselor într-un proiect național, mobilizator și stimulator. În 1859, generația pașoptistă (Mihail Kogălniceanu, Ion C. Brătianu), cea mai creatoare generație a istoriei românești, s-a aflat la unison cu societatea moldo-munteană, care voia unirea și independența. În 1918, generația Marii Uniri (Ion I. C. Brătianu, Take Ionescu, Nicolae Iorga) s-a aflat la unison cu societatea care voia „România Mare” și afirmarea ei pe plan european. Din 1989, societatea românească a fost profund divizată (vezi „Piața Universității”), lipsită de un proiect național și incapabilă să-și mobilizeze resursele pentru a valorifica șansele ce i se ofereau: în primul rând, unirea Republicii Moldova cu România. Pe scurt, nici clasa politică, nici societatea românească nu au fost în măsură să asigure inauguralului din decembrie 1989 justificarea imenselor posibilități oferite de căderea comunismului.

I.L.P.: *Cu alte cuvinte, putem vorbi de o „ratură” postcomunistă a României?*

F.C.: Vorbim de clasa politică și de societatea românească. Cea dintâi a întrunit trei superlative: cea mai incompetentă, cea mai lacomă și cea mai arogantă din istoria României. Lipsită de expertiză, avidă de căpătuială și sigură de impunitate, ea s-a aruncat asupra României cu un singur gând: să se îmbogățească. A jefuit cum nici huliții fanarioți n-au făcut-o. Responsabilitatea ei față de situația catastrofală a României este imensă. Astăzi, constatăm că industria este lichidată, agricultura e la pământ, sistemul de sănătate în colaps, învățământul în criză, individualitatea României pe plan internațional dispărută. Criza economică nu a făcut decât să agraveze relele care au precedat-o. Incompetenți, guvernanții nu au știut să atenueze șocul crizei ce ne-a lovit. Dacă România profundă se zbate în dificultăți și deznădejde, clasa politică prosperă. Case peste case (oameni po-

litici cu patru, cinci, șase locuințe; te întrebi ce vor fi făcând în ele), vile în țară și străinătate, mașini de lux etc. s-au strâns în proprietatea clasei politice. Știam că avuția este rezultatul unei activități economice. Acum, vedem că politica este mijlocul cel mai sigur de îmbogățire.

„Un popor de oi naște un guvern de lupi”

I.L.P.: *Cine este vinovat de această situație?*

F.C.: Cred că principalul vinovat de această situație este însuși poporul român! El ilustrează perfect observația că „un popor de oi naște un guvern de lupi”. Spiritul de demisie, pasivitatea, resemnarea românilor, au permis clasei politice să-și bată joc, nepedepsită, de țară. Lipsit de spirit civic, poporul român nu a fost capabil, în acești 20 de ani, să tragă la răspundere clasa politică sau să „tempereze” setea ei de înavuțire. Pe român nu-l interesează situația generală. Dacă prin fin, naș, cumnat, amic etc. și-a rezolvat păsul lui, restul ducă-se știm noi unde! Moștenirea multiseculară a lui hatâr și bacșiș a rămas atotputernică. Cum să îndrepti o țară, când cetățenii ei se gândesc fiecare la sine și nu la binele comun!? Astăzi, asistăm la situații și mai dramatice. Românii pleacă - din nevoia de câștig - să lucreze în Spania sau Italia, să lupte în Afganistan. Energii și vieți se irosesc astfel în beneficii străine. Nu poți să-i condamni: mai bine să lucreze pentru străini, decât pentru noii ciocoi postdecembriști, care îi tratează cu un dispreț suveran.

I.L.P.: *Intrarea României în NATO și UE a fost, totuși, o biruință postdecembristă.*

F.C.: Să fim serioși! Am intrat în NATO pentru că SUA, factorul decisiv al Alianței, au vrut-o. Aduceți-vă aminte că, în 1997, când România a dus o campanie pe cât de zgomotoasă, pe atât de inutilă, SUA ne-au închis ușa la summit-ul de la Madrid. În dorința de a câștiga bunăvoința Washingtonului, am încheiat tratatul dezastruos cu Ucraina, fără a obține niciun folos. După 11 septembrie 2001, evaluarea americană s-a schimbat radical. În lupta împotriva terorismului islamic, SUA aveau nevoie de noi aliați; în acest context, România a devenit membră a NATO. A fost o decizie americană, nu un merit al guvernanților români. O situație similară, și în cazul intrării în Uniunea Europeană. Directoratul marilor puteri ale Uniunii a decis extinderea ei în Est. Dacă avem un dram de sinceritate, trebuie să recunoaștem că suntem încă departe de a fi o țară la nivelul standardelor vest-europene, care sunt ale Uniunii. Directo-

ratul marilor puteri a considerat însă că este în interesul său această extindere, și atunci, la grămadă - iertați-mi expresia! - am intrat și noi.

**„Patriotismul e privit,
în anumite cercuri ale intelectualității
noastre și ale societății civile,
ca o boală rușinoasă”**

I.L.P.: *Ce-i lipsește României pentru a fi din nou ceea ce a fost cândva?*

F.C.: O „mare idee”, un mare proiect național. Înainte de 1859, a fost Unirea; Înainte de 1918, a fost desăvârșirea Unirii. Astăzi nu ne mai însuflețește nici un ideal mobilizator. În perioada interbelică, Cioran ar fi vrut ca Bucureștiul să devină Bizanțul sud-estului Europei. Și, fără nicio exagerare patriotardă, ar fi putut deveni. Astăzi nici nu vrem, nici nu putem să ne afirmăm. Economic, România a devenit o piață de import. Nu cunosc vreun produs românesc vestit la export. Practic, suntem un fel de colonie. În politica externă, am dispărut de pe harta diplomatică a Europei. În plan cultural, scriitorii români așteaptă, în continuare, Nobelul... În stadiul actual, cred că sectorul în care România ar fi putut să se manifeste cu șanse de succes era cel cultural-științific. Din nefericire, guvernării postdecembriști și-au bătut joc de învățământul românesc, supus la tot felul de „reforme” și „programe” inepte și distructive. Dacă, din rândul elevilor sau studenților, au ieșit elemente de valoare, ele sau au plecat în străinătate sau au dispărut în mediocritatea din țară. Aveam șansele să fim Bizanțul Europei de Sud-Est. Am rămas însă la periferia Europei.

I.L.P.: *Mondializarea amenință structura ființei naționale. Se poate sustrage România acestui carusel mortal?*

F.C.: Mondializarea este un proces căruia România nu i se poate sustrage, dar căruia îi

poate rezista. Nu o rezistență, aș spune, de caracter antagonic, ci printr-o afirmare a identității naționale. În Franța, țara cu o atât de veche și strălucită cultură, guvernul a inițiat o dezbatere despre identitatea națională. La noi, când cineva abordează această problemă, se aud imediat voci care îl acuză că este naționalist, nostalgic etc. Patriotismul e privit, în anumite cercuri ale intelectualității noastre și ale societății civile, ca o boală rușinoasă. Americanii - îi am în vedere pe cetățenii SUA - ne oferă cel mai frumos exemplu de patriotism. Noi, care îi copiem în atâtea privințe, rămânem indiferenți la minunata lor pildă.

I.L.P.: *Mai poate fi patriotismul o valoare în zilele noastre?*

F.C.: Dacă vorbim de un patriotism lucid, da, fără îndoială. Eu unul am aderat la principiul atât de sănătos al „Junimii”: „Patriotism în limitele adevărului”. Să-mi iubesc țara și poporul, dar să nu le ascund niciodată defectele. Poate este o deformare de istoric, dar cred că identitatea națională are o componentă esențială: memoria istorică. Tradiția se cultivă, în primul rând, prin cunoașterea istoriei. Când monumentele istorice se părginesc și se ruinează, memoria istorică e pe cale de dispariție.

I.L.P.: *Cum credeți că vor judeca perioada postdecembristă urmașii noștri de peste o sută de ani?*

F.C.: Peste o sută de ani, cred că judecata urmașilor și, între ei, a istoricilor, va fi foarte severă. Anii 1989-2009 vor fi considerați o perioadă de declin, clasa politică și poporul român împărțind, în egală măsură, responsabilitatea pentru această tristă realitate. Să dea Dumnezeu ca atunci, peste un secol, România să aibă situația fericită pe care a ratat-o astăzi!

(Românian VIP)

Istorie recentă

Pagini din arhivele CNSAS

(selecții de Eugen Evu)

Ion Bujor Pădureanu - Un hunedorean în Arhivele CNSAS

Șeful direcției V...
General Maior Borșan Dumitruț”
(f. 41, DUI 2583 vol. 1 - „Editorul”)

...în 1972 urma să aibă loc Conferința Națională a Scriitorilor. Spiritele începeau să se agite la Securitate. La 20 ianuarie 1972 Inspectoratul Municipiului București emite o Notă raport: „în baza ordinului conducerii inspectoratului urmează ca în ziua de 1 Mai a.c. să se introducă Aparatura de Măsură și Control la editura Cartea Românească în biroul lui Marin Preda *, unde, din datele ce le deținem rezultă că se vor pune la cale planuri de acțiune ale unor scriitori în vederea Conferinței Naționale a Scriitorilor. Menționăm că în perioada 2 decembrie 1971 - 5 aprilie 1972 a mai fost instalată AMC în același birou, lucrarea urmând să fie efectuată de aceiași ofițeri ai Direcției V care au participat la introducerea și scoaterea tehnicii operative. Vor fi prezenți din partea IMB tovarășul locotenent colonel Lăzăruț Ion, căpitan Pădureanu Ion Bujor*, maior Bojin Marius, căpitan Stănescu Ștefan, Florea Alexandru Gheorghe, care vor asigura pătrunderea și suprave-

gherea obiectivului, ținând legătura prin „Storno”. Pentru asigurarea lucrării este necesară afectarea unei mașini de la ora 21 la ora 3.

De acord

Șeful serviciului
Colonel Biriș Vladimir”
(f. 41, DUI 2583, vol. I, ACNSAS)

**fragment din România Literară nr.43, 2008, în care este menționat ca ofițer de securitate și Ion Bujor Pădureanu, din satul Tâmpa - Simeria, fost ofițer DIE din rețeaua de spionaj căzută în Austria și astfel recuperat pentru activități interne ale securității, urmărirea scriitorilor din UR. Împreună cu editorul C.R. Cornel Popescu, I.B.P. a fost invitat la manifestări culturale de către fostele organe PCR din Deva, ca oaspeți ai tovarășei Mitrofan Maria, secretara cu propaganda la județ, dar și unii securiști și scriitori cunoscuți, -obedienți, colaboratori ai lor, din Deva. A avut loc o masă festivă, sub girul ex. Prim-secretarului PCR Radu Bălan, cel ulterior mort în detenție la Timișoara, după 1989... * subl. red.*

Cazul Marcel Petrișor - Prietenii plătite cu 13 ani de pușcărie

O nouă mărturie în procesul comunismului: scriitorul originar din Zărand, jud Hunedoara) - Marcel Petrișor a primit pedeapsa capitală pentru că s-a solidarizat cu mișcarea anticomunistă din Ungaria. În primăvara lui 1957, la numai 27 de ani, Marcel Petrișor credea că i s-a sfârșit viața. Fusese condamnat la moarte pentru acțiuni împotriva regimului comunist. Astăzi, ajuns la aproape 80 de ani, are puterea să râdă de tragedia prin care a trecut: „Abia ieșisem din pușcărie, după patru ani de claustrare. Prima dată am fost condamnat pentru omisiune de de-

nunț. Îi dădusem cartela mea pentru cantină unui prieten care era urmărit de Securitate”.

Origini

Decriptarea stelei funerare din insula grecească Lemnos

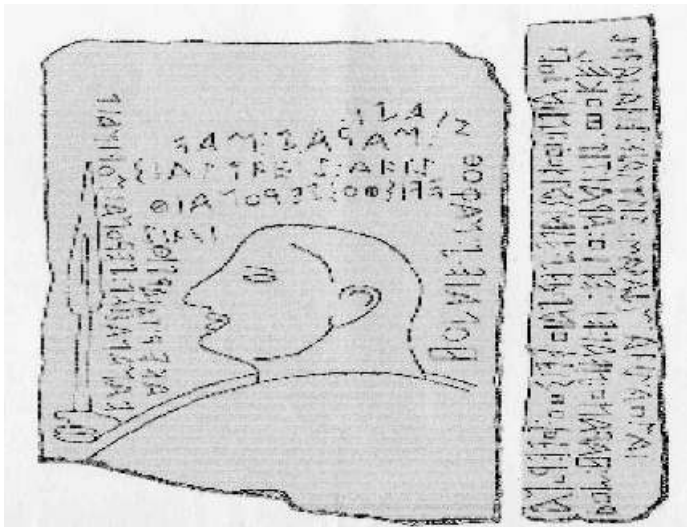
George CADAR

Întregul arhipelag egeo-mediteranean poartă amprenta civilizației pelasgetice, și asta o dovedește nu numai existența de necontestat a unor puternice enclave de populație și civilizație vlahă trăitoare în zona Thesaliei grecești, cunoscută în vechime sub denumirea de Valahia Mare, ci și răspândirea acesteia până în cuprinsul Peninsulei Italice.

În timpurile de dinainte de creștinism, aproape toate insulele arhipelagului purtau denumiri în limba pelasgă, limbă care nu diferea cu mult de limba română de astăzi. Insist asupra motivului de bază potrivit căruia multe din inscripțiile nedecriptate ale trecutului Europei se datorează neluării în considerare a limbii ro-

mâne și a marginalizării acesteia în favoarea etruscei, care nu reprezintă decât un dialect al limbii române bătrâne. Insula Ischia purta denumirea de Pithicussa, nume simplu de înțeles pentru români însemnând piticuța, mititica, icuța, așchiuța. Insulei Lemnos grecii îi spuneau Arinia. Noi, românii, știm că arinul este un copac de apă. Messina se chema în vechime Zanca, ceea ce în limba română s-ar traduce prin Țâncla, Țânca, cuvânt însemnând mezin, țânc. Până și denumirea VAL-AHEI suportă trimiterea la sud-estul continentului locuit de triburile, de valurile antice ale AHEILOR, cei care au desăvârșit în istorie cultura ACHAULEANA, cultura urletului profund, a cuvântului ce transformă imaginația mentalului, susținută de credință, în concretețea lucrului înfăptuit.

Revenind la stela funerară din insula Lemnos, stelă datată ca origine în secolul șase î.H. și ridicată în memoria unui soldat căzut în luptele cu perșii, consider că aceasta a fost inscripționată în limba română bătrână pentru un strămoș de-al poporului nostru pe care îl chema CULĂIEȘ, diminutiv de la NICOLAE, nume de alint utilizat și în zilele noastre în întreg spațiul românesc. Transformând în scrisul semnelor feniciano-runice în litere latine, stela lasă să se înțeleagă că mesajul a fost conceput de soția acestuia într-un limbaj ausonico-palatalizat caracteristic astăzi zonei Oaș, Maramureș.

CULĂIEȘ NA CUM SI AZI
 MA RAZĂM MEU
 ȘAIZECI AI AVE ȘI VISU-I SO-RUINA
 SI VAI CE TOVARĂȘ
 VÂNA-ȘI LĂSA EL, SE RUINA MURIND.
 CULĂIEȘ CU CÂTE-A SALE ÎȘI RUINA VISU, TĂIND ȚĂRÂNA
 ROMÂN CHIPEȘ (BRUNET) ȘI VAI APT TE ȚĂIEI (ȚINE-AI), MUNCIND
 DACĂ Ț-O FO DAT.
 ȘI VAI AVEI ȘAIZECI DE AI (ANI), RAZĂMUL MEU.

CUNUNA DE AUR A ROMÂNIEI

ROMÂNII DIN VECINĂTATEA IMEDIATĂ - O inițiativă a Institutului „Frații Golescu”

Românii din Ungaria

Fotografii din arhiva revistei „FOAIA ROMÂNEASCĂ” (Jula)

...sunt în Bazinul Crișurilor de când lumea; în orice caz, erau aici la 896 când ungurii pătrund în Panonia și Anonymus, notarul anonim al regelui Bela al II-lea – sau Bela al III-lea – nu omite să-i menționeze în *Gesta Hungarorum*. (Istoriografia maghiară oficială însă va refuza să recunoască existența românilor în Transilvania și Crișana.) Dispute istorice, nu-i așa, dar întâmplarea face ca și cronică rusească a lui Nestor *Povestea anilor trecuți* (Kiev, începutul sec. al XII-lea) să ne spună că ajungând în Panonia la sfârșitul sec. al IX-lea, ungurii au avut a se răfui cu slavii (sclavinii) și românii (volohii). Iarăși dăm peste gălceava istoricilor, căci susțin unii, volohii (nume dat românilor de către slavii estici) nu sunt români.

După 900 triburile fino-ugrice au avut de înfruntat riposta militară a lui Menumorut (Crișana), Gelu Românul (la est de Porțile Meseșului) și Glad (Banatul de mai apoi.) De aici, concluzia (R. Raliade, M. Nubert Chețan) că românii din Ungaria sunt urmașii populației românești din Voievodatul lui Menumorut.

...sunt stabiliți în Bazinul Crișurilor (Koros) în sudul Câmpiei Panonice. Vorbesc limba română (subdialectul crișan) cu elemente comune ariei Crișana – Banat. Așezările lor sunt aproape de frontiera cu România: JULA (scrisă și Giula, sau Gyula, sau Ghiula), fosta capitală a județului Bichiș este atestată în 1295. MICHERECHI, la 2 km, față în față, de Salonta apare menționată încă din sec. al XII-lea. CHITIGHAZ, la 10 km de frontieră există deja în sec. al XV-lea. ALETEA, aflată la 2 km de hotar a fost atestată în anul 1232 sub toponimicul Elec. În afara capitalei Budapesta, mai întâlnim comunități românești în sud-estul Ungariei la Apateu, Batania, Bichiș, Bichisciaba, Cenadul Unguresc, Ciorvas, Cristor, Darvas, Jaca, Letea mare, Otlaca Pusta, Peter, Poci, Sacal, Vecherd... în total vreo 21 de localități unde traiesc (și) etnici români.

Aceste așezări și românii care le populau au stat laolaltă (ca și Maramureșul istoric, de altfel) cu frații lor – sau dacă preferați, în arealul lor etnic – până după primul război mondial când se trasează noua frontieră româno-ungară. Pe data de 13 iunie 1919 Consiliul Suprem al Antantei acceptă noua graniță, iar pe 12 octombrie 1919 o aduce la cunoștința guvernului României. Din acest moment, românii crișeni sunt rupti de Oradea, Arad, Timișoara, centrele lor de ancorare identitară, rămânând în stepa ungară pe „barba” lor, cum s-ar spune, adică pe cont propriu.

...coexistența firească cu ungurii, secuii și sașii, cu slovacii și cu țiganii a dus la ajustări și împrumuturi culturale reciproce, ca și la o firească menținere a identității culturale. După ce Maria Tereza aprobă (1777) legea școlară „Ratio educationis” apar școlile românești populare (confesionale), prima dintre ele fiind deschisă la Arad, în 1812 de către Moise Nicoară (Școala normală Preparandia). Din Jula pleacă în Lumea Nouă Gheorghe Pomuț care, în urma Războiului Civil, va ajunge general brigadier și consul american la St. Petersburg. (În această calitate va negocia vânzarea Alaskăi). În 1849 populația

română ortodoxă din Micherechi reușește să-și termine noua biserică din cărămidă. În timp însă, politica asimilării avea să înlocuiască politica conviețuirii. În anul 1912 românii uniți, greco-catolici din Ungaria trec sub jurisdicția Episcopiei greco-catolice de la Hajdudorog; slujba religioasă, ca și predarea în școlile confesionale greco-catolice se face de-acum înainte în limba maghiară. O lege din 1920 impune folosirea în școli, indiferent de etnie, a limbii maghiare. (cu excepția perioadei 1945-1960 când au existat școli de stat cu predarea în limba maternă). În baza unei legi din 1940 bisericile greco-catolice din Ungaria primesc preoți maghiari. După 1960 se accentuează (inclusiv prin căsătorii mixte) procesul de asimilare.

...și atunci, mai sunt români? Da. În 2000 se înființează Episcopia Română de la Jula (21 de parohii). În 2001 se deschide Centrul Cultural Ortodox de la Micherechi. Tot aici, biserica baptistă folosește la slujbă și limba română. La Catedrala Sfântul Nicolae din Jula liturgia este săvârșită zilnic în limba română. La fel la Mănăstirea ortodoxă din Sacal (înființată în 2002). Dansatorii tradiționali din Aletea sau „jucăușii” din Micherechi sunt apreciați ca reprezentanți autentici ai „danțului” românesc. Grație folcloristului Samuel Domokos, Vasile Gurzău este recunoscut pentru basmele sale „maghiare și române”; la fel povestirile lui Mihai Purdi din Otlaca-Pusta sau Teodor Simmonca din Chitighaz.

Un efort editorial constant, peisajul publicistic, un remarcabil interes pentru teatru, activismul organizațiilor neguvernamentale de

aici au schimbat cumva pasul și direcția unui drum „singuratic”. Să-i cunoaștem.

Revista *Foaia Românească*, prima revistă a românilor din Ungaria de după cel de-al Doilea război mondial a fost fondată de Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, în anul 1951, la Jula, cu titlul *Libertatea noastră*. La sfârșitul anului 1957, datorită împrejurărilor politice din acele vremuri, redacția a fost mutată la Budapesta, schimbându-se titlul revistei în *Foaia Noastră*. Perioada budapestană a fost hotărâtoare și pentru viitorul scrisului în limba română pe aceste meleaguri. Ziarul revine la locul lui de baștină, la Jula, în 1971. *Foaia Noastră* apare săptămânal din anul 1978. De la începutul anilor '90, *Foaia* – care a trecut prin mai multe schimbări de titlu: *Noi, românii din Ungaria*; *Noi*, săptămânal al românilor din Ungaria, iar din 1998 *Foaia românească* – încearcă să-și găsească locul și rolul în viața minorității românești din Ungaria, informând și educând publicul cititor din Ungaria în spirit românesc.

„Participarea la expoziția României din vecinătatea imediată: Ungaria” este un bun prilej de prezentare a săptămânalului de șase decenii a românilor din Ungaria și a valorii arhivei fotografice care cuprinde cele mai semnificative momente și valori, oameni și locuri din comunitatea românilor din Ungaria”.

Invitatul vernisajului: Doamna EVA IOVA, redactor șef al revistei *Foaia românească*, Jula.

Institutul „Frații Golescu” este organizație neguvernamentală, dedicată relațiilor cu românii din străinătate.

Aducem mulțumiri: Domnului dr. Ioan Ciotea, președintele Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria, uniune care a înființat și editează de 60 de ani revista românilor, lui Adrian Darabana și Gheorghe Marina și, nu în ultimul rând lui Dan Tănasă și blogului său „tupeist” și frecventat.

Proiectul *României din vecinătatea imediată* este susținut de: Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, Fundația Națională pentru Românie de pretutindeni, Forumul Internațional al Jurnaliștilor Români, Organizația Studenților Basarabeni București, Asociația Onoare și Patrie, Clubul Maramureșenilor din Dreapta Tisei, Editura „Noi” (Jula).

Parteneri media: Romanian Global News, basarabeni.ro, Revista *Familia română*.

Transcarpatia - Slatina

Bucurie – supărare, pe un bulgăre de sare

Florentin NĂSUI

Orașul pe care îmi place să-l numesc pe un bulgăre de sare, îl cunosc de fix 48 de ani. Că strada principală din Slatina, aceeași de 6 decenii, are hârtoape, de vină sunt specialiștii drumari de odinioară. Ei s-au curățat de mult, ca la Sighet. Atâta doar că aici s-a turnat asfalt peste calupuri.

Slatina, un cartier mirific, dar necunoscut al Sighetului. Sau invers, gândeam atunci, în 1962, după ce am trecut pe jos, pe podul vechi de la Cămara - Biserica Albă.

De la marginea satului unde eram cazați la părinții lui nea Ion, până la Slatina, parcurgeam vreo 2-3 kilometri, de mână cu părinții. La Slatina, unde am fumat pe ascuns cu Ilie, acum răposat. Ilie, fratele lui Gheorghe, fiul lui Lorinț, unchiul prin alianță al mamei. Gheorghe, care acum e medic, atunci nu ne-a pârât babacilor pentru că avea doar 2 ani. De asta ne-am amintit noi sâmbătă, la prima convorbire după atunci. La Slatina, unde, 36 de ani mai târziu, am băut vodcă la 400 de metri sub pământ într-o galerie de sare, frumos dantelată de utilajele performante. Pe acolo, unde, din când în când, mai trecea câte o drezină, prin întuneric. De parcă eram în *Zona* fraților Strugațki sau a lui Andrei Tarkovski, în capodopera cinematografică numită „Călăuza”.

Slatina, orașul în care am mâncat pentru prima dată knedli cu tocăniță. Simt și acum gustul aluatului fiert și al sosului preparat de marele bucătar al Slatinei, unchiul Lorinț.

Slatina de la capătul Sighetului, unde, în pruncie, am găsit un loc ascuns în care să trag

mișelește un fum. Acolo, din grădina lui Lorinț, Ilie mi-a arătat cam pe unde locuiesc eu în Sighet. Distanța nu era mai mare de 300 de metri în linie dreaptă. Revenit acasă, mi-am chemat prietenii să mergem împreună în grădina lui Lorinț, unde nu ne vede nimeni când pipăm. Dar nu am mai găsit cărarea. Pe ambele maluri ale Tisei, am văzut soldați cu pușcă și garduri de sârmă ghimpată. La cei 7 ani ai mei, nu am înțeles atunci cine e în pușcărie? Ei sau noi!

Sâmbătă, 27 noiembrie 2010, am trecut din nou peste apă.

Alte vremuri. Parcă și vameșii și grănicerii ucraineni sunt mai domni ca omologii lor, români.

Sâmbătă, în dreapta Tisei, era lăsatul Secului, După calendarul vechi, postul Crăciunului a început duminică.

În acea zi de sâmbătă, primarul Gheorghe Uhali, prof. Gheorghe Opriș, președintele Asociației social-culturale a românilor din Transcarpatia „George Coșbuc”, Mihai Tocari, președintele Asociației Speranța și Anica Bococi, președintele Asociației Maramureș-Slatina au organizat manifestările dedicate Zilei Naționale a României.

După cum am mai scris, de vreo 12 ani, etnicii minoritari din Ucraina pot sărbători oficial Ziua națională a țării mamă.

Până anul trecut, aceste manifestări erau organizate și finanțate de Consutul General al României de la Cernăuți. Cum și pe acolo suflă vântul prin visterie, românilor din dreapta Tisei li s-a sugerat să se descurce singuri. Și s-au descurcat de minune, chiar dacă au fost cam

singuri. Nici o oficialitate din România nu s-a ostenit să treacă râul de frontieră. Totuși, cu multă plăcere și bucurie au venit la frații lor cei din Ansamblul „Florile Izei” din Sighetu Marmației (Gheorghe și Ioan Dunca, Pătru Bârlea, Maria și Petru Botiș, Ana Ardelean, Anuța Zubașcu, Maria și Ioan Moș, Liviu Cârțu), Ioan Tivadar directorul Școlii de Arte „Gheorghe Chivu”, Petru Cudrici, primarul Bârsanei, care a recunoscut că nu a ascultat, nu a simțit așa cum a simțit la Slatina Imnul României.

Adică, solemnitățile de la Primărie au fost precedate de intonarea celor două imnuri naționale, ale Ucrainei și României. Asta, după parastasul oficiat în Capela Ortodoxă Română din centrul Slatinei, unde soclul statuii lui Ștefan cel Mare este gata, dar din cauza unui funcționar birocrat statuia zace încă într-un garaj. Parastas în memoria victimelor Holodomorului a celor peste 10 milioane de ucraineni uciși prin înfometare de regimul stalinist în perioada interbelică.

În fața mulțimii adunate în sala de festivități a Primăriei au vorbit organizatorii, invitații de peste apă și istoricul Ion Huzău, din Slatina: ”Chiar dacă înaintașii noștri au fost la Alba Iulia, ziua de 1 Decembrie este pentru noi o pseudo-bucurie, dar suntem mulțumiți că trăim în același spațiu Carpato-Danubiano-Pontic. Noi mai sperăm totuși într-o unire: intrarea Ucrainei în Uniunea Europeană.”

Profesoara Ana Moderco, de la Școala românească de gradul 1-3 (unde la liceu sunt doar 24 de elevi) și dirigoarea corului bisericesc, Ileana Șiman au pregătit un spectacol de excepție în care copiii, elevii și cei câțiva adulți din cor au impresionat asistența până la lacrimi. Moderatorul întâlnirii, Vasile Ona Jotu, a chiar zis la microfon, în timpul spectacolului: primarul nostru plânge. Și atunci, m-am bucurat că nu am fost singur.

Impresionantă vocea sopranei de clasa a VIII-a, Geta Popovici, care a cântat solo „Nu uita că ești român” și Balada lui Pinteș, baladă interpretată cu multe decenii în urmă de Victoria Darvai, născută la Biserica Albă.

Am remarcat și alți soliști sau soliste de valoare printre copii, dar am reținut doar numele fraților Grin și a lui Adi Huzo. Dulce de tot a fost și fetița de doar 4 ani, cu cizmulițe roșii. La vioară l-am auzit pe Vasile Marina din Ocna Slatinii, clasa a VIII-a, elev și al Școlii de arte din Sighet, unde face vioară cu Ioan Dunca. Spectacolul s-a încheiat cu recitalul sighetenilor. La ultimul cântec, cei prezenți în sală s-au ridicat în picioare. N-am numărat lacrimile.

La lumina Lunii de dincolo de nori, în fața Primăriei, clădire pe care, alături de drapelul național al Ucrainei, sunt arborate și drapelele României și Ungariei (etnicii români și maghiari fiind majoritari în Slatina) s-a încins Hora Unirii.

La cina festivă le-am povestit prietenilor că, în urmă cu 12 ani, am sărbătorit ziua României la Biserica Albă, tot așa, la sfârșit de noiembrie. Manifestările de 1 Decembrie din țară, le-am văzut la televizor. În „Graiul Maramureșului”, am scris apoi că de Ziua Națională a României mai bine m-am simțit în Ucraina!

Și în 2010, pot afirma că sâmbătă, 27 noiembrie, la Slatina am trăit în 3 ore 30 de zile Naționale la un loc. 20 au trecut.

Regretatul prieten, poet și ziarist din Apșa de Jos, Ion Mihalca, se mândrea mereu că e român din dreapta Tisei, zonă pe care el și alții o numesc România Mică.

După 20 de ani de când trec iar Tisa cu drag, după recitalul de sâmbătă al elevilor din Slatina pot spune cu mâna pe inimă, că România... mică e la noi!

Bouțul Mic, un mare sat, în tradiții ancorat

Florentin NĂSUI

De mult mi-am tot dorit să ajung în satele Bouțul Mic și Bouțul Mare ce aparțin de comuna Strâmtura din raionul Teceu, Ucraina.

La invitația medicului Ion Botoș, președintele Uniunii Regionale „Dacia” a românilor din Transcarpatia, am trecut din nou Tisa pentru a participa la Ziua Limbii Materne, manifestare internațională ce s-a desfășurat în întreaga lume.

De ce s-a sărbătorit această zi la Bouțul Mic, cu două săptămâni după, am aflat mai târziu. Adică, în a doua zi frumoasă a începutului de martie, cu soare și temperaturi maxime de 15 grade Celsius.

Din Apșa de Jos, imbarcați în Loganul condus de doctorul în istorie Ilie Gherheș, copilărit de doctorandul Dorel Todea, am urmărit „Lada” dlui Botoș, pe un drum care începea să

devină tot mai... „desgropat” și șerpuit din cauza băltoacelor ce trebuiau ocolite. În timp ce localnicii treceau pe lângă noi ca vântul în limuzinele lor înnorioate, noi nici Lada n-am mai ajuns-o, de-am tot întrebat: bine merem spre Bouț? Și-am tot mers din hop-hârtop admirând imensele case și strălucitoarele garduri de pe lungul drum al Apșei. După 10 kilometri, la intrarea în Strâmtura, am dat de o porțiune cu asfalt, dar bucuria a durat 2 kilometri, că iar am ajuns în sălbăticie. Nici case, nici oameni, nici mașini. Doar un indicator care ne informa că până la Bouțul Mare și Bouțul Mic mai sunt 2 km... infernali. Cu pante și rampe lungi și abrupte, cu prăpastie în dreapta, și munte dezgolit, în stânga, cu stânci, gata să se prăvale peste tine, cu băltoace și tină până la toba de eșapament. Ce bine că nu-i zăpadă, că nu-i iarnă, că nu-i februarie! După aproape o oră, de când ne-am abătut de la drumul național, am ajuns la destinație, afirmând în sinea mea că nu mai vin aici niciodată!

După câteva ore însă, descoperind comorile satului populat de oameni minunați, mi-am schimbat părerea.

Școala Medie de gradul I-II, băgată sub un deal, sub pădure, nu-i prea arătoasă pe din afară, dar în interior este foarte bine pusă la punct și îngrijită. De la director, prof. Gheorghe Opriș, am aflat că la întreținerea școlii, alături de cei 10 profesori și învățători participă și părinții celor 126 de copii ce învață aici. Primarul comunei, Vasile Buga, cel mai tânăr primar român, era încântat de solidaritatea consătenilor săi din centrul de comună și cele 3 sate, acești români maramureșeni, oameni ai muntelui, care participă cu drag la toate acțiunile la care sunt solicitați, inclusiv când e vorba de vreo susținere financiară. Tot el își cerea iertare pentru starea drumurilor, scuzându-se că iarna și dezghețul au fost de vină, dar în curând, ulițele vor fi tomnite la loc. Un localnic îmi povestea despre ospitalitatea bouțenilor, despre viața deloc ușoară pe

care o duc într-un cadru natural mirific, dar sălbatic, mai ales pe timp de iarnă, când legătura cu restul lumii se face telefonic, prin internet sau antene parabolice lipite de mai toate casele, unele chiar vechi, din lemn. Altele, palate.

Cele două sate, cătune, cum zic ei, se întind pe valea Bouțului, lungă, lungă. Cu secole în urmă, strămoșii întemeietorilor așezărilor erau mari crescători de vite. Când urcau din Apșa, cu ciurda la păscut, rumegătoarele adulte erau separate de cele tinere: acolo merge bouțul mare, dincoace merge bouțul mic!

Când profesoara de română, Ileana Gandig, regizoarea întâmplărilor culturale, a anunțat că programul durează 4 ore, m-am speriat. Nu numai că îmi voi pierde răbdarea, dar și ziua! În sensul că ne va prinde noaptea pe un drum cu cântec.

Dar am constatat, apoi, că timpul lung s-a scurs ca un moment excepțional.

„Am văzut aici multă bucurie și dragoste pentru limba română și tot ceea ce este românesc, atât la românii din România, prezenți aici, cât și la românii din această parte a Maramureșului – avea să-mi mărturisească la final dl. Dorin Popescu, consul la Consulatul General al României de la Cernăuți. Am văzut copii care au simțit poezia, muzica și dansul, copii care nu au încetat nici o clipă, preț de câtva ore, să fie foarte vii și iubitori de tot ce este în jur. Am văzut foarte multă dragoste față de lucrurile pe care eu le prețuiesc, le apăr, le promovez în virtutea poziției mele față de valorile românității. Chiar dacă o parte dintre cei din Bouțul Mic nu au fost niciodată în România de azi, ei nu ar fi putut atinge acest nivel de bucurie interioară, dacă nu ar fi fost în România străveche mai profund decât dacă ar fi făcut-o vreodată, fizic, azi. Ei au fost și sunt în România culturală, în România inimii. Pe de altă parte, Maramureșul este altceva decât toate celelalte zone românești în ceea ce înseamnă încrâncenarea cu care oamenii își mențin și perpetuează tradițiile. Din păcate, și

aici tradițiile se degradează, dar mai lent. Nunta anilor 1950 pe care am văzut-o este fictivă, alegorică, o nuntă care nu mai este pusă în practică de către tineri, nici de cei care aparțin acestei zone. Eu mi-aș dori foarte mult ca această nuntă jucată fără trac de cei 40 de elevi și profesori îmbrăcați în straie tradiționale maramureșene, să o mai vedem și în alte localități. Prin eforturi consolidate ale tuturor celor care țin la poporul lor, la folclorul lor, la tradiții, la românitate, vom reuși să stopăm sau să încetinim ritmul galopant al degradării tradițiilor. Să ținem cu dinții de tradiții și de tot ceea ce ne este drag. Am văzut pe scenă bucuria reală față de ceea ce fac. Bucuria pe care nici dansul nu o poate da, dar nici directorul nu o poate comanda. Comunitatea care are, crește și dezvoltă asemenea copii, are șansa de supraviețuire. Mă bucur să văd că există legături strânse între românii din Maramureșul din dreapta Tisei și cei din Maramureșul din stânga. I-am rugat pe cei prezenți să apere în continuare limba română împotriva tuturor intemperiilor istorice, pentru că orice intemperie are caracter accidental, iar ei și limba română au un caracter etern. Totodată, avem un nețărmit respect față profesorii și conducerea școlii din Bouțul Mic, dar mai ales față de domnul Ion Botoș, președintele Uniunii „Dacia”, care în primele 3 luni ale anului a organizat deja 3 manifestări importante în localități românești mai puțin cunoscute, prin care ei arată lumii cât de frumoși sunt românii din acest colț de rai.”

Celor două sate ale Strâmturii se adaugă Cărbunești. În total, comuna se întinde pe 5 mii hectare, are 5.500 locuitori, 1.800 fumuri și 100 km de ulițe. La Bouțul Mic trăiesc circa 800 locuitori în peste 270 de case. Cele mai apropiate târguri, la Podișor, sat care aparține de Apșa de Mijloc și la Slatina, 30 km.

Ileana Gandig: „La noi, limba noastră e a noastră. Obiceiurile, tradițiile populare sunt ale noastre, sunt la noi acasă. Tot ce avem, să rămână generațiilor care vin și să transmită mai departe. Cer iertare că am pornit această nuntă în Postul Paștelui, dar eu cred că Învierea Domnului ne aduce și altă înviere: învierea vechilor tradiții, obiceiuri și a tot ce s-a ascuns sub praful

uitării. Nici prezentul nici viitorul nu pot exista fără trecut. Eu sunt venită aici, prin căsătorie, din Bucovina de Nord. Când am venit la Bouț am găsit ceva deosebit: un folclor minunat de care eu sunt pasionată. Când am participat la prima nuntă, mi s-a părut că am nimerit într-o poveste. Nunta maramureșeană este un spectacol, este ceva deosebit. Să așezăm vechile obiceiuri alături de nunta modernă, care se face acum. Să revigorăm strigăturile care se făceau odinioară, jocul găinii, împodobitul steagului și cununii, îmbrăcatul miresei”.

Ion Botoș: „Nu întâmplător am ales această localitate pentru a sărbători Ziua Limbii materne, a limbii române. Dorim să cunoașteți mai bine așezările românești, situate mai departe de frontiera României, să le scoatem din anonimat tocmai prin intermediul tinereii generații”.

Vasile Buga: „Ziua de azi am vrut-o a fi una a limbii române, ziua unirii, ziua revederii”.

Gheorghe Opriș: „Satul nostru a fost întemeiat cu vreo 200 de ani în urmă. Munții, dealurile și apele, au denumiri românești. Copiii au omagiat azi bogăția și frumusețea limbii române și au încercat să trezească în sufletele tuturor dragostea de limba maternă, moștenită de la moși și strămoși. Mă bucur că la sărbătoarea limbii materne, în sala de spectacole au fost prezenți nu numai oaspeți din România (Maramureș și Oaș), elevi și profesori, dar și frați mai mari ai copiilor noștri, părinți și bunici, mulți octogenari, care au

urmărit cu atenție programul nostru, spectatori care chiar au jucat învârtita în sală, alături de protagoniștii spectacolului”.

Muzicanți buni au fost soliștii vocali, românii Ion Zmicală dobaș, și Vasile Benzed zonguraș, dar și ceterașul Zerni, instrumentist ucrainean foarte bun. Lor li s-au adăugat și 2 baianști.

Alături de Graiul Maramureșului, Radio Sighet și TV Negrești-Oaș (Maria Tripon), din stânga Tisei, la excepționala întâmplare de la Bouțul Mic presa a fost reprezentată și de TV Ujgorod, secția Română: Elvira Chilaru și Nina Munteanu.

Donații de cărți în limba română și publicații au făcut Consulatul General al României din Cernăuți, Uniunea „Dacia” cu sediul în Apșa

de Jos, Muzeul Maramureșului din Sighetu Marmației, și „Graiul Maramureșului”, Baia Mare.

După ce am stat cu toți la masă, în lungul drum al nostru către casă, cu Ilie și Dorel, am

compus un cântecel: „Fie mare sau micuț, nu-i mai mândru ca Bouț, satul cu oameni de frunte, mult mai mari decât un munte. Și de-o fi să fie vară, vom veni aicea iară!”

La Chișinău a fost prezentat filmul „Golgota Basarabiei”

În seara zilei de 16 noiembrie a.c., a avut loc premiera filmului documentar „Golgota Basarabiei”, proiectat la Cinematograful „Odeon” din Chișinău. Filmul este realizat la Studioul „Moldova-film”, avându-i ca scenariști pe Victor Vasilache și Ion Chistruga, iar regia este a lui Ion Chistruga și Alina Ciutac și reprezintă drama neamului nostru în timpul regimului totalitar stalinist. Documentarul prezintă viața poporului basarabean de la 1940 încoace – popor care a trecut prin deportări, foame, lagăre de concentrare, colectivizare etc.

În sală a fost prezentă și Ecaterina Garmandir, eroină a filmului și martoră a deportărilor. „Eu azi sunt, mâine nu-s. Dar cu ceilalți ce facem? Cine era vinovat în Moldova?”, a întrebat retoric doamna Garmandir. Bătrâna de 76 ani și acum, după decenii de la deportările la care a fost supusă își dorește ca oamenii să cunoască adevărul despre cele întâmplate, iar conaționali noștri să se simtă liberi pe pământul strămoșesc.

La rândul său, primarul general Dorin Chirtoacă a propus ca acest film să fie văzut de cât mai mulți oameni. În acest sens, la Primăria Chișinău se vor găsi copii ale acestui film, atâtea câte vor fi necesare, pentru ca să ajungă în casele oamenilor. „Îmi doresc să trăim clipa când spusele doamnei Garmandir să devină realitate, să ne simțim și noi liberi, cei care locuim pe acest pământ și avem și noi demnitatea noastră de oameni”, a declarat primarul Chișinăului. „Unde au fost aceste informații și ce crime au comis acești oameni, dacă erau judecați de 3 militari în uniformă, cu stea roșie în frunte, fără nici un fel de avocat, procuror, dosar? Și pentru ce? Că erau oameni la casa lor?”, a mai menționat șeful administrației municipale.

Pelicula aduce argumente suplimentare la informațiile pe care le cunoaștem despre rusificarea și anexarea Basarabiei, de data aceasta prin imagini autentice, filmate la Chișinău și în sate. De asemenea, publicul descoperă un adevăr necunoscut până acum, că în secolul al XX-lea, în URSS, se aplica spânzurarea în public sau că celor condamnați li se impunea să-și sape singuri groapa și apoi erau împușcați în cap de KGB-iști sau NKVD-iști și li se mai dădea și câte un picior, dacă nu nimereau groapa din prima.

Filmul documentar „Golgota Basarabiei” se bazează pe datele din dosarele secrete ale KGB-ului și pe argumentele martorilor oculari. Pelicula a fost proiectată zilnic pe parcursul lunii noiembrie, la ora 16.00, la cinematograful ODEON, astfel ca cât mai mulți oameni să-l poată vedea. Intrarea a fost liberă.

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI CHIȘINĂU

În perioada 11-15 noiembrie 2010, la Iași și Chișinău a avut loc Simpozionul Internațional

Românii din afara granițelor țării

ediția a XII-a

Gheorghe IUTIȘ,

membru al ASTRA, Despărțământul „Mihail Kogălniceanu” Iași

Manifestare tradițională de elită organizată de Despărțământul „Mihail Kogălniceanu” Iași al ASTREI, Simpozionul din acest an a reunit participanți de prestigiu – istorici, filologi, oameni de cultură din Republica Moldova, Franța, România. Deschiderea oficială s-a realizat la Muzeul Unirii din Iași, în prezența oficialităților orașului și a numeroși participanți. Au fost rostite cuvinte de salut și apreciere a activității Despărțământului ieșean, menționându-se în mod deosebit prodigioasa și neobosita activitate desfășurată de către președintele ASTREI din localitate, doamna Areta Moșu.

La Iași lucrările Simpozionului s-au desfășurat în patru secțiuni: Istorie și civilizație românească, Limbă și literatură română, Religie și spiritualitate și o secțiune dedicată vieții și activității lui Petru Comarnescu. Au fost incluse în program 42 de comunicări, urmate de discuții interesante și incitante. Au fost lansate două volume editate sub egida ASTREI ieșene, precum și cele trei reviste pe care acest prolific și devotat cauzei naționale Despărțământ le editează.

În zilele de 14 și 15 noiembrie 2010 Simpozionul și-a continuat lucrările în Republica Moldova. La Muzeul de Istorie și Arheologie din Chișinău s-a desfășurat o masa rotundă având ca temă de dezbatere „Drepturile omului, democrație și stat de drept în Moldova”, la care

au participat, pe lângă cei veniți de la Iași, și numeroase personalități ale vieții științifice și culturale din țara cuprinsă între Prut și Nistru. După-amiază s-au derulat, la Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală, lucrările celor două secțiuni: Istorie și civilizație românească; Limbă și literatură română. La finalul sesiunii de comunicări s-au formulat concluzii și s-a adoptat Rezoluția Simpozionului.

Ziua de 15 noiembrie a fost dedicată unor excursii și vizite foarte interesante - un tur al orașului Chișinău, inaugurarea Centrului „Mihail Eminescu” de la Anenii Noi, precum și vizitarea Liceului „Hyperion”, a muzeului din localitatea Gura Bâcului, apoi a vestitei mănăstiri Căpriană. Seara s-a încheiat cu un minunat și emoționant spectacol folcloric vizionat în pădurea de lângă mănăstire.

Calitatea științifică, dar și de suflet a Simpozionului, a atins cote înalte, așa cum am fost obișnuiți și la edițiile precedente. Nu putem încheia fără a menționa aportul deosebit, uman și material, pe care l-au avut în buna desfășurare a acestei prestigioase manifestări, doamna Areta Moșu și domnul Iulian Pruteanu-Isăcescu de la Iași, doamna Maria Danilov și domnul Mihai Ursu de la Chișinău, domnul Nicolae Robu de la Strășeni și domnul Octavian Zelinski de la Anenii Noi. Tuturor, mulțumiri din suflet, felicitări și urarea de noi și frumoase reușite în nobila activitate pe care o desfășoară.

Apel de solidaritate

Ovidiu CREANGĂ

Toronto, Canada

*Frați români basarabeni,
Mă adresez celor câțiva prieteni basarabeni, pe care îi cunosc din Toronto, cu rugămintea ca aceste rânduri ale mele să le faceți cunoscute tuturor basarabenilor din Toronto și Ontario și în final să fie cunoscute de cât mai mulți basarabeni de pretutindeni.*

Am să vă reamintesc că pe data de 12 noiembrie 1924 a fost creată RASS Moldovenească, Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldo-

venească, de pe malul stâng al Nistrului cu capitala inițial la Balta, mai apoi la Tiraspol.

Scopul creării acestei unități administrative bolșevice a fost să fie un cap de pod pentru cucerirea întregii Moldove până la Carpați, și de ce nu, a întregii României.

Atunci a luat naștere și aberația de Limbă Moldovenească, care este diferită de Limba Română și de atunci dușmanii noștri muncesc ca niște furnicuțe harnice să ne distrugă ca neam și ca țară.

Ce este interesant și regretabil, este că acest măr otrăvit și putred tinde să contamineze toată lădița cu mere sănătoase. Se știe că dacă pui un măr stricat într-o lădiță cu mere sănătoase le strică pe toate.

Și mărul ăsta stricat, această aberație inventată pe 12 noiembrie 1924 mai dăinuiește încă, și nu numai atât, ci contaminează și mere absolut sănătoase.

Prin comparația mea am vrut să spun că oamenii, basarabeni de ai noștri, absolut de bună credință, fără să vrea sunt contaminați de acest putregai și nu-și dau seama că prin atitudinea lor pro moldovenească dau apă la moara celor ce vor distrugerea noastră ca națiune, distrugerea noastră ca țară.

De 200 de ani, când Rusia Țaristă a răpit, mai întâi, partea de sud a Basarabiei, a răpit Buceagul, ca în final să-și extindă raptul pe toata suprafața Basarabiei, Rusia Pravoslavnică sau sub țariști, sau sub bolșevici, sau sub orice formă ar fi, luptă perseverent la distrugerea noastră ca popor, ca națiune.

Mă adresez la frații noștri basarabeni, de

bună credință și curați la suflet, care nu au realizat că înlocuind termenul de român basarabean cu termenul de moldovean dau apă la moară dușmanilor noștri. Desigur că noi cei dintre Prut și Nistru suntem moldoveni ca și frații noștri de dincolo de Prut, până la Carpați, dar suntem români ca și frații noștri dobrogeni, ardeleni, bănățeni, sau aromânii din Macedonia sau Grecia, sau din alte părți ale lumii.

Din fericire, situația s-a schimbat și în așa zisa Republica Moldova, adică Basarabia, nu mai este la putere guvernul comunist a lui Voronin, care în fond era condus de la Kremlin.

Tinerii din Republica Moldova prin sacrificiul lor, au dat dovadă de un suprem eroism și au determinat schimbarea țării către România, către Europa. Fără revolta lor spontană, Voronin ar fi fost și astăzi la putere.

Basarabia este pământ românesc și trebuie să revină la Patria Mamă, ROMÂNIA.

Deci în mod hotărât și pentru totdeauna să terminăm cu moldovenismul primitiv care este mărul stricat aruncat în lădița cu mere proaspete și sănătoase.

Dr. Ion Popescu – cetățean de onoare al satului Pătrăuții de Jos din nordul Bucovinei

„Satul meu pitoresc,/ Ești atât de frumos,/ Eu cu drag te numesc/ Pătrăuții de Jos!”

Pentru aportul personal deosebit în dezvoltarea satului și cu ocazia a 400 de ani de la prima atestare a localității natale sub acest nume, Consiliul sătesc Pătrăuții de Jos i-a oferit dr. Ion Popescu, deputat al poporului din Ucraina, titlul onorific de Cetățean de onoare al satului Pătrăuții de Jos.

În Diploma înmănată la 28 august 2010, printre altele se menționează : „Aici te-ai născut și ai crescut,/ Aici copilăria dragă ți-ai trecut,/ Aici e casa părintească,/ Aici e vatra strămoșească,/ Aici mereu ești așteptat –/ Ești fiul satului cel drag!”

Este de remarcat, că „pentru contribuția adusă la popularizarea existenței românilor și promovarea intereselor românilor nord-maramureșeni din dreapta Tisei la nivelul parlamentului ucrainean”, dr. Ion Popescu a fost ales, în anul 2006, cetățean de onoare și al localității românești din Transcarpatia ucraineană, Apșa de Mijloc.

Secretariatul executiv și Senatul Consiliului Național al Uniunii Interregionale „Comunitatea Românească din Ucraina” aduce sincere felicitări dr. Ion Popescu, dorindu-i noi realizări și recunoștință binemeritată a poporului român din Ucraina.

Secretariatul executiv al UI CRU

Situația minorităților naționale în Voivodina și a minorității române din Serbia

Cu ocazia ședinței Comisiei politice a AP a Consiliului European, care și-a desfășurat lucrările între 6-7 septembrie a.c. la Belgrad, o delegație a românilor din Timoc s-a întâlnit pe 6 septembrie 2010 cu vicepreședintele AP a Consiliului European, șeful delegației permanente a Ucrainei la Strasbourg, deputatul în Rada de la Kiev pe listele Partidului Regiunilor și liderul Comunității Românești din Ucraina, dr. Ion Popescu.

În urma discuțiilor purtate cu dr. Ion Popescu de către Boian Alexandrovici, consilier diecezan pentru relațiile cu autoritățile din Republica Serbia și protopop de Dacia Ripensis, Dusan Parvulovici, președinte al Comitetului pentru Drepturile Omului din Nigotin și director al Federației Românilor din Serbia și Drăgan Demici, membrul Consiliului Național al Minorității Naționale Române, s-au stabilit căile, formele și metodele de semnalare către APCE a situației reale a românilor de pe Valea Timocului și monitorizarea implementării Rezoluției 1632 din 2008 Situația minorităților naționale în Voivodina și a minorității române din Serbia. S-a convenit informarea privind situația reală a românilor din această zonă a membrilor Comisiei de monitorizare a APCE și, în special, a dlui Davit Harutyunyan (Armenia) - noul raportor al acestei comisii pentru Serbia.

Subiectul principal în dezbaterile Comisiei politice a fost Construirea păcii în fosta Iugoslavie. Dr. Ion Popescu a fost unicul membru al comisiei politice de origine română care s-a prezentat la ședință (din motive necunoscute, la Belgrad nu au ajuns nici Viorel Badea, senator al românilor de peste hotare și membru al acestei comisii și nici alți parlamentari români).

În intervențiile sale, alături de alte probleme, parlamentarul român din Ucraina a abordat și problemele identității lingvistice ale sârbilor/ munte-negrenilor din fosta Iugoslavie, ale ucrainenilor/ rutenilor din Voivodina, dar și ale Vlahilor/Românilor din Timoc..., a cerut explicații de la secretarul de stat sârb Ștefanovici, printre altele, și în ceea ce privește implementarea Rezoluției 1632 și a Recomandării 1845 (2008) adoptate de către APCE în baza raportului Hermmann privind minoritățile în Voivodina și minoritatea română din Timoc. Ion Popescu a cerut și explicații privind dreptul comunităților ortodoxe nesârbe din Timoc de a oficia în biserici în limba maternă.

În cadrul discuțiilor, reprezentanții românilor autohtoni de la nord și sud de România au ajuns la înțelegerea de a se informa reciproc privind situația românilor din zonele respective, precum și de a populariza aceste informații în comunitățile partenere din lume.

Reprezentantul românilor din Ucraina le-a dăruit fraților din Timoc cartea *Români din Ucraina: între trecut și viitor*, în care sunt reflectate căile, etapele și condițiile de dobândire și impunere în practică a drepturilor românilor din Ucraina, primind în schimb o icoană ortodoxă, reviste și materiale informative privind viața social-culturală a românilor din Timoc.

Dusan Parvulovici, Boian Alexandrovici și Drăgan Demici l-au felicitat pe Ion Popescu pentru înalta distincție - ordinul Pentru merite (Gradul II) cu care a fost decorat de către președintele Ucrainei, Victor Ianukovici. Iar Ion Popescu a promis că și în continuare îi va susține pe românii din Timoc în apărarea drepturilor acestora.

Reconcilierea între statele fostei Iugoslavii

În 7 octombrie a.c., la Strasbourg a avut loc ședința Comisiei politice a APCE.

În cadrul dezbaterilor pe tema „Reconcilierea între statele fostei Iugoslavii” a fost abordată și problema situației minorităților românești din Balcani.

Pe parcursul dezbaterilor, reprezentantul României, Titus Corlățean, a cerut asigurarea drepturilor minorităților românești din aceste state și, în special, în Serbia.

Șeful delegației Ucrainei - reprezentantul Partidului regiunilor a președintelui Victor Ianukovici și liderul românilor din Ucraina, dr. Ion Popescu, a cerut asigurarea drepturilor pentru rutenii, stari vlasi („românii vechi”) și goranii din Bosnia, dar și asigurarea drepturilor pentru rutenii/ucrainenii și vlahii/românii din Valea Timocului, care, în comparație cu cei din Voivodina întâlnesc mari greutăți în deschiderea școlilor naționale, având mari dificultăți și în privința efectuării serviciilor în limba maternă în bisericile din zonă.

Membrii Comisiei au atras atenția raportorului dlui Mercenaro din Italia ca pe parcursul pregătirii raportului final să atragă atenția și asupra stării respectării drepturilor minorităților și, mai ales, a inadmisibilității divizării artificiale a grupurilor lingvistice ucrainofone în ruteni și ucraineni, precum și a celor românofone în valahi și români. (*Timoc Press*)

ROMÂNII ÎN LUME

Crăciun românesc în Canada

Elena BUICĂ
Toronto, Canada

Ne primiți cu colindul? Venim din Canada să vă facem o urare și să vă povestim de-ale noastre, de pe aceste meleaguri.

Deschide ușa, creștine,/ Că venim și noi la tine!...

Nu intenționez să mă las furată de condei și iarăși să scriu despre Sărbătorile de iarnă și cu atât mai puțin să trimit aceste rânduri în țară. Gândeam că orice aș scrie despre aceste sărbători, n-ar mai putea fi o noutate, totul se știe din moși-strămoși, iar cei din țară știu ce foc avem noi pe inimă în aceste zile. Voiam doar să trăiesc pur și simplu bucuria acestor zile abandonându-mă, ascultându-mi doar trăirile interioare. Dar se vede treaba că acolo au fost prea multe voci și polifonia lor s-a transformat în cuvinte și cuvintele aproape că au hotărât singure cum să se aranjeze pe hârtie după noi orânduiri apărute în urma experienței în ale scrisului. Așadar, nu despre noutăți vorbim în aceste zile, ci despre trăirile noastre care sunt întotdeauna vii, proaspete, oriunde ne-am afla, așa cum redescoperim în fiecare an, în decembrie, acea bucurie proaspătă a sărbătorilor de iarnă ca pe o noutate. Se redeșteaptă în noi dorința de a merge pe drumul Magilor - înțelepții vremurilor de atunci - pentru a ne întâlni cu Iisus care a îndumnezeit lumea prin Nașterea și jertfa Sa.

La sfârșitul unui an petrecut cu fel de fel de întâmplări, este o mare binefacere să ne adunăm și să petrecem împreună un moment sfânt de mare sărbătoare. Zilele de bucurie sunt mult mai puține în prea repede trecătoarea noastră viață, decât cele în care ne confruntăm cu necazurile, neîmplinirile, încordarea în efortul de a atinge un scop, ori zilele cenușii despre care nici nu ne mai amintim că le-am trăit.

Sărbătoarea Nașterii Domnului, trimis de Dumnezeu pe pământ, este cea mai frumoasă și cea mai iubită dintre sărbători și este trăită cu bucurie atât de cei mici, cât și de cei care s-au îndepărtat de anii copilăriei. Este o sărbătoare cu

trăiri speciale, care rămâne în noi oricâte valuri ne-ar vântura viața, oriunde ne-am afla și orice condiții de viață am avea. Această Sfântă Sărbătoare ne unește pe toți în fața minunii Nașterii Mântuitorului lumii vestită de Îngerul trimis de tatăl Ceresc: „Lui Dumnezeu slavă, pe Pământ pace și între oameni bună învoire”.

În Canada, începând din primele zile ale lunii decembrie, ba chiar și mai devreme, de pe la mijlocul lunii noiembrie, treptat, treptat, prinde iarăși contur forfota oamenilor pentru pregătirea acestor sărbători. Tot ce ne înconjură, parcă și văzduhul, totul vestește Nașterea Domnului – începutul unei noi creații. Totul ne îndeamnă să ne pregătim pentru această frumoasă sărbătoare care aduce sentimentul de mare bucurie a luminii divine, fiindcă facem parte din rânduielile lui Dumnezeu, ne dă senzația de bunăstare, dorința de a fi mai buni. Nu ne putem sustrage acestei vrăji, acestor trăiri cu o putere așa de mare asupra noastră, capabilă să îmbânzească și pe cei mai înrăiți oameni. Chiar dacă în aceste zile nu reușim să anulăm toate asperitățile, măcar le mai rotunjim, mai uităm

puțin că am eșuat de prea multe ori de pe puntea încrederii în oameni.

Pe pământul american, sunt deosebit de bogate și de încântătoare podoabele acestor sărbători, iar luminile sunt de-a dreptul feerice, dar pentru noi, românii, există unele cu totul speciale, pentru care nu plătim nimic – amintirile. Zilele acestea nu sunt numai zile de sărbătoare, sunt și zile de retrăiri ale anilor de care nu ne-am despărțit niciodată, chiar dacă timpul a mai schimbat câteva contururi. Cântând aici colindele noastre dragi, ele ies din pieptul nostru cu o emoție specială și nu de puține ori cu o lacrimă strivită între gene, așa cum remarcă neamurile care ne vizitează în aceste sărbători, emoționați mai ales de emoțiile noastre. Ne vin în minte nenumărate imagini răvășitoare de trăiri, pentru că ele ne transferă în lumea copilăriei de care n-am putut și nici n-am vrut să ne despărțim sau să o destrămăm atunci când am crescut și am continuat să împletim armonios firescul cu supranaturalul și să spunem că Moș Crăciun există cu adevărat. Avem nevoie de acest univers mai ales noi, cei ce trăim departe de locurile în care ne-am născut și sufletul nostru nu s-a sudat complet cu noile noastre locuri – frumoase și ele, dar care nu sunt rupte din noi. Cu precădere în aceste zile, sufletul nostru își caută drumul acolo unde știe el că este „acasă”, în locul acela unde am simțit starea de bine și de îmbelșugare, când eram siguri că nimic rău nu ni se poate întâmpla, pentru că asupra noastră vegheau părinții. Toți retrăim imagini ale locurilor necuprins de frumoase din lumea inocenței, imagini pe care le-am trăit parcă nu demult, dar evoluția tehnicii de acum îți lasă impresia că aparțin totuși altui secol. Se derulează viu imaginile casei părintești sau a bunicilor de la țară, cu zăpada din care abia mai zăream gardurile, ori așezată sub formă de căciuli în vârful ulucilor sau pe oalele răsturnate cu gura în jos în vârful parilor, cu pomii lăsându-și în jos crengile încărcate de zăpadă ca într-o plecăciune, cu țurțuri la streășini, cu geamurile încărcate cu steluțe de gheață. Chiar așa...de când oare n-am mai văzut cum gerul pune steluțe pe geamul odăilor noastre? Nu cumva a fost acum, nu chiar de mult, dar am uitat noi să ne îndreptăm ochii spre ele?! În casă parcă văd pâlپând lumina lămpii atârnată pe perete într-un cui. Simt căldura domoală a lemnului ars, troznind, ori bolborosind

câteva fire de apă rămasă printre crăpăturile lui, ori sărind scânteii din jărăgaiul răvășit de vătrai. Simt plutind în aer mirosul sărmăluțelor, caltaboșului, cârnaților cu puțin miros de usturoi, miros de țuică fiartă, de vin bun, zaibărul din Țigăneștiul copilăriei mele, adevărată putere a ursului, apoi mirosul de cozonac frământat îndelung în copaie, cu multe ouă, ca să aibă culoarea galbenă și îndulcit cu zahăr în care stătuse o vreme mai multe batoane de vanilie, cozonaci cu nuci, cu mac, cu stafide, plăcintă cu mere, cu brânză, cu varză...

Era sărbătoarea familiei, dar parcă întregul sat făcea parte din această familie.

Culmea fericirii copilăriei noastre o atinge ziua de „colindeți”, ziua când colindătorii deschideau ușile caselor și inimile oamenilor. Colindam prin sat purtând în ochi sfințenia îngerilor. Primeam cu bucurie bobarnaci, mere, nuci, bomboane, care erau foarte prețuite în acele vremuri, covrigi pe care acasă îi înșiram pe o sfoară și îi atârnam în cui, mâncându-i cu oarecare socoteală. Bucuriile astea se prelungeau până după Anul Nou cu tot alaiul de frumoase tradiții în care eram implicați, Bradul, sosirea lui Moș Crăciun, Steaua, Plugușorul, Sorcova, Capra...toate acele răscolitoare frumuseți care astăzi formează izvorul tulburătoarelor noastre amintiri.

Acum, în lumea în care trăim, păstrându-ne tradițiile, l-am îndrăgit totuși și pe veselul Santa Claus, pe care-l întâlnim peste tot și abia așteptăm să îl vedem defilând în carele alegorice care deschid sau închid sezonul sărbătorilor de iarnă alături de soția sa, vesela Crăciunița, căci prețuind familia, canadienii i-au întregit și lui familia, ca să-i fie bucuria deplină. Ne bucurăm din plin de amploarea acestor forme de sărbătorire a Nașterii Domnului de pe pământul canadian, dar toate acestea le așezam alături de cele pe care le retrăim din amintirile uneori mai vii chiar decât au fost când ne-am aflat în vârtejul lor, căci depărtarea le dă o aură specială.

Din îndepărtata Canada, vă facem urarea: Să vă fie casa, casă,/ Să vă fie masa, masă!/ La Anu' și La mulți ani!

Sfintele sărbători să lumineze și să încălzească inimile romanilor de pretutindeni, să aducă binele în țară, pe pământ pace și între oameni bună învoire!

Sărbători fericite!

De vorbă cu stelele

Meniuț MAXIMINIAN

Scriitorul George Roca adună în volumul *De vorbă cu stelele*, ca într-o confesiune, gândurile unor români celebri stabiliți pe trei continente: America, Australia și Europa. Cartea, apărută la Editura Anamarol, debutează cu un profil de personalitate creatoare surprins de Carmen Cătunescu, în care George Roca se descrie ca un individ vulcanic, intempestiv, jovial, un român plecat în Australia, un jurnalist neobosit, filolog de formație care și-a exprimat gândurile în sute de articole răspândite prin media de pe întreg mapamondul. George Roca este un poet grav, gânditor, sentimental, care dăruiește din personalitatea sa gândul cel bun, aflându-se într-un permanent dialog cu confracții.

Primul interviu este Mircea Bădulescu, antrenor de elită al gimnasticii, care a dus faima românilor, ca specialiști în gimnastică, pe cele mai înalte trepte ale performanței. A arbitrat de-a lungul timpului Jocurile Olimpice de la München și Montreal, Campionatele Mondiale de la Ljubliana, Varna, Strassburg și Ford Worth și lista ar putea continua.

Apoi, ne întâlnim cu gândurile Adinei Ciocort, director al revistei on-line „Romanian VIP”, artist plastic, care vorbește despre accesul la literatură prin intermediul internetului, dar și despre picturile ei sau poezie. Ovidiu Creangă, scriitor canadian de limba română, are un singur gând, să vadă Basarabia alipită de patria mamă, România, iar artista bănățeană Lia Lungu, stabilită la New York, ne surprinde prin bogata activitate desfășurată sub egida ONU.

Bistrița este prezentă în această carte a valorilor românești prin Iuliana Săsărman, pictoriță, membră a Uniunii Artiștilor Plastici, care vorbește despre proiectele importante pe care le are pe pământul făgăduinței și Melania Cuc, scriitoare, pictoriță, care are un interviu luat în vacanța de la Archiud, în care vorbește despre timpul petrecut în Canada, dar și despre rădăcinile culturii românești.

Editura Anamarol, București, 2010

Poetul și traducătorul Adrian Șomcodi, fizicianul Gheorghe Drăgan, Sorana Hâlmău și Loredana Sachelaru - concurente la Miss Diaspora, atletul veteran Vasile Iancu, scriitorul Viorel Nichols, scriitorul Mureșan Darie Ducan, sculptorul și scriitorul Eugen Evu, ilustrul Corneliu Leu, scriitorul Cristian Negureanu, artistul plastic Romeo Niram, pictorița Alina Paraschiv, fotbalistul Victor Paraschiv, istoricul Constantin Popa sunt cei care, cu dor nemărginit de țară, acceptă confesiunea în fața profesionistului George Roca, cel care mai apoi, în volum, adună o lume a românilor care ne dovedește încă o dată că intelectualitatea noastră face lucruri minunate, indiferent de țara în care și-a găsit destinul.

George Roca ne propune, prin cheia scrișului, descoperirea unei alte laturi a românilor stabiliți în diaspora, cartea fiind un bun ambasador pentru ceea ce suntem cu adevărat.

<http://www.rasunetul.ro>

Despre modestia unui cercetător cu o carieră științifică de succes

interviul cu prof. dr. Ionel Michael Navon

A consemnat **Liliana MOLDOVAN**

Ionel Michael Navon este un reprezentat important al elitelor științifice internaționale. Cunoscut ca cercetător activ în domeniul matematicii, fizicii, științei computerelor și construcției aeronautice, domnia sa a crescut într-o familie de evrei originari din București. În anul 1950, la vârsta de 10 ani se mută împreună cu familia în Israel. Peste câțiva ani, viitorul academician, este elev al liceului Fontainebleau din Paris, unde își ia bacalaureatul cu o teză despre matematica elementară.

Pasiunea pentru științele matematice îl îndeamnă să își continue studiile la Universitatea Ebraică din Ierusalim. Aici obține, în 1971, titlul de master în meteorologie. Un episod inedit din biografia sa începe în anul 1975, când pleacă împreună cu familia în Africa de Sud și lucrează ca cercetător-șef la Council of Scientific and Industrial Research of South Africa. În perioada anilor petrecuți la Pretoria urmează cursurile doctorale, pe care le finalizează cu obținerea titlului de doctor în matematici aplicate (în 1978). Personalitate vizionară, Michael Navon își extinde domeniul de cercetare și interes ajungând să desfășoare o incitantă activitate în cadrul National Aeronautics and Space Administration în Greenbelt, statul Maryland din SUA.

În 1985 pătrunde în mediul universitar și obține un post de profesor la Universitatea de Stat din Florida. Experiența profesională a dr. Michael Navon este impresionantă. În prezent lucrează la Departamentul Scientific Computing al Universității de Stat din Florida și este profesor asociat la institutul Supercomputer Computation Research Institut cu sediul în Tallahassee, Florida.

Aria sa de cercetare este deosebit de generoasă, Ionel Michael Navon reușind să demonstreze că științele matematice pot fi aplicate cu succes în domenii extrem de variate ca geofizica, dinamica meteorologică, oceanografia, în sfera computerelor și a sateliților artificiali. De-a lungul carierei sale, profesorul universitar

și cercetătorul Ionel Michael Navon a încercat să explice fenomenele realității înconjurătoare și fenomenele științifice prin intermediul matematicii și informaticii. Concluziile științifice la care a ajuns și teoriile pe care le-a formulat au fost expuse în diferite publicații de specialitate ori au fost publicate în numeroase cărți la elaborarea cărora a contribuit în calitate de coautor sau colaborator.

Ionel Michael Navon a reușit să pătrundă în lumea științifică americană, dar nu și-a uitat rădăcinile. Vorbitor al limbilor engleză, franceză și ebraică, cercetătorul născut la București este căsătorit cu o româncă din Iași, folosește limba română ca limbă maternă și își exprimă cele mai valoroase gânduri tot românește. Nu demult, în 2009, domnia sa a revenit în România, după 60 de ani de exil, pentru a participa, în calitate de lector, la lucrările Școlii de vară organizată pentru cercetători și doctoranzi de către Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu.

Liliana Moldovan: *Stimate Ionel Michael Navon, cu 25 de ani în urmă v-ați dedicat activității universitare și ați ales să lucrați ca profesor la Universitatea din Florida. Cum a început experiența dumneavoastră pedagogică de la Tallahassee, ce materie ați predat și cum a fost prima întâlnire cu studenții americani?*

Ionel Michael Navon: Am început prin a

preda cursuri de metode numerice folosite în studiul ecuațiilor diferențiale parțiale. Ca orice început, a fost greu, necesitând o pregătire amănunțită cuprinzând cursuri de specialitate și o experiență didactică aprofundată.

La Florida State University (FSU) studenții americani constituiau, la nivel de graduate students, cam 60% din toată clasa, restul fiind compus din elevi din China, India, Korea și țări din Orientul Mijlociu. Studenții aflați în primul an de studiu erau deja bine pregătiți – puneau multe întrebări în legătură cu proiectele de curs și se prezentau la consultație în afara orelor de curs. În multe situații, cei din China se situau la vârful ierarhiei clasei, datorită efortului intens de studiu și cercetare depus și datorită dedicației lor.

L.M.: *Cercetarea este un domeniu care își schimbă mereu prioritățile, mintea umană este în continuă căutare și cred că sistemul interogațiilor științifice este extrem de generos. În ce direcție se îndreaptă atenția dumneavoastră de cercetător? Ce probleme încercați să soluționați în ultimul timp?*

I.M.N.: Ca cercetător încerc să rezolv probleme mutidisciplinare care pot fi soluționate cu ajutorul ecuațiilor diferențiale parțiale, aplicate în domeniul geo-științelor, ca de exemplu: problemele de model redus, problemele de modelare atmosferică și oceanografică, diverse situații legate de asimilarea optimală a observațiilor în sistemele de prognoșticare a schimbărilor atmosferice.

Din altă perspectivă, atenția mea s-a îndreptat și în direcția utilizării și dezvoltării metodelor de optimizare, cu și fără constrângeri, plasarea optimală a senzorilor pentru a detecta și preveni acțiuni teroriste de tip biologic, chimic, nuclear. După cum era de așteptat, m-am implicat, cu seriozitate și dedicație, în rezolvarea unor situații concrete legate de poluarea cu petrol a Golfului Mexic, lucrând, în acest sens, cu cercetători de la Imperial College, împreună cu ei fiind implicat și în diferite alte proiecte.

L.M.: *Cred că sfera de aplicabilitate a științelor matematice este enorm de largă. Din această perspectivă, oferiți-ne, vă rog, câteva explicații referitoare la legătura matematicii cu științele meteorologice.*

I.M.N.: Științele meteorologice sunt o ramură a dinamicii fluidelor care, la rândul lor, sunt o parte a matematicii aplicate. De exemplu, multe metode de matematici aplicate, și metode de control optimal al sistemelor de ecuații diferențiale parțiale (Variational data assimila-

tion) și metodele de tip Monte-Carlo al filtrului lui Kalman – (Ensemble Kalman Filter) și-au dovedit utilitatea, mai întâi prin aplicarea lor în cercetările atmosferice.

L.M.: *Se spune că matematicienii sunt mari vizionari, cum credeți că vor evolua științele matematice în următorii ani? Care sunt teoriile științifice „la modă” în acest domeniu?*

I.M.N.: Datorită dezvoltării fenomenale a calculatoarelor, în următorii ani, vom vedea soluții la multe probleme din diferite ramuri ale științelor aplicate - probleme care păreau de nesoluționat în trecut. Progrese importante vor apărea în chestiunile legate de prevederea schimbărilor climatice, matematica va sluji descoperirii unor procese biologice care pot aduce noi metode de vindecare sau, chiar dacă este greu de conceput, se va ajunge la crearea vieții, la un anumit nivel, în laborator, plecând de la simple componente chimice.

L.M.: *Ați părăsit România la o vârstă fragedă pentru a emigra în Israel, vă mai aduceți aminte cum arăta Bucureștiul acum 60 de ani?*

I.M.N.: Ca să fiu sincer, țin minte numai imagini răzlețe, cum ar fi: casa părinților din Strada Fetițelor numărul 7, din București, Calea Călărași, Strada Lucaci sau Sfântul Ștefan. Totul văzut însă, prin prisma amintirilor unui copil de 10 ani, elev la școala primară „Lucaci”, un „pionier”, puțin conștient de faptul că va părăsi, în scurt timp, aceste meleaguri... După mulți ani, când am revăzut cartierul copilăriei, mi-a venit greu să îl recunosc, mai ales că reîntâlnirea a avut loc în timpul unei ploi torențiale.

L.M.: *Cum a fost revenirea în țară, în 2009, când ați participat la școala de vară organizată de Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu?*

I.M.N.: A fost ca și în experiența lui Marcel Proust din *A la recherche du temps perdu...* Reîntors în țară, am călătorit mult: am fost la București, Iași, Cluj, Sibiu, la Ploiești și la Bușteni. Am mers mult cu trenul și am întâlnit o sumedenie de oameni prietenoși. Am avut prilejul de a fi oaspetele dr.-lui Neculai Andrei și al familiei sale. La Iași, am cunoscut familia Mușat, părinții Clădiei Mușat, care a fost eleva mea în Florida. Au fost foarte primitivi și simpatici. În esență, a fost o experiență plăcută și cred că atât eu, cât și soția, vom mai reveni într-o altă vizită.

L.M.: *Pornind de la experiența întâlnirii cu tinerii studenți și doctoranzi care au participat la cursurile de vară de la Sibiu, credeți că*

există vreo diferență între studenții români și americani?

I.M.N.: Am văzut puțini doctoranzi români de la serviciul Meteorologic Român, dar m-au impresionat prin seriozitatea lor. La nivelul acesta, cred că studenții români sunt mai bine și temeinic pregătiți în științele matematice decât cei americani. În rest, nu prea văd diferențe.

L.M.: *Printre generațiile de studenți pe care i-ați pregătit, ați întâlnit și studenți de origine română, tineri români care au demonstrat pasiune pentru matematică sau științele exacte?*

I.M.N.: Am avut 2 studenți români, Claudia Mușat și Cris Homescu. Acesta din urmă a terminat doctoratul cu mine și, după o scurtă carieră științifică, s-a îndreptat spre lumea financiară devenind director adjunct la Wachovia Bank. Claudia Mușat și-a îndreptat atenția spre domeniul afacerilor financiare iar, în prezent, este manager și analist financiar la American Century Investments, în California. Ambii au fost printre cei mai buni studenți ai mei și s-au situat în topul clasei.

L.M.: *Deși ați atins frumoasa vârstă de 70 de ani, sunteți o persoană extrem de activă și lucrați nu numai în SUA, ci și în Marea Britanie, unde activați ca Visiting Professor la Imperial College din Londra, considerată a 3-a cea mai bună universitate din lume, după statisticile de specialitate. Există diferențe între învățământul universitar american și cel britanic?*

I.M.N.: La nivelul academic, sistemul englez este diferit prin sistemul de organizare și prin ierarhia carierei academice. În rest, observ că sunt puține diferențe între cele două sisteme de învățământ universitar. O problemă delicată,

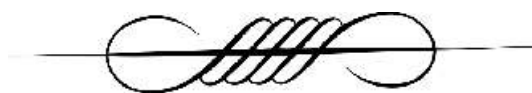
care poate îngreuna evoluția în cariera academică, este legată de diferențele de accent dintre engleza britanică și engleza americană. Dificultăți întâmpină, în acest sens, mai ales studenții străini. America fiind o țară de emigranți are mai puține restricții sub acest aspect.

L.M.: *Se știe că lupta pentru noi surse de energie dă multe bătăi de cap cercetătorilor chimiști, fizicienii și celor din domeniul ingineriei, credeți că în următorii ani oamenii de știință vor reuși să soluționeze această problemă?*

I.M.N.: Vrând nevrând, noi cercetătorii, va trebui să rezolvăm problema deficitelor energetice și a poluării - ea este indirect legată de „global warming” și este esențială pentru noi toți, deoarece privește viitorul planetei pe care trăim. În plus, resursele petroliere se vor termina în curând, așa că va trebui să revenim la „green solutions” și să folosim energia solară, energia termală și energia nucleară. La un moment dat se va rezolva problema fuziunii nucleare, care va aduce resurse infinite de energie.

L.M.: *Pasiunea pentru matematică v-a menținut mintea trează și sufletul tânăr, dețineți vreun secret al longevității? Sunt matematicienii pe cale să descopere o formulă matematică de obținere a nemuririi, sau trebuie să îi lăsăm pe filosofi și scriitori să rezolve această problemă?*

I.M.N.: Ca să fiu sincer, nu cred că există așa un secret. Viața fiecăruia din noi este determinată de moștenirea genetică, de regimul de viață și alimentație, de mediul înconjurător în care trăim, de gradul de poluare a aerului. Un lucru este clar, cu cât știința medicală avansează vom asista la creșterea duratei de viață și la o speranță de viață mai îndelungată...

Întâlnirea românilor de pretutindeni

- ediția 2010 -

Liliana MOLDOVAN

Președinte onorific, Platforma Culturală AȘII ROMÂNI,
Nürnberg, Germania

În virtutea unei tradiții de aproape un deceniu, organizarea de către Guvernul României, respectiv de Secretariatul General al Guvernului, a întâlnirii destinate asociațiilor românești din străinătate, reprezintă unul din evenimentele de importanță capitală pentru diaspora română. Ecourile legate de organizarea ediției 2010 a conferinței au fost resimțite atât în presa din țară, cât și în cea din străinătate. Mai mult, creșterea numărului de invitați, a numărului de personalități care au ales să participe la acest festival care celebrează mediul asociativ românesc, aduce un argument în plus în favoarea beneficiilor organizării lui.

Desfășurată în perioada 15-20 august 2010, „Întâlnirea românilor de pretutindeni” de la Mangalia a fost receptată ca un eveniment de succes. În esență această manifestare complexă a încurajat dialogul, a oferit exemple de bune practici și a demonstrat, încă o dată, că asociațiile reprezentative pentru comunitățile românilor din Europa sau de pe alte continente sunt deosebit de active, sunt puternic implicate în viața culturală, socială și politică a orașelor în care funcționează.

100 de asociații românești din lumea întreagă

În acest an, evenimentul a strâns laolaltă 100 de asociații românești din lumea întreagă. Au răspuns invitației de a participa la conferința destinată românilor din străinătate reprezentanți din: Republica Moldova, Ucraina, Italia, Spania, Portugalia, Belgia, Marea Britanie, Franța, Germania, Elveția, Serbia, Statele Unite și Australia. Ședința inaugurală a lucrărilor întâlnirii sugestiv intitulată „Hai acasă!” s-a desfășurat într-o atmosferă încurajatoare, chiar dacă pe parcursul dezbaterilor reprezentanții asociațiilor românilor din străinătate au expus lista problemelor sociale și educaționale cu care se confruntă în țările de reședință.

Plăcerea de a coordona prima parte a lucrărilor a revenit domnului Secretar de Stat al DRP, Eugen Tomac. Oficialitățile prezente la

întâlnire și-au exprimat atașamentul și admirația față de românii din străinătate. Aceștia au recunoscut că relația ministerelor din România cu asociațiile românești din străinătate trebuie consolidată permanent, cu atât mai mult cu cât aceste întâlniri deschid calea rezolvării unor probleme cu care se confruntă diaspora română. Pornind de aici, reprezentanții asociațiilor românești de peste hotare și-au deschis sufletele, și-au făcut cunoscute păsurile, au descris situațiile dificile pe care le întâmpină în statele unde locuiesc sau lucrează.

Problemele cu care se confruntă românii din străinătate

Dintre problemele ridicate de invitații la reuniune, au fost tratate cu maxim interes atât zvonurile despre posibila desființare a unor consulate românești din Europa, cât și dificultățile ridicate de reintegrarea cetățenilor români care doresc să se întoarcă în țară. S-a discutat despre creșterea rolului statului român, care ar trebui să susțină asociațiile în dialogul cu oficialitățile din orașele unde locuiesc, despre obligativitatea deschiderii unor noi consulate în Australia sau în sudul Italiei, despre implicarea mai puternică a Ministerului Muncii, care ar trebui să trimită atașați în străinătate. În alt context, s-a analizat situația tragică a românilor din Republica Mol-

Oficialități prezente la conferință: Claudiu Pala, Eugen Tomac (la microfon), Mihai Șeitan

Lansare de carte: Ionela Flood

dova și Ucraina și au fost enumerate dificultățile pe care le întâmpină cetățenii români din Serbia.

De pe acest palier, al situației speciale în care se află comunitățile de români care trăiesc în Republica Moldova, în Ucraina sau Serbia, mi-e imposibil să nu îmi amintesc de un moment cinematografic zguduitor oferit de regizorul moldovean Victor Bucătaru, care a proiectat în premieră în cadrul conferinței filmul documentar *Moldova – Revoluția Twitter*. După cum a recunoscut regizorul de la Chișinău, noua lui producție cinematografică reflectă scene zguduitoare din perioada revoluției de anul trecut din Republica Moldova. Filmul lui Victor Bucătaru este un omagiu adus adolescenților și tinerilor moldoveni, marilor „romantici” care au ieșit pe străzile capitalei pentru a apăra democrația, dreptul la libertate și la viitor. Constituit dintr-o selecție de scurte secvențe înregistrate la fața locului, filmul trebuie receptat ca document istoric de o intensitate dramatică ieșită din comun.

Pentru o mai bună vizibilitate, pentru o mai bună cunoaștere și înțelegere

Scenariul dialogului purtat între autoritățile române și reprezentanții asociațiilor românești din străinătate a atins, în cea de a doua zi a manifestărilor, punctul culminant prin dialogul dintre instituțiile publice de media și românii aflați în afara granițelor țării. Reunite sub titlul „Pentru o mai bună vizibilitate, pentru o mai bună cunoaștere și înțelegere” discuțiile acestei sesiuni au fost „dirijate” de doamna Beatrice Comănescu, director la TVR internațional. De la bun început, directoarea postului de televiziune TVRI și-a exprimat deschiderea în sensul îmbunătățirii grilei de programe, în funcție de solicitările publicului român din străinătate și a atras atenția că unul dintre aspectele care dife-

rențiază televiziunea pe care o conduce de celelalte canale românești de televiziune, care emit în străinătate, este tocmai interactivitatea și interesul sporit pentru preferințele publicului.

Am aflat cu acest prilej că atât românii din Italia, cât și cei din Germania, Spania, Statele Unite sau Australia solicită emisiuni cu caracter cultural și educațional, emisiuni care să acopere nivelul de expectanță al cetățenilor din diaspora. Românii din străinătate au nevoie de emisiuni culturale, de emisiuni care să le permită să intre în dialog unii cu alții, de reportaje care să reflecte situațiile concrete cu care se confruntă, de știri care să promoveze evenimentele culturale, sociale și comunitare organizate de asociațiile, fundațiile și platformele culturale specifice românilor de peste hotare. TVR Internațional le oferă posibilitatea intensificării dialogului mediatic prin intermediul internetului. În acest fel, asociațiile își pot promova proiectele și realizările, pot pune în lumina reflectoarelor situațiile concrete cu care se confruntă, pot promova evenimentele la care participă sau pe care le organizează prin trimiterea de materiale informative către TVRI prin intermediul paginii de internet: www.tvri.ro.

Participanții la conferință au ajuns la concluzia că mediul asociativ românesc din străinătate crește de la un an la altul, iar asociațiile care îi reprezintă pe românii din străinătate sunt din ce în ce mai active, implicându-se cu dăruire în rezolvarea unor probleme sociale, de integrare administrativ-economică. Aceste organizații desfășoară acțiuni umanitare și culturale remarcabile, ce merită puse în valoare, care „sunt vrednice” să intre în atenția mass-mediei din țară și din străinătate.

Merită reținut că ediția 2010 a „Întâlnirii cu membrii asociațiilor românilor de pretutin-

deni” a fost, pe parcursul celor 5 zile de debateri și evenimente, scena unui dialog plin de sinceritate, a unor discuții libere de orice conotație politică sau religioasă. Reprezentanții asociațiilor românești din străinătate au demonstrat că, dincolo de neînțelegerile de suprafață, dincolo de micile greutăți sau chiar micile invidii nejustificate, cu toții gândim și simțim românește, cu toții dorim ce e mai bine pentru România și pentru poporul român.

Momente artistice care au decorat atmosfera

În final, din dorința a oferi o mai mare transparență în legătură cu desfășurarea evenimentelor de la „Întâlnirea românilor de pretutindeni”, voi face referire la unele momente artistice care au decorat atmosfera conferinței. De exemplu spectacolul „Miss Diaspora”, desfășurat pe scena improvizată lângă piscina Hotelului „Paradiso” din Mangalia. Prezența în juriu și pe scenă a celebrei cântărețe Felicia Filip a conferit competiției un plus de valoare și un farmec aparte.

Invitații la conferință s-au delectat cu câteva momente de muzică ușoară, iar într-una din seri au fost martorii unui spectacol folcloric

susținut cu profesionalism și măiestrie de ansamblul „Baladele Dunării” din Tulcea. Membrii ansamblului, care își desfășoară activitatea sub egida Consiliului Județean Tulcea, au reușit să ofere publicului un itinerariu de dans și cântec românesc prețios, constituit din cântece populare și jocuri specifice marilor zone geografice din România

Un impact deosebit a avut lansarea cărții de versuri *Țărmurile iubirii*, volum conceput de poeta Ionela Flood, președinta Societății „Românca” din Marea Britanie. Cu ocazia lansării de carte, am fost martorii unui minirecital de poezie susținut de autoare. Ionela Flood a fost acompaniată de actorul Dorin Dragoș din Elveția, care a acceptat să recite câteva versuri. Iată cum o carte distinsă cu premiul de debut „Grigore Vieru” la Congresul Spiritualității Românești din Alba Iulia, și-a deschis paginile, în august 2010, la Mangalia, în fața unui public special, format din reprezentanții comunităților românești din lumea întreagă. Scurtul discurs poetic a deschis sufletele celor prezenți și i-a făcut să rezoneze la auzul versurilor din finalul poeziei „Certitudini”: „Doar tu Patrie/ Ai rămas stânca pe care stau/ Și visez”.

Librării românești în lume

Valentina ROTARU

Omenirea se îndreaptă cu pași repezi spre o societate postcapitalistă și globalistă, în care oamenii sunt racordati instantaneu la evenimente prin intermediul televiziunilor, radioului, dar mai ales al internetului. Spațiul virtual a ajuns alfa și omega informației, substitutul cărților, o rețea de socializare planetară fără limite. Nimeni nu știe precis cât va evolua internetul și cum vom depinde de el. Un lucru este sigur, pe internet găsești orice, inclusiv cărți on-line. S-a mutat lectura pe internet? Cine mai cumpără cărți în ziua de azi? Aș fi tentată să spun că destul de puțini, dar mult mai exact ar fi să spun că, dacă mă gândesc bine, cumpără cărți doar cei care au strictă nevoie de ele. Ce înseamnă lectura unei cărți? Un refugiu, o evadare spectaculoasă și instantanee în lumi imaginare, în spații pe cât de diafane, pe atât de profunde. Astăzi dispunem de foarte multe modalități prin care astfel de evadări să fie posibile – droguri, entertainment,

alcool. Mai ieri, lectura era modul cel mai simplu, legal și accesibil. În opinia mea, acum citește doar lumea care trebuie să citească.

Într-o lume în care internetul ia locul tipăriturilor, a investi în lumea cărților nu pare o idee genială. Dar accesul la cărțile românești, la mii de kilometri depărtare de țara natală, ar putea să însemne o punte de legătură între românii din diasporă și ceea ce au lăsat în urmă... acel personal și inconfundabil „acasă” cu tot ce înseamnă el pentru fiecare emigrant – copilărie, familie, cultură.

Mulți copii ai românilor din diasporă, născuți sau veniți la vârste fragede pe pământul făgăduinței, pierd contactul cu România și nu mai știu să scrie și să citească românește. Copiii din România care au început școala în străinătate nu știu să scrie și să citească în limba română, pentru că nu au cărți românești. Ei își doresc să învețe istoria și geografia României dintr-o carte tipărită, și nu de pe internet. Cine

nu a avut, măcar o dată, nostalgia după-amiezilor petrecute în foșnetul de neconfundat al unor pagini de carte sau a zornăitului casei de marcat din librăria orașului în care ne-am născut, am trăit sau am învățat? La aceste lucruri s-au gândit atunci cei care au hotărât să ducă cărți românești pe tărâmurile străine.

În Canada, comunitatea românească are la dispoziție, din noiembrie 2008, o librărie înființată de George Sava, fost jurnalist la *România Liberă* și soția sa Mariela Chirita, care locuiesc de aproape zece ani în provincia Québec. „Din câte știu, este singura librărie de carte românească din America de Nord”, spune proprietarul librăriei. Din aprilie 2009 a intrat în folosință și site-ul acesteia, www.cartiromanesti.ca, unde toți cei interesați pot face comenzi on-line.

Ideea de a deschide o librărie românească i-a venit la câțiva ani de la stabilirea sa în Canada. „Toți cei care am trăit sau trăim departe de țara natală facem parte din două culturi; nu ne putem desprinde – și nici nu vrem – de cea pe care am lăsat-o în urmă. Continuăm să ne ținem la curent cu ceea ce se întâmplă acolo, în linii mari sau mai în amănunt, în funcție de numărul de ani care s-au scurs de la plecare. Iar dacă presa poate fi citită și pe internet, cu cărțile e ceva mai complicat. Mulți dintre noi ne-am făcut obiceiul să cutreierăm librăriile când ajungem în vacanțe în România, dar timpul e întotdeauna prea scurt, iar limitele de greutate la bagaje se tot micșorează, pe toate liniile aeriene”, adaugă Sava.

Oricât de bine ar vorbi limba țării în care trăiesc, românii din diasporă rămân cu o anumită nostalgie după lectura în limba lor natală ori pentru anumiți scriitori sau artiști care au făcut parte din copilăria și formarea lor. Mai mult, ei doresc să treacă mai departe, pe cât posibil, acest bagaj cultural copiilor lor, fiindcă America de Nord încurajează, astăzi multiculturalismul. Nu în ultimul rând, românii sunt interesați de evoluția literaturii și muzicii din țară, iar unii se străduiesc chiar să țină pasul cu noile apariții despre care citesc în presă.

Oferta de cărți acoperă cele mai importante titluri ale literaturii române și universale, incluzând dicționare, cărți tehnice, cărți de muzică sau pentru copii. Ca peste tot în lume, și în Canada românii caută muzică românească. Sunt la mare căutare albume interpretate de Tudor Gheorghe, Costel Busuioc, Angela Similea, Margareta Pâslaru. Editurile alese pentru librăria de peste ocean sunt cele mai mari din România: Polirom, Humanitas, Curtea Veche, Ne-

mira, Rao, Corint. „Gândul nostru a fost că va fi o cerere mare în această direcție, pentru că mulți dintre românii activi emigrați în Canada doresc să-și învețe copiii limba română. Mulți au aici familii extinse, așa că părinții lor, de asemenea, se atașează mai greu de limba locului, fie ea engleza sau franceza, așa că sunt obligați să apeleze la cărți în limba română pentru a se informa”, mai arată George Sava.

Gazda librăriei este Alex, un tânăr stabilit în Montreal care are norocul, zicem noi, să facă în Canada meseria pe care a făcut-o și în România, aceea de librar. Alexandru Popescu a lucrat câțiva ani la Librăria Noi (de pe Bulevardul Magheru, din București) și este un pasionat de carte. Cât de pasionat, ne veți spune dumneavoastră, probabil, dacă veți vizita această librărie.

Librăria Pagini Românești: 4914, Decarie, App. 2, Montreal, Canada, tel. 514 543 1412 • www.cartiromanesti.ca • Luni închis; Marți - Miercuri: 12.00 – 19.30; Joi - Vineri: 11.00 – 19.30; Sâmbătă: 10.00 – 17.00; Duminică: 10.00 – 16.00. Site-ul web este deschis 24 din 24 ore, 365 de zile pe an.

Românii care locuiesc în SUA și vor să lectureze cărți în limba română, dar nu au prea multe posibilități de acces la aceste volume, au la dispoziție librăria on-line „**Raftul Meu - librăria lui Iliescu**”. Librăria are sediul în localitatea Miramar, statul Florida, în incinta Bisericii Ortodoxe Române „Sfânta Treime”. Inițiatorii acestui proiect, Corina și Bogdan Iliescu, le oferă clienților lor carte românească din domeniile literatură, filosofie, istorie, politică dar și cărți pentru copii. În curând va exista și o secțiune de poezie. Librăria poate fi vizitată nu numai la adresa www.raftulmeu.com, dar și pe Twitter la twitter.com/raftulmeu.

În luna martie a anului 2009 se inaugura la Roma (Italia) primul complex comercial românesc „La Strada”, care adăpostește în incinta

lui și prima librărie românească din Italia. **Librăria „Mihai Eminescu” din Roma** pune la dispoziția celor interesați cărți din toate domeniile, pentru toate vârstele. Românii din capitala Italiei pot cumpăra cărți în limba română semnate de mari autori clasici sau de unii autori străini la modă, dar și integrale și CD-uri cu muzică românească.

În cadrul librăriei „Mihai Eminescu” se desfășoară și activități culturale. Din dorința de a răsplăti iubirea și aprecierea de care se bucură în rândul românilor din diasporă autori cunoscuți precum: Dinu Săraru, Silvia Kerim, Mircea Cărtărescu și-au lansat ultimele cărți și la librăria „Mihai Eminescu” din Roma.

Un loc viu, un loc unde românii se pot întâlni, periodic, cu frumosul este considerată **librăria „Mihai Eminescu” din Atena**. Patroana acestei librării este d-na Manuela Marinescu, care s-a stabilit în Atena acum peste 20 de ani. După 1990, când a început exodul celor care își căutau un loc de muncă în Grecia, d-na Marinescu s-a gândit să-i ajute cumva pe „noii emigranți”. Mulți își aduceau familiile cu ei, dar copiii nu aveau nici o șansă să învețe în Atena ceva despre istoria sau cultura românească. Alții ar fi vrut să citească o carte în timpul liber, dar nu aveau de unde să procure o astfel de „trufanda”. Așa că în 1996 a deschis librăria „Mihai Eminescu”, singura librărie românească din Grecia. Despre librăria „Mihai Eminescu” sunt puține de spus, este un sediu elegant, de un bun gust desăvârșit. Atmosfera e caldă, obiectele tradiționale ale culturii românești sunt expuse pretutindeni.

Cele mai căutate cărți sunt cele ale scriitorilor clasici (Mihai Eminescu mai ales), dicționarele român-grec, grec-român; cărțile de informatică, dar și cărțile de bucate românești, romanele polițiste și ghidurile de călătorie.

Românii vin la librărie indiferent dacă au sau nu de gând să cumpere cărți, vin ca să schimbe o vorbă, să mai afle informații din țară, să comenteze știrile pe care le prind cu ajutorul antenelor satelit. Librăria a devenit în timp o casă a românilor, un loc în care se desfășoară seri de lectură, un loc de întâlnire al celor care sunt interesați să păstreze și să conserve tezaurul limbii și literaturii române.

Librăria „Mihai Eminescu” este situată strada Kodratou (în Piața Karaiskaki), nr. 22, Atena, Grecia.

Românii din străinătate găsesc destul de greu cărți în limba de origine, pentru că majoritatea editurilor din țară nu consideră profitabilă această piață de desfacere, iar în afara granițelor sunt extrem de puține librării interesate de comercializarea acestor produse culturale. Motivul inexistenței rețelelor de distribuție a cărților pentru românii din diasporă este faptul că editurile nu au identificat o cerere suficient de mare pe piețele din străinătate. Altfel spus, investiția necesară pentru a face acest pas nu se justifică, în acest moment, din punct de vedere financiar, relatează NewsIn.

Polirom se numără printre puținele edituri ce oferă spre vânzare cărți românilor de peste hotare. Se comandă telefonic și online, din străinătate, în special literatură română. Comenzile vin preponderent din diverse țări din Europa, mai nou din țările nordice și din Israel. Pentru Spania, editura are câțiva intermediari care duc cărțile direct în librării cum ar fi Arcobaleno, o librărie din Madrid. În Franța și Italia, însă, există foarte puține librării de carte străină care să fie interesate de comenzi din partea românilor și să trimită apoi mai departe, la editura românească, solicitarea făcută de aceștia.

Cărțile editurii Humanitas sunt, de asemenea, printre cele care ajung în bibliotecile românilor din străinătate. Acest lucru este posibil nu printr-un contact direct între furnizor și cumpărător, ci prin intermediul site-ului www.libhumanitas.ro. Majoritatea site-urilor românești de profil, unde sunt prezentate și vândute cărțile diferitelor edituri, nu le oferă și românilor din diasporă posibilitatea de a face comenzi.

Puținele cărți românești care, totuși, trec granița pentru a fi vândute în diaspora au ca intermediari câteva site-uri autohtone:

- www.librarie.net • www.raft.ro
- www.pravaliacucarti.ro

Din păcate aceasta este realitatea cu care se confruntă românii din diasporă, însă dorința de a ține legătura cu limba și literatura română, de a nu fi puși vreodată în situația de a întreba „Cum se spune asta în limba română?” i-a făcut pe unii dintre ei să devină adevărați pioneri în ceea ce înseamnă a deschide LIBRĂRII ROMÂNEȘTI ÎN STRĂINĂTATE.

„Niciodată, indiferent unde am fost în lume, nu am uitat de unde am plecat”

Anca GOJA

Un nume probabil mai puțin cunoscut generațiilor tinere, dar de referință pentru iubitorii de folclor ajunși la maturitate, Alexandru VIMAN a devenit cunoscut în special datorită activității sale la Ansamblul de cântece și dansuri „Maramureșul”. Folclorist, interpret la numeroase instrumente și unul dintre cei mai prodigioși dirijori de orchestră populară, Alexandru Viman și-a căpătat un renume de păstrător și promotor al autenticului. A înregistrat aproape 80 de discuri de vinil și sute de melodii la radioul public, alte câteva sute de cântece imortalizându-le în cartea „Cu cât cânt atâta sunt”. După revoluție s-a stabilit în Statele Unite (acum trăiește la 100 de mile de Washington Dc., în orașul

Hagerstown), făcându-le cunoscute americanilor cântecul și jocul tradiționale românești.

Reporter: V-ați născut în comuna sălăjeană Gâlgău. Cum ați ajuns în Baia Mare?

Alexandru VIMAN: M-am născut în comuna Gâlgău în 17 iunie 1940. După ce am terminat școala elementară în comuna Gâlgău, am plecat la București la Școala militară de muzică. Am terminat Școala militară de muzică și am fost repartizat în practică, aceasta fiind, în același timp, și satisfacerea stagiului militar de un an de zile la Regimentul 4 Mecanizate Zalău, unde am și rămas până în anul 1964. După care, în urma unui accident de motocicletă, nemaiputând sufla la instrumentele la care m-am specializat în Școala militară de muzică, e vorba de trombon și euphoniu, am făcut nenumărate cereri de trecere în rezervă, lucru care s-a și întâmplat după un timp, cu aprobarea comandantului Armatei a III-a, generalul Dragnea. Am venit la Ansamblul „Maramureșul”, am dat examen pentru postul de instrumentist și am fost declarat reușit la contrabas și percuție. Așa mi-am început activitatea de instrumentist la, pe vremea aceea, Ansamblul de cântece și dansuri al regiunii Maramureș. În toată perioada care a urmat după această încadrare am avut fericita ocazie de a instrui foarte multe formații de amatori din Baia Mare și din județ. Aș vrea să amintesc Ansamblul Uzinelor de Plumb 1 Mai Ferneziu, care primise denumirea de Ansamblul „Tulnicul”, transferat pe urmă fiind la Casa de Cultură a Sindicatelor, Ansamblul Casei de Cul-

tură din Borșa „Cercănelul”, cu care am participat la foarte multe festivaluri internaționale și, în mod special, în Elveția, la Geneva; am mai instruit din punct de vedere muzical Ansamblul Folcloric „Plaiurile Maramureșului” al IMMN, Orchestra de Muzică Populară și Fanfara Exploatării Miniere Cavnic, dar și Ansamblul Casei de Cultură din Sighetu Marmăției „Flori din Maramureș”, cu care am făcut turnee în Franța, la Dijon în mod special, dar și în alte țări ale Europei. Pe vremea când eu am venit la Ansamblu, acesta funcționa împreună cu Teatrul Dramatic din Baia Mare și exista secția de balet, existau corul ansamblului și o orchestră semi-sinfonică. Mergeam în teren, în județ și în țară, cu un nucleu care se forma din acest mare colectiv artistic. În această formă de orchestră populară cântam la acordeon. Au trecut anii, am obținut foarte multe diplome de merit, diplome onorifice și așa mai departe. La un moment dat, se punea problema să se înființeze în Baia Mare fie teatru muzical, fie ansamblu de cântece și dansuri. În final, după multe discuții, s-a înființat Ansamblul de cântece și dansuri „Maramureșul” din Baia Mare. Și atunci, în urma rezultatelor obținute la formațiile de amatori și fiind specializat în domeniul instruirii acestor formații, am fost atestat și încadrat ca dirijor la Ansamblul profesionist „Maramureșul” din Baia Mare.

R.: Ce vă amintiți din perioada aceea,

care v-a făcut și cunoscut în zonă, de dirijor al Ansamblului „Maramureșul”?

A.V.: Îmi amintesc în primul rând turneele pe care le-am făcut în județ, în țară și apoi, mai târziu, în străinătate. Totodată, având o experiență deja destul de serioasă în domeniu, am încercat să realizez primele imprimări la Radio București și apoi primele discuri mici, cum erau pe vremea aia, cu mai mulți soliști din zona Maramureșului. Sigur că pe urmă am ajuns la aproape 80 de LP-uri, 80 de discuri mari, care dacă le-am înmulți numai cu 15 melodii pe fiecare ne-ar da o cifră destul de impresionantă. Peste 400-500 de titluri de melodii imprimate la Radio București, o mare parte din ele se află în Fonoteca de aur a radioului. Piese și jocuri populare cu orchestre, cu soliști vocali, cu soliști instrumentiști și așa mai departe. Mulțumesc publicului spectator, aplauzele lui fiind hrana noastră sufletească și spirituală, soliștilor vocali, instrumentiști, tarafurilor și orchestrelor mari din țară care m-au acceptat în fața lor pentru a-i dirija în cele mai mari concerte, pe cele mai mari scene ale lumii.

R.: V-ați îngrijit mereu de păstrarea autenticului în muzica folclorică. Cum s-au concretizat aceste preocupări ale dvs.?

A.V.: Sigur, pentru a reuși să păstrăm și să respectăm autenticitatea zonelor folclorice am încercat la aceste imprimări despre care v-am vorbit să folosesc tarafurile zonale. Dacă, de exemplu, am avut de imprimat o piesă sau mai multe din zona Maramureșului, m-am folosit de formula tarafului maramureșean. Dacă am avut de lucru cu soliști din Bihor, de exemplu, n-am îndrăznit să trec la efectuarea imprimării fără să am în grupă cel puțin o vioară cu goarnă și o dobă, care sunt specifice zonei de Bihor. Și așa mai departe: Moldova înseamnă trompetă, Banatul înseamnă taragot, saxofon, Muntenia țambal, acordeon, contrabas etc, iar Oașul, care este zonă vecină cu noi, înseamnă vioară și zongoră. Zongora care, de fapt, este un instrument apărut mai recent, ea n-a fost cunoscută decât cu 100 de ani în urmă, în formațiile de muzică populară. Și se folosește mai mult pentru a imprima un ritm și pentru a susține dansatorii când evoluează în formulă de dans.

R.: Dvs. ați scris și o carte...

A.V.: Sigur că anii au trecut, lista imprimărilor și înregistrărilor la casa de discuri a crescut, a ajuns la un număr impresionant.

M-am gândit că ar fi foarte bine dacă o parte, dacă nu toate aceste valori inestimabile ale creației spirituale a neamului nostru ar fi imortalizate într-o lucrare. De ce? Pentru că oricând și oriunde o carte își găsește locul într-o bibliotecă. Banda de magnetofon, discurile se distrug, se voalează, timpul și evoluțiile în epoca modernă, iacătă, ne-au adus în situația să nu avem posibilitatea să le mai ascultăm. Și atunci am trecut la această formă un pic mai profesională de a le păstra într-o lucrare care se cheamă „Cu cât cânt atâta sunt”, care are în jur de 500 de melodii populare din Maramureș, culese de la cei mai renumiți rapsozi și lăutari din Maramureș.

R.: V-ați stabilit, după revoluție, în Statele Unite. Ați promovat și acolo cântecul maramureșean? Știi că nu ați rupt legăturile cu muzica.

A.V.: Da... Povestea e lungă. Prima dată când am trecut Oceanul a fost în 1981 și aici trebuie să vă aduc un articol din ziarul New York Times, pe care îl păstrez cu sfințenie. A fost cel mai mare turneu artistic organizat între cele două state, România și SUA. Atunci am văzut, într-adevăr, aproape toate statele din America, iar acum sunt de 20 de ani în America, dar nu știu dacă am văzut 5 sau 6. Pentru că a trebuit să lucrez, a trebuit să ne câștigăm existența și pâinea cea de toate zilele. Sigur, odată trecut Oceanul și odată luată hotărârea de a rămâne, am continuat ceea ce începusem aici. Fără lipsă de modestie, vreau să vă spun că, într-un spațiu de câteva zeci de metri, într-un restaurant unde am avut și un club româno-american, am invitat foarte mulți interpreți din România. Am reușit să creez o mică Românie, continuând, fără discuție, tradițiile populare românești, obiceiurile, datinile și mai ales cântecul popular. Și ca să fac dovada acestui fapt sau a acestei afirmații aș vrea să vă pun la dispoziție două poze care 100% vor ilustra expresia „Să nu uiți de unde ai plecat”. Niciodată, indiferent unde am fost în lume, nu am uitat de unde am plecat. În aceste două poze există o mașină pe care eu și unul din băieții mei o conducem pe marile artere ale Statelor Unite și în metropolele pe unde am umblat. Pe parbrizul mașinii scrie mare „România”, iar pe geamul din spate scrie „Maramureș”. Deci iată încă o dovadă că nu am uitat de unde am plecat și am pretenția că fac o reclamă extraordinar de mare acestui colț minunat de țară.

Aniversări 2011

Ana GRIGOR

IANUARIE

- 1 ian. – 75 ani de la apariția, la Iași, a publicației *Însemnări ieșene*, sub conducerea lui M. Sadoveanu și G. Topârceanu (01.01.1936);
- 2 ian. – 120 ani de la nașterea lui **Aron Cotruș**, poet (02.01.1891 – 1962);
- 3 ian. – 125 ani de la nașterea lui **Ion Grămadă**, scriitor, istoric, publicist, erou al primului război mondial (03.01.1886 – 1917);
- 4 ian. – 170 ani de la nașterea lui **Petru Poni**, chimist și mineralog (04.01.1841 – 1925);
- 4 ian. – 120 ani de la nașterea **Sevastiei Archip**, prozatoare, traducătoare (04.01.1891 – 1965);
- 5 ian. – 50 ani de la inaugurarea *Teatrului de Comedie* din București (05.01.1961);
- 6 ian. – 130 ani de la nașterea lui **Ion Minulescu**, scriitor (06.01.1881 – 1944);
- 8 ian. – 50 ani de la moartea lui **Radu Cioculescu**, eseist și traducător (1901 – 08.01.1961);
- 9 ian. – 100 ani de la nașterea **Lyiei Hubic**, soprană (09.01.1911 – 2006);
- 11 ian. – 80 ani de la moartea lui **Ioan Saizu**, poet și eseist (11.01.1931 – 2005);
- 13 ian. – 10 ani de la moartea lui **Ioan Sabin Ștefănuță**, grafician (1943 - 13.01.2001);
- 14 ian. – 10 ani de la moartea lui **Emil Turdeanu**, filolog și istoric literar (1911 – 14.01.2001);
- 16 ian. – 140 ani de la nașterea lui **Iorgu G. Toma**, publicist, traducător (16.01.1871 – 1935);
- 17 ian. – 75 ani de la moartea lui **Mateiu Caragiale**, scriitor (1885 – 17.01.1936);
- 17 ian. – 140 ani de la nașterea lui **Nicolae Iorga**, istoric, critic literar, enciclopedist, scriitor, om politic (17.01.1871 – 1940);
- 18 ian. – 190 ani de la moartea lui **Alexandru Șuțu**, ultimul domn fanariot al Țării Românești (1758 – 18.01.1821);
- 18 ian. – 125 ani de la nașterea lui **Ștefan Dimitrescu**, pictor, grafician (18.01.1886 – 1933);
- 19 ian. – 60 ani de la moartea lui **Constantin C. Nottara**, compozitor, violonist și critic literar (1890 – 19.01.1951);
- 19 ian. – 30 ani de la moartea **Catincăi Ralea**, traducătoare (1929 – 19.01.1981);
- 20 ian. – 190 ani de la nașterea lui **Petru Bran**, preot, poet, publicist, luptător pentru apărarea limbii române în școlile confesionale (20.01.1821 – 1877);
- 21 ian. – 75 ani de la moartea lui **Roman Ciorogariu**, episcop ortodox (1852 – 21.01.1936);
- 21 ian. – 20 ani de la moartea **Ilenei de România** [Maica Alexandra], stareță ortodoxă, fiica regelui Ferdinand (1908 – 21.01.1991);
- 22 ian. – 90 ani de la nașterea lui **Alexandru Sever**, scriitor (22.01.1921 – 2010);
- 23 ian. – 190 ani de la „*Proclamația de la Padeș*” a lui Tudor Vladimirescu (23.01.1821);
- 24 ian. – 20 ani de la înființarea *Academiei de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”* din București (24.01.1991);
- 24 ian. – 100 ani de la nașterea lui **E. Ar. Zaharia** [Zaharia Macovei], poet, traducător (24.01.1911 – 2005);
- 24 ian. – 130 ani de la nașterea lui **Mihail Gașpar**, prozator (24.01.1881 – 1929);
- 24 ian. – 90 ani de la nașterea **Soranei Coroamă-Stanca**, regizoare și scenaristă (24.01.1921 – 2007);
- 26 ian. – 75 ani de la nașterea lui **Emil Lerescu**, compozitor (26.01.1936 - 2004);
- 27 ian. – 150 ani de la nașterea lui **Constantin Prezan**, mareșal, erou al Marelui Război de Reîntregire a României (27.01.1861 – 1943);
- 27 ian. – 120 ani de la nașterea lui **George Cristinel**, arhitect (27.01.1891 – 1961);
- 28 ian. – 200 ani de la nașterea lui Ioan Maiorescu, filolog (28.01.1811 - 1864);
- 29 ian. – 140 ani de la nașterea lui **Ion Ștefureac**, etnograf, arhitect decorator (29.01.1871 – 1920);
- 29-30 ian. – 490 ani de la redactarea „*Scrisorii lui Neacșu din Câmpulung*”, primul text datat în limba română (29-30.01.1521);
- 30 ian. – 140 ani de la nașterea lui **Gheorghe Brăescu**, scriitor (30.01.1871 – 1949);
- 30 ian. – 30 ani de la moartea lui **Radu Petrescu**, scriitor (1927 – 30.01.1981);

FEBRUARIE

- 2 feb. – 140 ani de la nașterea lui **Constantin Isopescu-Grecul**, om politic, militant pentru făurirea statului național unitar român (02.02.1871 - 1938);
- 3 feb. – 70 ani de la nașterea lui **Ștefan Iordache**, actor (03.02.1941 - 2008);
- 3 feb. – 75 ani de la moartea lui **Nicolae Ivan**, episcop ortodox (1855 – 03.02.1936);
- 5 feb. – 160 ani de la nașterea lui **Ștefan Hepites**, fizician, întemeietorul meteorologiei științifice în România (05.02.1851 – 1922);
- 6 feb. – 120 ani de la nașterea lui **Adrian Maniu**, scriitor (06.02.1891 – 1968);
- 7 feb. – 80 ani de la moartea lui **Ion Vidu**, compozitor, dirijor, folclorist (1863 – 07.02.1931);
- 7 feb. – 180 ani de la moartea lui **Dionisie Lupu**, mitropolit al Țării Românești (1769 – 07.02.1831);
- 7 feb. – 270 ani de la apariția „*Marelui Hrisov al lui Constantin Mavrocordat*” ce stabilea reforme fiscale și administrative pentru Țara Românească (07.02.1741);
- 8 feb. – 100 ani de la nașterea lui **Liviu Deleanu**, poet (08.02.1911 – 1967);
- 10 feb. – 130 ani de la nașterea lui **Niculae M. Popescu**, istoric (10.02.1881 – 1963);
- 12 feb. – 130 ani de la nașterea lui **Victor Morariu**, publicist (12.02.1881 – 1946);
- 14 febr. – 190 ani de la moartea lui **Petru Maior**, cărturar, filolog și istoric (1761 – 14.02.1821);
- 14 feb. – 160 ani de la înființarea „*Junimii Române*”, societate politică și culturală a tinerilor studenți români din Paris (14.02.1851);
- 14 feb. – 80 ani de la nașterea lui **Octavian Cotescu**, actor (14.02.1931 – 1985);
- 15 febr. – 160 ani de la nașterea lui **Spiru Haret**, matematician, astronom, om politic, pedagog, părintele sistemului modern de învățământ din România (15.02.1851 – 1912);
- 15 feb. – 100 ani de la nașterea **Luciei Apolzan**, etnograf (15.02.1911 – 2001);
- 15 feb. – 90 ani de la nașterea lui **Emil Galan**, scriitor (15.02.1921 - 1995);
- 16 feb. – 130 ani de la nașterea lui **Gavril Galinescu**, compozitor, dirijor, folclorist (16.02.1881 – 1960);
- 17 feb. – 130 ani de la nașterea lui **Ion Manolescu**, actor (17.02.1881 – 1959);
- 17 feb. – 70 ani de la nașterea lui **Mihai Ursachi**, poet și traducător (17.02.1941 – 2004)
- 17 feb. – 40 ani de la moartea lui **Miron Radu Paraschivescu**, poet (1911 – 17.02.1971); 18 febr. – 125 ani de la moartea lui **Constantin D. Aricescu**, scriitor, publicist și istoric (1823 – 18.02.1886);
- 19 feb. – 75 ani de la nașterea lui **Marin Sorescu**, poet și dramaturg (19.02.1936 – 1996);
- 20 feb. – 110 ani de la nașterea lui **Radu Cioculescu**, eseist, traducător (20.02.1901 – 1961);
- 20 feb. – 100 ani de la moartea lui **Gregoriu Ștefănescu**, geolog și paleontolog, întemeietorul școlii române de științele pământului (1838 – 20.02.1911);
- 21 feb. – 20 ani de la moartea lui **Vasile Pavelcu**, psiholog (1900 – 21.02.1991);
- 21 feb. – 170 ani de la nașterea lui **Nicolae Ch. Quintescu**, critic literar, filolog și traducător (21.02.1841 – 1913);
- 22 feb. – 110 ani de la nașterea lui **Iustinian Marina**, patriarh al BOR (22.02.1901 – 1977);
- 23 feb. – 110 ani de la moartea lui **Ioan S. Nenitescu**, poet și publicist (1854 – 23.02.1901);
- 23 feb. – 740 ani de la *Prima mențiune documentară a orașului Brașov* (23.02.1271);
- 25 feb. – 130 ani de la moartea lui **Cezar Bolliac**, poet și publicist (1813 – 25.02.1881);
- 25 feb. – 110 ani de la nașterea lui **Jean Georgescu**, regizor, scenarist și actor (25.02.1901 – 1994);
- 26 feb. – 130 ani de la moartea lui **August Treboniu Laurian**, filolog, istoric și publicist, om politic, membru fondator al Societății Academice Române (1810 – 26.02.1881);
- 26 feb. – 120 ani de la înființarea *Societății Arhitecților Români* (26.02.1891);
- 27 feb. – 300 ani de la nașterea lui **Constantin Mavrocordat**, domnitor al Țării Românești și al Moldovei (27.02.1711 – 1769);

MARTIE

- 2 mar. – 75 ani de la moartea lui **Alexandru Ciura**, prozator și publicist (1876 – 02.03.1936);
- 4 mar. – 20 ani de la moartea lui **Ion Lăncrănjan**, scriitor (1928 – 04.03.1991);
- 6 mar. – 525 ani de la *Bătălia de la Șcheia*, în care voievodul Moldovei, Ștefan cel Mare, înfrânge oastea turcească și îl ucide pe pretendentul Hronoda (06.03.1486);

- 8 mar. – 100 ani de la nașterea lui **Emanuel Elenescu**, compozitor și dirijor (08.03.1911 - 2003);
- 8 mar. – 50 ani de la moartea lui **Gala Galaction**, scriitor, teolog (1879 – 08.03.1961);
- 8 mar. – 140 ani de la moartea lui **Alexandru Hurmuzaki**, publicist și om politic, membru fondator al Societății Academice Române, unul dintre fruntașii mișcării naționale din Bucovina (1823 - 08.03.1871);
- 9 mar. – 50 ani de la moartea lui **Cezar Petrescu**, scriitor (1892 – 09.03.1961);
- 9 mar. – 40 ani de la moartea lui **Ion I. Agârbiceanu**, fizician (1907 – 09.03.1971);
- 10 mar. – 75 ani de la moartea lui **Garabet Ibrăileanu**, critic și istoric literar, scriitor (1871 – 10.03.1936);
- 10 mar. – 90 ani de la nașterea **Artei Florescu**, soprană (10.03.1921 – 1998);
- 10 mar. – 110 ani de la moartea lui **Vasile Maniu**, publicist, istoric, scriitor, participant la Revoluția română de la 1848 (1824 – 10.03.1901);
- 12 mar. – 60 ani de la moartea lui **Gheorghe Tașcă**, economist, om politic (1875 – 12.03.1951);
- 13 mar. – 130 ani de la nașterea lui **Tony Bulandra**, actor (13.03.1881 – 1943);
- 13 mar. – 120 ani de la nașterea lui **Felix Aderca**, scriitor și publicist (13.03.1891 – 1962);
- 13 mar. – 75 ani de la *premiera absolută, la Opera Mare din Paris, a piesei „Oedip”* de George Enescu (13.03.1936);
- 14 mar. – 100 ani de la nașterea lui **George Drumur**, scriitor, muzicolog și traducător (14.03.1911 – 1992);
- 14 mar. – 130 ani de la încoronarea lui **Carol I**, primul rege al României (14.03.1881);
- 15 mar. – 180 ani de la nașterea lui **Pantazi Ghica**, prozator, dramaturg și publicist (15.03.1831 - 1882);
- 15 mar. – 140 ani de la nașterea lui **Constantin Argetoianu**, om politic, memorialist (15.03.1871 – 1953);
- 15 mar. – 25 ani de la moartea lui **Alexandru Giugaru**, actor (1897 - 15.03.1986);
- 15 mar. – 140 ani de la nașterea lui **Eugen Botezat**, zoolog, rector al Universității din Cernăuți (15.03.1871 – 1964);
- 16 mar. – 110 ani de la nașterea lui **Eugen Isar**, violonist, compozitor și muzicolog (16.03.1901 – 1983);
- 16 mar. – 190 ani de la *Proclamația către Bucureșteni* a lui Tudor Vladimirescu (16.03.1821);
- 16 mar. – 90 ani de la nașterea lui **Nicolae Lupan**, publicist, fondatorul Asociației „Pro Basarabia și Bucovina” (16.03.1921);
- 17 mar. – 70 ani de la moartea lui **Nicolae Titulescu**, om politic, diplomat (1882 – 17.03.1941);
- 18 mar. – 80 ani de la nașterea lui **Mircea Alexandru Hrișcă**, pictor (18.03.1931 - 1988);
- 18 mar. – 20 ani de la moartea **Mariei Holban**, istoric (1901 – 18.03.1991);
- 19 mar. – 170 ani de la nașterea lui **Iosif Vulcan**, publicist, fondatorul revistei „Familia”, în care a debutat Mihai Eminescu (19.03.1841 – 1907);
- 19 mar. – 60 ani de la moartea lui **Arthur Gorovei**, folclorist, etnolog (1864 – 19.03.1951);
- 19 mar. – 25 ani de la moartea lui **Mircea Hoinic**, compozitor și dirijor (1910 – 19.03.1986);
- 20 mar. – 180 ani de la nașterea lui **Theodor Aman**, pictor (20.03.1831 – 1891);
- 21 mar. – 125 ani de la nașterea lui **George Topârceanu**, poet (21.03.1886 – 1937);
- 23 mar. – 50 ani de la moartea lui **Alexandru Busuioceanu**, critic literar și de artă, diplomat, istoric, pedagog, scriitor și traducător (1896 – 23.03.1961);
- 24 mar. – 90 ani de la nașterea lui **Traian Coșovei**, poet și reporter (24.03.1921 – 1993);
- 24 mar. – 100 ani de la moartea lui **Nicolae Densușianu**, istoric, autor al monumentalei lucrări „Dacia preistorică” (1846 – 24.03.1911);
- 25 mar. – 140 ani de la înființarea, la Viena, a societății academice studentești „*România Jună*”, condusă de un comitet, în frunte cu Ioan Slavici și Mihai Eminescu; militează pentru unitatea cultural-națională a tuturor românilor (25.03.1871);
- 27 mar. – 120 ani de la nașterea lui **Ion Al-George**, scriitor (27.03.1891 – 1957);
- 28 mar. – 220 ani de la trimiterea la Viena a primului program politic al românilor din Transilvania, „*Supplex Libellus Valachorum*” (28.03.1791);
- 29 mar. – 40 ani de la moartea lui **Perpessicius** [Dimitru S. Panaitescu], istoric și critic literar, folclorist, poet, editor al operei eminesciene (1891 – 29.03.1971);
- 30 mar. – 190 ani de la moartea lui **Gavriil Bănulescu-Bodoni**, mitropolit al Basarabiei (1746 – 30.03.1821);
- 31 mar. – 40 ani de la moartea lui **Marius Bunescu**, pictor (1881 – 31.03.1971);
- 31 mar. – 120 ani de la nașterea lui **Ion Pillat**, poet, publicist, editor (31.03.1891 – 1945);

Revista presei: mass-media despre români

septembrie - decembrie

Selecție realizată de: **Lavinia ARDELEAN și Simona DUMUȚA**

Pe urmele lui Céline Dion

Pagini românești, septembrie 2010,
paginiromanesti.com

O româncă de 9 ani și jumătate i-a impresionat pe organizatorii și membrii juriului emisiunii *Zéro B 1000 - L'échelle du talent*, difuzată de postul de televiziune Canal V (fost TQS). Emisiunea este echivalentul quebechez al mai celebrei *America's got talent*. Patricia Paul locuiește cu familia în Saint-Hubert și a interpretat, în cadrul concursului, piesa „S'il suffisait d'aimer”, a celebrei cântărețe Céline Dion. Prestația ei a impresionat nu numai publicul participant la emisiune, ci și juriul. Micața artistă a reușit să aducă lacrimi în ochii actriței Mahée Paiement și să-l emoționeze pe actorul Yves Desgagnés, care a ținut să o ridice în brațe. Patricia Paul a câștigat locul doi și un premiu de 500 de dolari.

Eva Kiss – „Tânjesc să simt sub tălpi pământul românesc” (fragment) / Ines Hristea

Formula As, 4 septembrie-10 septembrie
2010, www.formula-as.ro

A plecat în Danemarca pentru a-și urma dragostea. A cântat mai departe sprijinită pe dragoste. Și tot dragostea o face să fie mai fericită ca la începutul vieții. Una din cele mai mari voci ale muzicii românești își spune povestea.

– Vă numărați printre marii dispăruți ai muzicii ușoare din România. După '89, nu se mai știe despre dvs. nimic. Unde v-ați teleportat?

– Am plecat din țară din motive sentimentale, urmându-mi soțul, care alesese drumul exilului. Radu (muzicianul Radu Constantin, n. red.) a cântat 17 ani prin străinătate, începând cu Finlanda, în formația „Roșu și negru”, apoi în grupul lui Micky Popescu, cu care „a bătut” Germania 9 ani, și în final cu „Romanticii”, cu care a cântat în Kuweit, Arabia Saudită și Dubai. În 1981, a pus bazele propriei formații, „R.C's Band”, alături de care am făcut și eu un turneu de 6 luni în Siria. Ne cunoscuserăm cu câteva luni înainte, la barul Melody, unde cântam amândoi. În 1984, din cauza unor „binevoitori”, lui Radu i s-a luat pașaportul și i s-a interzis să mai plece din țară.

O nouă biserică la Solvesborg, Suedia

Agenția de știri Basilica, 7 septembrie
2010, www.basilica.ro

Deoarece numărul credincioșilor ortodocși români de pe teritoriul Suediei este în continuă creștere, este necesară construirea de noi lăcașuri de cult. Pe 12 septembrie, Preasfințitul Părinte Macarie, Episcopul românilor ortodocși din Europa de Nord, va așeza piatra de temelie pentru noua biserică a parohiei ortodoxe românești din Solvesborg, Suedia. Mai multe informații cu privire la acest eveniment a oferit pentru TRINITAS TV, Preasfințitul Părinte Macarie, Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord: „Împreună cu Preasfințitul Părinte Andrei Făgărășanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, vom pune piatra de temelie la această biserică de lemn care se va înălța în orașul Solvesborg din Suedia. Terenul a fost cumpărat pe o sumă simbolică de la primăria orașului Solvesborg, iar această biserică ortodoxă românească va reprezenta o poartă a cerului și o poartă către tot ceea ce înseamnă valori creștine ortodoxe românești”

Dirijor al propriei vieți / Mihai Mateaș

Adevărul, 10 septembrie 2010,
www.adevarul.es

Românul Jean Filip Marc a studiat Conservatorul în patru țări, a scăpat ca prin minune de un accident de motocicletă și a înființat un cor de muzică religioasă în Spania, pe care îl conduce și azi, ca dirijor, și tocmai a scos pe piață primul CD al grupului. La doar 31 de ani, Jean Filip Marc poate spune că este „trecut prin viață”. De altfel, părul grizonat ar sugera o vârstă mult mai înaintată și, dacă fața nu i-ar fi luminată de zâmbetul tinerească, care-i apare de câte ori subiectul muzică se ițește în discuție, ai fi în stare să juri că bate spre 40. Născut în Oradea, dar mutat de mic copil în Arad, constrâns de strămutarea tatălui, grănicer, în județul vecin, Jean și-a descoperit pasiunea pentru muzică de mic. ”Am făcut școala generală de muzică, la pian, și liceul de muzică, ambele în Arad. Apoi, am intrat cu bursă la Universitatea Gheorghe Dima, din Cluj, la Conservator, la secția dirijori orchestră”, povestește Marc.

Floria Nica-Henneke – „Nu voi uita niciodată momentul în care avionul s-a desprins de la sol” (fragment)

/ Ion Longin Popescu

Formula As, 11-17 septembrie 2010,
www.formula-as.ro

Când a emigrat cu părinții ei în Canada, avea 19 ani. Ca să se adapteze mai repede a încercat să se rupă din rădăcini. Acum, rădăcinile românești îi dau putere și identitate. Artista Floria Nica-Henneke din Koln face parte dintre cetățenii europeni fără granițe. În urmă cu doar câțiva ani, putea fi numită o tânără emigrantă, mai cu seamă că prima țară străină în care s-a stabilit și a studiat a fost Canada. După absolvirea Liceului de muzică „George Enescu” din București, în anul 2001, și după ce obținuse premiul întâi pe țară la un concurs național de chitară, o hotărâre cutezătoare a părinților săi a făcut ca tata, mama și cei patru copii să ia drumul „negrei străinătăți”, aterizând la Toronto, în plin necunoscut. În scurt timp, toamna anului 2002 o găsește pe Floria studentă a Universității din Toronto. După un concert al bobocilor, impresionează pe toată lumea și primește o bursă acordată celor mai buni studenți din anul întâi. Încurajată de primul succes, începe să ia lecții private, de la unii dintre cei mai importanți profesori de chitară din Canada.

27 de medalii pentru inventatorii români / Ioana Mareș

România liberă, 12 septembrie 2010,
www.romanalibera.ro

România a câștigat 27 de medalii, dintre care opt de aur, la Salonul Internațional de Inovații și Investiții de la Moscova. Pentru cele 20 de invenții cu care Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică (ANCS) a fost prezentă la eveniment, inventatorii români au obținut opt medalii de aur, nouă medalii de argint, trei medalii de bronz și șapte premii speciale. „Mi se pare excepțional că am reușit cu doar 20 de invenții să câștigăm 27 de medalii și premii speciale. Ne dorim ca rezultatele cercetării să ajungă mai repede în economie și, pentru aceasta, corelat cu planul de inovare al Europei, lucrăm la planul de inovare al României”, a spus președintele ANCS, Adrian Curaj. El crede că planul de inovare pe care îl dezvoltă ANCS va contribui la dezvoltarea economică a României pe termen lung, deoarece se vor înființa mii de locuri de muncă. „Cercetarea înseamnă transformarea banilor în cunoaștere, inovarea înseamnă transformarea cunoașterii în bani”, spune Curaj. Cea de-a zecea ediție a Salonului Internațional de Inovații și Investiții de la Moscova s-a desfășurat între 7 și 10 septembrie. Aceasta este cea de-a doua participare a României

la acest salon, prima având loc anul trecut. În cadrul evenimentului au fost expuse 1.000 de invenții din mai multe țări precum Cehia, Coreea, Iran, Polonia, sau Ucraina. Pe lângă această reușită, inventatorii români au mai câștigat anul acesta 58 de medalii și premii speciale la Salonul Internațional de la Geneva.

Limba română sărbătorită de românii bucovineni, la Cernăuți

Romanian Global News, 14 septembrie 2010, www.rgnpress.ro

Duminică, 12 septembrie 2010, la Cernăuți a avut loc cea de-a 21-a sărbătorire a „Limbi noastre cea române”. Ca întotdeauna, manifestarea a fost deschisă de către inima Societății „Mihai Eminescu” - Corul popular „Dragoș Vodă”, membru-colectiv al Uniunii Interregionale „Comunitatea Românească din Ucraina”, transmite corespondentul Romanian Global News din Cernăuți. Alături de maeștrii scenei din diferite colțuri ale Bucovinei de diferite vârste, în sala Casei tineretului din Cernăuți au fost prezenți oaspeți din toate satele românești din regiune, precum și din România.

Peste 100 mii de români în școlile din Italia

Ziarul Lumina, 18 septembrie 2010,
www.ziarullumina.ro

Ministerul Învățământului, Universității și Cercetării (MIUR) din peninsula relevă într-un studiu prezentat la început de an școlar că numărul elevilor români a ajuns la 105.682, adică 16,8% din numărul total al străinilor care învață în Italia. Astfel, românii sunt pe primul loc în clasamentul naționalităților prezente în băncile școlilor italiene, reușind să depășească albanezii (91.829 de elevi) și marocanii (83.608). Studiul „Focus in breve sulla scuola, la presenza degli alunni stranieri nelle scuole statali” (Scurtă incursiune în învățământ, prezența elevilor străini în școlile de stat) mai relevă că acest fenomen se înregistrează pentru al treilea an consecutiv.

„Micul Paganini din Târgoviște” a cucerit Italia cu vioara / George Enache

Adevărul, 22 septembrie 2010,
www.adevarul.es

Târgovișteanul Mihai Chițac a intrat direct în anul III la Conservatorul „Arrigo Boito” din Parma, deși are doar 9 ani. Micul violonist a reușit, în primăvara acestui an, să câștige un premiu național în Italia. La vârsta la care alți puști sunt interesați de jocurile pe calculator, Mihai va studia la Parma cu unul dintre cei mai importanți vio-

loniști din Europa, Luca Fanfoni. Este extrem de talentat. Asta cred italienii despre Mihai Chițac, supranumit „Micul Paganini” din Târgoviște. Are doar nouă ani, dar asta nu îl împiedică să smulgă ropote de aplauze la spectacolele în care concertează. Mihai Chițac a plecat, anul trecut, cu familia, la Parma, după ce a terminat clasa întâi la Colegiul Național de Arte „Octav Băncilă” din Iași. Avea deja trecut în CV un premiu important la vioară, premiul întâi la secțiunea sa de vârstă la Concursul Internațional „Mozart” - Târgoviște. Micul muzician a reușit însă să obțină punctajul maxim și la Concursul Național „E lucevan le stele” - Parma Lirica, în primăvara acestui an.

Omul care compune muzica din parcurile Disney / Ștefan Both

Adevărul, 26 septembrie 2010, www.adevarul.es

Doru Apreotesei (ex. Pro Musica, Sfinx) a emigrat în Suedia, în anii ‘80. Bănățeanul compune muzică ambientală în studioul său din Stockholm, în timp ce fiul său, Radu, este liderul unei trupe de raggae. Doru și Radu Apreotesei trăiesc la Stockholm, sunt cetățeni suedezi de foarte mult timp și fac muzică de când se știu. Tatăl a fugit din România comunistă în anii ‘80, pentru început în Danemarca, iar apoi în Suedia. La doi ani distanță, au ajuns la Stockholm și soția Dorina împreună cu fiul lor, Radu, care avea pe atunci șapte ani. Doru Apreotesei a încercat să fie profesor de muzică, dar și-a dat seama că nu i se potrivește, astfel că și-a făcut un studio propriu în capitala Suediei. De-a lungul multor ani de când m-am stabilit în Suedia s-au întâmplat multe lucruri și pe plan muzical. La fel cum făceam și în România, am oscilat între genuri muzicale diferite”, a spus Doru Apreotesei.

Un român a făcut „Fuziunea Informației” în capitala Scoției / Mircea Monu

Romanian Global News, 28 septembrie 2010, www.rgnpress.ro

În perioada 26-29 iulie 2010, româno-americanul Florentin Smarandache, născut la Bălcești în 1954, profesor universitar la Facultatea de Matematică a Universității „New Mexico”, din orașul Gallup, statul New Mexico, SUA, a fost în orașul Edinburgh, din Scoția, Marea Britanie, pentru a participa cu mai multe lucrări științifice la a 13-a Conferință Internațională de Fuziunea Informației, organizată anual de către Societatea Internațională pentru Fuziunea Informației în diverse locuri de pe glob, găzduită în acest an de către Centrul Internațional de Conferințe din capitala Scoției. Fuziunea Informației este un domeniu al tehnologiei de vârf care folosește informații (date)

provenite de la surse de naturi diferite (electronice, optice, acustice, mecanice, umane), cu numeroase aplicații militare și civile.

Dan Perjovschi, apreciat în continuare în America / Dana G. Ionescu

Adevărul, 28 septembrie 2010, www.adevarul.es

Spencer Museum of Art din Kansas City găzduiește expoziția artistului român până în februarie 2011. Dan Perjovschi, unul dintre cel mai bine cotați artiști vizuali români în străinătate, folosește umorul „în mod foarte serios”. Din 2 septembrie artistul se află în rezidență la Spencer Museum of Art, într-un an în care a pregătit proiecte și pentru alte instituții de artă din Europa. Expoziția în desfășurare la muzeul din Kansas City se intitulează „Central Court” și constă în desene realizate pe pereții sălii. Artistul a declarat pentru „Adevărul” că a conceput „un mare eseu despre lumea contemporană” și problemele ei: război, imigrație, civilizație virtuală, ecologie etc.

Parohia ortodoxă românească din Milano a împlinit 35 de ani / Cornel Toma

Adevărul, 3 octombrie 2010, www.adevarul.es

Cu ocazia împlinirii a 35 de ani de la înființarea parohiei ortodoxe, în bazilica San Marco din Milano a fost organizat, ieri, un concert de gală în onoarea orașului. Totuși, reprezentarea edililor cărora le-a fost dedicat concertul s-a dovedit a fi una slabă. Bazilica San Marco din piața cu același nume a găzduit ieri seară un concert susținut de „Orchestra dell’Amicizia” dirijată de maestrul Michele Brescia. La eveniment au participat aproximativ 500 de persoane, care au umplut până la refuz locurile disponibile. Concertul a fost prilejuit de înființarea la Milano acum 35 de ani a primei parohii ortodoxe românești din Italia. Organizatorii au fost Dioceza Ortodoxă română din Italia, Consutul General al României din Milano și Comunitatea Ortodoxă a românilor din Milano. Mesajul de întâmpinare și încheiere a fost rostit de preotul paroh Traian Valman, care a ținut să le mulțumească milanezilor pentru călduroasa primire a comunității ortodoxe românești. La eveniment a mai fost prezent episcopul Siluan, precum și alte fețe bisericești.

Artiști din diaspora românească / Maria Capelos

România liberă, 7 octombrie 2010, www.romanialibera.ro

„Pată de culoare” este titlul sub care expune la Palatul Mogoșoaia Ioan Iacob, artist transil-

vănean activ la Dusseldorf din 1980. A expus cu succes în Germania, picturile lui intrând încă din anii debutului în mari colecții particulare, dar a fost prezent și la Sibiu, în 2007, cu o expoziție prezentată sub sintagma „Întunericul roșu”. O recentă rezidență în Israel i-a prilejuit artistului o semnificativă experiență plastică grație dialogului cu totul special pe care l-a avut cu muntele Carmel și cu lumina sudului, receptat în perioada iernii meridionale.

Știi românește? Un avantaj pentru a te angaja într-un restaurant din Marea Britanie / Andreea Ghinea

Ziare.com, 9 octombrie 2010,
www.ziare.com

În momentul în care a început să caute un alt angajat pentru restaurantul său din Marea Britanie, Greg Walker căuta cu siguranță multe calități, însă una a fost puțin mai ciudată. În afara faptului că angajatul trebuia să fie muncitor, punctual, dispus să învețe lucruri noi, trebuia să știe și limba română. Bizara cerere a fost inclusă pe un anunț pus de Walker pe localul său, arată Daily Mail. Oamenii din zonă au fost deranjați de această cerere și au trimis plângeri către BBC. Walker nu înțelege de ce oamenii se simt deranjați și spune că a luat această decizie, după ce în urma unui alt anunț de angajare au venit mai mulți oameni care nu erau cu adevărat interesați de slujba respectivă. „Nu cred că am făcut ceva rău. Am un muncitor român care lucrează aici deja de un an de zile. Ar fi comunicat mult mai bine dacă următorul ar vorbi română. El vorbește și engleză, așa că și un britanic ar putea lucra aici”, a explicat patronul localului.

O româncă, purtător de cuvânt al NATO / Aura Costache

Adevărul, 16 octombrie 2010,
www.adevarul.es

Secretarul general al NATO, Anders Fogh Rasmussen, a anunțat oficial, joi, numirea româncei Oana Lungescu, corespondent BBC, în postul de purtător de cuvânt al Alianței Nord Atlantice. Ea urmează să își înceapă activitatea în această calitate la 1 decembrie, când îl va înlocui pe canadianul James Appathurai. „Am plăcerea să anunț că Oana Lungescu a acceptat oferta mea de a deveni noul purtător de cuvânt al NATO, înlocuindu-l pe James Appathurai, care va prelua un nou post în cadrul Alianței”, a declarat șeful NATO, într-o conferință de presă susținută la Bruxelles după încheierea reuniunii miniștrilor de Externe și ai Apărării din cele 28 de țări membre ale NATO. Este pentru prima oară în istoria de 61 de ani a Alianței când o femeie va fi purtător de cuvânt al NATO, și, în plus, vine dintr-o țară a fostului Pact de la Varșovia. O altă fostă jurnalistă,

Carmen Romero, care a lucrat la agenția spaniolă EFE, este purtător de cuvânt-adjunct.

Românii de peste graniță au rămas fără presă

Ziare.com, 22 octombrie 2010,
www.ziare.com

Ziarele de limbă română scrise pentru comunitățile de români din afara granițelor au dispărut aproape complet din cauza crizei, a lipsei banilor, dar și a indiferenței autorităților din București. În prezent, cea mai mare comunitate românească ce nu mai are nici un fel de presă în limba română este cea de pe Valea Timocului, din Serbia, informează România Liberă. „Mulți dintre români nu mai știu să citească și să scrie în limba lor. Nu există școli, iar autoritățile sârbești sunt ostile chiar și actelor religioase. Este bine cunoscută harțuiala la care este supus preotul român Boian Alexandrovici, care a îndrăznit să ridice o biserică românească în Valea Timocului”, a declarat președintele Federației Comunităților Românești din Valea Timocului, Dușan Parvulovici. Deși românii au încercat să își deschidă și o televiziune, autoritățile sârbești nu le-au dat voie. „Am închiriat spațiu de emisie, câteva ore pe zi, pentru ca românii noștri să poată auzi limba lor și să poată asculta muzica românească de pe Valea Timocului. Însă autoritățile sârbești au închis postul de televiziune, care urma să fie cumpărat de noi, sub pretextul că proprietarul nu și-ar fi plătit taxele”, a mai spus acesta.

La Panciova s-a reluat activitatea la atelierile de limba română și dialectul aromân

Romanian Global News, 22 octombrie 2010, www.rgnpress.ro

Începând cu noul an școlar 2010/2011 s-a reluat activitatea la atelierile de limba română și dialectul aromân cu elemente de cultură și civilizație din Panciova, organizate al treilea an consecutiv de Asociația „In medias res”, transmite corespondentul Romanian Global News din Vodina. Activitățile la aceste ateliere se desfășoară o dată pe săptămână. Timp de două ore academice cursanții, repartizați în trei grupe, învață elemente de gramatică și vocabular și vizionează filme documentare și aplicații multimedia despre cultura și civilizația poporului român. Cursurile sunt menite românilor din oraș și tuturor cetățenilor interesați să învețe particularități despre cultura și limba poporului român, vorbită pe teritoriul orașului de în jur de 1000 de locuitori.

Biserica românească din Viena - Preot Nicolae Dura (frag.) / Claudiu Târziu

Formula As, 23 octombrie-29 octombrie 2010, www.formula-as.ro

Văzută din stradă, biserica ortodoxă româ-

nească din Viena nu este deloc impresionantă. Mai degrabă scundă, prinsă între umerii altor două clădiri. Se distinge, însă, printr-o combinație izbutită de tradiție și modernitate. Mozaicul de pe frontispiciu și ușile de sticlă pe care sunt gravați doi îngeri vestesc un loc de închinăciune. Iar modesta clopotniță de deasupra, cu cruce în vârf, te duce cu gândul acasă. Înăuntru, pictura în linie neobizantină și în culori profunde, catapeteasma aurită și stranele de lemn masiv compun o atmosferă familiară, plină de pace. Ca și cum ai intra în odaia cea bună a bunicii, cu miros de gutui și de busuioac, pe pereții căreia stau cumiți tablourile de familie.

Fostă balerină româncă bate italienii la poker

Realitatea, 24 octombrie 2010,
www.realitatea.net

Elena Ichim a lăsat baletul pentru poker. Fosta angajată a corpului de balet al Teatrului de revistă „Constantin Tănase” a plecat în Italia, unde s-a apucat de poker. Noul sport oficial al minții, poker-ul, are o nouă adeptă: fosta balerină de la Teatrul „Cosntatin Tănase”, Elena Ichim. Elena a plecat în Italia într-o vacanță, unde s-a îndrăgostit de un jucător profesionist de poker și a decis să rămână acolo să se apuce și ea de acest sport. „L-am cunoscut pe iubitul meu în Italia. Am început să îl însoțesc la turneele de poker, el fiind jucător profesionist. La început era mai greu, pentru că eram singura femeie de la masa de poker. Bărbații erau aroganți și încercau să mă intimideze. Îi păcăleam, pentru că mă subestimau”, a declarat Elena Ichim pentru *Libertatea*.

Un nou clopot pentru românii din Banatul sârbesc / George Giurgiu

Ziarul Lumina, 30 octombrie 2010,
www.ziarullumina.ro

Prin purtarea de grijă a Înalt Preasfințitului Nicolae, Mitropolitul Banatului, Episcopia Romano-Catolică din Timișoara a donat un clopot pentru cimitirul fostei Parohii românești Rusko Selo din Banatul sârbesc. Aceasta este cea de-a doua donație pe care românii din Serbia o primesc. În urmă cu câțiva ani, Mitropolia Banatului a donat un clopot pentru Parohia Ortodoxă de la Malainița din Valea Timocului, unde părintele Bojan Alexandrovici a construit prima biserică românească din zonă. „Mulțumim Înalt Preasfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului pentru purtarea de grijă față de credincioșii români ortodocși din Serbia și Episcopiei Romano-Catolice din Timișoara pentru clopotul donat pe care îl vom instala în cimitirul fostei parohii românești Rusko Selo din Serbia”, a declarat părintele Petru Drăghicescu, parohul bisericii din Toracu Mare.

„Copy ai Vlahiei suntem noi” (fragment) / Bogdan Lupescu

Formula As, 30 octombrie-5 noiembrie
2010, www.formula-as.ro

În micul său apartament din inima Vienei, de pe Mittelgasse 19, Trintu Maran a făcut cândva o descoperire uluitoare. Se întâmpla în urmă cu 15 ani. Fusese invitat la lansarea unei cărți despre minoritățile din Austria, o problemă de care se preocupa îndeaproape. Trintu e fondatorul celei mai puternice asociații românești din țara de la poalele Alpilor, membru al unor prestigioase institute vieneze de cercetare istorică. Pe scurt, un specialist. Își amintește ca și cum ar fi fost ieri: tot o amiază blândă de toamnă, ca cea care se oglindește-n fereastră, cu frunze arămii, valsând pe largile bulevarde. Avea, pe atunci, aproape șaptezeci și cinci de ani, dar se simțea încă tânăr și puternic. Tot drumul l-a făcut pe jos, privind relaxat trecătorii și gândindu-se la ale lui. O tihnă și dezinteresată promenadă... Nu se aștepta să afle mare lucru. Probabil, tot ceva despre maghiari, sloveni, cehi, slovaci, chiar despre romi și sinti, căci românii nu s-au ostenit niciodată să fie recunoscuți în Austria, ca o minoritate națională. Se împăcase cu gândul, știa cam cum merg treburile în chestiunea asta a „minorităților”. Întors acasă, a lăsat cartea la a cărei lansare participase, pe măsura de stejar de lângă ușă, uitând o vreme de ea. Abia după câteva zile a răsfoit-o așa, în trecut, hotărât s-o așeze pe rafturile bibliotecii. Și atunci i-au căzut ochii pe... pagina 56. Providențiala pagină 56! La capitolul „Croatii”, erau acolo doar câteva fraze care aveau să-l bântuie de atunci înainte mult timp. Cum ar fi: „între croați, de un statut juridic aparte s-au bucurat Vlahii (în croată) sau Valahii (germană), ce trăiesc din vremuri străvechi, în 14 sate din regiunea Burgenland, în partea de sud a munților Gunsergebirge, vorbind și astăzi un dialect propriu. Spre deosebire de ceilalți locuitori, ei s-au ocupat intensiv, până în secolul al 19-lea, cu păstoritul oilor și cu un comerț înfloritor cu lână...”. Se mai vorbea foarte pe scurt despre așa-numitele „libertăți valahe”, drepturi politice incredibil de mari pentru niște ciobani, pe care nu le aveau în tot restul Austriei și Ungariei decât nobilii.

Stomatologul din Mediaș care pilotează spre lumea a treia / Elena Dumitra

Adevărul, 1 noiembrie 2010,
www.adevarul.es

Roland Hermann (32 de ani), un dentist din Mediaș, a învățat să piloteze ca să acorde asistență medicală gratuită în zone greu accesibile din Ciad, Rwanda sau Guyana. Postul de televiziune Discovery Channel l-a prezentat pe Roland Hermann

în cadrul unui scurtmetraj, sub conceptul „Descoperă eroul din tine!”. La cei 32 de ani, Roland Tibi Hermann se mândrește cu șase aventuri miraculoase despre care spune că i-au schimbat viața. De mic copil era preocupat de cei din jur, așa că decizia de a alege să fie medic a venit oarecum de la sine. A ales stomatologia, dar munca într-un cabinet nu a simțit că e mănua care să se muleze perfect stilului său personal. A descoperit prin 2005 că poate face mai mult pentru semenii săi și s-a decis să participe la misiuni umanitare. Așa avea să plece, pentru prima dată, în 2005, în Guyana Britanică.

Cinci etnici români au fost aleși primari în Ucraina

Ziare.com, 1 noiembrie 2010,
www.ziare.com

Candidați de origine română au câștigat cinci din cele șase primării în Transcarpatia, în urma alegerilor locale care au avut loc duminică, în Ucraina. Președintele Uniunii Interregionale „Comunitatea Românească din Ucraina”, Ion Popescu a declarat pentru Newsin că rezultatele finale ale scrutinului local vor fi anunțate marți, însă primele date au confirmat victorii ale românilor în zonele cu populație românească. Aurica Bojescu a obținut un mandat de deputat în Consiliul regional Cernăuți, în timp ce Mihai Bojescu și-a asigurat un loc în Consiliul raional Hliboca. Partidul Regiunilor, condus de președintele ucrainean Viktor Ianukovici, și-a consolidat poziția în regiuni în urma alegerilor locale de duminică. Potrivit unui sondaj la ieșirea de la urne dat publicității de GFK Ucraina, Partidul Regiunilor urmează să preia controlul asupra primăriilor și administrațiilor regionale din centrul și nordul Ucrainei, inclusiv la Kiev.

În Berlin există mai multe firme românești decât americane

Evenimentul zilei, 9 noiembrie 2010,
www.evz.ro

În Berlin sunt activi din ce în ce mai mulți întreprinzători străini, anunță Camera de Comerț (IHK Berlin). Fiecare a 8-a companie privată se află în proprietatea unor persoane de alte naționalități, iar est-europenii sunt în fruntea listei. Caracterul internațional al Berlinului devine din ce în ce mai solid. O confirmă acum și Camera de Comerț a capitalei (IHK Berlin): la începutul anului 2010 au fost înregistrate în Berlin peste 32 300 de firme străine. În condițiile în care în Berlin locuiesc aproximativ 470 000 de persoane de alte naționalități, din raportul IHK rezultă că fiecare al 14-lea străin desfășoară aici o afacere. Întreprinzătorii vin din nici mai mult nici mai puțin de 164 de țări, iar majoritatea companiilor - de cele mai

multe ori active în domeniile comerțului, serviciilor și construcțiilor - au fost întemeiate în ultimii zece ani.

Românii din Italia au creat o mișcare politică și vor să participe la alegerile locale / Alina Neagu

HotNews.ro, 10 noiembrie 2010,
www.hotnews.ro

Românii din Italia au înființat o mișcare politică - Europeni pentru Italia - și intenționează să participe la alegerile locale, fie pe liste proprii, fie pe listele altor partide, anunță Mediafax, citând cotidianul La Repubblica. Prima reuniune a mișcării Europeni pentru Italia urmează să aibă loc sâmbătă, iar organizația are deja 600 de membri, având sedii și la Genova, Torino și Roma. „Dorim să le explicăm conaționalilor noștri că cetățenii statelor UE au dreptul la vot în alegerile locale. Vom începe cu românii, dar ideea este de a extinde inițiativa către alte comunități, spre exemplu către polonezi și moldoveni. Puțini europeni știu că pot vota în alegerile locale din Italia. Noi dorim să îi încurajăm să voteze, pentru că aceasta este modalitatea de accelerare a integrării, de prezentare a cererilor noastre, de rezolvare a problemelor, probleme care se adresează tuturor milanezilor - casa, munca, siguranța”, a explicat Marian Mocanu, un membru al noii mișcări politice. Referindu-se la situația romilor din Italia, Marian Mocanu a adăugat că „Nu toți românii sunt romi și nu toți romii sunt români. Subiectul trebuie abordat la nivel european, nu poate crede nimeni că un singur oraș are posibilitatea de a rezolva o astfel de problemă complexă. În Europa există libera circulație a persoanelor, prin urmare expulzarea unor cetățeni europeni pentru că sunt de etnie romă este de neconceput”.

Andrei Ujica – „Exilul m-a învățat că nu e bine să-ți cultivi nostalgiile” (fragment) / Dia Radu

Formula As, 13 noiembrie-19 noiembrie 2010, www.formula-as.ro

În Germania, țara lui de adopție, nu e doar un regizor cunoscut, ci și un foarte prețuit profesor de teorie a filmului. Așa cum se întâmplă adeseori în cazul românilor talentați, a fost nevoie ca filmele lui să-și capete întâi lauri în Occident, pentru ca să poată avea primirea pe care o meritau și acasă, în România. „Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu”, cea mai recentă docu-ficțiune semnată de Andrei Ujică, a fost prezentată prima oară în cadrul Festivalului de la Cannes și se bucură deja de câteva premii, printre care și Marele premiu al secțiunii documentar la Festivalul de la Bergen, din Norvegia, și Premiul pentru cel mai

bun documentar est-european, la Festivalul de la Jihlava, din Cehia. Lansat la final de octombrie și în România, filmul a reușit să stârnească destule controverse. Conceput ca un eseu, fără nici un comentariu însoțitor, pelicula, a cărei vizionare durează trei ore, este realizată exclusiv din filmări de arhivă.

Românca ale cărei tablouri se află acasă la Donald Trump și Oprah Winfrey / Alina Vătăman

Evenimentul zilei, 15 noiembrie 2010, www.evz.ro

Adriana Oancia este o pictoriță de origine română, emigrantă în Statele Unite, care a fost remarcată ca artist de nume mari de peste ocean. Lucrările ei au fost achiziționate de personalități precum Donald Trump sau Oprah Winfrey. Pasiunea pentru pictură a început să se manifeste pe la vârsta de trei ani, când, alături de bunicul ei, care era preot, Adriana a început să deseneze în joacă, anunță blogul rousa.blogspot.com. Succesul l-a obținut abia după ce a părăsit țara, pe când era studentă în ultimul an la Design interior. Tot atunci s-a văzut nevoită să facă față provocărilor artistice și să muncească și 20 de ore pe zi pentru a se putea impune pe o piață mult prea vastă. În ceea ce privește gusturile vedetelor, pictorița spune că acestea nu se manifestă liber, ci sunt impuse de stilistii personali.

Scandal de proporții în Ungaria, după ce directorul Teatrului Național din Budapesta le-a închiriat spațiul românilor, pentru sărbătorirea zilei de 1 Decembrie / A. Neagu, A. Biro

HotNews.ro, 18 noiembrie 2010, www.hotnews.ro

Un scandal de proporții a izbucnit în Ungaria, după ce oficialii români din această țară au obținut permisiunea directorului Teatrului Național din Budapesta pentru a sărbători aici 1 Decembrie, Ziua națională a României, scrie Hungarianambiance.com. Mai mulți politicieni maghiari și figuri publice importante consideră „o provocare” gestul românilor din țara vecină de a aniversa Ziua națională la Teatrul Național din Budapesta, în condițiile în care data de 1 Decembrie coincide cu pierderea, de către Ungaria, în favoarea României, a teritoriilor din Transilvania stăpânite până în 1918.[...] Potrivit blogului maghiar, care citează MTI, autorizația dată românilor de către directorul Teatrului Național pentru sărbătorirea zilei de 1 Decembrie în acest spațiu a fost retrasă. În plus, Istvan Palfy, politician al Alianței FIDESZ - Partidul Popular Crestin-Democrat KDNP, aflată la guvernare, a

cerut Executivului de la Budapesta o investigație în urma deciziei directorului Teatrului Național din Budapesta de a închiria spațiul românilor și a cerut demiterea lui Robert Alföldi de la conducerea instituției de cultură.

S-a sfințit iconostasul primei biserici din Timoc

Timoc Press, 22 noiembrie 2010, www.timocpress.info

Iconostastul Bisericii „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din localitatea Malainița, situată în Valea Timocului, Serbia, a fost sfințit duminică. Acesta a fost executat din lemn conform tradițiilor ortodoxe românești, cu bani de la Institutul Cultural Român. La eveniment au participat, alături de un sobor de preoți români din Serbia și mulți români veniți din satele din împrejurimi, Preasfințitul Daniil, episcop al Daciei Felix din Vârșeș și Preasfințitul Lucian, episcop al Caransebeșului. Protopopul Protopopiatului Dacia Ripensis din Valea Timocului, preot Boian Alexandrovici, ctitorul primei biserici ortodoxe românești în Timoc, după 1833 când lăcașele de cult ale minoritarilor români au trecut sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe Sârbe, a declarat că „odată cu sfințirea iconostasului a luat sfârșit truda pentru cea dintâi zidire isprăvită în Serbia de nord-est, cu ajutorul autorităților române, în 2005”. „Acum putem să ne mândrim că noi, românii din Timoc, avem la Malainița una dintre cele mai frumoase biserici din lume. Am investit în ea dragoste și speranță, și în pofida piedicilor ce ni le-a pus în special clerul sârb, am reușit să o transformăm în simbolul renașterii românești”, a precizat Alexandrovici. Tot în cursul zilei de duminică a fost hirotonit ca preot, pentru a doua biserică din Malainița, ipodiaconul Ioan Liviu Micu, un tânăr care a decis să continue, indiferent de sacrificiile ce îl așteaptă, odiseea preotului Boian Alexandrovici care a fost condamnat la închisoare de autoritățile sârbe pentru curajul de a construi, după 170 de ani de sete duhovnicească, primul lăcaș de cult în Timoc, unde să se slujească în limba maternă a celor peste 300.000 de români din cele 154 localități cu populație românească din regiunile istorice Timoc, Morava și sudul Dunării – limba română. Potrivit sursei citate, în 13 noiembrie a devenit preot în parohiile din Serbia de nord - est - Horreum Margi și Isacova, Iel Bobului, iar în 14 noiembrie - Sorian Raicovici pentru parohia din Iacovăț.

Româncă premiată cu titlul de avocatul anului 2010, în Montreal / Carmen Negoescu

Ziare.com, 22 noiembrie 2010, www.ziare.com

O româncă stabilită în Montreal este câști-

gătoarea titlului de „Avocatul anului 2010”, decernat de prestigioasa AJBM (Asociația tinerilor avocați din baroul Montreal), în cadrul unei gale, ce a avut loc săptămâna trecută. Este vorba de Adina Comănița, răsplătită cu respectiva distincție pentru realizările sale profesionale în domeniul dreptului. Potrivit site-ului organizației, evenimentul, aflat la a 4- a ediție, a reunit peste 200 de personalități importante. AJBM are o vechime de peste 110 ani și reprezintă mai mult de 4.200 de avocați. Acești tineri avocați formează un grup influent, implicat în comunitate și sunt pregătiți pentru a lucra în cele mai bune cabinete de avocatură, în companii private, instituții sau agenții guvernamentale.

Jandarmii români din Kosovo distinși cu medalia EULEX

Ambasada României Madrid,
25 noiembrie 2010, madrid.mae.ro

Cei 82 de jandarmi din Detașamentul de Misiuni Internaționale al Jandarmeriei Române au fost distinși, joi, cu medalia EULEX, pentru profesionalismul de care dau dovadă în executarea misiunilor internaționale în Kosovo. Potrivit unui comunicat al Jandarmeriei, ceremonia de medaliere a jandarmilor români a avut loc în orașul Kosovska Mitrovica, în baza unității românești, în prezența unei delegații condusă de șeful de Stat-Major al Jandarmeriei Române, general de brigadă dr. Gheorghe Rugină, precum și a reprezentanților misiunilor EULEX și KFOR. De asemenea, în cadrul ceremoniei, au primit medalia EULEX și 11 polițiști din staff-ul Departamentului de Poliție Specială. Cu această ocazie, șeful de Stat-Major al Jandarmeriei Române a spus că distincția acordată constituie recunoașterea modestei contribuții aduse de România la menținerea păcii și, totodată, un îndemn la continuitate și la solidaritate în efortul de a întări pacea și colaborarea în Balcani și în lume.

Premiu internațional pentru un dirijor de orchestră român din Spania

Ambasada României Madrid, 28
noiembrie 2010, madrid.mae.ro

Ambasada României la Madrid are plăcerea de a informa că dl. Mihnea Ignat, dirijorul Orchestrei Filarmonice a Universității din Alicante, a primit Premiul Special al Filarmonicii Toscanini din Italia, în cadrul celei de a IX-a ediții a Concursului Internațional de Dirijat de Orchestră, „Arturo Toscanini”, organizat la Parma (Italia). Dirijorul român i-a fost atribuit acest premiu prin unanimitate de voturi, la una dintre cele mai prestigioase competiții internaționale de specialitate. La această ediție s-au prezentat 117 de candidați, dintre care 12 au fost invitați să concureze

la Parma. Dl Mihnea Ignat s-a impus în finala în care au rămas doar 4 dirijori. Câștigătorul acestui premiu a fost invitat să dirijeze concertul din 7 aprilie 2011 al Filarmonicii Toscanini, la Auditoriul „N. Paganini” din Parma. Mihnea Ignat, născut la Craiova în 1980, a studiat la Universitatea Națională de Muzică din București și la Universitatea de Muzică și Arte Frumoase la Viena. Este dirijorul titular și directorul artistic al Orchestrei Filarmonice a Universității din Alicante, de la înființarea acesteia în 2005.

Berlin: O româncă prezintă „celălalt berlinez” într-o expoziție fotografică / Noemi Varga

Adevărul, 29 noiembrie 2010,
www.adevarul.es

Loredana Nemeș, în vârstă de 38 de ani, s-a născut la Sibiu în timpul regimului comunist, dar a emigrat în Germania pe când avea doar 13 ani. „Îmi place să se joace cu necunoscutul și să-nfrunte teama pe care acesta o generează”, scrie publicația germană Deutsche Welle, care a publicat un interviu cu româncă ale cărei fotografii vor fi expuse, până la data de 20 februarie 2011, la muzeul Neukoelln din Berlin. Fotografiile ei din cadrul expoziției intitulate „Dincolo: În spatele ferestrelor impuse: Bărbații Berlinului” prezintă o viziune alb-negru asupra problemei imigrației și a integrării în societate. „Am început să lucrez la acest proiect în urmă cu doi ani, dar nu m-am concentrat deloc asupra chestiunii integrării, deși este, într-adevăr, în centrul atenției în Germania. Opera mea nu are nici scopuri politice, nici sociologice. Încerc întotdeauna să găsesc estetica potrivită în tema aleasă”, a precizat Loredana despre fotografiile ei expuse la muzeul Neukoelln.

Stăpânul tunelelor: Un român coordonează lucrările de construcție la metrourul newyorkez / Ilie Fugaru

Mediafax, 29 noiembrie 2010,
www.mediafax.ro

Un specialist în construcții originar din România este coordonatorul celor mai mari lucrări de infrastructură ale metrourului newyorkez, transmite corespondentul Mediafax la New York. Așezat confortabil pe un fotoliu în biroul său situat la etajul șase al clădirii de la capătul bulevardului Broadway, într-o pauză la jumătatea unei zile de lucru încărcate, Mihai Horodniceanu vorbește cu pasiune despre proiectele de construcții ale metrourului newyorkez pe care le supervizează și despre amintiri din România. „Ziua mea e încă abia la început, încă nu am verificat corespondența”, spune el. Secretara tocmai i-a făcut un sumar al programului din ziua următoare. Alături

de diplome, pe unul din pereții biroului său sunt două tablouri de pictură abstractă. „Sunt de Francisc Bartok, un nepot al lui Bela Bartok. L-am cunoscut aici la New York și am devenit prieteni”, explică Horodniceanu. Acasă mai are un număr semnificativ de lucrări ale pictorului român stabilit în Franța și decedat la sfârșitul anilor '80.

1 Decembrie românesc la Universitatea Westminster / Oana Dan

Evenimentul zilei, 1 decembrie 2010,
www.evz.ro

De ziua națională, studenții români de la Universitatea Westminster din Londra i-au învățat pe colegii lor ce înseamnă să sărbătorești pe gustul românilor. Organizatorii evenimentului, realizat cu sprijinul Ambasadei României în Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, trei români din cadrul Școlii de Media au vorbit despre semnificația zilei de 1 Decembrie și i-au învățat pe participanți câteva cuvinte românești. Alina și Diana, studente la Universitatea Westminster, s-au îmbrăcat în costume populare și, alături de colegul lor Ovidiu, au împărțit albume foto și broșuri turistice despre România. „Am vrut să le arătăm britanicilor ce înseamnă acasă pentru noi. Marea Britanie se mândrește cu multiculturalismul și cu libertatea de exprimare a naționalităților pe care le găzduiește. Am vrut să profităm de ocazie și să vorbim despre România”, spune Diana, studentă în anul trei la Relații Publice. În ultimii cinci ani, numărul de studenți români care au aplicat la Universitatea Westminster a crescut de 15 ori, ajungându-se la 630 de cereri anul acesta. Specializările cele mai căutate sunt Școala de Media, Artă și Design și Școala de Științe Sociale și Limbi Străine.

Studenții români din străinătate sărbătorească Ziua Națională / Cristina Iana

Adevărul, 1 decembrie 2010,
www.adevarul.es

SUA: Studenții care învață la universități precum Columbia, NYU sau Cornell, vor putea participa la evenimentul „Celebrate Romania!”, se arată într-un comunicat de presă de marți al Ligii Studenților Români din Străinătate (LSRS), principalul organizator al evenimentelor. Marea Britanie: 1 Decembrie va fi sărbătorit la Nottingham și Manchester, prin evenimente cu specific românesc: mese tradiționale, muzică și dansuri populare, colinde și filme de prezentare a României. Printre invitații evenimentului din Nottingham se numără ministrul consilier Sabin Popescu, de la Ambasada României la Londra și părintele Dan Ghindea, de la Parohia Ortodoxă Română „Sfinții Petru și Pavel”. În Manchester, studenții vor putea viziona filmul „Amintiri din epoca de aur”, în

regia lui Cristian Mungiu. Franța : În Paris, studenții organizează pe 3 decembrie evenimentul „Roumania-France, deux siecles d'histoire partagee”, care marchează și împlinirea a 165 de ani de la înființarea Societății Studenților Români din Paris. Germania: Studenții români se vor reuni la Würzburg pentru a sărbători împreună Ziua Națională, prin petreceri și mese festive. Olanda: La sediul Ambasadei României la Haga va avea loc evenimentul „Ziua studentului român în Olanda”, găzduit de ambasadorul Călin Fabian. Danemarca: Studenții pot participa la evenimentul „1 Decembrie Românesc, ediția a II-a”, în care va fi prezentat un mini-spectacol de balet, vor fi servite preparate tradiționale românești și va avea loc o expoziție de fotografie.

Mitropolia Basarabiei a sărbătorit Ziua Națională a tuturor românilor

Agenția de știri Basilica, 2 decembrie 2010, www.basilica.ro

La 1 decembrie, ziua când întreaga suflare românească a sărbătorit Ziua Marii Unirii de la Alba Iulia, la Mănăstirea „Sfântul Apostol Andrei” din Durlești, municipiul Chișinău (stareț Arhimandrit Andrei Caramalău), un sobor de preoți ai Mitropoliei Basarabiei au oficiat un Te-Deum de mulțumire. La eveniment a asistat și Înaltpreasfințitul Mitropolit și Exarh Petru împreună cu Marius Lăzurca, ambasadorul României la Chișinău, reprezentanți ai Președinției, Guvernului și Primăriei Durlești. Un moment festiv au prezentat elevii de la liceul „Hiperion” și Grupul „Ștefan Vodă” de la Căpriana, condus de Tudor Ungureanu. În cuvântul său, Înaltpreasfințitul Mitropolit și Exarh Petru i-a felicitat pe toți cei prezenți cu ocazia Zilei Naționale a României, făcând o scurtă incursiune în istoria recentă a Mitropoliei Basarabiei, accentuând calvarul prin care a trecut structura ecleziastică românească din acest spațiu, exprimându-și nemulțumirea față de guvernarea actuală, care „n-au dat curs cererii Mitropoliei Basarabiei de a i se retroceda măcar un imobil, din cele câteva zeci care i s-ar cuveni”. Întâistătătorul Mitropoliei Basarabiei a îndemnat la „unitate nu doar prin vorbe, cum se mai întâmplă, ci prin fapte concrete”.

Generația care nu mai are răbdare a serbat Ziua Unirii la Chișinău

Romanian Global News, 2 decembrie 2010, www.rgnpress.ro

Sute de tineri din Basarabia au sărbătorit ziua națională a României pe străzile din Chișinău. Cei mai mulți dintre ei s-au aflat în primele rânduri la protestele din luna aprilie 2009, reprimare violente de către fosta putere comunistă. Manifestările s-au desfășurat pe o ninsoare năprasnică. Grupuri

rile de inițiativă intitulate sugestiv „Spirit Românesc” și „Deșteptarea” și-au chemat colegii de liceu și facultate pentru a marca și la Chișinău ziua Marii Uniri. La invitația celor două grupuri au răspuns pozitiv circa 300 de persoane care au participat împreună la un marș, o horă a unirii și la un concert inedit. Mesajul transmis de tineri se poate deduce lesne din ceea ce era scris pe bannerele afișate pe parcursul activităților: „Uniți în cuget și-n simțiri”, „Cine uită nu merită”, „Mai presus de orice, români!”, „RE-Unire” și „Basarabia pământ românesc”. Liderul grupului „Deșteptarea”, Anatol Ursu, a precizat că scopul manifestării este de a trezi la realitate și cea pătură a societății din Republica Moldova care este refractară la ideea regăsirii românilor de pe ambele maluri ale Prutului în același stat. La cei 21 de ani ai săi, Ursu spune că „România și Republica Moldova sunt două state care au aceeași istorie, aceeași limbă, aceeași credință, iar cheia rezolvării situației este aplicarea modelului german de reunificare și în niciun caz calea violențelor de genul celor care se întâmplă acum în Coreea”. În timpul marșului, tinerii au scandat, la fel ca în aprilie 2009, sloganul „România nu uita, Basarabia e a ta”. Mulți dintre ei ar fi vrut să fie prezenți în cetatea Marii Uniri, la Alba Iulia, însă condițiile grele de obținere a vizei de intrare pe teritoriul României i-au determinat să rămână de 1 decembrie la Chișinău. Pe o pânză mare însă li se putea citi regretul: „Cu trupul la Chișinău, cu sufletul la Alba Iulia”. Mihai Iuzvac, reprezentatul „Spirit Românesc” este de părere că statul român ar trebui să fie mai serios în demersurile pe care le întreprinde în Republica Moldova: „Nu mai avem răbdare, oficialitățile statului român trebuie să renunțe la declarații demagogice și să treacă la fapte. Măcar pentru noi, cei care ne considerăm români, în acest colț de Românie”.

Alexandru Viman, fostul dirijor al Ansamblului Transilvania trăiește de 20 de ani în SUA / Grigore Ciascai

Informația zilei, 3 decembrie 2010,
www.informatia-zilei.ro

Alexandru Viman este fără îndoială cel mai cunoscut dirijor pe care orchestra Ansamblului Transilvania l-a avut de-a lungul istoriei sale. Născut în localitatea Gâlgău (Sălaj), într-o familie de țărani, Viman a parcurs toate etapele unei cariere muzicale de excepție, care a culminat prin numirea sa de către Consiliul Culturii în funcția de dirijor al Ansamblului Maramureș, cum se numea pe atunci. În 1991 a luat decizia de a se stabili în SUA. Este căsătorit din 1969 cu Georgeta, are doi băieți, Mugurel și Aurel, căsătoriți, cetățeni americani. A plecat la Școla Militară de muzică din București, a ajuns apoi instructor și dirijor al

fanfarei și orchestrei „Flori de mină” din Cavnic, dirijor al orchestrei „Țara Oașului” din Satu Mare, „Crișana” Oradea și în cele din urmă la Ansamblul Transilvania. Un drum presărat cu sușuri și coborâșuri, „coborând din deal în vale”, cum îi place să spună. Da, a plecat din Gâlgăul natal și în câțiva ani a ajuns să facă înregistrări pentru Fonoteca de Aur în studiourile Radiodifuziunii Române. Cam acesta este de fapt drumul unui copil de țăran talentat, plecat din sat să cucerească lumea.

Folkist din Cavnic invitat la Festivalul Literar Intercultural „Interlitratur” din Belgia / Doris Uglar

6 decembrie 2010, www.emaramures.ro

Iubitorii de literatură și frumos și-au dat întâlnire la Bruxelles în cadrul Festivalului Literar Intercultural „Interlitratur”. Numeroși reprezentanți ai unor asociații culturale flamande, organizații literare și socio-culturale s-au reunit în capitala Belgiei pentru a dezbate o temă de interes: „Eroi și antieroi în literatură”. Festivalul a oferit publicului o varietate de activități: conferințe, spectacole, filme, piese de teatru și concerte, la unele dintre ele fiind prezentă și Doris Uglar, corespondentul eMaramures la Bruxelles. Inițiat și organizat de Arthis - Casa de cultură belgiano-română, festivalul a avut loc la sfârșitul lunii noiembrie. Participanți au fost scriitori și ziariști din Belgia, de origine română, albaneză, bulgară, iar invitați de onoare au fost George Stanca, Lek Pervizi, Gjovalin Kola, Elona Zhana și Alexandra Davidescu. Cei prezenți au vorbit, în cadrul unei mese rotunde, despre eroii contemporani din literatură, dar au și putut asculta poezii și frânturi de memorii ale unora din scriitorii prezenți. Carmen Hopârtean, director al Casei Arthis, a spus ca a fost „un parcurs pasionant în descoperirea diversității acestui microcosmos cultural care este Bruxelles-ul.” Finalul evenimentului a fost marcat de recitalul talentatului Antonio Nyerjak din orașul maramureșean Cavnic, care a încântat publicul cu frumoasele melodii ale muzicii folk românești.

Comunitatea Românească din Ucraina premiata de Revista Balcanii și Europa

Romanian Global News, 7 decembrie 2010, www.rgnpress.ro

La a X-a ediție a Premiilor Revistei „Balcanii și Europa” din București, premiul pentru „Vocația Acțiunii pentru Libertate și Justiție” a fost acordat UI „Comunitatea Românească din Ucraina”, transmite Romanian Global News. Premiile sunt acordate de 10 ani pe diferite domenii de activitate, anual fiind însă premiate și comunități românești din jurul granițelor, prin reprezentanții lor. „Această distincție este un semn de recunoștință a eforturilor comune ale tuturor

membrilor colectivi în ceea ce privește păstrarea identității noastre naționale” a declarat dl. Carol Roman, directorul Revistei Balcanii si Europa.

Alfabet tribal inventat de o româncă în Etiopia / Dana Chiru

Adevărul, 7 decembrie 2010,
www.adevarul.es

Africa înseamnă de aproape doi ani „acasă” pentru Luminița Prisecaru, o ieșeană în vârstă de 28 de ani care muncește voluntar ca să transpună în litere limbajul unui trib străvechi. Tânăra a plecat în misiune alături de membri ai unei organizații britanice expertă în ajutorarea comunităților exotice care-și doresc un alfabet propriu. Luminița Prisecaru provine dintr-o familie de oameni care mereu au încercat să-și ajute semenii. De aceea, spune ea, gândul voluntariatului i-a încolțit în minte încă de la vârsta adolescenței. La 24 de ani s-a înscris online în Summer Institute of Linguistics, organizație al cărei scop este să ajute comunitățile sărace din lume care au nevoie de un alfabet. După ce au școlit-o un an în Marea Britanie, șefii institutului au decis că ieșeanca este pregătită să plece la capătul lumii. Cea mai mare încercare constă în faptul că misionarii limbii trebuie să se descurce pe cont propriu: să găsească o sursă de finanțare pe durata șederii, să se adapteze la obiceiurile culturale locale, să-și găsească cazare și să relaționeze cu băștinașii.

Piesa unei românce, jucată cu casa închisă la Viena / Magda Crișan

Adevărul, 8 decembrie 2010,
www.adevarul.es

Un spectacol după piesa Gianinei Cărbunariu se joacă cu casa închisă și este lăudat de presa austriacă. Piesa „Sparanghel” tratează tema sensibilă în Occident a imigrației din Estul Europei spre Vest. Spectacolul se joacă la celebrul Volkstheater din Viena. „O poveste înduioșătoare despre imigrație și toleranță. Gianina Cărbunariu redă cu ironie și detașare viața muncitorilor români în Marea Britanie”, relatează „Kronen Zeitung”. „Româncă tratează cu realism și obiectivitate temele actuale ale migrației, integrării sociale, crizei economice - așa cum afectează ele oamenii de rând - și nu în ultimul rând subiectul goanei nebune după cumpărături”. Sunt doar câteva dintre aprecierile laudative din presa austriacă la adresa Gianinei Cărbunariu, numită de criticii de teatru de la Viena „copilul fantastic al teatrului românesc”. Spectacolul se va juca până la mijlocul lui ianuarie 2011 cu casa închisă. Un bilet la o reprezentație costă 15 euro. Nu este de mirare că piesa tradusă în germană de Daria Hainz, a cărei regie este semnată de Christina Hommel, a trezit atâta interes în rândul austriecilor. „Sparanghel”

vorbește despre condițiile mizere în care trăiește un lucrător român în Marea Britanie și despre frustrările unui pensionar sărac britanic desconsiderat de societatea în care a evoluat.

Îi învață pe irlandezi să picteze icoane / Cristina Scortariu

Libertatea, 10 decembrie 2010,
www.libertatea.ro

Are 32 de ani și de aproape 10 ani locuiește în Irlanda, la Dublin. Pasionat de arta bizantină, Mihai a început să predea tehnica de pictare a icoanelor la Colegiul „Marry Immaculate”, din orașul Limerick. Pentru suceveanul Mihai Cucu (32 de ani), oportunitățile profesionale s-au dublat acum 10 ani, când, fiind student la Facultatea de Arte Plastice din cadrul Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, a obținut o bursă de studii în Marea Britanie. Acolo a cunoscut mai mulți membri ai Asociației Iconografilor din Irlanda, care i-au propus să predea în țara lor câteva lecții de pictură a icoanelor bizantine. A acceptat și n-a mai plecat de acolo. În prezent, tânărul îi învață pe studenții Colegiului „Marry Immaculate”, din orașul Limerick, să picteze în stil bizantin, dar susține și lecții private. „La sfârșitul cursului, toți participanții termină o icoană pictată în maniera greco-bizantină. Ei au trecut deja prin toate etapele realizării icoanei, începând cu desen, tehnica auriilor, apoi lucrul efectiv cu pigmenții”, ne-a spus suceveanul.

O româncă talentată a câștigat premiul juriului în finala concursului „Io canto” / Carla Dinu

HotNews.ro, 13 decembrie 2010,
www.hotnews.ro

Andreea Olariu, româncă de 14 ani cu o voce de excepție, a câștigat duminică seara premiul juriului în finala emisiunii-concurs „Io canto” („Eu cânt”), desfășurat în Italia, scrie newnotizie.it. Ea a primit premiul Bravo Bravissimo al Fundației Mike Bongiorno. Acesta constă într-o bursă de studii la Music Art and Show din Milano. Andreea a interpretat melodia „I surrender” a cântăreței Celine Dion și a putut fi văzută pe canalul italian Canal 5 Mediaset. Andreea, a cărei voce a fost asemănată cu cea Laurei Paussini sau a Larei Fabian, cântă de la 6 ani și a câștigat până acum 15 trofee și multe premii întâi.

O cercetătoare româncă, premiată de Obama pentru rezultatele în astronomie, fizică și chimie

Realitatea, 13 decembrie 2010,
www.realitatea.net

O româncă a fost premiată chiar de preșe-

dintele american Barack Obama! Emilia Moroșan, cercetător la o universitate americană, va fi recompensată de Obama pentru debutul său extraordinar în cariera științifică. Româncea va primi una dintre cele mai înalte distincții acordate de guvernul Statelor Unite cercetătorilor aflați la începutul carierei. Cercetătoarea româncă se numără printre cei 85 de oameni de știință, care au fost recompensați de Obama. Emilia Moroșan a fost nominalizată pentru premiu de Biroul de Cercetare Strategică din cadrul Forțelor Aeriene americane, pentru rezultate deosebite în studiile sale de astronomie, fizică și chimie. Româncea este în acest moment profesor-asistent la Universitatea Rice, din statul american Texas.

Emilia Moroșanu

Limba și literatura română pentru italieni. Lecții de toleranță
/ **Andrei Udișteanu**

Evenimentul zilei, 14 decembrie 2010,
www.evz.ro

Dincolo de știrile cu infracțiuni ale imigranților, grupuri de studenți italieni din Veneția învață limba română după versuri de Eminescu. Experiența apropiată comunitățile, spun profesorii români. Dacă te uiți atent pe foaia de hârtie, vezi că nu e o temă pentru acasă prea complicată. Mai ales pentru cineva ca Francesca Zanatta, o persoană cu talent pentru limbi străine. Dar nu e nici o

temă prea comodă, dacă o citești din perspectiva unui imigrant român aflat în Italia. Atinge o temă sensibilă. Paginile sunt roșii, pline de greșeli, dar nu grave - cele mai multe, confuzii cu alte cuvinte din limba română. Titlul, în română, e scris citeț: „Numele meu este...”. În compunerea asta, studenta italiană Francesca Zanetta își imaginează, pentru cursul de limba română pe care îl urmează la Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția – curs unic în Italia, separat de alte programe educaționale oferite de statul român aici, drumul cu un autobuz până în Italia al unei tinere românce venite la muncă. Textul nu ascunde vreo filosofie complicată, nici vreo stilistică răvășitoare. E simplu, personajul își descoperă identitatea, printre alți români din Italia.

O româncă îi ajută pe cercetătorii străini să se integreze în Germania / Mihaela Iacob

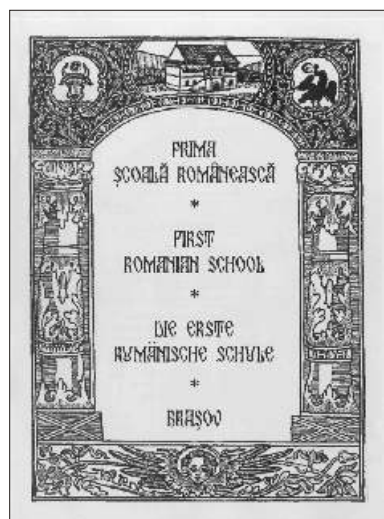
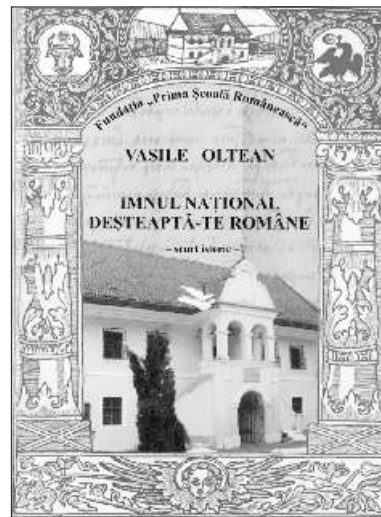
Adevărul, 14 decembrie 2010,
www.adevarul.es

Antonia Olariu a fost numită director adjunct al instituției Welcome Center a Universității din Konstanz din cadrul Departamentului de Relații Academice și Internaționale. Tânăra de 32 de ani va ajuta doctorazi, cercetători din toate domeniile și profesori universitari să se integreze în societatea germană. Antonia Olariu este stabilită în Germania de 10 ani și are dublă cetățenie. Tânăra este lector de limba germană pentru studenții internaționali la Universitatea de Excelență din Konstanz și din ianuarie 2011 va prelua postul de director adjunct al instituției Welcome Center a Universității din Konstanz din cadrul Departamentului de Relații Academice și Internaționale și referent. „Concurența a fost foarte mare pentru acest post. Peste 350 de candidați din care 90 cetățeni germani. Voi ajuta specialiști din toată țările, oameni foarte buni în domeniile lor, să se integreze în societatea germană de la învățarea corectă a limbii, până la obținerea documentelor” a spus Antonia Olariu.

Am primit la redacție

Simona DUMUȚA

Imnul național Deșteaptă-te române: scurt istoric, de **Vasile Oltean**, Fundația „Prima Școală Românească”, Brașov, 2008. Deoarece de-a lungul timpului părerile cu privire la paternitatea melodiei imnului național au fost împărțite, autorul cărții expune aici argumente demne de a fi luate în seamă fără a avea însă și pretenția ultimului cuvânt, după cum mărturisește. Prin urmare în cele trei secțiuni: *Poetul Andrei Mureșanu autor al melodiei?*, *Anton Pann creatorul melodiei imnului Deșteaptă-te române?* și *George Ucenescu autorul melodiei Deșteaptă-te române*, ne sunt redată contextele care au dus la atribuirea melodiei imnului național mai întâi lui Andrei Mureșanu, apoi lui Anton Pann și lui George Ucenescu, cel considerat de autor ca fiind adevăratul creator al melodiei. În *Anexe: George Ucenescu notiță biografică, George Ucenescu autobiografie, 150 de ani de la publicarea imnului „Deșteaptă-te române”, Andrei Mureșanu poetul deșteptării naționale (1816-1863)*. Redăm din *Epilog*: „Născut în momente de mari agitări spiritual-politice, imnul de astăzi, care dăduse anului revoluționar '48 expresia unei profunde trăiri patriotice, a străbătut un secol și jumătate cu aceeași putere de trezire a simțământului de dreptate și adevăr istoric pe care îl are și azi.”

Prima școală românească = First romanian school = Die Erste rumänische schule, de **Vasile Oltean**, broșură apărută la Brașov, în care găsim *Cronica primei Școli românești din Șcheii Brașovului*, precum și descrierea sălilor ce o compun: *Sala de clasă „Anton Pann”, Sala „Diaconul Coresi”, Sala „Cartea, factor de unitate națională”, Sala „Cartea și cărturarii brașoveni”, Sala cu vatră*, dar și o descriere succintă a *Complexului muzeal din incinta bisericii Sf. Nicolae*, ce cuprinde pe lângă altele *Muzeul „Junii brașoveni”, Muzeul „Ex-libris” și Muzeul „Tudor Ciortea”*.

Un Coresi aromân: Tiberiu Cunia, Editura Cartea Aromână și Editura Danubius, 2002 autor **Ilie Traian**. Un volum

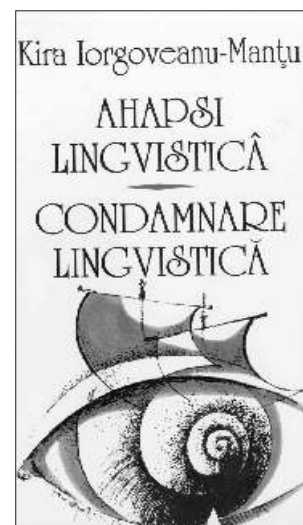
despre viața și activitatea aromânului Tiberiu Cunia, structurat în două părți: *Cartea I – Drumul spre von Humboldt* cu capitolele *Marea evadare, Pe propriile picioare, Orizontul se lărgeste și CARTEA II – Un Coresi aromân*, din care enumerăm: *Aromâna: limbă sau dialect?*, *Congresele de limbă și cultură aromână, Noul alfabet aromânesc*, Editura Cartea Aromână, *Dicționarul Român-Aromân, Problema neologismelor, Standardizarea scrierii aromâne, Prezentul și viitorul și două Anexe: Cuvinte despre Tiberiu Cunia și O cronică în imagini.*

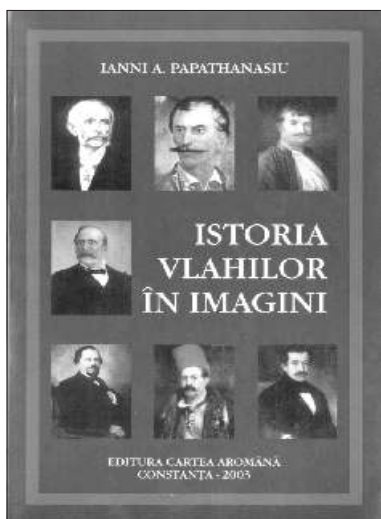

Di vreami : Frândzâ di zbor armânesc = De dragoste: Petale de grai armânesc de Victor Enache, Editura Mirton, Timișoara, 2008. O carte ce reunește 31 de poezii, ce au fost publicate mai întâi în revista „Chicuta di harau” („Picătura de bucurie”) a Trustului de presă „Magazin”.

Ahapsi lingvisticâ : Poemi armâneștâ = Condamnare lingvistică : Poeme aromâne, Editura Cartea Românească, București, 1997, autoare Kira Iorgoveanu-Manțu, dobrogeancă născută în satul Nicolae Bălcescu (Bașchioi), licențiată a Facultății de Filologie din București, fost redactor la Editura Minerva până în 1986 când s-a stabilit în Germania (Rüsselsheim). Sub semnătura autoarei au mai apărut: *Antologie de poezie populară aromână* (1977), *Steauâ di dor* (1983), *Ramura de măslin* (1985), *Un veac de poezie aromână* (1985), *Pirmithi di sumu aumbra cupaciului* (1996).

Istoria vlahilor în imagini, Editura Cartea Aromână, Constanța, 2003, autor Ianni A. Papathanasiu. Un volum consistent de 175 de pagini, cu mult mai mult decât o istorie în imagini după cum o spune titlul său, un volum documentat, despre istoria adevărată a aromânilor trăitori în Grecia. O lucrare care deși nu are pretenția unei tratări istorice științifice, restabilește adevărul istoric redând faptele și evenimentele așa cum s-au petrecut, „pentru că nu puține din nenumăratele instituții cultural-naționale, opere de binefacere și monumente istorice, ce împodobesc Atena și alte orașe din Grecia (...) sunt creații sau donații ale marilor Evergheți Vlahi (Armâni).”

Românii și etniile din Maramureș : o istorie sentimentală a multiethnicismului, Editura Eurotip, Baia Mare, 2010, semnată Vasile Gaftone, care prin publicarea acestei cărți, își exprimă dorința ca demersul domniei sale să-și găsească utilitatea în preocupările „celor care au interes pentru cunoașterea meandrelor liniștite, contorsionate sau dramatice, ale raporturilor îndelungate de conviețuire a românilor maramureșeni majoritari cu etnicii minoritari”. În cuprins: *Românii (Maramureșenii)*, *Ungurii*, *Slavii (Rutenii / Ucrainenii)*, *Evreii*, *Germanii (Țipțerii)*, *Țigani (Romii)*, *Multiethnicism și multiculturalism*.

Interviuri, vol. I (2007-2010), Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2010, autoare Daniela Sitar-Tăut, cu dedicația: „Familiei române, acest prim volum de interviuri despre concetățeni și străini preocupați de fenomenul cultural românesc”. Regăsim printre intervievați: Albert Raasch, Alexandru Buican, Gheorghe Glodeanu, George Vulturescu, Dumitru Țepeneag, Cornel Ungureanu, Horia Gârbea, Ion Hobana, Doina Jela și alții. „Prezentul volum reunește materialele publicate în perioada 2007-2010 în paginile unor ziare și reviste precum *Poesis*, *Nord Literar*, *Fa-*

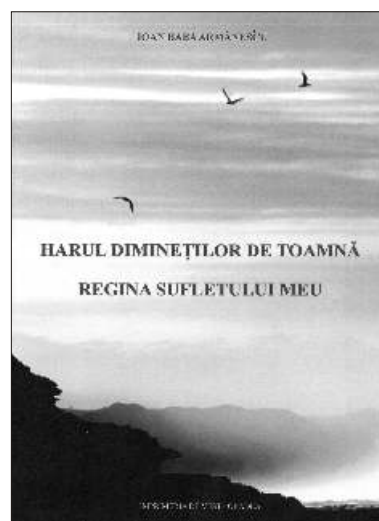
milia română, *Atitudini, Cronica, Orizont, Gasul Maramureșului* și se dorește un pandant al activității de cronicar literar de până acum.” (Daniela Sitar-Tăut în *Argument*).

Copilăria și singurătatea, Editura Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2010, Colecția: *Scritorii la ei acasă*, un volum de poezii semnat **Vasile Muste**, director al Casei de Cultură din Sighetu Marmăției, principalul organizator al Festivalului Internațional de Poezie care se desfășoară la Sighet, membru al Uniunii Scriitorilor din România. Cuvinte despre poetul maramureșean: „Vasile Muste poartă cu sine povara unei copilării și a unei singurătăți cu însemnele unor trăiri profunde ce configurează un topos inconfundabil, uneori ostracizant, niciodată idilic.” (Ion Vădan) sau „Fără a urma formal tiparul poeziei anonime, Vasile Muste împrumută din substanța acesteia misterul potolit, melodios, cu o românească amprentă.” (Gheorghe Grigurcu).

Harul dimineților de toamnă; Regina sufletului meu, Editura Imprimeria de Vest, Oradea,

2009, semnat **Ioan Baba Armănescu**. Un volum de 100 de pagini în care sunt cuprinse cam tot atâtea poezii, le-am putea spune chiar meditații poetice. La finalul cărții autorul a așezat câteva „Gânduri despre noi înșine” din care inserăm un mic pasaj și aici: „Noi suntem picături de timp ce-și urmează chemarea, clipiri de destine suntem, glisând între piramide de certitudini și jocuri de amăgiri, între imperative, obligații și motivate așteptări, păsări de vrednicie suntem despicând văzduhul cu neobosite căutări, înnodând zădărnicii, particule de noroc și nenoroc suntem, grăunți de vrere din energia voinței universale, atomi de putere suntem(...)”.

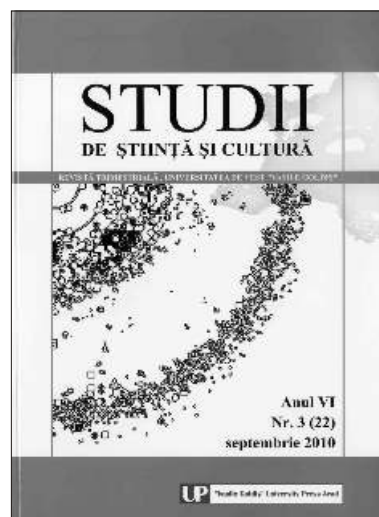

Marmăția literară, revista

Festivalului Internațional de Poezie de la Sighetu Marmăției, octombrie 2010, redactor șef **Vasile Muste**, editor Casa Municipală de Cultură. Printre cei care se regăsesc în acest număr al *Marmăției literare* semnalăm: Igor Ursenco, Ioan Moldovan, Echim Vancea, Cassian Maria Spiridon, Ion Zubașcu, Nicolae Scheianu, Gabriel Cojocaru, Alexa Gavril Băle, Nicolae Iuga, Gheorghe Grigurcu, Ioan Es. Pop, ș.a. Remarcăm că pe lângă poezie, proză, interviuri și eseuri un spațiu generos în paginile revistei îi este destinat omagierii poetului Gheorghe Pârja la împlinirea vârstei de 60 de ani.

Studii de Știință și Cultură, anul VI, nr. 3(22), septembrie 2010, revistă trimestrială editată

de **Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad**, editor șef prof. **Vasile Man**. Din cuprins: *O „punte” între culturi: Eminescu în limba maghiară* (Lucian Chișu), *Ideea europeană ca idee românească* (Mihai Cimpoi), *Școlile românești din Ungaria între anii 1867-1918* (Stelian Ioan Boia), *Durerea și suferința reflectate în artă* (Aurel Berheci), *Negocierea diplomatică – factor cheie al relațiilor internaționale* (Dana Galanton), *Retorica beligeranței – determinarea unor forme specifice de comunicare* (Nicolae Iuga).

Despre Familia română

„Familia română” a fost lansată la Timișoara

Fiecare apariție pentru noi a însemnat o nouă sărbătoare pe care am marcat-o, în stil tradițional, cu oaspeți din Oradea, Satu Mare, de dincolo de Tisa și chiar din Australia...

Ultimul număr al revistei *Familia română*, dedicat maestrului Ștefan Popa Popa'S, a fost lansat în cu totul alte condiții. În vederea unei ample documentări și, de ce nu, posibile lansări, încă de pe vremea când numărul era în fază de proiect, am colaborat cu Universitatea de Vest din Timișoara, știind din surse sigure că este printre puținele instituții de la noi din țară apreciate de Ștefan Popa Popa'S.

Astfel, în data de 22 noiembrie 2010, în Aula Magna „Ioan Curea”, în prezența Maestrului, rectoratul Universității din Timișoara a organizat o lansare specială.

Anca-Lidia Tuturilov, Secretar al Cancelarului Universității de Vest din Timișoara, ne-a scris că holul din fața Aulei Magna a fost amenajat cu cele mai cunoscute caricaturi cu șefi de stat realizate de Popa Popa'S, iar domnia sa a făcut portrete, timp de peste 4 ore, celor mai renumiți profesori. Împreună cu portretul care purta semnătura maestrului, fiecare profesor a primit și câte un exemplar din ultimul număr al revistei *Familia română*.

După câteva zile de la lansarea *Familiei*, Maestrul Popa'S a fost din nou invitatul Universității de Vest din Timișoara pentru a participa la concertul oferit de corul bărbătesc din Finteușu Mare. Cu această ocazie, maestrul a schițat portretele coriștilor. Este evident că, nemaivând exemplare din *Familia română*, ne revine nouă sarcina de a le oferi coriștilor din Finteușu Mare câte un număr al revistei. (Redacția)

„Familia română” - o cronică în cuvinte și imagini a vieții și activității marelui caricaturist român Ștefan Popa Popa'S

Gheorghe IUTIȘ – membru ASTRA
Despărțământul „Mihail Kogălniceanu” Iași

De puțină vreme mi-a parvenit un exemplar din revista editată la Baia Mare prin grija Consiliului Județean Maramureș, Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” și a Asociației Culturale „Familia Română”, sub competența și plina de abnegație păstorire a domnului Teodor Ardelean, director executiv și redactor șef al acestei publicații.

Revistă trimestrială de cultură și credință românească, de solidaritate cu românii de pretutindeni, publicația se află la cel de-al treilea număr pe anul 2010. Este, așa cum ne-am obișnuit în cei 11 ani de existență, un număr cu un sumar extrem de bogat și variat, dedicat spiritualității românești și strângerii legăturilor dintre români, indiferent în ce loc al lumii ar viețui aceștia.

Primele 30 de pagini ale revistei (din cele 120) sunt o cronică în cuvinte și imagini ale vieții și activității marelui caricaturist român Ștefan Popa Popa's. Următorul segment îl are în atenție pe marele poet național, de la a cărui naștere s-au împlinit 160 de ani, incluzând câteva contribuții ce vizează interpretarea operei eminesciene.

Segmentul *Spiritualitate* conține informații referitoare la prezența monahilor români la Muntele Athos, precum și interpretări asupra dogmei ortodoxe. Obișnuitul capitol dedicat Istoriei se remarcă printr-o consistentă trecere în revistă a evoluției unui teritoriu cu o istorie zbuciumată – ținutul Herța. *Cununa de aur a României* conține știri, informații,

opinii despre viața și activitatea românilor de peste hotare – din Bulgaria, Serbia, Ucraina.

Rubrica ce încheie sumarul revistei, *Români în lume* cuprinde mărturisiri de suflet ale celor care au fost nevoiți, într-un anumit moment al existenței lor, să ia calea exilului, dar care se simt în continuare legați prin fire trainice de meleagurile natale. Cărți sosite la redacție, un sumar al presei referitoare la români, mărturii despre rolul și locul revistei *Familia română* în peisajul publicistic actual încheie acest număr al revistei, lăsându-ne, pe de o parte, privilegiul unei lecturi în detaliu a acestor interesante materiale, pe de altă parte stimulându-ne noi și însemnate forțe ce trebuie puse întru propășirea spiritului național.

O nouă apariție a „Familiei române”

Ioan BOTIȘ - *Gazeta de Maramures*

A apărut un nou număr al revistei pentru solidaritatea românilor de pretutindeni, *Familia română*, An 11, nr.3 (38). Păstrându-si profilul editorial cu care ne-a obișnuit, *Familia română* ne propune și de această dată articole de istorie, literatură, spiritualitate, interviuri, prezentări de cărți și reviste de cultură.

Din acest număr al *Familiei române*, o parte consistentă îi este consacrată lui Ștefan Popa Popa's, un român de geniu, cel mai mare caricaturist al lumii (și cel mai rapid în același timp; 131 de caricaturi într-o oră), prezent cu lucrările sale la numeroase saloane internaționale, posesor a peste 100 de premii obținute în România și a 58 de premii obținute în străinătate, omul cu recorduri omologate în Cartea Recordurilor (cel de duranță presupunând desenarea a 1.527 de portrete color timp de 10 zile și 10 nopți), românul despre care s-a spus că desenează mai repede decât umbra sa și este cu patru secunde mai rapid decât calculatorul. Cea de-a doua secțiune a revistei îi este dedicată lui Mihai Eminescu (*Eminescu – 160*), urmând apoi capitolele de *Spiritualitate*, *File de istorie*, *Cununa de aur a României* (despre volohii din Carpații Păduroși, românii de pe Valea Timocului, din Serbia și cei din Ucraina) și cel, așa cum îi șade bine unei reviste care se adresează românilor de pretutindeni, rezervat *Românilor în lume*.

Articole numeroase, scrise cu har, unele dintre ele având titluri extrem de incitante: „Reflecții asupra romanelor despre Hristos. Între cultură

și cult” (Adrian Botez), „Despre Creștinismul arab, între tradiție și teritorialitate” (drd. Stelian Gombos), „În țara ta calci pe toată talpa, într-o țară străină calci pe vârfuri” (Vavila Popovici). Lectura Familiei române nu poate decât să încante și de această dată. Istoria, literatura, arta și religia si-au găsit între paginile revistei un loc în care conviețuiesc armonios și, pentru cititor, incitant.

Popa'S în Olimp

Ștefan Popa POPA's și-a construit prin talentul său un destin artistic cu rezonanță universală. Mai puțin cunoscut în România, Popa Popa's are o priză deosebită în lume, mai ales în lumea înaltă, conturându-și un aer de legendă. Revista „Familia română” se preocupă în acest număr de profilul de excepție al timișoreanului, pentru a sugera cititorilor ei că în România trăiesc oameni cu resurse de genialitate (...)

Maestrul Ștefan Popa POPA'S este înconjurat de o certă recunoaștere internațională, mai puțin știută de noi, motiv pentru care ne-am documentat special pentru a-l prezenta tuturor aceluia care cred în valorile culturii românești (...). Acceptat de mari personalități politice și culturale ale lumii, onorat cu aproape 60 de premii internaționale, artistul român este una dintre marile revelații ale artei plastice contemporane (...)

Jurnalistul francez André Bauer e de părere că Ștefan Popa POPA'S este o forță a naturii... singurul om mai rapid cu patru secunde decât calculatorul. Celebrul timișorean este și singurul artist acreditat la marile summit-uri internaționale (...) Maestrul, Nostr Adamus, are olimpul lui. Ori, mai exact, POPA'S locuiește în Olimp. Din când în când coabază pentru a creiona fața nevăzută a lumii. De aceea revista *Familia română* și-a propus să-l arate românilor de pretutindeni” - Prof. Ioana Petreuş, redactor șef adjunct Familia romană.

„Familia română” a prins rădăcini solide în Baia Mare

Gheorghe PETER – *Graiul Maramureșului*

Spunem aceasta după ce am lecturat cu interes numărul 3 de pe acest an și pe care-l prezentăm cu o oarecare întârziere. În orice caz, nu sunt de vină editorii: Consiliul Județean Maramureș, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare și Asociația Culturală „Familia română”.

Dar să lăsăm micile amănunte la o parte și să trecem la sumarizarea numărului pe care-l avem în față. Interesantă ideea conducerii revistei de a face un popas la Ștefan POPA POPA’S acasă, în Banatul lui. POPA’S, unul dintre cei mai cunoscuți artiști români ai momentului, cu recunoașteri (vă vine să credeți sau nu) de la mari președinți de stat (George W. Bush), până la Sanctitatea Sa, Papa Benedict al XVI-lea. Bineînțeles că figurează deja în Guinness Book și, poate, după atâtea rateuri, ne așteaptă și un Nobel. Celebrul caricaturist timișorean (cel care a realizat 131 de portrete în 60 de minute) a fost vizitat acasă de *Familia română*, iar materialele care îl fac și mai bine cunoscut (mai ales în țară) sunt semnate printre alții, de Anca GOJA, Alice NASTASE, Gheorghe PĂRJA, Valentin CIUCĂ.

Continuă să apară sub genericul *EMINESCU* - 160 alte texte, minuțios elaborate, din care le a-

mintim pe cele semnate de prof. Ioana PETREUȘ („Elemente satirice în lirica eminesciană”) și de dr. Dan BRUDAȘCU („Eminescu - carențe sau omisiuni interesate?!,,).

Parte consistentă din corpul revistei, *Cununa de aur a României* ne poartă de la valahii din Carpații Păduroși (scrie apăsător lector univ. dr. Ilie GHERHEȘ), la românii din Valea Dunării (Bulgaria), pe la „Zilele Uzdinului și Consiliul Național al Românilor din Serbia” (autor Vasile BARBU) și pe la Congresul Românilor din Ucraina (relatează dr. Teodor ARDELEAN).

Un număr de 34 de pagini sînt dedicate românilor din lume. Cîteva titluri sugestive: „În țara ta calci pe toată talpa, într-o țară străină calci pe vîrfuri (Vavila POPOVICI); „Sunt român și Punctum! Oriunde aș trăi în lume” (prof. dr. Adrian BOTEZ într-un interviu cu scriitorul și publicistul Ioan MICLĂU din Cringilla, Australia); „Zîmbete de peste Ocean” (Antoaneta TURDA); „Vocile din Cimitirul Vesel au răsunat la Săpînța” (Simona GABOR). Sunt materiale pe care îți vine să le citești de două ori!

N-am uitat nici de capitolele *Spiritualitate și File de istorie* și de iconografia bogată și sugestivă. Românii de pretutindeni (deci și cei de-acasă) au ce citi în numărul acesta consistent. Îl așteptăm pe următorul. Până atunci, s-auzim de bine! (Inclusiv despre *Familia română*).

Să pătrundem în patria pe care „Familia română” ne-o aduce aproape prin reportajele și mărturiile din fiecare număr

Mihai NAE, Viena

Definiția cuvântului „dor” a ridicat anumite probleme celor preocupați de semnificația vorbelor. Astfel, s-au născut contradicții de „interpretare” a sentimentului de dor, înțeles de unii ca o elegie sufletească și de alții ca o legănare alintată a unor amintiri călduțe din albumul cu fotografii de familie. Cert este că „dorul” de care vorbim se ancorează de toate experiențele noastre; își adapă parfumurile din fiecare întâmplare, din fiecare eveniment al existenței. Și ca vinul care stă ani de zile în pivnițe bine protejate, dorul nostru câștigă esență odată cu zborul zilelor, al lunilor și al anilor care trec în tăcere. Se vorbește despre dorul de părinți, dorul de prietenii copilăriei, despre dorul de locurile natale și într-un cuvânt, despre dorul de patrie.

Dincolo de geografie și locuri definite cu nume de orașe și nume de străzi, mai există însă o patrie, una spirituală: Limba Română. Nu putem emigra din Limba Română, nu putem părăsi această

patrie și nici ea nu ne va expulza vreodată. Această patrie în care ne simțim „acasă” ne îmbată cu mirosul ei atunci când vorbim de dascăli care ne-au fost dragi, de unchi și mătuși care ne-au însoțit copilăria, de versuri în care curg „ape repezi” și în care pomenim „râul” și „ramul” vorbind despre o singură ființă, ființa neamului românesc.

Limba română este cea în care avem „ofuri”, cea în care spunem „Tatăl nostru” sau cea în care intrăm *La țigănci*, ca să ne pierdem în labirinturi existențiale pe drumurile noastre întortocheate. Și chiar dacă pericolul unei pierderi definitive a acestei patrii lingvistice nu se prezintă ca un risc iminent, există totuși riscul unei înstrăinări, riscul unei îndepărtări de graiul și de vorba dulce cu care am fost alințați încă prunci fiind. Nu ne rămâne decât să ne scufundăm în lectură și să pătrundem în patria pe care *Familia română* ne-o aduce aproape prin reportajele și mărturiile din fiecare număr. Lectură plăcută!

Cuprins

AROMÂNII

Chestiunea aromână / Dr. Teodor ARDELEAN	3
Armânii/Makedonarmânii – recuperarea identității în mileniul III / Kira IORGOVEANU-MANTSU	5
Un document consular inedit, ilustrativ pentru soarta aromânilor / Lector univ. Dr. Ilie GHERHEȘ	13
Spinoasa problemă a aromânilor / Adrian BOTEZ	14
Neagu Djuvara: „Aromânii n-o să dispară total, dar mi-e teamă că numai la noi se vor mai păstra” / Eugenia GUZUN.	19
Congresul Internațional al Aromânilor (ediția a X-a)	21
Aromânul, frate cu românul / Vasile ȘOIMARU	22
„E o mândrie să poți afirma: sunt prietenul unui aromân” / Cornel COTUȚIU	24
Limba sufletească / Gheorghe PÂRJA	25
Familia macedo-română Șomlea și ctitorirea bisericii românești din Seini / Viorel CÂMPEAN	26
Despre aromâni în câteva cuvinte / Prof. Dan LĂZĂRESCU.	30
Moscopole, inima poporului aromân / Anca GOJA	32
Declaratsia di Moscopoli	33
Aromânii: Pretutindeni - Nicăieri (Armanyi: Iutsido - Iuva) / Lector univ. Dr. Ilie GHERHEȘ.	34
Thede Kahl: Istoria aromânilor / Prof. Ioana PETREUȘ	36
Vlahii, acești greci nesupuși! / Prof. dr. Ion BABA ARMĂNESCU	37
„Voshopole” - Epopeea transfigurării / Prof. dr. Adrian BOTEZ.	39
O variantă aromânească a „Mioriței” / Prof. dr. Adrian BOTEZ	42
Muzica aromână / Valentina ROTARU.	42
Academia Română apără adevărul istoric și interesele naționale ale românilor de pretutindeni	44
Mitropolitul Ardealului Andrei Șaguna în conștiința noastră, mărturisitoare / Drd. Stelian GOMBOȘ	46
Emanuil Gojdu – repere ale vieții și activității sale politice / Radu BIRTA	48
Tache Papahagi – un savant aromân care a descoperit Maramureșul / Prof. Ioana PETREUȘ.	49
Theodor Capidan, exponent și promotor al aromânilor / Paula RUS.	51
Dodecalogul aromânilor / Matilda Caragiu Marioțeanu	56
„Veniți în Pind, să-i cunoașteți pe frații noștri” / Gheorghe PÂRJA	58
Remember Nicu Caranica / Antoaneta TURDA	61
„Sunt macedonean după tată. Tatăl bunicului meu a fost preot în Macedonia, de unde și numele de Papacioc” / Drd. Stelian GOMBOȘ	63
Caleidoscop internautic / Casilda CIOLTEA	67

IN MEMORIAM

Cel mai iubit și cel mai huiduit dintre pământeni / Constantin TĂNASE	70
S-a mai stins, mult prea grabnic, o făclie a neamului românesc... / Prof. dr. Adrian BOTEZ.	72
Gabriel Stănescu nu mă mai duce în America / Ștefan Doru DÂNCUȘ	73
Bucură-te că ai venit, ai luptat, ai învins / Theodor DAMIAN	74

FILE DE ISTORIE

Riscul suprem pentru a fi liber / Col.(r) Ioan ROMANIUC, veteran de război	75
„Șansele imense care se ofereau țării noastre în decembrie 1989 au fost ratate” / Ion LONGIN POPESCU	78
Pagini din arhivele CNSAS / (selecții de Eugen Evu).	81
Decriptarea stelei funerare din insula grecească Lemnos / George CADAR	82

CUNUNA DE AUR A ROMÂNIEI

Românii din Ungaria / Institutul „Frații Golescu”.	83
Bucurie – supărare, pe un bulgăre de sare / Florentin NĂSUI	85
Bouțul Mic, un mare sat, în tradiții ancorat / Florentin NĂSUI	86
La Chișinău a fost prezentat filmul „Golgota Basarabiei”	89
Românii din afara granițelor țării / Gheorghe IUTIȘ	90

Apel de solidaritate / Ovidiu CREANGĂ	90
Dr. Ion Popescu – cetățean de onoare al satului Pătrăuții de Jos din nordul Bucovinei	91
Situația minorităților naționale în Voivodina și a minorității române din Serbia	92
Reconcilierea între statele fostei Iugoslavii	92

ROMÂNI ÎN LUME

Crăciun românesc în Canada / Elena BUICĂ	93
De vorbă cu stelele / Menuț MAXIMINIAN	95
Despre modestia unui cercetător cu o carieră științifică de succes / A consemnat Liliana MOLDOVAN	96
Întâlnirea românilor de pretutindeni / Liliana MOLDOVAN	99
Librării românești în lume / Valentina ROTARU	101
„Niciodată, indiferent unde am fost în lume, nu am uitat de unde am plecat” / Anca GOJA ...	104
Aniversări 2011 / Ana GRIGOR	106
Revista presei: mass-media despre români septembrie-decembrie / Selecție realizată de: Laviniu ARDELEAN și Simona DUMUȚA	109
Am primit la redacție / Simona DUMUȚA	121
Despre <i>Familia română</i>	124

FAMILIA *română*

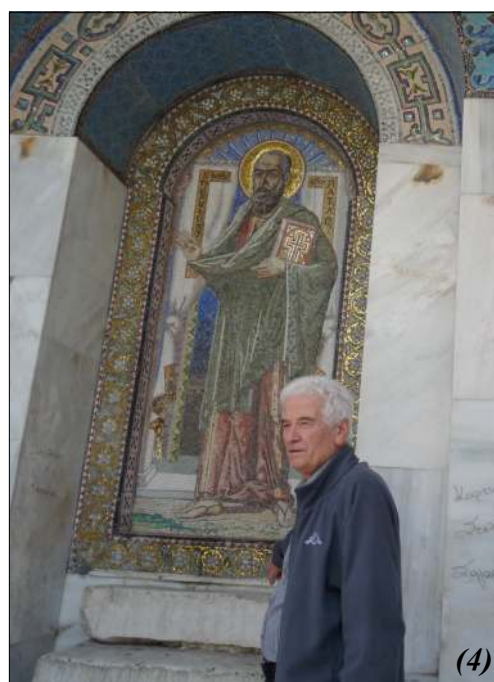

AROMÂNII

REVISTĂ PENTRU SOLIDARITATEA ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

AROMÂNI la Metsovo, Grecia, 2009 (1); Ponikva, Macedonia, 2010 (2,4,5,6); Moscopole, Albania (3).
Pe coperta I: Tineri aromâni la Metsovo, Grecia, 2009. Fotografii de Vasile Şoimaru

Case aromânești în Veria, Grecia (1,2); Sediul Asociației Aromânilor din Veria (3); Un aromân erudit lângă monumentul ridicat în Veria, pe locul în care a predicat Apostolul Pavel (4); Aromâncă din Veria împreună cu Gelu Bichineț, directorul Bibliotecii Județene Vaslui (5); Cunoscutul simbol al macedonenilor în cartierul vechi din Veria (6). Fotografii de dr. Teodor Ardelean

